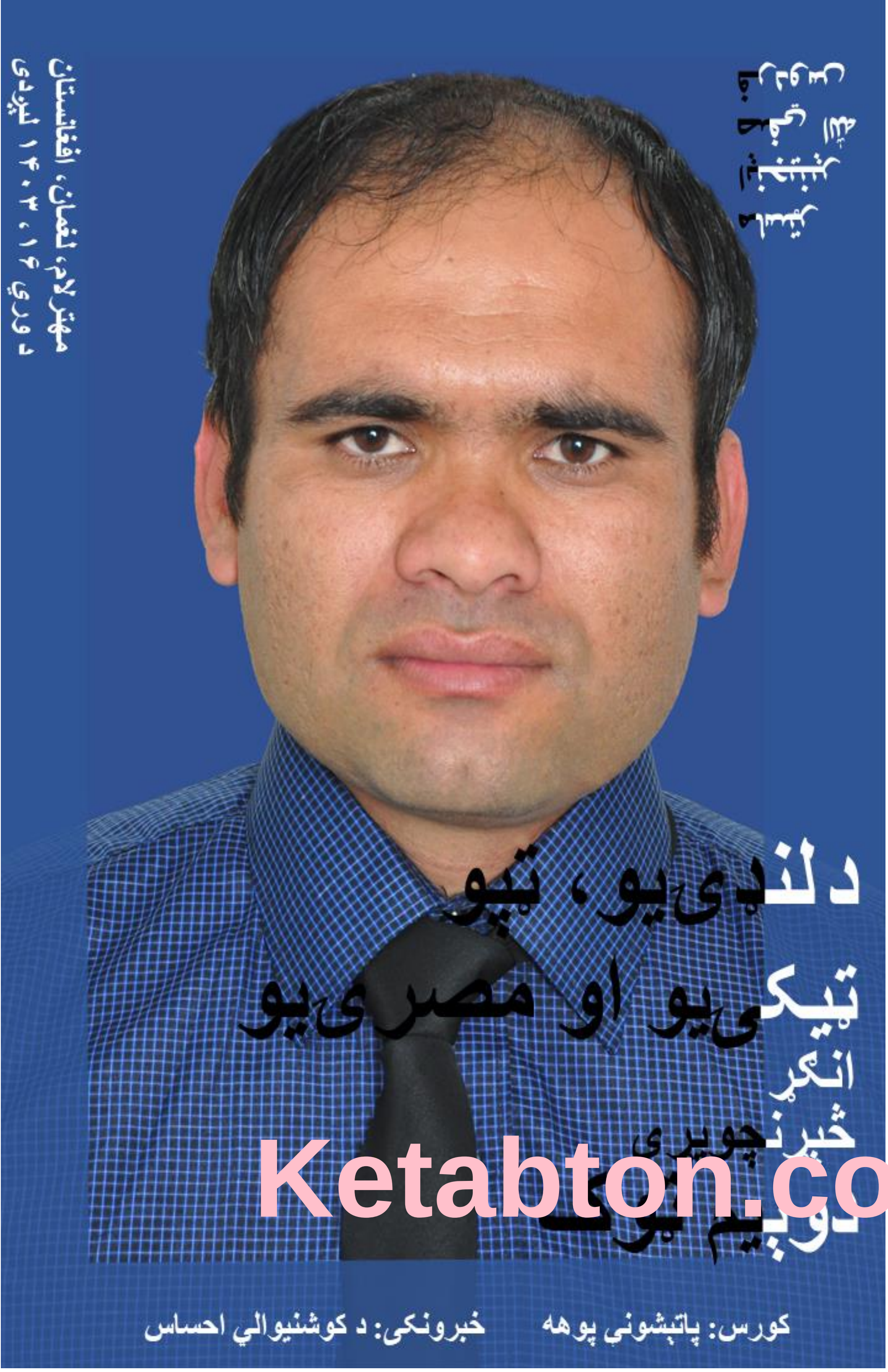

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د الله په نوم پیل کوم چې پوره رحم کوونکی او پوره رحم لروونکی دی؛ مهرباني د پینی پنځونکي ښتن بر لورینه ده.

۲. لیکي پوهه

سرلیک:.	د لنډۍ یو، تپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو انګړ څېړنچوپړي (ريسرچ پانې)
ټوک:.	دوېیم ټوک له څلورو
لیکوال:.	ماستر اېنجینېر صفي الله فردوس
د محصول اوږدوالی، سوروالی او	
پېړوالی:.	۲۹۰ * ۲۱۵ * ۲۱.۸۵ میلي مېتر.
د کښلي غټ ټکي:.	۱۵ څېرکي
کښلي د چوپړو ګڼه:.	۳۵۳ چوپړي (مخه)
وړلو وزن:.	۸۸۳ ګرام
وت نه یا پرته له وته د ابېځو ځای نیونه لري	
,, منشور: د رسمي سند ور کونه مستعمراتو ته د حقوقو ور کونه: دربست نیونه (د ابېځو او نورو پرانټ.،، .:	۳۹۳،۴۰۶.۰۰ داني
منشوره یې له وت سره:.	۵۰۸،۷۴۹.۰۰ داني
سرلیکه:.	۴،۳۴۵.۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

لينونه (خطه، کرښې له ليکي
هرپي، لاندنی يادونې او پايني
يادونې سره، سره) ګڼه:

۱۱،۶۱۷.۰۰

ويېزېرمه (پښتو په پښتو وی يا
ويويکي يا لغاتونه، ويکي) ګڼه:

۱۰۵،۴۱۷.۰۰

د کښلې د ابېځي پيل او پای: د دي کښلې پيل په دي ,, د ،، سره شوی او پای يې په نرمه يې ,, ی ،، سره شوی دی.

ګڼه: شپېږم ليکی (کښلی يا کتاب)

ليکوال استوګنځای: بغل، تره خيل، کچور شمټی، مهترلام، لغمان، افغانستان

خپرندوی: مومند خپرندويه ټولنه

اېډېټور: ماستر اېنجينېر صفي الله فردوس

طراح او ډيزان: ماستر اېنجينېر صفي الله فردوس

کښلې د پيل پېر: پيلنی وار: د رييس غلام حسن بابا کور، نمبر اول ښوونځي ترخنګ، ختيځ نوی ښار، مهترلام، لغمان، افغانستان؛
تله ۱۵، ۱۳۷۲ لېږدی
(زېږدی ۰۷ October ۱۹۹۳)،
دوېيم وار: : زمور کور، نمبر اول ښوونځي ترخنګ، ختيځ نوی ښار، مهترلام، لغمان، افغانستان؛
غبرګولی ۱۹، ۱۳۸۸ لېږدی
(زېږدی ۰۹ June ۲۰۰۹)،
درېيم وار: زمور کور، نمبر اول ښوونځي ترخنګ، ختيځ نوی ښار، مهترلام، لغمان؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

کب ۲۰، ۱۳۹۵ لېږدی

(زېږدی ۲۰۱۷ March ۱۰)،

څلورم وار: ۷ کور، دریم پوړ، ۵۳ بلاک، اماراتو ښارګوټی، کسبه، ۱۵ سیمه، کابل، افغانستان؛

کب ۰۱، ۱۳۹۹ لېږدی

(زېږدی ۲۰۲۱ February ۱۹)،

کښلې د پای پېر او اوډون (ترتیب) يې: جوهریزاده سرک، میدګاردوک، دوشنبې ښار، دوشنبې، تاجیکېستان؛

پسرلی، وری ۱۴، ۱۴۰۳ لېږدی

(زېږدی ۲۰۲٤ April ۲)

خپرېدو نېټه: وری ۱۴، ۱۴۰۳ لېږدی

(زېږدی ۲۰۲٤ April ۲)

چاپ نېټه: پسرلی، وری ۱۴، ۱۴۰۳ لېږدی

چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپ وار: لومړی

ډول: ادبیات او هنر (لیکنی ارت، ادبیات او فن، ادبیات او عملي مهارت، ادبیات او صنعت، لیکنی او صنعي قدرت ضد، ادبیات او د ښکلا د تخلیق فن، د تخلیقي تخیل اثر، ادبیات او د پوهې یوه څانګه په تېره د اجتماعي علومو د موسیقي یا ټنګټکور برخه؛ لیکنی او مهارت یا تخصص؛ لیکنی او استعداد؛ ادبیات او څیرکي؛ ګړنې پيېلې) ټولګه

ژبه: پښتو

ژباړونکی: هېڅ یوه

پوخ بنه: اساسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټر:. تازه

رپ ځای:. A4

یادونه:. د ګډون کولو بېلګه

بیه:. ۵۰۰ افغانۍ

د لیکوال ګرځنده اړیکه:. +۹۳۷۸۶۹۰۴۷۹۹

برېښنالیک:. Safiullah_firdows@yahoo.com

له پاره:. د ټول پښتون پښت (نسل) له پاره دی چې لر او بر ټول پښتنو له پاره کښل شوی، یاني د ۷۰۰۰۰۰۰ اویا مېلیونو وګړو له پاره.

کښلي د ګټني ګور:. زر ټولګي دی، ټول پښتون پښت به ترې ګټه پورته کړي چې د یوه تود بخري (پرتون) په اندازه هم د یوه پښتون د پرمختګ سبب شي؛ نو اویا مېلیونه تنه پښتون پښت ته یې ګټه ور رسیږي.

یادونه: د پښتون پښته! زما ګټه په کې نه شته؛ په ۵۰۰ افغانۍ یې له مالیې سره را وباسم، ۵۰۰ دانې یې وریا وېشم او پاتې نور پلورم.

په ۵۰۰ افغانۍ چې له یوه کرېډیټ کارټ سره برابرېږي بیه یې ده.

ګټه خو یې نه شته که دا لږ پیسې په لاس راغلې نو بل کتاب به پرې چاپ کړم.

د پښتو ورم دی چې د لیکوال ګټه د شپانه ګټه ده.

که مو دېده ورته روغه وه د خېږولو له پاره یې و درېږئ.

(له چاپ روغ تېر شوی نه دی.)

د اي پي اي (APA) کالب په بنه د اخځوک یا ریفریس له پاره ترې ګټني اجازه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما د الواک اغېزښندنې په څېړنه کې څلور ستنې شاملې دي: خلاص ډېټا، خلاص کوډ، کاغذونو ته خلاص لاسرسی او خلاصه (وازه) بیاکتنه. د خلاص پښتو ګړنې ادب د ودې له پاره د ټاټوبي ټولو پوګړو وګړو، د معلوماتو ټیوټوریلونه کوربه کړئ، په اوبپاڼو کې خپور کړئ، ترڅو و ګړو سره مرسته و کړي، ټولو وګړو ته د خپل پښتون پښت دودي دود لیکدود کارولو او پوهیدو کې د مرستې له پاره وسیلې رامنځته او لا کوربه کړئ.

د چاپ رښت له لیکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بې اخځ ښوونې ترې د ګټې اخیستنې اجازه نه شته!.

۳. تیسس څرګندونه

د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو په کښلو کې ویار (عیبونه) او ټېروتنې؛ د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د لیکوالو په لیکنه کې عیبونه، ټېروتنې او زما څرګندول چې روڼوي کتنه داسې؛ لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو په بشپړولو بې اثر؛ تاثیر نه شمېرل کېدونکی؛ د پښتو ژبې لهجه؛ ژبه؛ د پښتو اصل او ریښه؛ د ولس بدلون؛ په پښتو علمي ادب کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو ځای؛ بېلګې یې؛ نه ماتېدونکې پښېله (رښتې پښېله، حکمې قافیه)؛ درسي کتابونو (TEXT لیکي) کې د لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ کارول؛ لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ ژباړه نورو ژبو ته؛ له لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو څخه د ځینې پښتو بوربېدلې پېیلو (جوړېښویو پېیرانو، واروشویو شېرونو یا اشلوکو یا شعرونو) ځنې تعریفونه (څرګندونې، ښکارونې، د یوه توري یا سکالو تشریح کول یې)؛ څپېزې او زورنې؛ څمککچپوهنې (هندسې) رغښت؛ سپړنې؛ زما څرګندول چې روڼوي کتنه داسې؛ څه بنه لوری سپینې ته را وباسم؛ اوړمنګې شننې ژغونډې ربېځ کړي (جاروبکړي) او ربځ کړي (برسکړي)؛ آړوتی (شرط)، آر (اصل)، پېخلیک (تاریخ)، پېر (وخت) او یېېره (حاصل یا ثمره) یې هم ستونځمن کار وو.

د دې هر یوه څېړلو ته زما اوړدیېری (اوړد پړاوی) او اوړدمنګی (اوړد عمری) لید لوری

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. غټ ټکي

۱. پخښتي ۱

۲. لیکي پوهه ۲

۳. تیسس څرګندونه ٦

٤. غټ ټکي ۷

٥. ویلړ (عیبونه) او ټېروتني ۱٦

٥. ۱ الف. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د ګل باچا الفت په پورتنۍ ,۱٥. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د الف (ا) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، ټېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې: ۲۳

٥. ۲ ب. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د صدیق الله رښتین په پورتنۍ ,۱٥. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د ب (بې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، ټېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې: ۲۷

٥. ۳ ب – ۱. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د صدیق الله رښتین په پورتنۍ ,۱٥. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د ب – ۱. (بې - یوه) برخه لیکنه کې عیبونه، ټېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې: ۳۱

٥. ٤ پ. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د پوهاند دوکتور سید بهاء الدین مجروح په پورتنۍ ,۱٥. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د پ (پې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، ټېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې: ۳۲

٥. ٥ ت. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د سلیمان لایق په پورتنۍ ,۱٥. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د ت (تې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، ټېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې: ۳٦

٥. ٦ ت – ۱. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د سلیمان لایق کښلې او ویلې په قلم تولنه کې چې لایق په لنډۍ یو باندې کنفرانس ورکوي، زما د ادبي بهېر د ۱۳۸۳ لېږدي اشنا د بلزمحمد عابد ثبت او کښلی متن په پورتنۍ ,۱٥. ، ګنه څېړکي یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخه کې د ت – ۱. (تې - یوه) برخه لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې: ۴۰

۵. ۷ ټ. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د پوهاند محمد اسمعیل یون په پورتنۍ ,۱۵. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د ټ (ټې) ابېځې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې: ۴۱

۵. ۸ ج. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې څېړنوال دوست محمد دوست شینواری په پورتنۍ ,۱۵. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د ج (جې، جیم) ابېځې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې: ۴۵

۵. ۹ چ. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د جانان ,, پښتو لنډۍ یو کې محرومیت ،، په پورتنۍ ,۱۵. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د چ (چې) ابېځې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې: ۴۹

۵. ۱۰ ځ. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د فیاض علي شاه اخونزاده په پورتنۍ ,۱۵. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د ځ (ځې) ابېځې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې: ۵۳

۵. ۱۱ څ. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د محمد حامد حلیمي,, لنډۍ د ګلونو په سمندر کې ،، په پورتنۍ ,۱۵. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د څ (څې) ابېځې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې: ۵۷

۵. ۱۲ خ. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې دولایت خان ځدراڼ ,, د پښتو لنډۍ یو په اړه یوه څو خبرې،، په پورتنۍ ,۱۵. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د خ (خې) ابېځې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې اوزما څرګندول چې رونوي کتنه داسې: ۶۱

۵. ۱۳ د. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د آلمان‌برغ‌راډیو ,, په پښتو کې لنډۍ څه ته وایي؟ ،، حبیب الله رفیع د مرکې کښلی متن په پورتنۍ ,۱۵. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د د (دې، دال) ابېځې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې: ۶۵

۵. ۱۴ د - ۱. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د حبیب الله رفیع د هارون حکیمي د مرکې د پوښتنو ځوابونو کې ,, د پښتو لنډۍ یو ژوند څلورنیمو زرو کلونو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسوي ،، په پورتنۍ ,١٥. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د د – ١. (دي یا , دال ، - یوه) برخه لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې:..................٦٩

٥. ١٥ ځ. د یوې بې سروبوله انګېزنې له مخې د محمود نظري ,, په لنډیو کې طنزي او خندونکي توکي ،، په پورتنۍ ,١٥. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د ډ (ډې یا , ډال،) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې اوزما څرګندول چې رونوي کتنه داسې:.............................٧١

٥. ١٦ ر. د یوې بې سروبوله انګېزنې له مخې د سرباز خان ,, پښتو ادب کښې د ټپې یا لنډۍ مقام ،، په پورتنۍ ,١٥. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د ر (رې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې:..٧٥

٥. ١٧ ړ. د یوې بې سروبوله انګېزنې له مخې د پوهنمل سرفراز مومند ن ,, د ډیپلوم انجنیرعبدالقادر مسعود غوښتنه ،، په پورتنۍ ,١٥. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د ړ (ړې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې:.........٧٩

٥. ١٨ ز. د پوهندوی لال باچا ازمون په پورتنۍ ,١٥. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د ز (زې) ابېڅې لیکنه کې ویار (عیبونه) او تېروتنې:..٨٣

٥. ١٩ ژ. د یوې بې سروبوله انګېزنې له مخې د عبدالباري جهاني ,, یوه ځل بیا د لنډۍ یو په باره کې ،، په پورتنۍ ,١٥. ، ګنه څېړکي یا برخه کې د ژ (ژې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې:..٨٩

٦. په بشپړولو یې اثر...١٠٤

٧. تاثیر نه شمېرل کېدونکی ١٠٧

٨. د پښتو ژبې لهجه...١١٨

٩. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو ژبه ١٢٩

٩. ١ ژبه...١٣٠

٩. ٢ د پښتو اصل او ریښه..١٣١

١٠. دولس بدلون ١٤٨

(c) ketabton.com: The Digital Library

**۱۱.	په پښتو علمي ادب کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکی یو او مصرۍ یو ځای.................. ۱۵۲**

۱۱. ۱	ولسي (فولکلوري) ادبیات.. ۱۵۲

۱۱.۱.۱	لغوي او اصطلاحي پېژندنه:.. ۱۵۲

۱۱.۱.۲	دولسي ادبیاتو وېش او ډلبندي:.. ۱۵٤

۱۱.۱.۳	الف: منظوم او ولسي ادبیات.. ۱۵٤

۱۱.۱.۳. ۱	لومړی: عامې ولسي سندرې یا شعرونه (شېرونه، اشلوک، پېزان یا پیېلې):........ ۱۵۵

۱۱.۱.۳. ۲	دویم: خاص ولسي سندرې یا شعرونه:.. ۱۵۵

۱۱.۱.۳. ۳	ب: منثور یا نثري ولسي ادبیات... ۱۵۵

۱۱.۱.٤	د فولکلوري ادب راټولونې اهمیت:... ۱۵٦

۱۱.۱.۵	دولسي ادبیاتو ځانګړنې:.. ۱۵٦

۱۱.۱.٦	اخلاقي کره کتنه... ۱۵۹

۱۱. ۲	بېلګې یې... ۱٦۱

۱۱.۲.۱	په لیکونو کې د لنډۍ یو، ټپو ، ټیکی یو او مصرۍ یو کارول ۱٦۱

۱۱.۲.۲	نه ماتېدونکې پښېله (ښتي پښېله، حکمي قافیه)... ۱٦۲

۱۱.۲.۳	درسي کتابونو (TEXT لیکي) کې د لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصرۍ کارول........... ۱٦۲

۱۱.۲.٤	د پښتو ادبي لیکوالو د لیکوالو او یا د هغوی د کښلو، پیېزن (پیېلې) اوستاد له پلره له لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصرۍ څخه په خپله لیکنې او ننتوزې پای کې ګټنې اخلي.. ۱٦٤

۱۱.۲.۵	متل لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصرۍ (Saying, Simile, Parable, Example, Model or Idiom Landay, Tapa, Tikay and Masray):............................. ۱٦٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶.۲.۱۱ ویرنه یا مرثیه، ساندې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ (Elegy or Wailings Landay, Tapa, Tikay and Masray):...... ۱۶۶

۷.۲.۱۱ لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ ژباړه نورو ژبو ته...... ۱۶۷

۸.۲.۱۱ نیمګۍ (پام ، سروکه یا سروکۍ)...... ۱۸۰

۱۱.۲.۸. ۱ رښتې ډلبندۍ د نیمګۍ یو په لاندې بڼه سپينې ته‌را او باسم...... ۱۸۵

۱۱.۲.۸. ۲ لومړۍ ډله نیمګۍ لنډۍ:...... ۱۸۵

۱۱.۲.۸. ۳ د نیمګۍ لنډۍ (پام لنډۍ، سروکه لنډۍ) تعریف (څرګندونه، د دوی د یوه توري یا سکالو تشریح کول)...... ۱۸۷

۱۱.۲.۸. ٤ د نیمګۍ لنډۍ څېړې او زورنې...... ۱۸۹

۱۱.۲.۸.۴. ۱ د نیمګۍ لنډۍ ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت...... ۱۹۰

۱۱.۲.۸.۴. ۲ د دې نیمګۍ لنډۍ سپړنه...... ۱۹۱

۱۱.۲.۸. ۵ لومړۍ ډله نیمګۍ لنډۍ : اې ,, ا ،،:. د لیکوال زما، څرګندول چې رونوې کتنه داسې. د لیکول نیمګۍ لنډۍ (پام لنډۍ، سروکه لنډۍ) په لاندې بڼه لورۍ مور ته په لاس‌راکوې لکه:...... ۱۹۲

۱۱.۲.۸. ٦ دوېیمه ډله نیمګۍ ټپه:...... ۱۹۶

۱۱.۲.۸. ۷ د نیمګۍ ټپه (پام ټپه، سروکه ټپه) تعریف (څرګندونه، ښکارونه، د دوی د یوه توري یا سکالو تشریح کول)...... ۱۹۷

۱۱.۲.۸. ۸ د نیمګۍ ټپې څېړې او زورنې...... ۱۹۹

۱۱.۲.۸.۸. ۱ د نیمګۍ ټپې ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت...... ۲۰۰

۱۱.۲.۸.۸. ۲ د نیمګۍ ټپې سپړنه...... ۲۰۰

۱۱. ۲. ۸. ۹ دوېیمه ډله نیمګۍ ټپه: اې ,, ا ،،:. د لیکوال شپږ سره نیمګۍ ټپې دي چې سر لیک یې دی اه؟؟...... ۲۰۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸.۲.۱۱. ۱۰ دوېیمه ډله نیمکۍ ټپه: اې ,, ا ،،:. د لیکوال څرګندول چې روڼوي کتنه داسې. د لیکول نیمکۍ ټپه (پام ټپه، سروکه ټپه) په لاندې بنه لوری موړ ته په لاس راکوي لکه: ۲۰۹

۸.۲.۱۱. ۱۱ درېیمه ډله نیمکۍ ټیکۍ: ۲۱۵

۸.۲.۱۱. ۱۲ درېیمه ډله نیمکۍ ټیکۍ: اې ,, ا ،،:. د لیکوال اته سره نیمکۍ ټیکۍ دي چې سرلیک یې دی ,, ناوی،، ۲۱۶

۸.۲.۱۱. ۱۳ د نیمکۍ ټیکۍ (پام ټیکۍ، سروکه ټیکۍ) تعریف (څرګندونه، ښکارونه، دوی د یوه توري یا سکالو تشریح کول) ۲۲۰

۸.۲.۱۱. ۱۴ د نیمکۍ ټیکۍ څېړېژې او زورنې ۲۲۳

۸.۲.۱۱. ۱۵ د نیمکۍ ټیکۍ څمککچپوهنې (هندسې) رغښت ۲۲۴

۸.۲.۱۱. ۱۵. ۱ د دې نیمکۍ ټیکۍ سپړنه ۲۲۵

۸.۲.۱۱. ۱۶ څلورمه ډله نیمکۍ مصرۍ: ۲۲۶

۸.۲.۱۱. ۱۷ څلورمه ډله نیمکۍ مصرۍ: اې ,, ا ،،:. د لیکوال شپږ سره (شپږ مخه یا شپږ مسرېزه، شپږ مسرې لرونکې)، نیمکۍ مصرۍ دي چې سرلیک یې دی ,, نیمکۍ،، ۲۲۷

۸.۲.۱۱. ۱۸ د نیمکۍ مصرۍ (پام مصرۍ، سروکه مصرۍ) تعریف (څرګندونه، ښکارونه، د دوی د یوه توري یا سکالو تشریح کول) ۲۳۱

۸.۲.۱۱. ۱۹ د نیمکۍ مصرۍ څېړېژې او زورنې ۲۳۴

۸.۲.۱۱. ۱۹. ۱ د نیمکۍ مصرۍ څمککچپوهنې (هندسې) رغښت ۲۳۵

۸.۲.۱۱. ۱۹. ۲ د دې نیمکۍ مصرۍ سپړنه ۲۳۶

۸.۲.۱۱. ۲۰ څلورمه ډله نیمکۍ مصرۍ: اې ,, ا ،،:. د لیکوال څرګندول چې روڼوي کتنه داسې. د لیکول نیمکۍ مصرۍ (پام مصرۍ ، سروکه مصرۍ) په لاندې بنه لوری موړ ته په لاس راکوي لکه: ۲۳۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹.۲.۱۱ لنډکۍ.. ۲۴۳

۱۰.۲.۱۱ انکۍ (چغیان).. ۲۴۳

۱۱.۲.۱۱ بګتۍ.. ۲۴۴

۱۲.۲.۱۱ ساده ولسي نثر.. ۲۴۵

۱۳.۲.۱۱ ایزې.. ۲۴۹

۱۱.۲.۱۳. ۱ اې (ا):. لنډۍ ایزې.. ۲۵۰

۱۱.۲.۱۳. ۲ د لنډۍ ایزې ځانګړې ځانګړنې.. ۲۵۰

۱۱ .۲.۱۳. ۳ د لنډۍ ایزې انځورونه.. ۲۵۱

۱۱.۲.۱۳. ٤ لنډۍ ایزې تعریف (څرګندونه، ښکارونه، د دوی د یوه توري یا سکالو تشریح کول).. ۲۵۲

۱۱.۲.۱۳.٤. ۱ د لنډۍ ایزې څپېزې او زورنې.. ۲۶۰

۱۱.۲.۱۳.٤. ۲ د لنډۍ ایزې ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت.. ۲۶۰

۱۱.۲.۱۳.٤. ۳ د دې لنډۍ ایزې سپړنه.. ۲۶۱

۱۱.۲.۱۳.٤. ٤ اې (ا):. د لیکوال ژما، څرګندول چې رونوي کتنه داسې. د لیکول لنډۍ ایزه په لاندې بڼه لوری موږ ته په لاس راکوي لکه:.. ۲۶۲

۱۱.۲.۱۳. ۵ بې (ب):. ټپه ایزې (ټپیزې).. ۲۶۷

۱۱.۲.۱۳. ٦ د ټپه ایزې ځانګړې ځانګړنې.. ۲۶۷

۱۱.۲.۱۳. ۷ د ټپه ایزې انځورونه.. ۲۶۸

۱۱.۲.۱۳. ۸ د ټپه ایزې (ټپیزې) تعریف (څرګندونه، ښکارونه، ټپه ایزې د یوه توري یا مو ضوع تشریح کول).. ۲۶۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱.۲.۱۳. ۹ د ټپه ايزې څېړه او زورنه ۲۷۱

۱۱.۲.۱۳.۹. ۱ د ټپه ايزې ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت........................ ۲۷۲

۱۱.۲.۱۳.۹. ۲ د ټپه ايزې سپړنه ۲۷۳

۱۱.۲.۱۳.۹. ۳ بې (ب):. د ليکوال زما، څرګندول چې رونبوي کتنه داسې. د ليکول ټپه ايزه په لاندې بنه لورى موږ ته په لاس راکوي لکه:........... ۲۷٤

۱۱ .۲ .۱۳ .۱۰ پې (پ):. ټيکی ايزې (ټيکيزې) ۲۷۹

۱۱.۲.۱۳. ۱۱ د ټيکی ايزې (ټيکيزې) ځانګړې ځانګړنې ۲۷۹

۱۱.۲.۱۳. ۱۲ د ټيکی ايزې د چارپېريال انځورونه........................ ۲۸۰

۱۱.۲.۱۳. ۱۳ د ټيکی ايزې تعريف (څرګندونه، ښکارونه، ټيکی ايزې د يوه توري يا سکالو تشريح کول) ۲۸۱

۱۱.۲.۱۳. ۱٤ د ټيکی ايزې (څلور سره او پينځهځونې ټيکی ايزې) څېړې او زورنې........................ ۲۸۳

۱۱.۲.۱۳.۱٤. ۱ ټيکی ايزې (څلور سره او پينځهځونې ټيکی ايزې) ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت........................ ۲۸۵

۱۱.۲.۱۳.۱٤. ۲ د شلخې ټيکی ايزې سپړنه........................ ۲۸٦

۱۱.۲.۱۳.۱٤. ۳ د پنځې ټيکی ايزې سپړنه ۲۸۷

۱۱.۲.۱۳.۱٤. ٤ پې (پ):. د ليکوال زما، څرګندول چې رونبوي کتنه داسې. د ليکول څلور سره او پينځه ټيکی ايزه په لاندې بنه لورى موږ ته په لاس راکوي لکه: ۲۸۸

۱۱.۲.۱۳. ۱۵ تې (ت):. مصرى ايزې (مصريزې)........................ ۲۹۲

۱۱.۲.۱۳. ۱٦ د مصرى ايزې ځانګړې ځانګړنې........................ ۲۹۲

۱۱.۲.۱۳. ۱۷ د مصرى ايزې انځورونه........................ ۲۹۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱.۲.۱۳. ۱۸ د مصری ایزې تعریف (څرګندونه، ښکارونه، مصری ایزې د یوه توري یا سکالو تشریح کول ۲۹۸

۱۱.۲.۱۳. ۱۹ د مصری ایزې څپېزې او زورنې ۳۰۰

۱۱.۲.۱۳. ۲۰ د مصری ایزې ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت ۳۰۲

۱۱.۲.۱۳. ۲۰. ۱ د پېنځهځونې مصری ایزې سپړنه ۳۰٤

۱۱.۲.۱۳. ۲۰. ۲ د شپږځونې مصری ایزې سپړنه ۳۰۵

۱۱.۲.۱۳. ۲۰. ۳ تې (ت):. د لیکوال څرګندول چې رونوي کتنه داسې. د لیکول پېنځه سره مصری ایزې او شپږ سره مصری ایزه په لاندې بڼه لوری موږ ته په لاس راکوي لکه: ۳۰٦

۱۲. د انځورونو، څېرو او لښتیلیکو لړلیک: ۳۱۱

۱۳. د کره لیکنی پښتو په پښتو تشریحي ویکو چوپړي، د پښتو ابېڅې په سته په لاندې لښتیلیک کې کښل شوي: ۳۱٦

۱٤. بیبلوګراپي Bibliography د هغو لیکونو لېست چې په یوه سکالو یا بوربونکي او کښونکي پورې اړه و لري ۳٤۷

۱۵. د پخښتی ست ۳۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. ويار (عيبونه) او ټېروتني

کره پښتو ليکلاري ليکدود يا اورذو ګرافي. د بېلګې له پاره په انګليسي نوي ژبه کې څېړم.

چې غږ لرونکی او نه غږ لرونکی / ثه / يا / ذه/: ۱. چې په سر د انګليسي يا انګرېزي وی، ويوکې، ويکي کې راشي نو ده ث په غږ لوستل کېږي، لکه:
۱. ډبل , ثيک، ۲. فکر , ثينک، ۳. ماشومانوغاښونه, ټيثي، ۴. څنګون, ثي، ۵. خوله , موث، ۶. لار، يا کشونه , پاث، ۷. چرچوبی و وريا ,باث، ۸. مننه , ثانک، ۹. نری , ثن، ۱۰. درې , ثري، ۱۱. کالي اغوستل , کلوثينګ،.

او په منځ کې راشي نو د ذي (ذ يا ذال) غږ ورکوي لکه: ۱. پلار , فاذر، ۲. ښکه , فيذر، ۳. نيوذرلينډ , نيوذرلينډ ۴. سم ليک، کره ليک، سمې ليکني , اورذوګرافي،. او که لږ نور يې را بروسپړم نو داسې به په ډاګه شي چې پور ته په نوم يا اسم کې يا نون کې. په ث او ذ غږ نه لرونکي په بڼه دي لکه پورتني، او په کړ يا فعل کې د غږ لرونکي په بڼه داسې راځي لکه ثه، او ذه.

زما د مور د زوکړې ورځ پينځه ويشتم د غبرګوني ده. , مې ماذرس برث ډې ايز ټوني پيپوذه اوف جون.،

Voice and Unvoice / th /

A. ۱# thick ۲# think ۳# teethe, ٤# thigh ٥# mouth ٦# path ٧# bath ٨# thank ٩# thin ۱۰# three ۱۱# clothing.

B. ۱#father ۲# Fether ۳# newtherland ٤# orthography.

My mother's birthday is the ۲٥th of june.

دا مې محضې نغوته و کړه، خو په ټوله کې د خپلې ژبې ليکلار ښود

, يوه پښتو – کره پښتو، له پامه هم، د نورو کسانو ځينې نيم ګړتياوې کره کړي دي. له کړپوهنې، ويېپوهنې، غونډلپوهنې. چې ګړونه، اړيوييکي، ترښتي، ببلښتي يې ناکره وو او ويارونه (عيبونه) هم لري. هغه مې کره کړي او بې وياره (بې عيبه) کړي دي، په دې څېړنه کې مې ورته نغوته کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه، یوه وت (Space) سره د هرې کرښې یا غونډلې دننه په یوه، یوه وت (Space) سره د بېلا بېلو لویو او کوشنیو توکو ترمنځ لیکنی بېلوالی او خپلواکي، دې، دی، دي، د، ده، و، وو، وه، له، په، کې، چې، یې، هېڅ، پخ، لرې او لري.

,, اوږده یې ,,ې: خدای دې ادي له دې ناوړې پېښې لرې لري.،، لنډه يې ,,ي: ښادي، خپلوي، وداني،، نرمه یې ,,ی: سړی، ځای، الله ج یو دی، وری، وړی،، درنه یې ,ی، ئ : نړۍ، کړۍ، ډوډۍ، څوکۍ او په کړ ,, فعل،، کې لکه: ډوډۍ و خورئ، ښه کوئ، بد مه کوئ ،، (مجاور احمد، ۴۵ چوپړی)

,, ۹- یوه ځای لیکل او جلا لیکل: د ژبپوهنیز دوی (قاعدې) له مخې ټول ژبني توکي یا یوونونه (واحدونه) سره بېل، بېل لیکل، په بله وینا، د اړوند لیک تولواله (سیستم) له شونتی سره سم، تر وسې، وسې جولیز یوالی له مانیز یووالی سره غاړه غړۍ کول په کار دي. که هغه ازاد وییکي وي، لکه: سربلونه، وستربلونه او اړیوییکي (په، پر، د، له، سره، کې، پورې، ته... . چې، که، او، هم... .)، که ساده وی‌یونه (ییونه) وي، لکه: نومونه (کور، لوی، زه، ته، دی، دا، هغه، یو، دوه...)، یا کړونه (تلل، خوړل، ځي، خوري...) او یا ترښتي (ترکیبي) او بېلښتي(اشتقاقي) وییونه وي، لکه: کتمل، پوهنمل، پوهنتون، مرستون، خپلمنځي، خپلچاری، خپلخوښی، ځانساتی، تلپاتې، پښتونولي، پښتونخوا، ولسمشر یا هېوادمشر، بنسټپال، بېلتونپال، منځلاری، ترهګر، کتابتون، ټولپوښتنه، ټولوژنه، ځانوژنه، بلوژنه، لیکلړ، نوملیک، برخلیک، برخوال، پانګوال، پانګواکی، ځمکوال، ځمکواکي، ځمکسمون، ژبپوهنه، لرغونپوهنه، وییپوهنه، وییپانګه، ویېزبرمه، سونتوکي، لرغونتوکي، مخنیوی، مخکتنه، کتنپلاوی، لاسلیک، لاسلیکول، لوستلیکی (درسي کتاب)، مخامخول، مخامخېدل، مخبېکه، وراندېز، وړاندوینه، وړاندېینه، ترینکوټ، لوبغالی، لوبغاړی او لوبډله.

په دې لړ کې له دوې وروستیو توکیو (نومونو او کړونو) سره د ړومبنیو هغو (ازادو توکیو) یوه ځای لیکل کره نه دي، لکه: لخوا، لما، پکور (کې)، پخپل (هېواد کې)، غزنیته (ځم)...، نخورم، نکوم، نلرم، مخوره، مکوه...

پخوا(قبل، قبلا)، پخپله (شخصا) ځکه سم راځي چې خپواک وییونه (قیدونه) دي، ځانته – ځان ته او مخکې – (په) مخ کې سره هم په ورته دلیل توپیرېږي. ,, بلخوا ،، له ,, یوه خوا،، سره د اړیکوییکو په توګه همداسې یوه ځای دود مومندلی دی. یوه لړ وییکي سره په خپلو منځو کې یا له

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلواکیو سره ځکه یوه ځای لیکل کېږي چې د یوه یوازېني چار یا مانا له پاره سره په غونډله (جمله) کې تل پرله پېیلې راځي، لکه: پکې (درآن)، همدا، همدغه، همدی، همده، همدې، هماغه، همداسې، هماغسې یا همغسې، همدارنګه، منځته راوړل، منځته راتګ، رامخته کول، لاسته راوړل، لاسته راوړنه، پایته رسول، له پاره، نشته، یا په (ستړي مشي، خدای مکړه یا الله دې نکړي) غونډې ګړنو او ځرګند نو کې وییکي (مه، نه)، له ګړونو سره یوه ځای لیکل هم همداسې درواخله!

که نه، د ټولیز دودی یا قاعدې له مخې د غه دوه توکه له کړ سره نښلول سم نه دي او یا باید جلا و لیکل شي، لکه: نه خورم، نه خورو، نه کوو، نه لرم، نه شم کولای یا کولای نه شم، و نه شم کولای، را به نه شم، وابه نه وړم... . دلته کې دی شي، د لیک اسانتیا له پاره یوه نیمه بېدوېي یا استثناء ومنو، لکه: پاس په یاد شویو، او یا په (وانخلم، رانغلم او رانغی) غونډې دودو بېلګو کې.

له اوسنیو کمپیوټري اسانتیاوو او بیا د ,, یوې کره پښتو لیکلارې ،، دننه د کره ټولمنلې پښتو ابېځې پر بنسټ رامنځته شویو کیبورډو سره په کار ده، په یوه، یوه وت (Space) سره د هرې کرښې یا غونډلې دننه په یوه، یوه وت (Space) سره د بېلا بېلو لویو او کوشنیو توکو ترمنځ لیکنی بېلوالی او خپلواکي ښه ترا سمباله کړو. ،، (مجاور احمد،۱۳۸۵ لېږدی، ۴۹ چوپړی)

د دې له پاره بوړوم (جوړوم، واروم) چې لړ به له خپلو تېره راپه یاد کړم. د امریکا د اېنجینېري ټیم د افغانستان له پاره د پروژې اېنجینېر سره د هرې نی په هره ځلنی کې ما (ډیپلوم اېنجنیېر صفی الله فردوس) ناسته درلودله د انټرنیټي نومي کمپ ۲۰۱۲ زېږدي کال، کابل کې، د ۱۱۱ پولې ځرخي فرقې پینځه ستر ورونه له دیوالو او د چټک غبرګون ځواک ودانی په دغو ورونو کې ودانولې. ډېرې پوښتنې یې کولې، مېلمپاله کې ...، ما ترې پوښتنه و کړه؛ چې څو ژبې مو زده دي؟ هغه راته ځواب راکړه؛ یوه؛ یوه؛ یوازې یوه، په غرور یې و ویل چې موږ امریکایان یو بلې هېڅ ژبې ته اړتیا نه لرو چې یاده یې کړو، موږ امریکایان ,سنګل لینګول، یو او یوه ژبه کره ژبه خپله په یوې ژبې پسې یو.

یوه بله ځلنی (چهارشنبه) یې په ناسته کې اېنجینېر رحمت الله فایق ملګری مې هم وو را سره.

موږ ته یې کړل چې موږ ته د مذهبي او دیني پوښتنو ایجازت هېڅ نه شته، خو یوه پوښتنه تاسو نه کوم؟، چې تاسې ماته و وایئ چې کتاب غوره وي او که د هغې ریفرینس (اخځوک). موږ ژر ورته و

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویل چې ریفرینس. نو سر له واره یې و ویل چې زموږ کتاب (انجیل) هم غوری دی ستاسو له کتاب (قران) څخه، ځکه چې زموږ کتاب یې ریفرېنس دی.

ما ورته و ویل چې زموږ کتاب (قران کریم) کې یې داسې ویلي دي چې ستاسو کتاب (انجیل) کې دا کښلي دي چې راتلونکی کتاب (قران کریم) چې دی، هغه تر ټولو غوره دی او پاینی هم دی. په دې مانا چې ریفرېنس کې له دې یادونه کړې چې راتلونکی کتاب ښه دی او غوره دی په بله مانا چې د انجیل نوی ورژن دی.

ویل یې بس دی، موږ ته نوره ایجازه نه شته. که به مو په نېغه لاره سیخوه نو غونډلې به یې و ترلې.

راګرځم خپلې خبرې ته چې په خپل لیک کې د وییکو یا د هرې وی، ترمنځ واټن نه ور کوو، د هرې غونډلې له پاره خپلې نښې لکه: ټکی، کامه ,, چپه پېښ،، ، ندایه، ځنډ نخښه ,, ؛ ،، ، د پوښتنې نخښه، د نکل نخښه ,, ،، سنورټیډ کامه، شرحې نخښه ,, : ،، او د غږ او پوښتنې ګډه نخښې څخه کره ګټه نه اخلو. چې د خپلې غونډلې پورې ترو و لرې، بلې غونډلې اړوند یې کار وو. زما د ورکیتوب یوه غونډله وه بېلګې یې:

۱. نا کره بڼه:

ددې له پاره چی ، اوبه ، شیده ، شرومبه، اورګه ، پیروې ، ګبین څښم .

۲. کره شوې بڼه:

د دې له پاره چی، اوبه، شیدې، شرومبې، اورګه، پیروی او ګبین څښم.

۳. کره بڼه یې:

د دې له پاره چی، اوبه، شیدې، شرومبې، اورګه، پیروی او ګبین څښم.

اړین یې باید و کاروو لکه : زه دوی ته دلیلونه وایم؛ ډېر عذرونه او زاری ورته کوم؛ له فشار او تهدید نه کار اخلم؛ خو دوی له ما سره ملګرتیا نه کوي او خبرې مې نه را سره مني. لاندې غونډلې کې کره کارول شي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

: د سیاستوال له پاره دا ځانګېړني ډېرې غوره دي: درې درجې زړورتیا او یوه درجه پوهه.

: د پښتو ژبې نوموتي شعرونه: لنډۍ، ټپه، ټیکۍ، مصرۍ، کاکړۍ، چهاربیته...

ها- د پښتنو زامنو!... په خپلې پښتو ژبې کښل، لیکل، لوستې، پوهې، څېړکتیا مو په غښ او کوشني، غښې او کوشنۍ اړین دي، مختېپونکې یې دوزخیان دي، الله یې په اور کې سوزوي...، د خپل لیک د سمولو وخت مو دی... که داسې نه ده؟، خومره نور پېر (وخت) ته اړتیا لرئ!...، د ژبې وتیزې (اقتصادي) برخې ته مو پام کړی!؟ او چېره یئ؟

خېره ۱.۵ ویار (عیبونه) او تېروتنې

خېره ۱.۵ د ویار او تېروتنو ناکره بڼه، کره شوي بڼه او کره بڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه په ډاګه دا سپنې ته راباسم، چې څوک ښه لیکي، د پښتون پښت لیکیتون او یا برېښلیک لیکیتون ته یې رسوي. ډېر ښه کار کوي؛ زمونږ و ګړي ترې ګټنې اخستلی شي؛ د لید او لرلید د بریا جوګه یې ګرځي؛ که جغات په یوې کره پښتو و شي؛ ډېر به غوره او یېبره یا ثمره به یې هم ډېره وي؛ په دې کې زمونږ ژبې یوې کره لارې په لور مزل وهي؛ او نبغ د بریالتوبونو په فضايي ستېشن لورې ته ورځي او خپل تمځای یې جوړوي.

په سیمه ییزو پیلو کې مو و لیدل، ویار (عیبونه) او تېروتنې له هر انسان څخه کېږي، انسان په آر کې نیمګړی دی، دوی ټولو درنو لیکوالو چې څه کړي دي، ویار (عیبونه) او تېروتنې لري، خو لیکنې او لیکي یې کښلي دي چې ویار (عیبونه) او تېروتنې لري، که لیکنې یا کښلي یې نه وی نو هېڅ به نه وو، مونږ به داسې په پوخ کې کړي شیان نه درلودل. ځکه وایم چې څه یې کښلي دي چې څه په کې شته دې که هېڅ یې کښلي نه وی، نو بیا به هېڅ نه وو، د هېڅ څخه خو څه کښل غوره دي، بابېزه (نا ځېزه) ده چې ویار (عیبونه) او تېروتنې لري، کوم بوژن (وهشت) نه زوکړه کوي. خو ځینې بیا د یوې پښتو د نوي لیک دود، دود ته بوژن کېږي او د نوي پښتو کړی په خوله تنګه او په کښلو راکړی کوي.

په نوي عصر کې که کښلي ویار (عیبونه) او تېروتنې و لري، په غاړه یې واخلې او د کره کولو لور ته یې رټ لنډپیري ګامونه پورته کړي، نو د بریا او پرمختګ پیله به بې یېبره (بې ثمره) نه وي. ځکه په تېره کې به د تېرې کرڼلارې او کرنو څخه ګټنې اخېستل کېدلې، خو اوسمهاله نوي ټکنالوژی په نویو کرڼلارو سره ترې ګټنې اخېستل کېږي.

لکه د رنځورانو عملیاتونه پخوا په زره بڼه وو او اوس په ښه، اسانه بڼه همغه عملیاتونه کېږي.

د تېرو پخوانۍ‌یو وختونو کښونکو چې څه کښلي او اوس دلته نه شته، الله دې ډېرې بدلې او ثوابونه ورکړي ورته، خو نوي لیکوال اړین باید په یوه پښتو کره پښتو کړ شي.

زمونږ ټول پښت په دې بوخت دی چې په پردۍ‌یو ژبو کې څه و مومي. یادې یې کړي، ترې ګټه پورته کړي. خو د خپلې سره کرغېړنتوب، بې مینې، بې پروایي له دې بې کبرې، وفادارې، بداېې، رښتېنې، سپېڅلې، ګڼلې، غښتلې او پیاوړې پښتو ژبې سره هم ښه کار نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۲ چوپړی

د لنډی‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو انګړ

څــــــېرنــچوپړي (ریســـــــــرچ پاڼـــې)

کوم عیبونه ټېروتنې چې په ۱۵، ګڼه څېړکي یا برخه کې سیمه ییزي پایلې د لنډی‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو کې له الف بېځې څخه تر ژ (ژې) ابېځې پورې لیکوالو په کښلو کې کړي دي، ما په سور رنګ اړولي یا سوره رنګه کړي دي. لومړی کړه شوي بیا مې سره کړي دي. چې په وار، وار به یې ډړون و کړم. د دي له پاره زما څرګندول چې روښوي کنته داسې د هر یوه لیکوال د ډړون (پلټنې) اوډړون (ترتیب) په پوخ کې کوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. ۱ الف. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د ګل باچا الفت په پورتنۍ ۱۵. ، کڼه څېړګي یا برخه کې د الف (ا) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې روښوي کتنه داسې:

۱.۱۵ ۱ سرلیک، څېره ۲. الف ګل باچا الفت ,, پښتو سندرې ،، لیکي کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۲۵ لېږدی (۱۹۴۶ زېږدی)، (کڼه یې په: دانې)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پاڼو لومړي ټوک، ۱.۱۵ ۱ سرلیک او څېره ۲. الف کې:

۱. څېره ۲. الف ګل باچا الفت ,, پښتو سندرې ،، لیکي کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۲۵ لېږدی (۱۹۴۶ زېږدی)، (کڼه یې په: دانې).
۲. کڼه: ۳
۳. راټولونکي / لیکونکي نوم: ګل باچا الفت
۴. لیکی: پښتو سندرې
۵. چاپ کال: ۱۳۲۵ لېږدی
۶. ټول تال لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ: ۱۱۶
۷. لنډۍ Lánḍéy: ۷۳
۸. ټپې Ṭapé: ۲۶
۹. ټیکۍ Ṭikéy:
۱۰. مصرۍ Mésréy: ۱۷
۱۱. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy: ۲۱
۱۲. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Ṭapé: ۱۰
۱۳. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټیکۍ Ṭikéy:
۱۴. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ مصرۍ Mésréy: ۹
۱۵. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ لنډۍ Lánḍéy: ۵۱
۱۶. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ ټپې Ṭapé: ۱۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټیکی :Ṭikéy

۱۸. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ مصری :Mésréy ۸

۱۹. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :wanâ (خرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۲۰

۲۰. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (خرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۲۵

۲۱. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور و لري یا رښتې پښېلې هې ,, ه ،، څخه مخکې ابېخه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱

۲۲. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۲۷

۲۳. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲٤. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará, (کفتره، زرګره، کوناتوره، بختوره، اړ، اره) ará, aṛ, baxtawará, ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ : Lánḍéy

۲۵. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :wanâ (خرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé ۷

۲٦. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (خرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه ؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé ۱۰

۲۷. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé

۲۸. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé ۹

۲۹. وروستاړي غبرSuffix Voice ؛ زورکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé

۳۰. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره arā, aṛ, baxtawarā, بشپړې شوې ټپې Ṭapé:

۳۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanā: (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - inā: (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکي - nā: (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۴. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه — mā) manā منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۵. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ﻫ یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (تړله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوروالـه هې (زور) , ﻫ یا ـه ،: konatawarā, zargarā, kaftar (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره arā, aṛ, baxtawarā, بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۷. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanā: (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۷

۳۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - inā: (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۸

۳۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکي - nā: (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه — mā) manā منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۲

۴۱. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ﻫ یا ـه ،: daṛə, xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (تړله، خوله، مغوله، خپله، دړه) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ؛ زوروالـه هې (زور) , ﻫ یا ـه ،: konatawarā, zargarā, kaftarā

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لرې شتون لري؛ سره arā, aṛ, baxtawarā,
بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۳. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د مسرو (پټ، نیم بیتۍ، نیمه کړۍ، نیم بند یا مسره د پېیلې نیمه کړۍ، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۲۳۲

۴٤. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وی یې لړ یا ردیف دی؛ د هې ,, ه ،، ابېځه) کچه: ۱۱۶

۴۵. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د نه ماتیدونکي پښېله (ربنتي پښېله ، حکمي قافیه) کچه: ۱۱۶

۴٦. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د څپو (څپېزو، څپې، سېلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېځو شمېرلو) کچه: ۲۵۵۲

۴۷. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د زورنو(خجیزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د تورې په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټيټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښيي،: ټینګې , لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکی نښې: د وینا , ځانګړې، خاص او بېل ، ډولونه. :Accents, Morphemels ،،) کچه: ۵۸۰

۴۸. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ترنګټوک مېچې کچه: ۱۱۶

۴۹. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لوړ ترنګټوک مېچې کچه: ۴۶

۵۰. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ځوړ ترنګټوک مېچې کچه: ۷۰

۵۱. دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناترويیکي، ترويیکي، سټربل، اوسټربل، پارنويیکي، بلنويیکي، اندېښنې او هیېجاني چغې لکه: وی، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه! ... . :

۵۲. کره شوې Action Req'ed (ویار (عیبونه) او تېروتنې سمې شوې) : ۴۲۴

۵۳. خبرداری (Caution) : ۱۰

۵۴. کنټرول کې (In control) : ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ .۵ ب. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د صدیق الله رښتین په پورتنی .۱۵, ، ګڼه څېړګي یا برخه کې د ب (بې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې روڼوي کتنه داسې:

۲.۱۵ سرلیک، څېره ۲. ب محمد دین ژواک ,, پښتنې سندرې ،، لومړی برخه لیکی، په ننتوزې د ج چوپړي کې د صدیق الله رښتین د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصری یو کچه، ۱۳۳۴ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصری یو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پاڼو لومړي ټوک، ۲.۱۵ سرلیک او څېره ۲. ب کې:

۱. څېره ۲. ب محمد دین ژواک ,, پښتنې سندرې ،، لومړی برخه لیکی، په ننتوزې د ج چوپړي کې د صدیق الله رښتین د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصری یو کچه ، ۱۳۲۵ لېږدی ۱۳۳۴ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)
۲. ګڼه: ۴
۳. راټولونکي / لیکونکي نوم: صدیق الله رښتین
٤. لیکی: پښتنې سندرې
۵. چاپ کال: ۱۳۳۴ لېږدی
٦. ټول ټال لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصری: ۱۳
۷. لنډۍ Lánḍéy: ۸
۸. ټپې Ṭapé: ۲
۹. ټیکی Tikéy:
۱۰. مصری Mésréy: ۳
۱۱. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy: ۵
۱۲. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Ṭapé:
۱۳. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټیکی Tikéy:
۱٤. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ مصری Mésréy:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لنډی‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو انګړ
خــــبرنــچوپړي (ریســــــرچ پانــېـ)

۱۵. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ لنډۍ Lánḍéy: ۳

۱٦. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټپې Ṭapé: ۲

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټیکی Ṭikéy:

۱۸. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ مصرۍ Mésréy: ۳

۱۹. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanà (ځرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړي شوې لنډۍ Lánḍéy: ۳

۲۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (ځرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړي شوې لنډۍ Lánḍéy: ۳

۲۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوزکي - :ná (نون زور ولري یا رښتې ښېلې هې ,, ه ،، ځخه مخکې ابېخه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړي شوې لنډۍ Lánḍéy:

۲۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوزکي مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړي شوې لنډۍ Lánḍéy: ۲

۲۳. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوزکي , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړي شوې لنډۍ Lánḍéy:

۲٤. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará, baxtawará, arа́, aṛ (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړي شوې لنډۍ Lánḍéy :

۲۵. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanà (ځرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړي شوې ټپې Ṭapé: ۱

۲٦. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (ځرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه ؛ سره بشپړي شوې ټپې Ṭapé:

۲۷. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوزکي - :ná (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړي شوې ټپې Ṭapé:

۲۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوزکي مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړي شوې ټپې Ṭapé: ۱

۲۹. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوزکي , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړي شوې ټپې Ṭapé:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , هـ يا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará
(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لرې شتون لري؛ سره ará, aṛ, baxtawará,
بشپړې شوې ټپې Tapé:

۳۱. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :wanáُ (څرګند واو یا وې ببواک ,,و،، په غبر کلمې سره
راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Ţikéy:

۳۲. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې
سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Ţikéy:

۳۳. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکۍ - :ná (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Ţikéy:

۳۴. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکۍ مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې
شوې ټیکۍ:

۳۵. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زورکۍ , هـ يا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله،
خوله، مغوله، خپله) ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Ţikéy:

۳۶. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , هـ يا ـه ،: konatawará, zargará, kaftar
(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لرې شتون لري؛ سره ará, aṛ, baxtawará,
بشپړې شوې ټیکۍ Ţikéy:

۳۷. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :wanáُ (څرګند واو یا وې ببواک ,,و،، په غبر کلمې سره
راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۳۸. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې
سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy: ۱

۳۹. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکۍ - :ná (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ
Mésréy:

۴۰. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکۍ مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې
شوې مصرۍ Mésréy: ۲

۴۱. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زورکۍ , هـ يا ـه ،: daṛə, xpalə, maɣolə, xwalə, tralə
(ترله، خوله، مغوله، خپله، دړه) ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۲. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ؛ زورواله هې (زور) , هـ يا ـه ،: konatawará, zargará, kaftar

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو انګړ
ځـــــېرنـــچوپړي (ریســـــــــرچ پاڼـــې)

سره (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لرې شتون لري؛ ará, aṛ, baxtawará,
بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

٤٣. ټول ټال د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د مسرو (پټ، نیم بیتۍ، نیمه کړۍ، نیم بند یا مسره د پیلي نیمه کړۍ، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۲۶

٤٤. ټول ټال د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وۍ یې لړ یا ردیف دی؛ د هې ,, ه ،، ابېڅه) کچه: ۱۳

٤٥. ټول ټال د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د نه ماتیدونکي پښېله (رښتي پښېله ، حکمي قافیه) کچه: ۱۳

٤٦. ټول ټال د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د څپو (څپېزو، څپې، سېلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېڅو شمېرلو) کچه: ۲۸۶

٤٧. ټول ټال د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د زورنو(خجیزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښیي،: ټینګې , لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکی نښې: د وینا , ځانګړي، خاص او بېل ، ډولونه. :Accents, Morphemels ،،) کچه: ۶۵

٤٨. ټول ټال د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د ترنګټوک مېچې کچه: ۱۳

٤٩. د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د لوړ ترنګټوک مېچې کچه: ۴

٥٠. د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د ځوړ ترنګټوک مېچې کچه: ۷

٥١. دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناترویيکي، ترویيکي، سټربل، اوسټربل، پارنویيکي، بلنویيکي، اندېښني او هیېجاني چغې لکه: وۍ، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه! ... . :

٥٢. کره شوې Action Req’ed (ویار (عیبونه) او تېروتني سمې شوې) ■ : ۵۵

٥٣. خبرداری (Caution) ●: ۱۲

٥٤. کنټرول کې (In control) ✓ : ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ .۵ ب – ۱. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د صدیق الله رښتین په پورتنۍ ۱۵.۰، ګڼه څېرکي یا برخه کې د ب – ۱. (بې - یوه) برخه لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې روښوي کتنه داسې:

۳.۱۵ سرلیک، څېره ۲. ب - ۱ پښتو ټولنه ,, پښتو څېړنې ،، د پوهاند صدیق الله رښتین په اوومه ګڼه مقاله پښتو پېژندنه ۵۰ چوپړي کې. د صدیق الله رښتین د لنډۍیو، ټپو، ټیکیو او مصرۍیو کچه، ۱۳۵۴ لېږدی، (ګڼه یې په: داني).

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍیو، ټپو، ټیکیو او مصرۍیو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پاڼو لومړي ټوک، ۳.۱۵ سرلیک او څېره ۲. ب - ۱ کې:

د پښتو څېړنو د نړوال مرکز د نړوال سیمینار د مقالو مجموعه، ۱۳۵۴ لېږدی کې پوهاند صدیق الله رښتین په اوومه ګڼه مقاله پښتو پېژندنه کې کښلي دي:.

په هغه برخه کې چې ما په دې لیکي کښلی دی په ۲. ب – ۱ برخه کې. د عیبنو او تېروتنو اندازه: ۵۵ ده، کره شوې Action Req'ed،
ټول دغه برخه کنټرول کې (In control) ده اوس؛ خبرداری (Caution) ۵ پینځه ځایو کې ورته د کره لیکلار له مخې، په وت، ې، تړښتي، نخښې او کره ویيکي دی.

یوه په کې لنډۍ ده او یوه په کې مصرۍ ده، چې دواړه د سرو اړوند (د نرانو له لوري ویل، لیکل شوي دي یا سرو ته منسوبې) دي، د یوې وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده يې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) بینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱ ده او د یوې وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) بینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ :Mésréy ۱ ده.
(پښتو ټولنه، ۱۳۵۴ لېږدی، ۵۰ چوپړی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤ .٥ پ. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د پوهاند دوکتور سید بهاء الدین مجروح په پورتنۍ ,۱۵. ، ګڼه څېړکي یا برخه کې د پ (پې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې روڼوي کتنه داسې:

۴.۱۵ سرلیک، څېره ۲. پ پښتو ټولنه ,, پښتو څېړنې ،، د پوهاند دوکتور سید بهاء الدین مجروح په مقاله لنډیو کې د پښتنې مېرمنې یوه خاصه څېره،۱۴۶ چوپړي، کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۵۴ لېږدی، (ګڼه یې په: داني)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پانو لومړي ټوک، ۴.۱۵ سرلیک او څېره ۲. پ کې:

۱. څېره ۲. پ پښتو ټولنه ,, پښتو څېړنې ،، د پوهاند دوکتور سید بهاء الدین مجروح په مقاله لنډیو کې د پښتنې مېرمنې یوه خاصه څېره،۱۴۶ چوپړي، کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۵۴ لېږدی، (ګڼه یې په: داني)
۲. ګڼه: ۶
۳. راټولونکي / لیکونکي نوم: پوهاند دوکتور سید بهاء الدین مجروح
۴. لیکی: پښتو څېړنې
۵. چاپ کال: ۱۳۵۴ لېږدی
۶. ټول ټال لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ: ۱۹
۷. لنډۍ Lánḍéy: ۱۱
۸. ټپې Tapé: ۵
۹. ټیکۍ Tikéy:
۱۰. مصرۍ Mésréy: ۳
۱۱. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy: ۵
۱۲. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Tapé:
۱۳. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټیکۍ Tikéy:
۱۴. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ مصرۍ Mésréy: ۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ لنډۍ :Lánḍéy ۱۱

۱۶. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټپې :Ṭapé ۵

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټیکۍ :Ṭikéy

۱۸. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ مصرۍ :Mésréy ۲

۱۹. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :waná (ځرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۳

۲۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (ځرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۵

۲۱. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکې - :ná (نون زور ولري یا رښتې پښلې هې ,, ه ،، ځخه مخکې ابېځه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوزکې مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۳

۲۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکې , ه یا ـه ،: xpalə, maγolə, xwalə, tralə) ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۴. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará, ará, aṛ, baxtawará, (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍLánḍéy :

۲۵. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :waná (ځرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé ۲

۲۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (ځرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه ؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé ۱

۲۷. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکې - :ná (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé

۲۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوزکې مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé

۲۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکې , ه یا ـه ،: xpalə, maγolə, xwalə, tralə) ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé ۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará ará, aṛ, baxtawará,(کفتره، زرګره، کوناتوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې Tapé:

۳۱. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :wanā (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Tikéy:

۳۲. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Tikéy:

۳۳. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکې - :ná (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Tikéy:

۳٤. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Tikéy:

۳۵. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Tikéy:

۳٦. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftar ará, aṛ, baxtawará,(کفتره، زرګره، کوناتوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Tikéy:

۳۷. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :wanā (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy: ۱

۳۸. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy: ۲

۳۹. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکې - :ná (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

٤۰. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

٤۱. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: daṛə, xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، دړه) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

٤۲. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لرې شتون لري؛ ará, aṛ, baxtawará,
بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۳. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د مسرو (پټ، نیم بیتۍ، نیمه کږۍ، نیم بند یا مسره د پیپلي نیمه کږۍ، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۳۸

۴۴. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وی یې لړ یا ردیف دی؛ د هې ,, ـه ،، ابېڅه) کچه: ۱۹

۴۵. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د نه ماتیدونکي پښېله (ربښتي پښېله ، حکمي قافیه) کچه: ۱۹

۴۶. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د څپو (څپیزو، څپې، سېلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېڅو شمېرلو) کچه: ۴۱۸

۴۷. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د زورنو(خجیزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښیي،: ټینګې , لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکی نښې: د وینا , ځانګړي، خاص او بېل ، ډولونه. :Accents, Morphemels ،،) کچه: ۹۵

۴۸. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ترنګتوک مېچې کچه: ۱۹

۴۹. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لوړ ترنګتوک مېچې کچه: ۹

۵۰. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ځوړ ترنګتوک مېچې کچه: ۱۰

۵۱. دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناترویيکي، ترویيکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښني او هیېجاني چغې لکه: وی، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه! ... . :

۵۲. کره شوې Action Req'ed (ویار (عیبونه) او تېروتنې سمې شوې) : ۲۴۴

۵۳. خبرداری (Caution) : ۷

۵۴. کنټرول کې (In control) : ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ .۵ ت. د یوې پې سروبوله انګېرنې له مخې د سلیمان لایق په پورتنی ۱۵, ۰ ، ګڼه څېړکي یا برخه کې د ت (ټې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې رونبوي کتنه داسې:

۵ .۱۵ سرلیک، څېره ۲. ت پښتو تولنه ,, پښتو څېړنې ،، د سلیمان لایق په مقاله لنډۍ سرلیک او په لنډیو کې د تغیر او بدلون پروسه،څلورم او پینځه دېرشتم چوپړي، کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۶۱ لېږدی، (ګڼه یې په: داني)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پانو لومړي توک، ۵ .۱۵ سرلیک او څېره ۲. ب - ۱ کې:
څېره ۲. ت کې:

۱. څېره ۲. ت پښتو تولنه ,, پښتو څېړنې ،، د سلیمان لایق په مقاله لنډۍ سرلیک او په لنډیو کې د تغیر او بدلون پروسه،څلورم او پینځه دېرشتم چوپړي، کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۶۱ لېږدی، (ګڼه یې په: داني)
۲. ګڼه: ۷
۳. راټولونکي / لیکونکي نوم: سلیمان لایق
۴. لیکی: پښتو لنډۍ
۵. چاپ کال: ۱۳۶۳ لېږدی
٦. ټول ټال لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصرۍ: ٦۴
۷. لنډۍ Lánḍéy: ۳۴
۸. ټپې Ṭapé: ۱۶
۹. ټیکی Ṭikéy:
۱۰. مصرۍ Mésréy: ۱۴
۱۱. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy: ۱۶
۱۲. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Ṭapé: ۴
۱۳. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ ټیکی Ṭikéy:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ مصری Mésréy: ۲

۱۵. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ لنډۍ Lánḍéy: ۱۸

۱۶. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ ټپې Ṭapé: ۱۲

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ ټیکۍ Ṭikéy:

۱۸. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ مصرۍ Mésréy: ۱۲

۱۹. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanáَ (څرګند واو یا وې ببواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy: ۸

۲۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy: ۱۵

۲۱. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکۍ - :ná (نون زور ولري یا رښتې پښېلې هې ,, ه ،، څخه مخکې ابېخه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy: ۱

۲۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوزکي مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy: ۱۰

۲۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکي , ه یا ـه :، xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy:

۲۴. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوروالە هې (زور) , ه یا ـه :، konatawará, zargará, kaftará, ará, aṛ, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy :

۲۵. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanáَ (څرګند واو یا وې ببواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé: ۸

۲۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه ؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé: ۳

۲۷. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکۍ - :ná (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé:

۲۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوزکي مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé: ۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹. وروستاړي غبړSuffix Voice؛ زورکی , هـ یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé:

۳۰. وروستاړي غبړ Suffix Voice؛ زوروالـه هې (زور) , هـ یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará ará, aṛ, baxtawará, (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé:

۳۱. وروستاړي غبړ Suffix Voice؛ ونه - :wanā (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غبړ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټيکۍ Ṭikéy:

۳۲. وروستاړي غبړ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده يې يا لنډه يې ,, ي،، په غبړ جملې، غونډلې سره راشي) يينه او ينه؛ سره بشپړې شوې ټيکۍ Ṭikéy:

۳۳. وروستاړي غبړSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټيکۍ Ṭikéy:

۳٤. وروستاړي غبړ Suffix Voice؛ زورکی مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټيکۍ Ṭikéy:

۳۵. وروستاړي غبړSuffix Voice؛ زورکی , هـ یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټيکۍ Ṭikéy:

۳٦. وروستاړي غبړ Suffix Voice؛ زوروالـه هې (زور) , هـ یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftar ará, aṛ, baxtawará, (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټيکۍ Ṭikéy:

۳۷. وروستاړي غبړ Suffix Voice؛ ونه - :wanā (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غبړ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy: ۲

۳۸. وروستاړي غبړ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده يې يا لنډه يې ,, ي،، په غبړ جملې، غونډلې سره راشي) يينه او ينه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy: ۲

۳۹. وروستاړي غبړSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

٤۰. وروستاړي غبړ Suffix Voice؛ زورکی مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy: ۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۱. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زورکي , ه یا ـه :، darə, xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، دره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۲. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه :، konatawará, zargará, kaftará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ará, aṛ, baxtawará, ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۳. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د مسرو (پټ، نیم بیتۍ، نیمه کړۍ، نیم بند یا مسره د پېیلې نیمه کړۍ، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۱۲۸

۴۴. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وی یې لړ یا ردیف دی؛ د هې ,, ـه ،، ابېڅه) کچه: ۶۴

۴۵. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د نه ماتیدونکي پښېله (حکمي قافیه) کچه: ۶۴

۴۶. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د څپو (څپیزو، څپې، سبلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېڅو شمېرلو) کچه: ۱۴۰۸

۴۷. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د زورنو(خجیزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښيي،: ټینګې , لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکی نښې: د وینا , ځانګړې، خاص او ببل ، ډولونه. Accents, Morphemels: ،،) کچه: ۳۲۰

۴۸. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ترنګتوک مېچې کچه: ۶۴

۴۹. د لوړ ترنګتوک (د پاینی مسرې پاینی څپه یا خوره غږي اواز په لوړه وي چې ډېری یې په ینه، او نه سره راځي چارباغی لغمانی یې بولي یا د کیسو (داستاني) لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصری یې بولي او پاتیشوني نوري چې وروستاړي غبر په ځوړ راځي دي) مېچې کچه: ۲۱

۵۰. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ځوړ ترنګتوک مېچې کچه: ۴۳

۵۱. دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناترویيکي، ترویيکي، ستربل، اوستربل، پارنویيکي، بلنویيکي، اندیښني او هیېجاني چغې لکه: وی، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه! ... . :

۵۲. کره شوې Action Req'ed (وېار (عیبونه) او تېروتنې سمې شوې) ■ : ۱۵۳۹

۵۳. خبرداری (Caution) ● : ۱۵

۵۴. کنټرول کې (In control) ✓: ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

٥. ٦ ت – ۱. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د سلیمان لایق کښلې اوویلې په قلم ټولنه کې چې لایق په لنډیو باندې کنفرانس ورکوي، زما د ادبي بهیر د ۱۳۸۳ لېږدي اشنا د بازمحمد عابد ثبت او کښلی متن په پورتنۍ ,۱۵. ، ګڼه څېرکي یا برخه کې د ت – ۱. (تې - یوه) برخه لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې روښوي کتنه داسې:

۱۵. ۶ سرلیک، څېره ۲. ت - ۱ قلم ټولنه ,, چې لایق په لنډیو باندې کنفرانس ورکوي ،، د بازمحمد عابد ثبت او کښلی متن، ۱۳۸۷ لېږدی، ټول چوپړي، کې د لنډۍیو، ټپو، ټیکیو او مصرۍیو کچه، ۱۳۶۱ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍیو، ټپو، ټیکیو او مصرۍیو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پاڼو لومړي ټوک، ۱۵. ۶ سرلیک او څېره ۲. ت - ۱ کې:

قلم ټولنه ,, چې لایق په لنډیو باندې کنفرانس ورکوي ،، د بازمحمد عابد ثبت او کښلی متن دي:.
په هغه برخه کې چې ما په دې لیکي کښلی دی په ۲. ب – ۱ برخه کې. د عیبنو او تېروتنو اندازه: ۱۱۳ ده او کړه شوې Action Req’ed،
ټول دغه برخه کنټرول کې (In control) ده اوس، خبرداری (Caution) ۵ پینځه ځایو کې ورته دی د کره لیکلار له مخې، په وت، ې، تړښتې، نخښې، کره وییکي. یوه په کې لنډۍ ده او دوې وارې یې کښلې ده.
چې د سړو ته منسوبې دي، د یوه وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی – mana (منه مجهوله هې* مه) مه؛ سره بشپړه شوې لنډۍ Lánḍéy: ۱ ده.
(سلیمان، د بازمحمد ثبت، ۲۰۰۸ لېږدی).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ .۵ ټ. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د پوهاند محمد اسمعیل یون په پورتنۍ ,۱۵. ، ګنه څېرکي یا برخه کې د ټ (ټې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې:

۷.۱۵ سرلیک، څېره ۲. ټ ,, د پښتو شعر هندسي جوړښت ،، محمد محمد اسمعیل یون، ۷ او ۱۳۸ چوپړي، کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۷۷ لېږدی، (ګڼه یې په: داني)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پانو لومړي ټوک، ۷.۱۵ سرلیک او څېره ۲. ټ کې:

۱. څېره ۲. ټ ,, د پښتو شعر ځمککچپوهنې (هندسي) جوړښت ،، محمد محمد اسمعیل یون، ۷ او ۱۳۸ چوپړي، کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۷۷ لېږدی، (ګڼه یې په: داني)

۲. ګڼه: ۹

۳. راټولونکي / لیکونکي نوم: پوهیالی محمد اسمعیل یون

٤. لیکی: د پښتو شعر هندسي جوړښت

۵. چاپ کال: ۱۳۷۷ لېږدی

٦. ټول ټال لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ: ۴

۷. لنډۍ Lánḍéy:

۸. ټپې Ṭapé: ۴

۹. ټیکۍ Ṭikéy:

۱۰. مصرۍ Mésréy:

۱۱. سړو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy:

۱۲. سړو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Ṭapé:

۱۳. سړو ته منسوبې Related to men؛ ټیکۍ Ṭikéy:

۱٤. سړو ته منسوبې Related to men؛ مصرۍ Mésréy:

۱۵. ښځو ته منسوبې Related to women؛ لنډۍ Lánḍéy:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټپې :Tapé ۴

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټیکۍ :Ţikéy

۱۸. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ مصرۍ :Mésréy

۱۹. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :waná (څرګند واو یا وې ښواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۱. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري یا رښتې پښېلې هې ,, ه ،، څخه مخکې ابېڅه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه :، tralə ,xwalə ,maɣolə ,xpalə) ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۴. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه :، konatawará, zargará, kaftará ,arā, aŗ, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ: Lánḍéy

۲۵. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanā (څرګند واو یا وې ښواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé ۱

۲۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه ؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé ۲

۲۷. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé

۲۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé ۱

۲۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه :، tralə ,xwalə ,maɣolə ,xpalə) ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé

۳۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوروالہ هې (زور) , ه یا ـه :، konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لنډیو، ټپو، ټیکیو او مصریو انګړ

څېړنچوپړي (ریسرچ پانې)

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لړې شتون لري؛ سره ará, aṛ, baxtawará, بشپړې شوې ټپې Ṭapé:

۳۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanáː (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - ináː (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - náː (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۴. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکې مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۵. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə) ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftar (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لړې شتون لري؛ سره ará, aṛ, baxtawará, بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۷. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanáː (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۳۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - ináː (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۳۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - náː (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکې مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۱. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: daṛə, xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، دړه) ډېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ará, aṛ, baxtawará, ډېري لږي شتون لري؛ سره بشپړي شوي مصرۍ :Mésréy

٤٣. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د مسرو (پټ، نیم بیتۍ، نیمه کړۍ، نیم بند یا مسره د پېیلي نیمه کړۍ، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۸

٤٤. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وۍ یې لړ یا ردیف دۍ؛ د هې ,, ه ،، ابېځه) کچه: ۴

٤٥. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د نه ماتیدونکي پښېله (حکمي قافیه) کچه: ۴

٤٦. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د څپو (څپیزو، څپې، سپلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېځو شمېرلو) کچه: ۸۸

٤٧. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د زورنو(خجیزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښيي،: ټینګې , لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکی نښې: د وینا , ځانګړي، خاص او بېل ، ډولونه. :Accents, Morphemels ،،) کچه: ۲۰

٤٨. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ترنګټوک مېچې کچه: ۴

٤٩. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لوړ ترنګټوک (د پاینۍ مسرې پاینۍ څپه یا خوره غړي اواز په لوړه وي چې ډېرۍ یې په ینه، او نه سره راځي چارباغۍ لغمانۍ یې بولي یا د کیسو (داستاني) لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ یې بولي او پاټیشوني نوري چې وروستاړي غږ په ځوړ راځي دي) مېچې کچه: ۲

٥٠. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ځوړ ترنګټوک مېچې کچه: ۲

٥١. دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناتړوییکي، تړوییکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندیښني او هیبجاني چغې لکه: وۍ، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه! .... :

٥٢. کره شوي Action Req'ed (ویار (عیبونه) او تېروتنې سمې شوې) ■ : ۱۳

٥٣. خبرداری (Caution) ● : ۳

٥٤. کنټرول کې (In control) ✓ : ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸ .۵ ج. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې خېړنوال دوست محمد شینواری په پورتنۍ ,۸.۱۵ ، ګڼه خپرکي یا برخه کې د ج (جې، جیم) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې:

۸.۱۵ سرلیک، څېره ۲. ج ,, د پښتو د ولسي ادب لارې ،، خېړنوال دوست محمد دوست شینواری ، لنډۍ سرلیک کې د لنډۍیو، ټپو، ټیکیو او مصرۍیو کچه، ۱۳۸۵ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما خېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍیو، ټپو، ټیکیو او مصرۍیو انګړ خېړنچوپړو یا ریسرچ پانو لومړي ټوک، ۸.۱۵ سرلیک او څېره ۲. ج کې:

۱. څېره ۲. ج ,, د پښتو د ولسي ادب لارې ،، خېړنوال دوست محمد دوست شینواری ، لنډۍ سرلیک کې د لنډۍیو، ټپو، ټیکیو او مصرۍیو کچه، ۱۳۸۵ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)
۲. ګڼه: ۱۰
۳. راټولونکي / لیکونکي نوم: خېړنوال دوست محمد دوست شینواری
۴. لیکی: د پښتو د ولسي ادب لارې
۵. چاپ کال: ۱۳۸۵ لېږدی
۶. ټول ټال لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصرۍ: ۱۶
۷. لنډۍ Lánḍéy: ۹
۸. ټپې Ṭapé: ۶
۹. ټیکی Ṭikéy:
۱۰. مصرۍ Mésréy: ۱
۱۱. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy: ۴
۱۲. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Ṭapé: ۱
۱۳. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ ټیکی Ṭikéy:
۱۴. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ مصرۍ Mésréy: ۱
۱۵. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ لنډۍ Lánḍéy: ۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټپې :Tapé ۵

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټیکی :Tikéy

۱۸. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ مصری :Mésréy

۱۹. وروستاړي غږ؛ Suffix Voice؛ ونه - :waná (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۳

۲۰. وروستاړي غږ؛ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۳

۲۱. وروستاړي غږ؛ Suffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري یا رښتې پښېلې هې ,, ه ،، څخه مخکې ابېڅه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱

۲۲. وروستاړي غږ؛ Suffix Voice؛ زوزکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱

۲۳. وروستاړي غږ؛ Suffix Voice؛ زوزکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱

۲۴. وروستاړي غږ؛ Suffix Voice؛ زوروالـه هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará ará, aṛ, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناتوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ : Lánḍéy

۲۵. وروستاړي غږ؛ Suffix Voice؛ ونه - :waná (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé ۲

۲۶. وروستاړي غږ؛ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه ؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé ۱

۲۷. وروستاړي غږ؛ Suffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé ۱

۲۸. وروستاړي غږ؛ Suffix Voice؛ زوزکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé ۲

۲۹. وروستاړي غږ؛ Suffix Voice؛ زوزکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , هـ یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې Tapé:

۳۱. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :waná (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Tikéy:

۳۲. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Tikéy:

۳۳. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Tikéy:

۳۴. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Tikéy:

۳۵. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زورکی , هـ یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکی Tikéy:

۳۶. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , هـ یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftar (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکی Tikéy:

۳۷. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :waná (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۳۸. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۳۹. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۰. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۱

۴۱. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زورکی , هـ یا ـه ،: daṛə, xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، دړه) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۲. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ؛ زورواله هې (زور) , هـ یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لړې شتون لري؛ سره arą́, aṛ, baxtawarą́,
بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۳. ټول ټال د لنډۍيو، ټپو، ټيکۍيو او مصرۍيو د مسرو (پټ، نيم بيتۍ، نيمه کړۍ، نيم بند يا مسره د پيلي نيمه کړۍ، نيم بند يا نيم بيت) کچه: ۳۲

۴۴. ټول ټال د لنډۍيو، ټپو، ټيکۍيو او مصرۍيو د لړونو (چې يکړ، يوون، مفرده وۍ يې لړ يا رديف دۍ؛ د هې ,, ه ،، ابېخه) کچه: ۱۶

۴۵. د لنډۍيو، ټپو، ټيکۍيو او مصرۍيو د نه ماتيدونکي پښېله (حکمي قافيه) کچه: ۱۶

۴۶. ټول ټال د لنډۍيو، ټپو، ټيکۍيو او مصرۍيو د څپو (څپېزو، څپې، سپلابو، هجاوو ,, سيليبلس Syllables،، د ابېڅو شمېرلو) کچه: ۳۵۲

۴۷. ټول ټال د لنډۍيو، ټپو، ټيکۍيو او مصرۍيو د زورنو(خجيزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسيقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټيټوالي زور، او ږدوالی، کيفيت ښيي،: ټينګې , لهجې ،: تاکيدي: بيلوونکی نښې: د وينا , ځانګړې، خاص او بېل ، ډولونه. :Accents, Morphemels ،،) کچه: ۸۰

۴۸. ټول ټال د لنډۍيو، ټپو، ټيکۍيو او مصرۍيو د ترنګټوک مېچې کچه: ۱۶

۴۹. ټول ټال د لنډۍيو، ټپو، ټيکۍيو او مصرۍيو د لوړ ترنګټوک (د پاينی مسرې پاينی څپه يا خوره غږې اواز په لوړه وې چې ډېرۍ يې په ينه، او نه سره راځي چارباغی لغمانی يې بولي يا د کيسو (داستاني) لنډۍ، ټپې، ټيکۍ او مصرۍ يې بولي او پاتيشوني نورې چې وروستاړې غږ په ځوړ راځي دي) مېچې کچه: ۶

۵۰. د لنډۍيو، ټپو، ټيکۍيو او مصرۍيو د ځوړ ترنګټوک مېچې کچه: ۱۰

۵۱. ديفتنګونه (غبرګغږون)، ناترويېکي، ترويېکي، ستربل، اوستربل، پارنويېکي، بلنويېکي، انديښني او هيېجاني چغې لکه: وۍ، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، په کربانه! ... . :

۵۲. کره شوې Action Req'ed (ويار (عيبونه) او تېروتنې سمې شوې) ■ : ۶

۵۳. خبرداری (Caution) ● : ۲

۵۴. کنټرول کې (In control) ✓ : ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹ .۵ چ. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د جانان ,, پښتو لنډیو کې محرومیت ،، په پورتنۍ ,۱۵. ، ګڼه څېرکي یا برخه کې د چ (چې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې روڼوي کتنه داسې:

۹.۱۵ سرلیک، څېره ۲. چ جانان ,, پښتو لنډیو کې محرومیت ،، په دې لیکنه کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۸۵ لېږدی، (ګڼه یې په: داني)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پاڼو لومړي ټوک، ۹.۱۵ سرلیک او څېره ۲. چ کې:

۱. څېره ۲. چ جانان ,, پښتو لنډیو کې محرومیت ،، په دې لیکنه کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۸۵ لېږدی، (ګڼه یې په: داني)
۲. ګڼه: ۱۸
۳. راټولونکي / لیکونکي نوم: جانان
۴. لیکی / لیکنه: پښتو لنډیو کې محرومیت
۵. چاپ کال / نا چاپ: ۱۳۸۵ لېږدی
۶. ټول ټال لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ: ۱۸
۷. لنډۍ Lánḍéy: ۴
۸. ټپې Ṭapé: ۶
۹. ټیکۍ Ṭikéy:
۱۰. مصرۍ Mésréy: ۸
۱۱. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy:
۱۲. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Ṭapé:
۱۳. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټیکۍ Ṭikéy:
۱۴. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ مصرۍ Mésréy:
۱۵. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ لنډۍ Lánḍéy: ۴
۱۶. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ ټپې Ṭapé: ۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ ټیکۍ :Tikéy

۱۸. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ مصرۍ :Mésréy ۸

۱۹. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :waná (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده يې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) ېینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۲

۲۱. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري یا رښتې پښېلې هې ,, ه ،، څخه مخکې ابېڅه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۲

۲۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه :، tralə ,xwalə ,maγolə ,xpalə) ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۴. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه :، konatawará, zargará, kaftará ará, aṛ, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy :

۲۵. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :waná (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé ۲

۲۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده يې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) ېینه او ینه ؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé ۴

۲۷. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé

۲۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé

۲۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه :، tralə ,xwalə ,maγolə ,xpalə) ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé

۳۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه :، konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره arạ́, aṛ, baxtawarạ́,
بشپړې شوې ټپې Ṭapé:

۳۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanạ́: (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Ṭikéy:

۳۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - inạ́: (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Ṭikéy:

۳۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - nạ́: (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Ṭikéy:

۳۴. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکې مه – mạ́) manạ́ منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Ṭikéy:

۳۵. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə) ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Ṭikéy:

۳۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawarạ́, zargarạ́, kaftar (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره arạ́, aṛ, baxtawarạ́, بشپړې شوې ټیکۍ Ṭikéy:

۳۷. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanạ́: (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy: ۳

۳۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - inạ́: (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy: ۲

۳۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - nạ́: (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکې مه – mạ́) manạ́ منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy: ۳

۴۱. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: daṛə, xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، دړه) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawarạ́, zargarạ́, kaftarạ́

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) arά, aṛ, baxtawará, ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

٤٣. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د مسرو (پټ، نیم بیتۍ، نیمه کړۍ، نیم بند یا مسره د پیپلي نیمه کړۍ، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ٣٦

٤٤. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وی یې لړ یا ردیف دی؛ د هې ,, ه ،، ابېڅه) کچه: ١٨

٤٥. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د نه ماتیدونکي پښېله (حکمي قافیه) کچه: ١٨

٤٦. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د څپو (څپیزو، څپې، سپلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېڅو شمېرلو) کچه: ٣٩٦

٤٧. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د زورنو(خجیزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښیي،: ټینګې , لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکی نښې: د وینا , ځانګړي، خاص او بېل ، ډولونه. :Accents, Morphemels ،،) کچه: ٩٠

٤٨. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ترنګټوک مېچې کچه: ١٨

٤٩. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لوړ ترنګټوک (د پاینی مسرې پاینی څپه یا خوره غږې اواز په لوړه وي چې ډېری یې په ینه، او نه سره راځي چارباغی لغمانی یې بولي یا د کیسو (داستاني) لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصری یې بولي او پاتیشوني نورې چې وروستاړې غږ په ځوړ راځي دي) مېچې کچه: ٨

٥٠. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ځوړ ترنګټوک مېچې کچه (چې ترنګټوک په کې په ځوړ یا ټېټوالي وي): ١٠

٥١. دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناترویيکي، ترویيکي، سټربل، اوسټربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښني او هيېجاني چغې لکه: وی، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه! .... :

٥٢. کره شوې Action Req'ed (ویار (عیبونه) او تېروتنې سمې شوې) : ١٣

٥٣. خبرداری (Caution) : ١٠

٥٤. کنټرول کې (In control) : ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. ۱۰ ځ. د یوې پې سروبوله انګېرنې له مخې د فیاض علي شاه اخونزاده په پورتنۍ ,۱۵.۰ . ګڼه څېړګي یا برخه کې د ځ (ځې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې روښوي کتنه داسې:

۱۵. ۱۰ سرلیک، څېره ۲. ځ ,, د پښتو اولسي شاعري کې د ټپې اهمیت ،، فیاض على شاه اخونزاده ، لیکنه کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۸۶ لېږدی، (ګڼه یې په: داڼې)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پاڼو لومړي ټوک، ۱۵. ۱۰ سرلیک او څېره ۲. ځ کې:

۱. څېره ۲. ځ ,, د پښتو اولسي شاعري کې د ټپې اهمیت ،، فیاض على شاه اخونزاده ، لیکنه کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۸۶ لېدی، (ګڼه یې په: داڼې)
۲. ګڼه: ۱۱
۳. راټولونکي / لیکونکي نوم: فیاض على شاه اخونزاده
۴. لیکی / لیکنه: د پښتو اولسي شاعري کې د ټپې اهمیت
۵. چاپ کال / نا چاپ: ۱۳۸۶ لېږدی
۶. ټول ټال لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ: ۲۴
۷. لنډۍ Lánḍéy: ۵
۸. ټپې Ṭapé: ۷
۹. ټیکۍ Ṭikéy:
۱۰. مصرۍ Mésréy: ۱۲
۱۱. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy: ۲
۱۲. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Ṭapé: ۲
۱۳. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټیکۍ Ṭikéy:
۱۴. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ مصرۍ Mésréy: ۵
۱۵. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ لنډۍ Lánḍéy: ۳
۱۶. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ ټپې Ṭapé: ۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټیکۍ :Tikéy

۱۸. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ مصرۍ :Mésréy ۷

۱۹. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanáً (ځرګند واو یا وې ېبواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۳

۲۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (ځرګنده يې یا لنډه يې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱

۲۱. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري یا رښتې پښېلې هې ,, ه ،، ځخه مخکې ابېخه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱

۲۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه :، xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۴. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه :، konatawará, zargará, kaftará ará, aṛ, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍLánḍéy :

۲۵. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanáً (ځرګند واو یا وې ېبواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé ۱

۲۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (ځرګنده يې یا لنډه يې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه ؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé ۶

۲۷. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé

۲۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé

۲۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه :، xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé

۳۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه :، konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لنډیو، ټپو، ټیکیو او مصریو انګړ
ځـــــېړنـــچوپړي (ریســـــــــرچ پانـــې)

سره (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لړې شتون لري؛ ará, aṛ, baxtawará, بشپړې شوې ټپې Ṭapé:

۳۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanáː (ځرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - ináː (ځرګنده يې یا لنډه يې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۳. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوزکی - náː (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۴. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۵. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی , ﻫ یا ـه ،: xpalə, maγolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ﻫ یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftar (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لړې شتون لري؛ سره ará, aṛ, baxtawará, بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۷. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanáː (ځرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۱

۳۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - ináː (ځرګنده يې یا لنډه يې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۷

۳۹. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوزکی - náː (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۴

۴۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی , ﻫ یا ـه ،: daṛə, xpalə, maγolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، دړه) ډېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ؛ زورواله هې (زور) , ﻫ یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو انګړ خـــــبرنـچوپړي (ریســـــــرچ پانـــې)

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لړې شتون لري؛ سره arā, ar, baxtawarā, بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۳. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د مسرو (پټ، نیم بیتۍ، نیمه کړۍ، نیم بند یا مسره د پیلې نیمه کړۍ، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۴۸

۴۴. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وی یې لړ یا ردیف دی؛ د هې ,, ه ،، ابېخه) کچه: ۲۴

۴۵. د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د نه ماتیدونکي پښېله (حکمي قافیه) کچه: ۲۴

۴٦. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د څپو (څپیزو، څپې، سېلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېڅو شمېرلو) کچه: ۵۲۸

۴۷. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د زورنو(خجیزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښیي،: ټینګې , لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکی نښې: د وینا , ځانګړې، خاص او بېل ، ډولونه. :Accents, Morphemels ،،) کچه: ۱۲۰

۴۸. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د ترنګټوک مېچې کچه: ۲۴

۴۹. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د لوړ ترنګټوک (د پاینۍ مسرې پاینۍ څپه یا خوره غږې اواز په لوړه وي چې ډېرۍ یې په ینه، او نه سره راځي چارباغۍ لغمانۍ یې بولي یا د کیسو (داستاني) لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ یې بولي او پاتیشوني نورې چې وروستاړې غږ په ځوړ راځي دي) مېچې کچه: ۱۴

۵۰. د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د ځوړ ترنګټوک مېچې کچه (چې ترنګټوک په کې په ځوړ یا ټېټوالي وي): ۱۰

۵۱. دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناترویکي، ترویکي، سټربل، اوسټربل، پارنویکي، بلنویکي، اندېښني او هیېجاني چغې لکه: وی، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه! ... . :

۵۲. کره شوې Action Req'ed (وېار (عیبونه) او تېروتنې سمې شوې) ■ : ۱۳

۵۳. خبرداری (Caution) ● : ۱۰

۵۴. کنټرول کې (In control) ✓: ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. ۱۱ خ. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د محمد حامد حلیمي ,, لنډۍ د ګلونو په سمندرکې ،، په پورتنۍ ,۱۵. . ګڼه خپرګي یا برخه کې د خ (ځي) ابېځې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې روڼوي کتنه داسې:

۱۱.۱۵ سرلیک، خپره ۲. خ محمد حامد حلیمي ,, لنډۍ د ګلونو په سمندر کې ،، په دې لیکنه کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۸۶ لېږدی، (ګڼه یې په: داني)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پانو لومړي ټوک، ۱۱.۱۵ سرلیک او خپره ۲. خ کې:

۱. خپره ۲. خ محمد حامد حلیمي ,, لنډۍ د ګلونو په سمندر کې ،، په دې لیکنه کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۸۶ لېږدی، (ګڼه یې په: داني)
۲. ګڼه: ۱۵
۳. راټولونکي / لیکونکي نوم: محمد حامد حلیمي
۴. لیکی / لیکنه: لنډۍ د ګلونو په سمندر کې
۵. چاپ کال / نا چاپ: ۱۳۸۶ لېږدی
۶. ټول ټال لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصری: ۴۳
۷. لنډۍ Lánḍéy: ۱۳
۸. ټپې Ṭapé: ۷
۹. ټیکی Ṭikéy:
۱۰. مصری Mésréy: ۲۲
۱۱. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy: ۷
۱۲. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Ṭapé: ۴
۱۳. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټیکی Ṭikéy:
۱۴. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ مصری Mésréy: ۱۶
۱۵. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ لنډۍ Lánḍéy: ۶
۱۶. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ ټپې Ṭapé: ۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ ټیکۍ Tikéy:

۱۸. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ مصرۍ Mésréy: ۷

۱۹. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanáِ (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy: ۱

۲۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده يې یا لنډه يې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy: ۷

۲۱. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکۍ - :ná (نون زور ولري یا رښتې پښېلې هې ,, ه ،، څخه مخکې ابېڅه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy:

۲۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوزکي مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy: ۵

۲۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی , ه یا ـه :. xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy:

۲۴. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه :. konatawará, zargará, kaftará ará, aṛ, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy :

۲۵. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanáِ (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé: ۱

۲۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده يې یا لنډه يې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه ؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé: ۵

۲۷. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکۍ - :ná (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé:

۲۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوزکي مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé: ۱

۲۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی , ه یا ـه :. xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé:

۳۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه :. konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره arā, ar, baxtawarā,
بشپړې شوې ټپې Tapé:

۳۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanā: (خرګند واو يا وې ښواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټيکی Tikéy:

۳۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ينه - inā: (خرګنده يې يا لنډه يې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) يينه او ينه؛ سره بشپړې شوې ټيکی Tikéy:

۳۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - nā: (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټيکی Tikéy:

۳۴. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – mā (manā منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټيکی Tikéy:

۳۵. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , هـ يا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټيکی Tikéy:

۳۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , هـ يا ـه ،: konatawarā, zargarā, kaftar (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره arā, ar, baxtawarā, بشپړې شوې ټيکی Tikéy:

۳۷. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanā: (خرګند واو يا وې ښواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۷

۳۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ينه - inā: (خرګنده يې يا لنډه يې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) يينه او ينه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۱۲

۳۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - nā: (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – mā (manā منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۳

۴۱. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , هـ يا ـه ،: darə, xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، دړه) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ؛ زوروالہ هې (زور) , هـ يا ـه ،: konatawarā, zargarā, kaftarā

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) arā, aṛ, baxtawarā, ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

٤٣. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د مسرو (پټ، نیم بیتۍ، نیمه کړۍ، نیم بند یا مسره د پېیلې نیمه کړۍ، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۸۶

٤٤. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وي یې لړ یا ردیف دی؛ د هې ,, ه ،، ابېڅه) کچه: ۴۳

٤٥. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د نه ماتیدونکې پښپله (حکمي قافیه) کچه: ۴۳

٤٦. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د څپو (څپېزو، څپې، سپلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېڅو شمېرلو) کچه: ۹۴۶

٤٧. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د زورنو(خجیزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښیي،: ټینګې , لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکی نښې: د وینا , ځانګړې، خاص او بېل ، ډولونه. :Accents, Morphemels ،،) کچه: ۲۱۵

٤٨. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ترنګټوک مېچې کچه: ۴۳

٤٩. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لوړ ترنګټوک (د پاینی مسرې پاینی څپه یا خوره غږې اواز په لوړه وي چې ډېری یې په ینه، او نه سره راځې چارباغی لغمانی یې بولې یا د کیسو (داستاني) لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ یې بولې او پاتیشوني نورې چې وروستاړې غږ په ځوړ راځې دي) مېچې کچه: ۱۴

٥٠. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ځوړ ترنګټوک مېچې کچه (چې ترنګټوک په کې په ځوړ یا ټېټوالي وي): ۱۰

٥١. دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناترویېکي، ترویېکي، سټربل، اوسټربل، پارنویېکي، بلنویېکي، اندېښنې او هیېجاني چغې لکه: وی، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه! ... . :

٥٢. کره شوې Action Req'ed (ویار (عیبونه) او تېروتنې سمې شوې) : ۳۳۶

٥٣. خبرداری (Caution) : ۱۶

٥٤. کنټرول کې (In control) : ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. ۱۲ خ. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د ولایت خان ځدراڼ ,, د پښتو لنډۍیو په اړه یوه ځو خبرې،، په پورتنۍ ,۱۵. ، ګڼه ځېرکي یا برخه کې د خ (خې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې اوزما ځرګندول چې روڼوي کتنه داسې:

۱۱.۱۵ سرلیک، څېره ۲. خ ولایت خان ځدراڼ ,, د پښتو لنډۍیو په اړه یوه ځو خبرې،، په دې لیکنه کې د لنډۍیو، ټپو، ټیکیو او مصرۍیو کچه، ۱۳۸۷ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما ځېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍیو، ټپو، ټیکیو او مصرۍیو انګړ ځېړنچوپړو یا ریسرچ پانو لومړي توک، ۱۲.۱۵ سرلیک او څېره ۲. خ کې:

۱. څېره ۲. خ ولایت خان ځدراڼ ,, د پښتو لنډیو په اړه یوه ځو خبرې،، په دې لیکنه کې د لنډۍیو، ټپو، ټیکیو او مصرۍیو کچه، ۱۳۸۷ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)
۲. ګڼه: ۱۶
۳. راټولونکي / لیکونکي نوم: ولایت خان ځدراڼ
۴. لیکی/ لیکنه: د پښتو لنډیو په اړه یوه ځو خبرې
۵. چاپ کال / نا چاپ: ۱۳۸۷ لېږدی
۶. ټول ټال لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ: ۳۵
۷. لنډۍ Lánḍéy: ۸
۸. ټپې Ṭapé: ۱۲
۹. ټیکۍ Ṭikéy:
۱۰. مصرۍ Mésréy: ۱۵
۱۱. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy: ۵
۱۲. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Ṭapé: ۷
۱۳. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ ټیکۍ Ṭikéy:
۱۴. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ مصرۍ Mésréy: ۱۳
۱۵. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ لنډۍ Lánḍéy: ۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټپې :Tapé ۵

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټیکی :Tikéy

۱۸. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ مصری :Mésréy ۲

۱۹. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanáُ (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړي شوې لنډۍ :Lánḍéy ۵

۲۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۲

۲۱. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري یا رښتي پښېلي هې ,, ه ،، څخه مخکې ابېڅه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱

۲۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۴. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوروالـه هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará ará, aṛ, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ : Lánḍéy

۲۵. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanáُ (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé ۳

۲۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه ؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé ۶

۲۷. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé

۲۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé ۳

۲۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé

۳۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوروالـه هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لرې شتون لري؛ سره arǻ, aṛ, baxtawarǻ, بشپړې شوې ټپې Ṭapé:

۳۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanǻ: (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - inǻ: (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - nǻ: (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۴. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکي مه – mǻ) manǻ منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۵. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawarǻ, zargarǻ, kaftar (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لرې شتون لري؛ سره arǻ, aṛ, baxtawarǻ, بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۷. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanǻ: (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۳

۳۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - inǻ: (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۶

۳۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - nǻ: (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکي مه – mǻ) manǻ منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۶

۴۱. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: daṛə, xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، دړه) ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ؛ زوروالهٔ هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawarǻ, zargarǻ, kaftarǻ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لړې شتون لري؛ سره arạ́, ar̥, baxtawarạ́, بشپړې شوې مصری Mésréy:

٤٣. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو د مسرو (پټ، نیم بیتی، نیمه کړی، نیم بند یا مسره د پیپلې نیمه کړی، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۷۰

٤٤. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وی یې لړ یا ردیف دی؛ د هې ,, ه ،، ابېځه) کچه: ۳۵

٤٥. د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو د نه ماتیدونکي پښېله (حکمي قافیه) کچه: ۳۵

٤٦. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو د څپو (څپیزو، څپې، سپلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېځو شمېرلو) کچه: ۷۷۰

٤٧. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو د زورنو(خجیزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښیې،: ټینګې , لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکی نښې: د وینا , ځانګړې، خاص او بېل ، ډولونه. :Accents, Morphemels ،،) کچه: ۱۷۵

٤٨. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو د ترنګټوک مېچې کچه: ۳۵

٤٩. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو د لوړ ترنګټوک (د پاینی مسرې پاینی څپه یا خوره غږې اواز په لوړه وې چې ډېری یې په ینه، او نه سره راځي چارباغی لغمانی یې بولي یا د کیسو (داستاني) لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصری یې بولي او پاتیشوني نورې چې وروستاړې غږ په ځوړ راځي دي) مېچې کچه: ۱۴

٥٠. د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو د ځوړ ترنګټوک مېچې کچه (چې ترنګټوک په کې په ځوړ یا ټېټوالي وي): ۲۱

٥١. دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناترویېکي، ترویېکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښني او هیبجاني چغې لکه: وی، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه! ... . :

٥٢. کره شوې Action Req’ed (ویار (عیبونه) او تېروتنې سمې شوې) ■ : ۱۲۶

٥٣. خبرداری (Caution) ● : ۲۰

٥٤. کنټرول کې (In control) ✓ : ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳ .۵ د. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د آلمان ږغ راډیو ,, په پښتو کې لنډۍ څه ته و ایي؟ ،، حبیب الله رفیع د مرکې کښلی متن په پورتنی ,۱۵. ، ګڼه څېړکې یا برخه کې د د (دې، دال) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، ټېروتنې او زما څرګندول چې رونوې کتنه داسې:

۱۳.۱۵ سرلیک ، څېره ۲. د آلمان ږغ راډیو ,, په پښتو کې لنډۍ څه ته وایي؟ ،، حبیب الله رفیع د مرکې کښلی متن، لیکنه کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍیو کچه، ۱۳۸۹ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍیو، ټپو، ټیکیو او مصرۍیو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پانو لومړي ټوک، ۱۳.۱۵ سرلیک او څېره ۲. د کې:

۱. څېره ۲. د آلمان ږغ راډیو ,, په پښتو کې لنډۍ څه ته وایي؟ ،، حبیب الله رفیع د مرکې کښلی متن، لیکنه کې د لنډۍیو، ټپو، ټیکیو او مصرۍیو کچه، ۱۳۸۹ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)
۲. ګڼه: ۱۲
۳. راټولونکي / لیکونکي نوم: حبیب الله رفیع
۴. لیکی / لیکنه: په پښتو کې لنډۍ څه ته وایي؟
۵. چاپ کال / نا چاپ: ۱۳۸۹ لېږدی
۶. ټول ټال لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصرۍ: ۱۴
۷. لنډۍ Lánḍéy: ۲
۸. ټپې Ṭapé: ۴
۹. ټیکی Ṭikéy:
۱۰. مصرۍ Mésréy: ۸
۱۱. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy: ۲
۱۲. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Ṭapé: ۴
۱۳. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ ټیکی Ṭikéy:
۱۴. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ مصرۍ Mésréy: ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ لنډۍ :Lánḍéy

۱۶. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټپې :Ṭapé

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټیکی :Ṭikéy

۱۸. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ مصرۍ :Mésréy ۴

۱۹. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :wanā (ځرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱

۲۰. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (ځرګنده یې یا لنده یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۱. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري یا رښتې پښلې هې ,, ه ،، ځخه مخکې ابېخه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۲. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زوزکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱

۲۳. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۴. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará, arā, ar̩, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۵. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :wanā (ځرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé

۲۶. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (ځرګنده یې یا لنده یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه ؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé ۳

۲۷. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé۱

۲۸. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زوزکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé

۲۹. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , هـ یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ará, aṛ, baxtawará, دېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې Tapé:

۳۱. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :wanā (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Tikéy:

۳۲. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Tikéy:

۳۳. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Tikéy:

۳۴. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Tikéy:

۳۵. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زورکی , هـ یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) دېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Tikéy:

۳۶. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , هـ یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftar (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ará, aṛ, baxtawará, دېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکۍ Tikéy:

۳۷. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :wanā (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy: ۳

۳۸. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy: ۲

۳۹. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۰. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy: ۳

۴۱. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زورکی , هـ یا ـه ،: daṛə, xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، دړه) دېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۲. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ؛ زورواله هې (زور) , هـ یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦٨ چوپړی

د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو انګړ
څـــــېړنــچوپړي (ریســـــــــرچ پانــپ)

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لړې شتون لري؛ سره ará, aṛ, baxtawará, بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

٤٣. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د مسرو (پټ، نیم بیتۍ، نیمه کړۍ، نیم بند یا مسره د پیلي نیمه کړۍ، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۲۸

٤٤. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وی یې لړ یا ردیف دی؛ د هې ,, ه ،، ابېځه) کچه: ۱۴

٤٥. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د نه ماتیدونکي پښپله (حکمي قافیه) کچه: ۱۴

٤٦. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د څپو (څپیزو، څپې، سپلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېځو شمېرلو) کچه: ۳۰۸

٤٧. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د زورنو(خجیزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښیي.: ټینګې , لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکی نښې: د وینا , ځانګړې، خاص او بېل ، ډولونه. :Accents, Morphemels ،،) کچه: ۷۰

٤٨. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ترنګټوک مېچې کچه: ۱۴

٤٩. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لوړ ترنګټوک (د پاینی مسرې پاینی څپه یا خوره غږې اواز په لوړه وي چې ډېری یې په ینه، او نه سره راځي چارباغی لغمانی یې بولي یا د کیسو (داستاني) لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصری یې بولي او پاتیشوني نوري چې وروستاړي غږ په ځوړ راځي دي) مېچې کچه: ۶

٥٠. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ځوړ ترنګټوک مېچې کچه (چې ترنګټوک په کې په ځوړ یا ټېټوالي وي): ۸

٥١. دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناترویکي، ترویکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښني او هیېجاني چغې لکه: وی، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه! .... :

٥٢. کره شوې Action Req'ed (ویار (عیبونه) او تېروتنې سمې شوې) ■ : ۴

٥٣. خبرداری (Caution) ● : ۳

٥٤. کنټرول کې (In control) ✓: ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴. ۵ د - ۱. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د حبیب الله رفیع د هارون حکیمي د مرکې د پوښتنو ځوابونو کې ,, د پښتو لنډی‌یو ژوند څلورنیمو زرو کلونو ته رسوي ،، په پورتنی ,۱۵. ، ګڼه څېرکې یا برخه کې د د – ۱. (دې یا , دال ، - یوه) برخه لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې روڼوي کتنه داسې:

۱۴.۱۵ سرلیک، څېره ۲. د - ۱ حبیب الله رفیع د هارون حکیمي د مرکې د پوښتنو ځوابونو کې ,, د پښتو لنډی‌یو ژوند څلورنیمو زرو کلونو ته رسوي ،، (حبیب الله رفیع، ۲۰۱۰ زېږدی، د هارون حکیمي مرکه) په دې لیکنه کې د لنډی‌یو، ټپو، ټیکیو او مصری‌یو کچه، ۱۳۸۹ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډی‌یو، ټپو، ټیکیو او مصری‌یو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پاڼو لومړي ټوک، ۱۴.۱۵ سرلیک او څېره ۲. د - ۱ کې:

حبیب الله رفیع د هارون حکیمي د مرکې د پوښتنو ځوابونو کې ,, د پښتو لنډیو ژوند څلورنیمو زرو کلونو ته رسوي ،،:. په هغه برخه کې چې ما په دې لیکي کښلی دی په ۱۵. د – ۱ برخه کې. د عیبنو او تېروتنو اندازه: ۱۷ ده او کره شوې Action Req'ed، ټول دغه برخه کنټرول کې In (control) ده اوس، خبرداری (Caution) ۱۰ لس ځایو کې ورته دی د کره لیکلار له مخې، په وت، ې، ترېښتي، نخښې، کره وییکي، د ویکیو جمع، د چپه پېښ خپلې غونډلې پسې نه کښل، او نور په خپله کښلې کې دې و ګوري او له دې سره دې پرتله کړي، یوه عیب، یوه عیب به لېبل شي (شاهدي و وایي) او ایېبره یا (ابره، ابېره، حاصل، ثمره) به په رڼو سترګو و مومي.

ټول ټال لنډی، ټپې، ټیکی او مصری په کې ۲۵ دي، ۹ په کې لنډی دي؛ د ۱۴.۱۵ سرلیک او څېره ۲. د - ۱ برخې په آر (اصل) کې، ۸ یې سرو ته منسوبې دي او یوه یې ښځو ته منسوبه ده. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :waná (څرګند واو یا وي بېواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډی Lánḍéy: ۲، وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډی Lánḍéy: ۴، وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري یا ربښتي پښېلې هې ,, ه ،، څخه مخکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لنډی‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو انګړ
ځـــــېړنـچوپړي (ریســـــــــرچ پاڼـــې)

ابېڅه نې ,, ن ،، زور و لړي) نه؛ سره بشپړې شوې لنډی Lánḍéy :۱ ، وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکی مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډی Lánḍéy :۲ دې.

۵ په کې ټپې دې د ۱۵. ۱۴ سرلیک او څېره ۲. د - ۱ برخې په آر (اصل) کې، ۳ یې سرو ته منسوبې دي او ۲ یې ښځو ته منسوبې دي. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) ېینه او ینه ؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé:۱ ، وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé: ۴ دې.

۱۱ په کې مصری دې د ۱۵. ۱۴ سرلیک او څېره ۲. د - ۱ برخې په آر (اصل) کې ، ۶ یې سرو ته منسوبې دي او ۵ یې ښځو ته منسوبې دي. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :waná (څرګند واو یا وې ببواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۳، وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) ېینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۵، وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکی مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۳ دې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵ .۵ ځ. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د محمود نظري ,, په لنډیو کې طنزي او خندونکي توکي ،، په پورتنۍ ,۱۵. ، ګڼه ځېرکې یا برخه کې د ډ (ډې یا , ډال،) ابېځې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما ځرګندول چې رونوي کتنه داسې:

۱۵.۱۵ سرلیک، ځېره ۲. ډ محمود نظري ,, په لنډیو کې طنزي او خندونکي توکي ،، په دې لیکنه کې د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ‌یو کچه، ۱۳۸۹ لېږدی، (ګڼه یې په: داني)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما ځېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ‌یو انګړ ځېړنچوپړو یا ریسرچ پانو لومړي توک، ۱۵.۱۵ سرلیک او ځېره ۲. ډ کې:

۱. ځېره ۲. ډ محمود نظري ,, په لنډیو کې طنزي او خندونکي توکي ،، په دې لیکنه کې د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ‌یو کچه، ۱۳۸۹ لېږدی، (ګڼه یې په: داني)
۲. ګڼه: ۱۴
۳. راټولونکي / لیکونکي نوم: محمود نظري
٤. لیکی / لیکنه: په لنډیو کې طنزي او خندونکي توکي
٥. چاپ کال / نا چاپ: ۱۳۸۹ لېږدی
٦. ټول ټال لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ: ۴۰
۷. لنډۍ Lánḍéy: ۱۰
۸. ټپې Ṭapé: ۸
۹. ټیکۍ Ṭikéy:
۱۰. مصرۍ Mésréy: ۲۲
۱۱. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy: ۷
۱۲. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Ṭapé: ۱
۱۳. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټیکۍ Ṭikéy:
۱٤. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ مصرۍ Mésréy: ۹
۱۵. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ لنډۍ Lánḍéy: ۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټپې Tapé: ۷

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټيکۍ Tikéy:

۱۸. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ مصرۍ Mésréy: ۱۳

۱۹. وروستاړي غړ Suffix Voice؛ ونه - :wana (څرګند واو يا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy: ۲

۲۰. وروستاړي غړ Suffix Voice؛ ينه - :iná (څرګنده يې يا لنډه يې ,, ي،، په غړ جملې، غونډلې سره راشي) يينه او ينه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy: ۴

۲۱. وروستاړي غړSuffix Voice؛ زوزکۍ - :ná (نون زور ولري يا رښتې پښېلې هې ,, ه ،، څخه مخکې ابېڅه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy:

۲۲. وروستاړي غړ Suffix Voice؛ زورکۍ مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy: ۴

۲۳. وروستاړي غړSuffix Voice؛ زورکۍ , ه يا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy:

۲۴. وروستاړي غړ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه يا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará ará, aṛ, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy :

۲۵. وروستاړي غړ Suffix Voice؛ ونه - :wana (څرګند واو يا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې Tapé: ۳

۲۶. وروستاړي غړ Suffix Voice؛ ينه - :iná (څرګنده يې يا لنډه يې ,, ي،، په غړ جملې، غونډلې سره راشي) يينه او ينه ؛ سره بشپړې شوې ټپې Tapé: ۳

۲۷. وروستاړي غړSuffix Voice؛ زوزکۍ - :ná (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې Tapé:

۲۸. وروستاړي غړ Suffix Voice؛ زورکۍ مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې Tapé: ۲

۲۹. وروستاړي غړSuffix Voice؛ زورکۍ , ه يا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې Tapé:

۳۰. وروستاړي غړ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه يا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره arạ́, aṛ, baxtawarạ́, بشپړې شوې ټپې :Tạpé

۳۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanạ́ (خرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټیکی :Ṭikéy

۳۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :inạ́ (خرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې ټیکی :Ṭikéy

۳۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکې - :nạ́ (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټیکی :Ṭikéy

۳٤. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکې مه – mạ́ (منه مجهوله هې manạ́) مه؛ سره بشپړې شوې ټیکی :Ṭikéy

۳۵. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکې , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکی :Ṭikéy

۳٦. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawarạ́, zargarạ́, kaftar arạ́, aṛ, baxtawarạ́, (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکی :Ṭikéy

۳۷. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanạ́ (خرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصری :Mésréy ۵

۳۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :inạ́ (خرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصری :Mésréy ۶

۳۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکې - :nạ́ (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصری :Mésréy

٤۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکې مه – mạ́ (منه مجهوله هې manạ́) مه؛ سره بشپړې شوې مصری :Mésréy ۱۱

٤۱. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکې , ه یا ـه ،: daṛə, xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، دړه) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصری :Mésréy

٤۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawarạ́, zargarạ́, kaftarạ́

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ará, aṛ, baxtawará, ډېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

٤۳. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د مسرو (پټ، نیم بیتۍ، نیمه کړۍ، نیم بند یا مسره د پېیلې نیمه کړۍ، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۸۰

٤٤. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وی یې لړ یا ردیف دی؛ د هې ,, ه ،، ابېڅه) کچه: ۴۰

٤٥. د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د نه ماتیدونکي پښېله (حکمي قافیه) کچه: ۴۰

٤٦. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د څپو (څپېزو، څپې، سېلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېڅو شمېرلو) کچه: ۸۸۰۰

٤۷. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د زورنو(خجېزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښيي،: ټینګې , لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکې نښې: د وینا , ځانګړې، خاص او بېل ، ډولونه. :Accents, Morphemels ،،) کچه: ۲۰۰

٤۸. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د ترنګټوک مېچې کچه: ۴۰

٤۹. ټول ټال د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د لوړ ترنګټوک (د پاینۍ مسرې پاینۍ څپه یا خوره غږې اواز په لوړه وي چې ډېری یې په ینه، او نه سره راځي چارباغی لغمانۍ یې بولي یا د کیسو (داستاني) لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ یې بولي او پاتیشوني نورې چې وروستاړې غږ په ځوړ راځي دي) مېچې کچه: ۱۳

٥۰. د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکۍ‌یو او مصرۍ‌یو د ځوړ ترنګټوک مېچې کچه (چې ترنګټوک په کې په ځوړ یا ټېټوالي وي): ۲۷

٥۱. دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناترویکي، ترویکي، ستربل، اوستربل، پارنویکي، بلنویکي، اندېښنې او هیېجاني چغې لکه: وی، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه! ... . :

٥۲. کره شوې Action Req’ed (ویار (عیبونه) او تېروتنې سمې شوې) ■ : ۱۷

٥۳. خبرداری (Caution) ● : ۱۶

٥٤. کنټرول کې (In control) ✓ : ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶. ۵ ر. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د سرباز خان ,, پښتو ادب کښې د ټپې یا لنډۍ مقام ،، په پورتنۍ ,۱۵. ، ګڼه څېړکي یا برخه کې د ر (رې) اېبڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې روښوي کتنه داسې:

۱۶.۱۵ سرلیک، څېره ۲. ر سرباز خان ,, پښتو ادب کښې د ټپې یا لنډۍ مقام ،، په دې لیکنه کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۸۹ لېږدی، (ګڼه یې په: داني)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پاڼو لومړي ټوک، ۱۶.۱۵ سرلیک او څېره ۲. ر کې:

۱. څېره ۲. ر سرباز خان ,, پښتو ادب کښې د ټپې یا لنډۍ مقام ،، په دې لیکنه کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۸۹ لېږدی، (ګڼه یې په: داني)
۲. ګڼه: ۱۹
۳. راټولونکي / لیکونکي نوم: سرباز خان
٤. لیکی / لیکنه: پښتو ادب کښې د ټپې یا لنډۍ مقام
۵. چاپ کال / نا چاپ: ۱۳۸۹ لېږدی
٦. ټول تال لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ: ۶۷
۷. لنډۍ Lánḍéy: ۳۴
۸. ټپې Ṭapé: ۱۵
۹. ټیکۍ Ṭikéy:
۱۰. مصرۍ Mésréy: ۱۸
۱۱. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy: ۱۴
۱۲. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Ṭapé: ۸
۱۳. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټیکۍ Ṭikéy:
۱۴. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ مصرۍ Mésréy: ۹
۱۵. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ لنډۍ Lánḍéy: ۲
۱۶. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ ټپې Ṭapé: ۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ ټیکۍ :Tikéy

۱۸. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ مصرۍ :Mésréy ۹

۱۹. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :waná (ځرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۶

۲۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (ځرګنده يې یا لنډه يې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱۸

۲۱. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري یا رښتې پښېلې هې ,, ه ،، ځخه مخکې ابېځه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱

۲۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه :، xpalə, maγolə, xwalə, tralə) تړله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۴. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه :، konatawará, zargará, kaftará ará, aṛ, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy :

۲۵. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :waná (ځرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé ۳

۲۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (ځرګنده يې یا لنډه يې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه ؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé ۸

۲۷. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé

۲۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé ۴

۲۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه :، xpalə, maγolə, xwalə, tralə) تړله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې :Ṭapé

۳۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه :، konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لړې شتون لري؛ سره ará, aṛ, baxtawará,
بشپړې شوې ټپې Ṭapé:

۳۱. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ ونه - :wanā (څرګند واو یا وې ببواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۲. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۳. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳٤. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۵. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳٦. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زوروالـه هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftar (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لړې شتون لري؛ سره arā, aṛ, baxtawará, بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۷. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :wanā (څرګند واو یا وې ببواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۱

۳۸. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۱۲

۳۹. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

٤۰. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۵

٤۱. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: daṛə, xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، دړه) ډېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

٤۲. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ؛ زوروالـه هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لړې شتون لري؛ سره ará, aṛ, baxtawará, بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۳. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د مسرو (پټ، نیم بیتۍ، نیمه کرۍ، نیم بند یا مسره د پیلي نیمه کرۍ، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۱۳۴

۴۴. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وۍ یې لړ یا ردیف دی؛ د هې ,, ه ،، ابېخه) کچه: ۶۷

۴۵. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د نه ماتیدونکي پښېله (حکمي قافیه) کچه: ۶۷

۴۶. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ځپو (ځپیزو، ځپې، سېلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېځو شمېرلو) کچه: ۱۴۷۴

۴۷. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د زورنو(خجیزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښیي،: ټینګې , لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکی نښې: د وینا , ځانګړې، خاص او بېل ، ډولونه. :Accents, Morphemels ،،) کچه: ۳۳۵

۴۸. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ترنګټوک مېچې کچه: ۶۷

۴۹. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لوړ ترنګټوک (د پاینۍ مسرې پاینۍ ځپه یا خوره غږي اواز په لوړه وي چې ډېرۍ یې په ینه، او نه سره راځي چارباغۍ لغمانۍ یې بولي یا د کیسو (داستاني) لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ یې بولي او پاتیشوني نورې چې وروستاړي غږ په ځوړ راځي دي) مېچې کچه: ۳۸

۵۰. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ځوړ ترنګټوک مېچې کچه (چې ترنګټوک په کې په ځوړ یا ټېټوالي وي): ۲۹

۵۱. دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناترویکي، ترویکي، ستربل، اوستربل، پارنویکي، بلنویکي، اندېښني او هیېجاني چغې لکه: وۍ، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه! .... :

۵۲. کړه شوې Action Req'ed (ویار (عیبونه) او تېروتنې سمې شوې) ■ : ۳۳۳

۵۳. خبرداری (Caution) ● : ۴۰

۵۴. کنټرول کې (In control) ✓: ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷ .۵ ړ. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د پوهنمل سرفرازمومند ن ,, د ډیپلوم انجنیرعبدالقادرمسعود غوښتنه ،، په پورتنۍ ,۱۵. ، ګڼه څېړکي یا برخه کې د ړ(ړې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې روڼوي کتنه داسې:

۱۷.۱۵ سرلیک، څېره ۲. ړ پوهنمل سرفراز مومند څخه ,, د ډیپلوم انجنیرعبدالکادر مسعود غوښتنه ،، په دې لیکنه کې د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ‌یو کچه، ۱۳۹۱ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ‌یو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پانو لومړي ټوک، ۱۷.۱۵ سرلیک او څېره ۲. ړ کې:

۱. څېره ۲. ړ پوهنمل سرفراز مومند څخه ,, د ډیپلوم انجنیرعبدالقادر مسعود غوښتنه ،، په دې لیکنه کې د لنډۍ‌یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ‌یو کچه، ۱۳۹۱ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)
۲. راټولونکي / لیکونکي نوم: پوهنمل سرفراز مومند
۳. لیکی / لیکنه: د ډیپلوم انجنیرعبدالقادر مسعود غوښتنه
۴. چاپ کال / نا چاپ: ۱۳۹۱ لېږدی
۵. ۶. ټول ټال لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصرۍ: ۲
۶. لنډۍ Lánḍéy: ۲
۷. ټپې Tapé:
۸. ټیکی Ṭikéy:
۹. مصرۍ Mésréy:
۱۰. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy: ۲
۱۱. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Tapé:
۱۲. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ ټیکی Ṭikéy:
۱۳. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ مصرۍ Mésréy:
۱۴. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ لنډۍ Lánḍéy:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټپې :Tapé

۱٦. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټیکۍ :Ţikéy

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ مصرۍ :Mésréy

۱۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanáٔ (ښرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱

۱۹. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (ښرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱

۲۰. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري یا رښتې پښېلې هې ,, ه ،، ښخه مخکې ابېښه ني ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۲. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۳. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará ará, aŗ, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy :

۲٤. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanáٔ (ښرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé

۲۵. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (ښرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه ؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé

۲٦. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé

۲۷. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé

۲۸. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé

۲۹. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره arạ́, aṛ, baxtawarạ́, بشپړې شوې ټپې Ṭapé:

۳۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanạ́: (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - inạ́: (څرګنده يې یا لنډه يې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۲. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - nạ́: (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۳. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکي مه – mạ́) manạ́ منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۴. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۵. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawarạ́, zargarạ́, kaftar (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره arạ́, aṛ, baxtawarạ́, بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanạ́: (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۳۷. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - inạ́: (څرګنده يې یا لنډه يې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۳۸. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - nạ́: (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۳۹. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکي مه – mạ́) manạ́ منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۰. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: daṛə, xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، دړه) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawarạ́, zargarạ́, kaftarạ́

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لرې شتون لري؛ سره arа́, aṛ, baxtawarа́, بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۲. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د مسرو (پټ، نیم بیتۍ، نیمه کړۍ، نیم بند یا مسره د پیلې نیمه کړۍ، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۴

۴۳. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وی یې لړ یا ردیف دی؛ د هې ,, ه ،، ابېځه) کچه: ۲

۴۴. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د نه ماتیدونکې پښېله (حکمې قافیه) کچه: ۲

۴۵. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د څپو (څپیزو، څپې، سېلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېځو شمېرلو) کچه: ۴۴

۴۶. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د زورنو(خجیزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښیي،: ټینګې , لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکی نښې: د وینا , ځانګړې، خاص او بېل ، ډولونه. :Accents, Morphemels ،،) کچه: ۱۰

۴۷. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ترنګټوک مېچې کچه: ۲

۴۸. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لوړ ترنګټوک (د پاینی مسرې پاینی څپه یا خوره غږې اواز په لوړه وي چې ډېری یې په ینه، او نه سره راځې چارباغی لغمانی یې بولې یا د کیسو (داستاني) لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصری یې بولې او پاتیشوني نورې چې وروستاړې غږ په ځوړ راځې دي) مېچې کچه: ۱

۴۹. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ځوړ ترنګټوک مېچې کچه (چې ترنګټوک په کې په ځوړ یا ټېټوالي وي): ۱

۵۰. دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناترویېکي، ترویېکي، سټربل، اوسټربل، پارنویېکي، بلنویېکي، اندېښنې او هیېجاني چغې لکه: وی، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه! ... :

۵۱. کره شوې Action Req'ed (ویار (عیبونه) او تېروتنې سمې شوې) : ۳۶۶

۵۲. خبرداری (Caution) : ۱۳

۵۳. کنټرول کې (In control) : ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. ۱۸ ز. د پوهندوی لال باچا ازمون په پورتنۍ ,۱۵. ، ګڼه څېړکي یا برخه کې د ز(زې) ابېڅې لیکنه کې ویار(عیبونه) او تېروتنې:

ماته تول ګران دي، لږ به دا را و سپړو او د پوهاند مجاور احمد زیار د ذهن په پل به خپل پل کېږدم. ,, په پښتو کې د نورو ژبو پورویونه له ژبپوهنیز او نږوال دود یا دوي پر بنسټ ترکېدونه له پښتو وینګ، لږ او ډېر مانیز اړونګ سره راخپلول په کار دي، لکه: ګاډی (ګاړی)، ماشوم (معصوم)، شمه (شمع)، تمه (طمع)، کیسه (قصه)، پوځ (فوج)، سبا (صباح)، میرات (میراث) د تباه او برباد په مانا، کرار (قرار)، سهار (سحر)... . پیل، توپان، اپت، تم، تپوس، پرښته، پراخ، خپه، خپګان، کمیس یا کمیز، مانا، دین، شېر (شعر) او یوه لږ نور داسې ویونه د ډېرو آرپوهانو (اېټېمولوجېستانو) د څېړنو له مخې ناعربي یا عربي شوي(معرب) ګڼل شوي او یا هم په ټکرويي (تصادفي لغات) زباده شوي دي.،، (مجاویر احمد، ۴۹ چوپړی).

نو که ازمون ټکر وی یا جنګېدلي وییکي، تکر وییوېکي (تصادفي لغات) مېسره ګڼلی وی، نو بیا به یې شېر، معرب نه لیکلی یا شعر به یې نه لیکه، شېر به یې کښلی وی، او مصره یا مصری به یې مېسره یا مېسری نه لیکلی، دا چې ډېره کره هم ده په پښتو کې چې همداسې لوستل کېږي هم مېسره د ټولو پښتنو ګړدود دی. په همدې اواز یا غږ له خولې څخه راوځي، خو د دې وی (لغات) رټه اړیکه له مصر سره ده، او مصر لرغونی منل شوی نوم دی، الله ج هم مصر کښلی، د الله کتاب کې هم مصر دی، اصحابو کرامو هم مصر لیکلی دی، ایجبېټ ورته انګرېزان وایي، امپراتور احمدشاه بابا ابدالي دراني هم مصری په خپلې یوې کاکړۍ کې ویلی دی ,, دوې یې لېږې مصری تورې، تل وهې د سر مری،، (محمد حامد دورانی، ۱۷۵۰ زېږدي، ۵۹ چوپړی)، (عبدالشکور، ۱۳۵۷لېږدی، ۹۱چوپړی).

نو چې مېسرې مصرې ولیکم دلته انډول به برابر شي، ځکه دوی خپله شېر نه دی لیکلی پر ځای یې شعر لیکلی دی .د څپو له پامه دواړه دوې څپېزې راځي، خو مېسرې وی پېنځه ابېڅې ده او مصرې څلور ابېڅې ده، نو د وییپوهنې له پامه مصرې وی اقتصادي هم راځي چې لږ تورې په کې دي او لنډ هم ویل کېږي.
په آر (اصل) کې مسره د بیت یوې برخې یا د یوه بیت نیمه برخه (نیم بند، نیمه کړی) ته وایي. چې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ له دوې مسرو چې لومړۍ مسره یې ۹ څپو څخه رغول شوې وي او دوېیمه مسره یې له ۱۳ څپو څخه رغول شوي وي چې نوموړې تولې یوه بیت شېر دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته پوهندوی لال باچا ازمون مسره ویيوکی یا وی، مېسره بللې او لیکلي يې ده، اوستاد حبیب الله د مسره وی یا لغات مصره بللی، او ډېری نور یې هم لیکي. خو کره بیا څېړنوال پوهان دوست محمد دوست او پوهاند محمد اسمعیل مسره لیکي، زه هم په همدې اند یم چې نه خو په دې وی کې مې (م یا میم) زبر لري چې د پوهاند مجاویر احمد زیار خبره ومنم چې ترې ورسته اوږده , ې ، وکښل شي. نو مسره لیکل کره دي. باید مېسره ونه لېکل شي.

بله دا ده چې مسره یوې غونډلې ته وايي، چې دوې غونډلې بیا یوه مصره یا مصرۍ کېږي. د دوی ترمنځ تعریف کې ډېر توپیر شتون لري.

ز. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د پوهندوی لال باچا ازمون ,, د لنډۍ او دوبیتي پرتله! ،، کرې. ما ځنې لنډۍ او د پر ترېښتی ځنې راخستې، دوبیتې او تله يې پاتې. په پورتنۍ ,۲. ، ګڼه څېرکي یا برخه کې د ز(زې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې روڼوي کتنه داسې:

څېره ۲. ز پوهندوی لال باچا ازمون ,, د لنډۍ او دوبیتي پرتله! ،، کرې. ما ځنې لنډۍ او د پر ترېښتی ځنې راخستې، دوبیتې او تله يې پاتې په دې لیکنه کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه،۱۳۹۴ لېږدی، (ګڼه يې په: دانې)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پاڼو لومړي ټوک، ۱۲.۱۵ سرلیک او څېره ۲. ز کې:

۱. څېره ۲. ز پوهندوی لال باچا ازمون ,, د لنډۍ او دوبیتي پرتله! ،، کرې.
۲. ما ځنې لنډۍ او د پر ترېښتی ځنې راخستې، دوبیتې او تله يې پاتې په دې لیکنه کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه،۱۳۹۴ لېږدی، (ګڼه يې په: دانې)
۳. ګڼه: ۲۰
٤. راټولونکي / لیکونکي نوم: پوهندوی لال باچا ازمون
٥. لیکی/ لیکنه: پوهندوی لال باچا ازمون ,, د لنډۍ او دوبیتي پرتله! ،، کرې. ما ځنې لنډۍ او د پر ترېښتی ځنې راخېستې، دوبیتې او تله يې پاتې
٦. چاپ کال / نا چاپ: ۱۳۹۴ لېږدی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. ټول ټال لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ: ۶۵

۸. لنډۍ Lánḍéy: ۲۶

۹. ټپې Ṭapé: ۲۸

۱۰. ټیکۍ Ṭikéy: ۱

۱۱. مصرۍ Mésréy: ۱

۱۲. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy: ۱۱

۱۳. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Ṭapé: ۸

۱۴. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټیکۍ Ṭikéy:

۱۵. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ مصرۍ Mésréy: ۵

۱۶. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ لنډۍ Lánḍéy: ۱۵

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ ټپې Ṭapé: ۱۸

۱۸. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ ټیکۍ Ṭikéy: ۱

۱۹. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ مصرۍ Mésréy: ۵

۲۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - :wanáِ (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy: ۶

۲۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده يې یا لنډه يې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy: ۱۰

۲۲. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري یا ربښتې پښېلې هې ,, ه ،، څخه مخکې ابېڅه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy: ۱

۲۳. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوزکی مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy: ۹

۲۴. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی , ه یا ه :، tralə ,xwalə ,maɣolə ,xpalə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy:

۲۵. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ه :، konatawará, zargará, kaftará ará, aṛ, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy :

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲٦. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :wanáْ (ښرګند واو يا وې ببواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې Tapé: ۴

۲۷. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ينه - :iná (ښرګنده يې يا لنډه يې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) يينه او ينه ؛ سره بشپړې شوې ټپې Tapé: ۱۳

۲۸. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې Tapé:۴

۲۹. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکي مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې Tapé: ۷

۳۰. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زورکی , ه يا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې Tapé:

۳۱. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه يا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará

۳۲. ,ará, ar, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې Tapé:

۳۳. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :wanáْ (ښرګند واو يا وې ببواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټيکی Tikéy:

۳۴. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ينه - :iná (ښرګنده يې يا لنډه يې ,, ي،، په غبر جملې، غونډلې سره راشي) يينه او ينه؛ سره بشپړې شوې ټيکی Tikéy:

۳۵. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټيکی Tikéy:

۳٦. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورکي مه – má (maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټيکی Tikéy: ۱

۳۷. وروستاړي غبرSuffix Voice؛ زورکی , ه يا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټيکی Tikéy:

۳۸. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه يا ـه ،: konatawará, zargará, kaftar

۳۹. ,ará, ar, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناتوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لرې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټيکی Tikéy:

۴۰. وروستاړي غبر Suffix Voice؛ ونه - :wanáْ (ښرګند واو يا وې ببواک ,,و،، په غبر کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۱. وروستاړي غړ Suffix Voice؛ ینه - :iná (څرګنده يې یا لنډه يې ,, ي،، په غړ جملې، غونډلې سره راشي) يينه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۸

۴۲. وروستاړي غړSuffix Voice؛ زوزکی - :ná (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصری :Mésréy

۴۳. وروستاړي غړ Suffix Voice؛ زورکی مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۲

۴۴. وروستاړي غړSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ـه ،: darə, xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، دره) ډیرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصری :Mésréy

۴۵. وروستاړي غړ Suffix Voice؛ ؛ زوروالـه هې (زور) , ه یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará

۴۶. ,ará, aṛ, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډیرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۷. ټول ټال د لنډی‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو د مسرو (پټ، نیم بیتی، نیمه کړی، نیم بند یا مسره د پېیلې نیمه کړی، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۱۳۰

۴۸. ټول ټال د لنډی‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وی يې لړ یا ردیف دی؛ د هې ,, ـه ،، ابېڅه) کچه: ۶۵

۴۹. د لنډی‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو د نه ماتیدونکې پښېله (حکمې قافیه) کچه: ۶۵

۵۰. ټول ټال د لنډی‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو د څپو (څپیزو، څپې، سېلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېڅو شمېرلو) کچه: ۱۴۳۰

۵۱. ټول ټال د لنډی‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو د زورنو(خجیزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښیي،: ټینګې , لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکی نښې: د وینا , ځانګړي، خاص او ببل ، ډولونه. :Accents, Morphemels ،،) کچه: ۳۲۵

۵۲. ټول ټال د لنډی‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو د ترنګټوک مېچې کچه: ۶۵

۵۳. ټول ټال د لنډی‌یو، ټپو، ټیکی‌یو او مصری‌یو د لوړ ترنګټوک (د پاینی مسرې پاینی څپه یا خوره غږي اواز په لوړه وي چې ډېری يې په ینه، او نه سره راځي چارباغی لغمانی يې بولي یا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۸ چوپړی

د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو انګړ
ځـــــــېړنـــچوپړي (ریســـــــــرچ پاڼـــې)

کیسو (داستاني) لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ یې بولي او پاتیشوني نورې چې وروستاړي غبږ په ځوړ راځي دي) مېچې کچه: ۳۲

.٥٤ د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د ځوړ ترنګټوک مېچې کچه (چې ترنګټوک په کې په ځوړ یا ټېټوالي وي): ۳۳

.٥٥ دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناترویيکي، ترویيکي، ستربل، اوستربل، پارنویيکي، بلنویيکي، اندیښني او هیېجاني چغې لکه: وی، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه! ... . :

.٥٦ کړه شوې Action Req'ed (ویار (عیبونه) او تېروتنې سمې شوې) : ۱۲۶

.٥٧ خبرداری (Caution) : ۱۵

.٥٨ کنټرول کې (In control) : ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. ۱۹ ژ. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د عبدالباري جهاني ,, یوه ځل بیا د لنډیو په باره کې ،، په پورتنۍ ,۱۵. ، ګڼه څېړکې یا برخه کې د ژ (ژې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې روښوي کتنه داسې:

لومړی دا چې عبدالباري جهاني ,, د پښتو په پښتو تشریحي قاموس لومړیټوک ، آ – پ ، کې چې په ۱۳۵۸ زېږدي کې د لبندی په میاشت کې د خوشحال خان خټک په درېسوم تلین د نړوال سیمینار په اړه خپور شوی وو، چې له آ ابېڅې پیل او په پ ابېڅې پای شوی وو، ټول ۹۵۸ چوپړو کې دی. چې ۹،۵۰۰ پښتو وی لري. د افغانستان د علومو اکاډیمي د ژبو او ادبیاتو انستیتیوت د ژېپوهنې څانګه خپور کړی وو ،، (مسافر، ۱۳۵۸لیږدی). د دې کتاب د لیکونکي ډله کې په ۱۴ ګڼه کې د الف په یوه برخه کې عبدالباري جهاني وو.

او دی دې ,, یوه ځل بیا د لنډۍ یو په باره کې ،، په لیکنه کې داسې ,, ۶۴۲،، تېروتنې و کړې، څکه چې دا نو بې غوري ده بې مینې ده، بې پامې ده له خپلې ژبې سره!!، که لیکنه دې خپله نه خېړوې بیا هم ستا اړوند راځي. که بل تن یې خېړوي، لږ تر لږه خو یې یوه وار له خپل پام څخه تېره کړه!!، بیا یې پورته کړه په کښلو، اوبپانو او مهالنۍ یو کې!!؟.

څکه ده ته له ما نه ډېر معلومات شته دی، چې د امریکا په دومره مسافرۍ کې یې په زرګونو ګڼه چوپړي یا پاڼې، صفحې یې د انګلېسي ژبې له مخه تېرې شوې دي، په کې یوه انګلېسي ناکره وی یا لغات کله لیدلی چې هغوی دې خپور کړی وي!!.

۱. دا څکه کاږم چې هېڅ څوک او حتا دوی نو بیا ولې خپلې ژبې سره داسې چلند کوي. کره لیک دود ته پام نه کوي، که یوه وت (سپیس، فاصله)، غلت وي، بیا هم ناسم کار دی، که د خپلې ژبې سرلوړی پسې ګرځي.

۲. کوشنی شین یا ش (شې، شین) د پښتو ابېځې نولسم توری به د پښتو له ابېڅو ورک کړئ، لکه : اسمان شین ده! ؛ تاسو به و کښئ چې : اسمان سین ده!.، شي به سي لیکي او داسې نور... . هېڅ څوک رانه خوابدي نه شي. زه هم د خپلې ژبې ګټې له پاره وایم. تر کله به همداسې درومو، همدومره ریفرنس بس نه دی.

الف. تاسو د حاجي میرویس خان هوتک بابا د زوی، شاه محمود هوتک، د هغه ملګری محمد هوتک د ,, پټه خزانه ،، مینوال او لیکوال د کندهارسرغندوي ستې دي. ,, زموږ پادښاه، او د ښالم خیلو(حاجي میرویس خان پلارښالم خان) د زړه سرشاه حسین خلد الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملکه وسلطنة ، په خپله هم د ښې وینا خاوند او د پښتو د شعر شوقمند دئ.،، (محمود هوتک، ۱۱۰۷-۱۱۰۸لېږدی، ۳ چوپړی). له دوی نه هم تاسو غوره او ښه کندهاري پښتانه يئ!!؟

۱. هغوی هم ښ (ښې، غټ شين) د پښتو ابېځې شلم توری. ش (شې، شين، کوشنی شين) د پښتو ابېځې نولسم توری نه دی کښلی (ليکلی). ، ښه يې شه نه دی کښلی، پښتو يې پشتو نه دی کښلی، پښېمان يې پشيمان نه دی کښلی، ښار يې شار نه دی کښلی، دښن يې دشن نه دی کښلی، غښتليو يې غشتليو نه دی کښلی، کېښود يې کېشود نه دی کښلی.... .

۲. هغوی هم ش (شې، شين، کوشنی شين) د پښتو ابېځې نولسم توری. س (سې، سين) د پښتو ابېځې اتلسم توری نه دی کښلی (ليکلی). لکه : شې يې سې نه دی کښلی، شوي يې سوي نه دی کښلی، شو يې سو نه دی کښلی.... .

۳. هغوی هم ږ (ږې) د پښتو ابېځې اوولسم توری. ژ (ژې) د پښتو ابېځې سپاړسم توری نه دی کښلی (ليکلی). لکه: ږغ يې ژغ نه دی کښلی، کېږي يې کېژې نه دی کښلی، ترهېږي يې ترهېژي نه دی کښلی، کښل يې کشل نه دی کښلي، مرې يې مژې نه دی کښلی، ږلی يې ژلی نه دی کښلی، کېږدی يې کېژدی نه دی کښلی، کېږدئ! يې کېژدئ! نه دی کښلی، کوږ يې کوژ نه دی کښلي، ږوب يې ژوب نه دی کښلی، ږنګوری (انګور وږی) يې ژنګوری (انګور وژی) نه دی کښلی، ږوږ، زوږ يې ژوژ، زوژ نه دی کښلی، ږيرخريلی يې ژيرخريلی نه دی کښلی.... .

که په خوله يې تلفظ و کوي دا د سيمو لهجه ده هغه باکه نه لري، ولې!؟؟ کښل يې ډېره باکه لري او نوې کره پښتو ليک دود ته سر دردی او رنځ دی، يوه پښتو کره پښتو يوازې په کار ده موږ ته اوسمهال، تاسو لنډ پرلنډ (په لنډو) لنډ پيري (لنډ پړاوي) مه کېږئ دا په آر (اصل) کې اصيلو پښتنو نه دی کړی، هر څوک چې وار، وار داسې کړ کېږي، نو دوی لنډمنګي (لنډ عمري) دي، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

هيڅ بنه به په يوه پښتو کره پښتو ته بوژن (دهشت) نه شي کېدلی. زه په دې باندې لېيلم (شاهدي وايم، يا للم) چې دا به بابېزه (ناخېزه) يېبره (ثمره) و لري.

دا په ډانګپيلې وينا ده چې ,, څه چې وايو هغه ليکو او څه چې ليکو هغه وايو.؛ پرته د پښتو له لهجو څخه.،،

ځکه ځينې لحجې وې ابېخه يې ابېخه لولي: لکه توت ته تيت وايي، خوست ته خېست،... . ځينې بيا ح ته بې ټکي خې وايي. زبېح الله ته بيخ الله وايي، حلوا ته خلوا وايي... . ځينې غښتلي ته غشتلی وايي، کوښښ ته کوشش وايي، دښن ته دشن وايي، ښه ته شه وايي، کوږ ته کوژ وايي، موږ ته موژ وايي... . او شي ته سي... . داسې نور چې دوېيم بنه کښل يې نا کره دي. په خوله ويل يې باکه نه لري. خو کښل يې اړين دي.

د پورتنۍ يو ۳ برخو له پاره مې ټوله پټه خزانه په غور څو وارې کتلې ده، د ځېړنې سپړلو له پاره چې پورتني ابېڅي په کې کښل شوي دي، په خپلو سترګو و وينۀ!.

د بابا هوتک (شيخ المشايخ، قطب العارفين او زبيدة الواصلين) د بارو زوی، د تولر مسی او د بابا غلجي کړوسی دی، چې په د پښتنو هوتک په اتغر (اته غر) کلات کې په ۶۶۱ لېږدي کې زېږدلی دی. محمد هوتک وايي چې

,, نکل دی چې: په هغه وخت کې به هر ځل مغولو د ارغنداو پر غاړو لوټ کاوه، اتغر، اولان او کلات به يې تالا کول، بابا هوتک خپل قومونه راټول کړل، او د سره‌غر سره يې پر مغولو شخړه بوتله، په دې جګړه کې مغول تالا شول، او د پښتنو ګړنديو ډېر و وژل، ما ته خپل پلار داود خان راته داسې نکل و کا، چې سور غر په دغه ورځ د مغولو په وينو داسې لجند (لځند) شو، چې پلوشو د لمر به برېښانده کا. په دې شخړه کې پښتانه لږ او بې ځواک وو، چې د سرو مغولو پېښه راغله، او اخېسته يې و کا، يوه څو غښتلي د بابا هوتک خپلوان و مړل، بابا هوتک په لوړ رېغ دا سندره لولوله، او په غشيو يې د مغولو ټټرونه څېرل، غښتليو مېړو چې دا سندره اورېدله، په جګړه تودېدل، تر څو چې سور غر يې د مغولو په وينو ولاړه او ټول يې پېنا کړل، هغه سندره زما پلار عليه الرحمه داسې راته ويلې:

پر سور غر بل راته نن اور دی　　وګريه جوړ راته پېغور دی

پر کلي کور باندې مغول راغی　　هم په غزني هم په کابل را غی ... .،،

(محمود هوتک، ۱۱۰۷-۱۱۰۸لېږدی، ۴ او ۵ چوپړی)، (عبدالحی حبيبي، ۱۳۳۹لېږدی، ۸ او ۱۰ چوپړی).

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لاندیني انځور کې کېږي، ببېږي، ترهېږي، باندې، دې،ې، پښتونخوا، غښتلیو او نور کره کښلي دي یوازې راسئ ، سئ یې نا کره کښلې دي چې د تلفظ بڼه یې کښلې ده.

خو په دوېیم انځور کې په خپله د پټې خزانې لیکونکي له نن څخه ۲۸۸ کاله وړاندې، د علیین مکان (خوشحال بیګ یا خوشحال خان) په اړه +کښلي دي چي ,, په کال (۱۱۰۰) سنه هجري کې وفات شو.،،
(محمود هوتک، ۱۱۰۷-۱۱۰۸لیږدی، ۴۰ چوپړی)، (عبدالحی حبیبي، ۱۳۳۹ لیږدی، ۸۰ چوپړی).

په همدې بڼه یې د علیین مکان (خوشحال خان ختک شعر کې، ټول ردیفونه شي دی کره کښلی دی له، راشي، شوم سره.
نو د دې له پاره دا په ډاګه شوه چې، محمود هوتک د شاه حسین هوتک معاصر لیک وال دا پښتو ویوکي (وی، او لغات) او ترښتې د یوه پښتو کره پښتو لیکلار ښود په شان کره یا سم کښلي (لیکلي) دي.

کره بڼه یې. لکه:

۱. ده اوړدي يې کره کارول. ي (يې) ، دې، باندې، وړاندې... .
۲. د پښتو ویوکیو جمع کول. لکه : توري، تېري... .
۳. د ښ (ښې) کره کښل، لکه: پښتونخوا ، غښتلیو... .
۴. د ږ (ږې) کره کښل. لکه: کېږي، ببېږي، ترهېږي... .
۵. د ش (شي یا شین) کره کښل: شو، راشي، شوم، راشئ، شئ... .

نا کره ، ناسم او غلتې، بڼې یې. لکه:

۱. ده اوړدي يې نا کره کارول. ي (يې) ، دی، باندي، وراندی... .
۲. د پښتو ویوکیو نا کره جمع کول . لکه : توري، تېري... .
۳. د ښ (ښې) نا کره کښل، لکه: پشتونخوا ، غشتلیو... .
۴. د ږ (ږې) نا کره کښل. لکه: کېژي، ببېژي، ترهېژي... .
۵. د ش (شي یا شین) نا کره کښل: سو، راسي، سوم، راسئ، سئ... ... .

(c) ketabton.com: The Digital Library

سندره لولوله ، او په غشیو ئې د مغولو ټټرونه څیرل ، غښتلیو مېړو چه داسندره اوربېدله ، په جګړه تودېدل ، تر څو چه سورغر ئې د مغولو په وینو ولاړه اوټول ئې پینا کړل ، هغه سندره زما بلار علیه‌الرحمه داسې راته ویلې :

یتونه

پر سور غر بل را ته نن اور دئ ... (۱) و ګړیه جوړ راته پهنور دئ [٥]
پر کلی کور باندې مغل راغی ... هم په غزنی هم په کابل راغی

✱✱✱

غښتلیو تنګ کړئ دا مو وار دئ ... مغل را غلی په تـلوار دئ
په پښتونخوا کې ئې تاتار دئ ... پر کلي کـور باندې مغل راغی

✱✱✱

آ ، د مرغی (۲) غښتلیو راسئ ... پر تنګ ولاړ د پښتونخوا سئ
تو رې تېرې ، غشی تر ملا سئ ... پر کلی کور باندې مغل راغی

✱✱✱

زلمو په غشیو کړئ واورونه ... د تېرو تـو رو ګـز ا ر و نـه
ور وړاندې کړئ خپل ټټرونه ... پر کلی کور باندې مغل راغی

✱✱✱

زمـا د زلمو و ینې بهېږي ... مځکه او غرونه په سره کېږي
میرځی زغلي او تر هېږي ... (۳) پر کلی کور باندې مغل راغی

۱:. عبدالحی. حبیبي. (۱۳۳۹لېږدي)، پټه خزانه، دوېیم چاپ ۱۰ چوپړي انځور. په ۱۳۲۲ لېږدي د اصلي پټې خزانې یوه نخسه د پښتو ټولنې لاس ته راغله او هغه یې استاد عبدالحی حبیبي ته د دېرې شنني او دری ژبې شرحې او ژباړې له پاره په لاس کې ورکړه، نوموړی کار حبیبي په کابل، خوابګاه کې په ۱۳۲۳ لېږدي کې بشپړ کړه. او دوېیم وار چاپ ته یې د دری ژبې شرحې او ژباړې سره چمتو کړ، دوېیم چاپ یې په ۱۳۳۹لېږدي کې د پوهنې وزارت د دارالتالیف ریاست کې د تذکرة الشعراء ,, پټه خزانه،، ۵۰۰۰ ټوکه له چاپه سالامت تېر کړي دي.
* ما یې انځور باستلی دی، له ۸٤ یې د چوپړو(مخونو) جوسه لېر اورېد دی. (# ۳۷ انځور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نقل کا : چه خوشحال بیگ **هدایه** په فقه کښ په پښتو راواړوله ، او ډېر کتابونه مې و کښل ، او په کال (۱۱۰۰) سنه هجري وفات شو . **محمد** رسول هـوتك په خپل بیاض د خان علیین مکان ، داسې شعرونه کښلی دی ، چه زه ئې هم پدې کتاب نقل کاندم :

غزل

په کاته کاته مې سترګې په خاته شي — چه خبر دې د راتلو را باندې و شي
ته خواوس له مانه ولاړې مرورشوې — دا لحما یاری دی هم ګندی په زړه شي
چه دیدن د محبوب و ګړمه تازه شم — لکه کښت چه په باران سره او به شي
ګوره تا را باندې کومې کوډې وکړې — که په پښودرلحنی درومم زړه مې نه شي
په ارمان د هغه وقت یم درېغه د رېغه — که د زنی سیب ئې بیا دما په خوله شي[۳۵]
د خپل یار د جدائۍ هسې کار دئ — لکه روح چه له وجوده په واته شي
بخته ! هو ښره مدد بیا راسړ و کره — چه په غېږ کې مې بیا تللی یاراوده شي

د «خوشحال» سلام په واړو ښو یارانو
ګندی بیا مې په لیدو سره زړه ښه شي

۲:. محمد. هوتک (۱۷۲۸-۱۷۲۹ زېږدي)، پټه خزانه، ۴۰ چوپړي انځور. د پښتونخوا د سترګو تور، امام الموسلمین، و ابن قاتل الرفضة والکافرین شاه حسین هوتک ادام الله دولته الی یوم الدین، د خپل دربار لیکوال محمد هوتک د داود خان هوتک زوی او د قادر خان هوتک مسي ته امر او لاربښونه کړې وه، چې د پښتنو شاعرانو احوال راټول کړي، له ۱۰۰ څخه تر ۱۱۰۰ لېږدیز سپوږمېز کال په نوموړي نوم وکښي. په همغه مهال په کندهار کې پټه خزانه لیکی کښل شوی او له کندهاره خپور شوی دی.

,, ښکاره دې وي، چې ما له ډېرشو کلو راهیسې، د ډېرو شاعرانو د پښتنو، احوالونه راټول کړي دي، او هغه وختونه، چې پښتونخوا پر لتو ګرزېدم، له وګړیو مې ډېر ښه حالونه اورېدلي دي، اوس هغه ټول، د خپل پاد شاه ظل الله په غوښتنې کارم، د دې کتاب نوم دی ,, پټه خزانه،، ځکه چې دلته هغه احوالونه راغلي دي، چې پټ وو، او نه وو ښکاره، خالق تعالی دې ټول مسلمانان وبخښي، زموږ د پادشاه سیوری دې تل وي، او دایم، په دغه کتاب چې ما په کښلو ابتدا و کا، ورځ وه د جمعې ۱۶ د جمادي الثاني کال وه ۱۱۴۱ هجري. ،، (پټه خزانه، ۳ چوپړی).

* ما يي انځور باستلی دی، له A٤ يي د چوپړو(مخونو) جوسه لږ اورېد دی، (# ۳۸ انځور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب. تاسو د امپراتوراحمد شاه ابدالي دراني بابا څخه هم تاسو غوره او ښه کندهاري پښتانه يئ!!؟

محمد حامد درانی د احمد شاه بابا مخکې په ژوندونې داسې کښلې دي، تاسو يې په دې انځور کې و ګورئ چې ش ابيخې يې سم کارولی دی، لکه: د درېم بيت په لومړي پټ کې: ,, شوې،،.

شيرين عمر چې تېرېږي دريغه دريغه — عمر باد غوندې چلېږي دريغه دريغه
ولې زره هيڅ خبر نوې له رفتنه — په ارمان ځينې پاتېږي دريغه دريغه
ولې هسې شوې بې غمه زما دله — چې مين ځبله بېلېږي دريغه دريغه
که هر څو په ډېر ناز جوړې کړې مانړې — د خزان په تاو رېږېږي دريغه دريغه
دريغه، دريغه اخېر دريغه زما دله — د عاشق په زره لګېږي دريغه دريغه
دا يلران لکه ګلونه د بهار دي — له ديدنه خون به هېږي دريغه دريغه
دهجران مثال دوزخ بېلتون ډېرې — خارشې سخت هله څرخېږي دريغه دريغه
که پيدا نه واى بېلتون ديدن به مړ وو — د وصال نوبت رغېږي دريغه دريغه

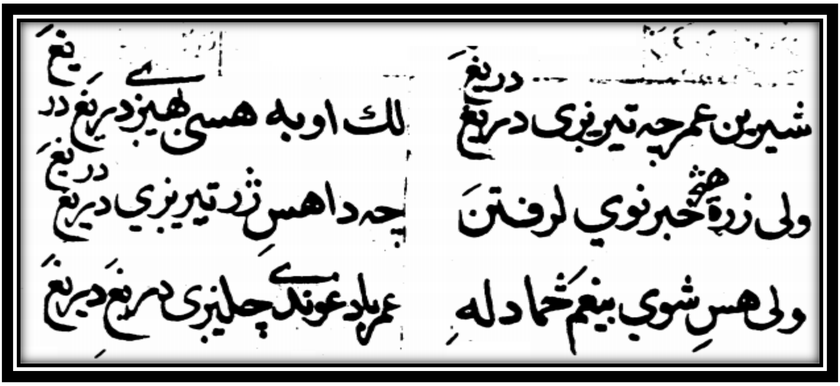

۳:. محمد حامد دورانی (۱۷۵۰ زیږدي، ۱۱۲۹ لېږدی. ۱۱۶۳ لېږدیز سپوږمېز)، احمد شاه دیوان، قلمي نخسه، ۲۶ چوپړي او د عبدالشکور، ۱۳۵۷لېږدی، ۶۰ چوپړي انځور.

محمد حامد دورانی د امپراتور احمدشاه بابا د شعرونو ديوان يې د احمد شاه بابا په مخ کې کښلی دی، په دې وخت کې احمد شاه بابا ۲۷ کلن وو او د پاچاهۍ درېيم کال يې و. په دې ديوان کې احمد شاه بابا د۲۷ کلنۍ نه د ټېټ عمر شعرونه خپل ملګري چې د ده خپل معاصر ليکوال محمد حامد دوراني ته ور کول او هغه به په خپل لاس ليکل، چې څه کم درې زره بيتونه کېږي، د احمد شاه بابا په ۱۱۶۰ لېږدي سپوږمېز د شاوال، چې اکتوبر ۱۷۴۷ لېږدي کې احمد غوره شو او مشر و تاکل شو او ورسته له دې په احمد شاه په نامه ياد شو په دې وخت کې ۲۵ کلن و.

اوس يې د مندنې ځای، زما د مېرمنې ټاټوبی ازبکپستان، تاشکند، ملي ليکيتون، وي سي اير (متحده روسيه) د څېړنو مرکز يې او شې او ، ګڼه ۷۳، پي اين وي مسلسله ګڼه ۴۲۵۲، ۱۹۷۷ لېږدی دی.

* ما يې انځور باستلی دی، له ۸٤ يې د چوپړو(مخونو) جوسه لر اورد دی. (# ۳۹ انځور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن مې بيا سترګې مرې شوې په ديدن ولې نږدې شوې
چې له ياره هم پياله شوم د اغيار تولې خورې شوې
تور مخونه چاودي زړونه هم په سترګو يې اېرې شوې
په ارمان لاس سره مږې چې پر موږه څه پيرې شوې
رقيبان عصيان دي ګوري په باد مراد زلفي خورې شوې
د ديدن خيرات مې وکړ هم په کښلو خولې خوږې شوې
د خپل بخت منت راباندې چې سينې سوې سرې شوې
د هجران ياور دې شوی په وصال يې زرغونې شوې
نيازمن ډېلې ډېلې دروبې په ارمان پرېږدې کورونې شوې
احمد نه وايي يوائې سينې ډېرې کبابونې شوې

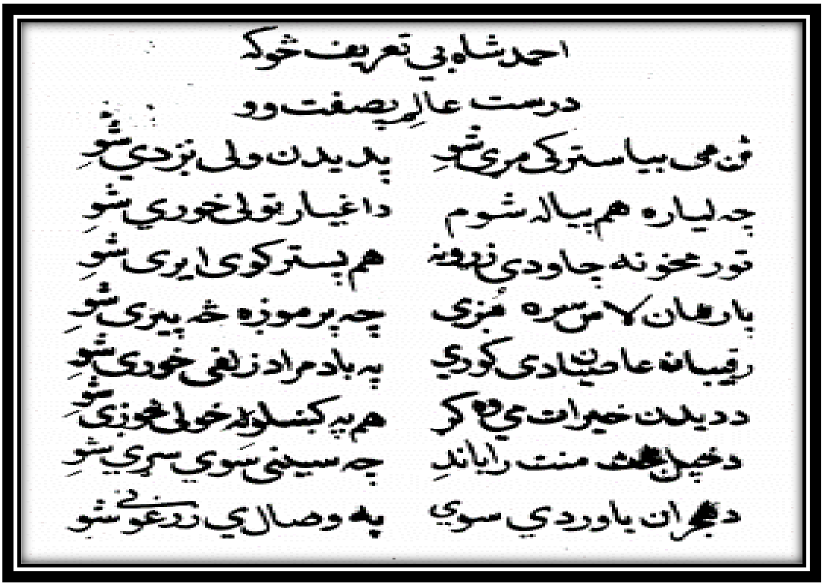
احمد شاه بي تعريف شوکه
درست عالم بصفت وو
نن مې بيا سترګې مرې شو په ديدن ولې نږدې شو
چې ياره هم پيالد شوم د اغيار تولې خورې شو
تور مخونه چاودي زړونه هم په سترګوي ايرې شو
په ارمان لاس سره مږې چې پر موږه څه پيرې شو
رقيبان عاصيان دي ګوري په باد مراد زلفې خورې شو
د ديدن خيرات مې وکړ هم په کښلو خولې خوږې شو
د خپل بخت منت راباند چې سينې سوې سرې شو
د هجران ياور دې سوې په وصال يې زرغونې شو

٤:. محمد حامد دورانی (۱۷۵۰ زېږدي، ۱۱۲۹ لېږدی. ۱۱۶۳ لېږدېز سپوږمېز)، احمد شاه ديوان، قلمي نخسه، ۴۹ چوپړي او د عبدالشکور، ۱۳۵۷لېږدی، ۸۳ چوپړي انځور.

* ما يې انځور باستلی دی، له A٤ يې د چوپړو(مخونو) جوسه لږ اوږد دی. (# ۴۰ انځور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې انځور کې هم محمد حامد دوراني په خپل لاس د امپراتور احمد شاه بابا کاکړی د هغه په ورانديې کښلي دي. چې د لرغوني پښتو کاکړي غاړي کښلي بڼه په لاس را کوي. احمد شاه بابا دلته په دې کاکړی کې په شپږم پټ، بند، مسره کې هم وشه کښلی دی، وسه یې نه دی کښلی. ،، وشه ،، (محمد حامد دورانی، ۱۷۵۰ زېږدي، ۵۹ چوپړی)، (عبدالشکور، ۱۳۵۷لېږدی، ۹۱چوپړی).

مخامخ راغله زېړی — رنګ یې ګل سترګي ګولی
د مینو زړه یې یووړ — په هوس لکه هوسی
توري زلفي یې کمند دي — د عاشق د سر زندی
ډېر په حسن آراسته ده — راځۍ هر چې تاب لری
دوې یې لیڅې مصری توري — تل وهي د سر مری
خود پرسته پري وشه — تل په زړه کوي بازی
نازنینه دلجویه ده — له هر چا کوي یاری
د هر چا چي مین ډېر وي — څه وفا یې له یاری

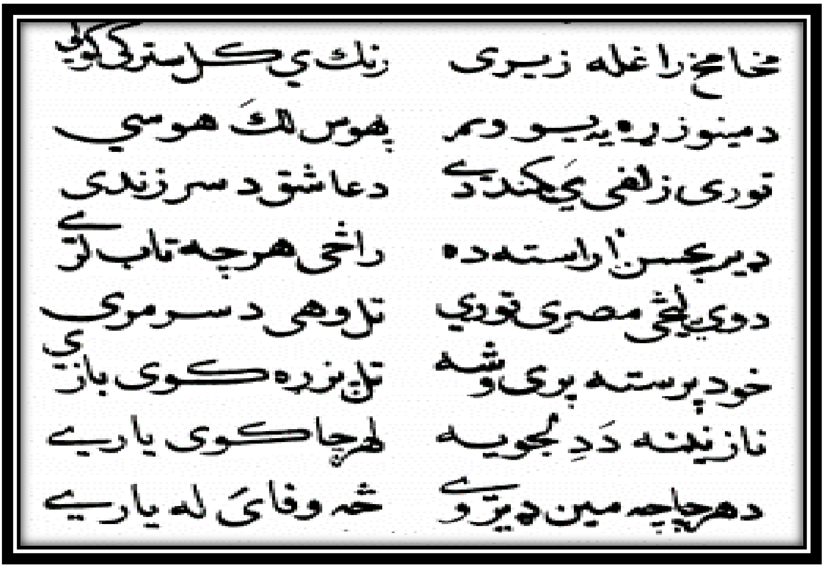
مخامخ راغله زیری رنګ یې ګل سترګي ګولی
دمینو زړه یې یووړ په هوس لکه هوسی
توری زلفي یې کمند دی دعاشق د سر زندی
دیر په حسن آراسته ده راځي هرچه تاب لری
دوی یې لیځي مصری توری تل وهي د سر مری
خود پرسته پری وشه تل په زړه کوی بازی
نازنینه ده دلجویه له هرچا کوی یاری
دهرچا چه مین دیر وی څه وفای له یاری

:۵. محمد حامد دورانی (۱۷۵۰ زېږدي، ۱۱۲۹ لېږدی. ۱۱۶۳ لېږدېز سپوږمېز)، احمد شاه دیوان، قلمي نخسه، ۵۹ چوپړي او د عبدالشکور، ۱۳۵۷لېږدی، ۹۱ چوپړي انځور.

* ما یې انځور باستلی دی، له ۸٤ یې د چوپړو(مخونو) جوسه لر اورد دی. (# ۴۱ انځور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې انځور کې هم محمد حامد دوراني په خپل لاس د امپراتور احمد شاه بابا شعر د هغه په ورانديې کښلی دی. په دې اړه عبدالشکور رشاد هم په لاندې بڼه کښلي.

,, دا قلمي نسخه د تاشکند د ختيځ پېژندنې د انستېتيوت په کتابتون کې خوندي ده، ليکونکی يې محمد حامد درانی دی. دغه لړ معلومات د تاشکند د خطي کتابو د کتلاک تر ۲-۱۵۹۴ نمبر کتاب لاندې راغلی دی، د دې قلمي زيات ارزښت دا دی چې ليکونکی يې خپله د احمد شا بابا معاصر دی او دا نخسه يې په خپله د احمد شاه بابا په ژوند کې ليکلې ده. د ديوان کار يې په ۱۱۶۳هـ ق کې سرته رسيدلی دی او احمد شاه د ديوان په پای کې داسې ويلي دي.،،

,,کتاب ختم په دوشنبې
موږ به څو تاسي دلي

په وروستی ورځ د روژې
هزار صدو شصت و سې،،

(عبدالشکور، ۱۳۵۷لېږدی، ۲۵ او ۱۰۵ چوپړی)

احمد شاه بابا يوه امپراتور وو، هر انسان امپراتور جوړي دی نه شي، امپراتور الله ج موږ ته ډالی او رحمت را کړی وو، الله دې تل موږ ته داسې ډالې او رحمت را ډالی کړې چې له سوري لاندې يې زموږ وګړيو ته ودنه، هوسانيه، او بډاينه و کړي. دا يې زما د زړه شعر دی، بابا يوه مېړمن له هند څخه وه، که دا شعرونه نه وای موږ بې غوره به چېرته له دې خبر وای چې په ايران او هند مو نغارې وړي او زوره وره باچاهي مو پرې کړي.همدا د لرغونې پښتو شعر کښلې بڼه په لاس را کوي. بابا دلته په دې شعر کې. کره ترېښتې او وی کره کښلې دي: لکه: ,, خوښ، شنه، ښامار، غاښ، شوه، ښکاره، ښو، شوه، نه شي، پښېمانه، شوه، نه شته. ،، (محمد حامد دورانی، ۱۷۵۰ زېږدي، ۳۷ چوپړی)، (عبدالشکور، ۱۳۵۷لېږدی، ۷۱ چوپړی).

نن بيا هسې د ګلزار په ننداره څم — چې له ياره سره خوښ هم کناره څم
توري سترګې سره لبانو و شنه خالونه — ستا د لب په ميو مست و مستانه څم
مسته درخته د چندن زلفې ښامار دي — رقيبان که غاښ چچي سر بريده څم
هله لاندې تر هاتي اوس يې موت يم — چې دا فتح مې روزې شوه نن ښکاره څم
چې رقيب د رقيبانو خدای پنا کړ — په تولې د ښو يارانو همواره څم
چې بر کړی مې خدای لاس پر رقيبانو — ترو به زه د هند پر لور په تما شه څم
چې د هند د ملکو فتح مې روزې شوه — نور ايران لره په توغ په نغاره څم
پر دا ګوې داد دې خدای نه شي پښېمانه — تر نګين مې ايران لاندې شاهانه څم
معشوقې د ايران ډېرې تورکې شوخې — خدای چې راکه تورکې هند ته دوباره څم
زه تسخير د ولايت د خدای په دا کرم — په مدد د حبيب هره خوا تازه څم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته بیا هسې کلال د زړه شنده کړه خم — چه لیاره سره خوښ هم کناره خم
توری سترګی سره لبان نوشنه — ستا لو لب په مو مست په مستا خم
مست د زړه چه د زلفی په مکر — رقیبانو له کا غابن کچی سر برید خم
هلا لاندی تر هغه او ستا مهوت — چه د افتح می روزی شوه ننګ او خم
چه رقیب د رقیبانو خدای فنا کړ — په تولی د ښو یارانو هموار خم
چه برکری خدای لاس د رقیبانو — تر و به زه د هند پر لور په تماشه خم
چه د هند د ملکو فتح می روزی شو — نور ایران له وه بتوغ بنقاره خم
برد اکری د دا د خدای نیتی نیمان — تر نګین می ایران لاندی سلیمانه خم
معشوق د ایران د بر ترکی شوخ — خدای چه راکړ تر که هنده تو خم
زه تیځ بر د ولایت د خدای پیدا کړم — په مدد د حبیب هم خوانه خم
چه د خدای د ولایت فتح روزی شو — تر رخه د یار لنا زه کناره خم
ای احمد دنیا فاني کنزم چه فتنه
دنیا پاته لا تمام ب سره خم

٦:. محمد حامد دورانی (۱۷۵۰ زېږدي، ۱۱۲۹ لېږدی. ۱۱۶۳ لېږدېز سپوږمېز)، احمد شاه دیوان، قلمي نخسه، ۳۷ چوپړي، او د عبدالشکور، ۱۳۵۷لېږدی، ۷۱ چوپړي انځور.

* ما يې انځور باستلی دی، له ۸٤ يې د چوپړو(مخونو) جوسه لړ اورد دی. (# ۴۲ انځور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژ. د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې د عبدالباري جهاني ,, یوه څل بیا د لنډیو په باره کې ،، په پورتنی ,۱۵. ، ګڼه څېړکي یا برخه کې د ژ(ژې) ابېڅې لیکنه کې عیبونه، تېروتنې او زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې:

۱۹.۱۵ سرلیک، څېره ۲. ژ عبدالباري جهاني ,, یوه څل بیا د لنډیو په باره کې ،، په دې لیکنه کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۹۵ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما څېړنه داسې ښودل شوې ده، د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو انګړ څېړنچوپړو یا ریسرچ پانو لومړي ټوک، ۱۹.۱۵ سرلیک او څېره ۲. ژ کې:

۱. څېره ۲. ژ عبدالباري جهاني ,, یوه څل بیا د لنډیو په باره کې ،، په دې لیکنه کې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکیو او مصرۍ یو کچه، ۱۳۹۵ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)
۲. ګڼه: ۲۱
۳. راټولونکي / لیکونکي نوم: عبدالباري جهاني
٤. لیکی/ لیکنه: یوه څل بیا د لنډیو په باره کې
٥. چاپ کال / نا چاپ: ۱۳۹۵ لېږدی
٦. ټول ټال لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ: ۵۱
۷. لنډۍ Lánḍéy: ۲۲
۸. ټپې Ṭapé: ۱۸
۹. ټیکۍ Ṭikéy:
۱۰. مصرۍ Mésréy: ۱۱
۱۱. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ لنډۍ Lánḍéy: ۱۱
۱۲. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Ṭapé: ۱۸
۱۳. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ ټیکۍ Ṭikéy:
۱٤. ▲ سرو ته منسوبې Related to men؛ مصرۍ Mésréy: ۱۱
۱۵. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ لنډۍ Lánḍéy: ۱۱
۱٦. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ ټپې Ṭapé: ۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ ټیکۍ :Tikéy

۱۸. ▲ ښځو ته منسوبې؛ Related to women؛ مصرۍ :Mésréy ۹

۱۹. وروستاړي غبږ Suffix Voice؛ ونه - :wanā (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غبږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱

۲۰. وروستاړي غبږ Suffix Voice؛ ینه - :inā (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۳

۲۱. وروستاړي غبږSuffix Voice؛ زوزګی - :nā (نون زور ولري یا ښتې پښېلې هې ,, ه ،، څخه مخکې ابېخه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۱

۲۲. وروستاړي غبږ Suffix Voice؛ زوزکی مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy ۸

۲۳. وروستاړي غبږSuffix Voice؛ زوزکی , ه یا ـه :، xpalə, maɣolə, xwalə, tralə) ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ :Lánḍéy

۲۴. وروستاړي غبږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه :، konatawará, zargará, kaftará ará, aṛ, baxtawará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډۍ Lánḍéy :

۲۵. وروستاړي غبږ Suffix Voice؛ ونه - :wanā (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غبږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé ۶

۲۶. وروستاړي غبږ Suffix Voice؛ ینه - :inā (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غبږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه ؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé ۲

۲۷. وروستاړي غبږSuffix Voice؛ زوزکی - :nā (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé

۲۸. وروستاړي غبږ Suffix Voice؛ زوزکی مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé ۱

۲۹. وروستاړي غبږSuffix Voice؛ زوزکی , ه یا ـه :، xpalə, maɣolə, xwalə, tralə) ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې :Tapé

۳۰. وروستاړي غبږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , ه یا ـه :، konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره ará, aṛ, baxtawará, بشپړې شوې ټپې Ṭapé:

۳۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanā: (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - iná: (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - ná: (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۴. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکي مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۵. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , هـ یا ـه ،: xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۶. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هې (زور) , هـ یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftar (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره ará, aṛ, baxtawará, بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:

۳۷. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanā: (څرګند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۲

۳۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - iná: (څرګنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۵

۳۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - ná: (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکي مه – má) maná منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۴

۴۱. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , هـ یا ـه ،: daṛə, xpalə, maɣolə, xwalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، دړه) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

۴۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ؛ زورواله هې (زور) , هـ یا ـه ،: konatawará, zargará, kaftará

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لړې شتون لري؛ سره ará, aṛ, baxtawará,
بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۳. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د مسرو (پټ، نیم بیتۍ، نیمه کړۍ، نیم بند یا مسره د پیلې نیمه کړۍ، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۱۰۲

۴۴. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وی یې لړ یا ردیف دی؛ د هې ,, ه ،، ابېڅه) کچه: ۵۱

۴۵. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د نه ماتیدونکي پښـله (حکمي قافیه) کچه: ۵۱

۴۶. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د څپو (څپیزو، څپې، سپلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېڅو شمېرلو) کچه: ۱۱۱۲

۴۷. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د زورنو(خجیزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې , چې د تلفظ د جګوالي او ټيټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښیي،: ټینګې , لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکی نښې: د وینا , ځانګړې، خاص او بېل ، ډولونه. :Accents, Morphemels ،،) کچه: ۲۵۵

۴۸. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ترنګټوک مېچې کچه: ۵۱

۴۹. ټول ټال د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د لوړ ترنګټوک (د پاینی مسرې پاینی څپه یا خوره غږې اواز په لوړه وې چې ډېرې یې په ینه، او نه سره راځې چارباغی لغمانی یې بولې یا د کیسو (داستاني) لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصرۍ یې بولې او پاتیشوني نورې چې وروستاړې غبږ په ځوږ راځي دي) مېچې کچه: ۱۱

۵۰. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ځوړ ترنګټوک مېچې کچه (چې ترنګټوک په کې په ځوړ یا ټېټوالي وي): ۲۱

۵۱. دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناترويیکي، ترويیکي، ستربل، اوستربل، پارنويیکي، بلنويیکي، اندېښني او هیبجاني چغې لکه: وی، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه! ... . :

۵۲. کره شوې Action Req'ed (ویار (عیبونه) او تېروتنې سمې شوې) : ۶۴۲

۵۳. خبرداری (Caution) : ۳۷

۵۴. کنټرول کې (In control) : ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦. په بشپړولو يې اثر

د غوښتنو ټول ټال ګڼه او کچه يې نېغه اړېکه له ارزښت سره لري.
د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د غوښتنو ډېروالی: د دوی د ارزښت ټاکلي ګڼه یې د غوښتنو د کچې ډېروالی دی.
بېلګه يې داسې په پوښ کې کېږي او زما څرګندول چې روڼوي کتنه داسې:.

۱. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د یادونکو او ویونکو د شمېر ډېر والی د دې سبب ګرځي چې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو په غوښتنو کې هم ډېروالی راځي او په بشپړولو يې اثر غورځوي.

۲. د وګړو مینه او خوښونه له لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو سره د پښتو ژبې له شعرونو په غوښتنو کې ډېر والی راولي.

۳. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو یادول او کښل په وګړو کې د زده کړې او لیک د چټک پوهاوي سبب کېږي.

٤. د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو یادول او کښل په وګړو کې د خپلې مورنۍ ژبې د ودې او پردیو ژبې مخ ډېکولو لمن غوړوي.

٥. لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ چې خوک ښه لیکي او د پښتون پښت، اوبپانو، لیکیتون او یا برېښلیک لیکیتون ته يې رسوي. ډېر ښه کار کوي؛ زموږ وګړي ترې ګټنې اخستلی شي؛ د لید او لرلید د بریا جوګه يې ګرځي؛ که جغات په یوې کره پښتو و شي؛ ډېر به غوره او یېبره یا ثمره به يې هم ډېره وي؛ په دې کې زموږ ژبې یوې کره لارې په لور مزل وهي؛ او نېغ د بریالتوبونو په فضایي ستیشن لوري ته ورځي او خپل تمځای يې جوړوي.

٦. ناکره کښل، لیکل، ویار (عیبونه) او تېروتنې په پښتو کښلو (لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ) په بشپړولو يې ناوړه اثر غورځوي. ویار (عیبونه) او تېروتنې له هر انسان څخه کېږي، انسان په آر کې نیمګړی دی، هر تن چې څه کړي دي او کوي يې، ویار (عیبونه) او تېروتنې لري، خو لیکنې او لیکي يې کښلي دي چې ویار (عیبونه) او تېروتنې لري، که لیکنې یا کښلي يې نه وی نو هېڅ به نه وو، موږ به داسې په پوخ کې کړي شیان نه درلودل. ځکه وایم چې څه يې کښلي دي چې څه په کې شته دې که هېڅ يې کښلي نه وی، نو بیا به هېڅ نه وو، د هېڅ څخه خو څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۵ چوپړی

د لنډۍ‌يو، ټپو، ټيکۍ‌يو او مصرۍ‌يو انګړ

څـــــېړنــچوپړي (ريســـــــــرچ پانـــې)

کښل غوره دي، بابېزه (نا څېزه) ده چې ويار (عيبونه) او تېروتنې لري، کوم بوژن (وهشت) نه زوکړه کوي. خو ځينې بيا د يوې پښتو د نوي ليک دود، دود ته بوژن کېږي او د نوي پښتو کړی په خوله تنګه او په کښلو راکړی کوي.

.۷ په نوي عصر کې که کښلې ويار (عيبونه) او تېروتنې و لري او په غاړه يې واخلي او د کره کولو لور ته يې رټ لنډيېري ګامونه پورته کړي، نو د بريا او پرمختګ پيله به يې يېبره (بې ثمره) نه وي. ځکه په تېره کې به د تېرې کړنلارې او کړنو څخه ګټنې اخېستل کېدلې، خو اوسمهاله نوې ټکنالوژۍ په نويو کړنلارو سره ترې ګټنې اخېستل کېږي.

د ۷ اووه واړو د غوښتنو کرښه ښی لورې ته ځای بدلوي.

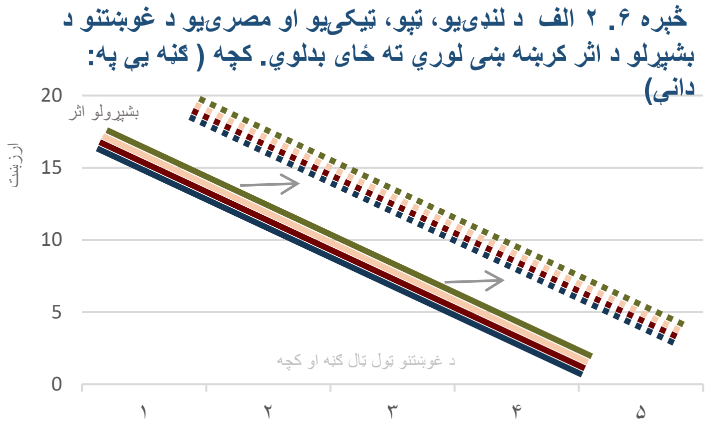

څېره ۲.٦ الف د لنډۍ‌يو، ټپو، ټيکۍ‌يو او مصرۍ‌يو د غوښتنو د بشپړلو د اثر کرښه ښی لورې ته ځای بدلوي. کچه (ګڼه يې په: داني)

د غوښتنو تول تال ګڼه او کچه يې نيغه اړيکه له ارزښت سره لري.

د لنډۍ‌يو، ټپو، ټيکۍ‌يو او مصرۍ‌يو د غوښتنو کمښت او کمتون: د دوی د ارزښت ټاکلي ګڼه يې د غوښتنو د کچې ډېروالی مخالف يا برعکس دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۶ چوپړی

د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو انګړ
خـــــېړنـچوپړي (ریســـــــــرچ پانــــې)

په هره بڼه چې د پښتو ژبې سره تمبلي، سوېې زده کړې، بې غوري، بې پامي او ناګڼلیتوب په غوښتنه کې کمښت او کمتون راولي په دې خاطر چې د پښتون پښت هر دښن د پښتو ژبې د تم کولو او د خپلې ژبې را زوکړه کول کوي.

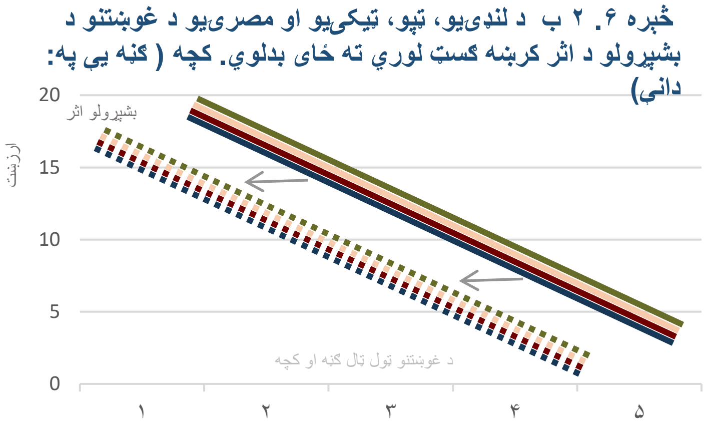

ښېره ۳.٦ ب د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د غوښتنو د بشپړولو د اثر کرښه ګسټ لوري ته ځای بدلوي. کچه (ګڼه یې په: دانې)

د ځای بدلون د غوښتنو او وړاندې کولو په کرښه کې هغه څه چې موږ یې غوښتنه لرو اغېزه کوي او کې دی شي د کرښې په لورو او غوښتنو د ځای د تګ سبب شي چې په لاندې بڼه دي.

١. د هڅو د بدلون د ښمن د ژبۍیو تعصبونو د سرچینو له پاره
٢. د خپلو ژبو او بېل ژبو د ګټو له پاره
٣. د ښن د ټولو ګړنو سره په ورته بڼه کړنې کول
٤. د راتلونکې پرمختګونو له پاره هېلې او غوښتنې، د وړاندې کوونکو ګڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. تاثیر نه شمېرل کېدونکی

د پښتو لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو ۷. تاثیر نه شمېرل کېدونکی سر لیکه د دې پېله ساده برابروي دا چې د پښتو لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو وزن، لفظي او معنوي مانا دروندوالی او اغېزه د نورو ژبو په ژباړنې کې نه شته. او نه په نورو ژبو کې د پښتو ژبې په شان خوندور خوږوالی لري.

لکه: الله ج د نوم غونډلې سبحان الله، الحمد الله، الله اکبر، عظیم، عزیز، رحیم، رحمن، .... چې په پښتو ژبه یا بلې هرې ژبه کې یې ژباړه راوړو لکه:. پاک دی الله، ستاینې الله لره دي، الله لوی دی، ستر، قوي، رحم کوونکی، رحم لروونکی، ... . دا پښتو ژبې ته مې ژباړلې نومونه دومره وزن، لفظي او معنوي مانا دروندوالی او اغېزه نه لري او په نورو ژبو کې هم نه شته. لکه څنګه چې په خپله په دې سبحان الله، الحمد الله، الله اکبر، عظیم، عزیز، رحیم، رحمن، ... عربي نومونو کې وزن، لفظي او معنوي مانا دروندوالی او اغېزه شتون لري خو پرته د خپلې ژبې په ژباړه یې پوهېدل هېڅ دي، ځکه بر پرې پوهېږي.

دا ځانته الهامي مانا او په رازونو پوهېدونکي او له هغه سره په اړیکه کې، پرې انسان پوهیدلی شي. د اصلي غونډلې غښتلی روح پېژني، هر انسان چې هغې پوهې ته ورسېږي چې ټول سره په پاینې فکر کې یوه تمځای باندې ګډېږي. بیا د دې نومونو وزن، لفظي او معنوي مانا دروندوالی او اغېزه چې د پینې ژوې یې په لنډ لیدی مومي او څنګل ورته سروېږدی کوي.

د پوهاوي او مطلب رسونې له پاره نورو ژبو ته یې ژباړه زه بې کچې لېیلم چې ګټنې لري. خو خوندور خوږوالی، وزن، لفظي او معنوي مانا دروندوالی او اغېزه نه لري، تر څوپورې چې ورته پښتو ژبه زده کړي، بیا به د پښتو لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو په خوندور خوږوالی، وزن، لفظي او معنوي مانا دروندوالی او اغېزه پوی شي.

دا نور هر یوی پرې تاثیر نه شمېرل کېدونکی دی. د نورو ژبو ژباړه او په هغو ژبو کې مانا، نه خوندور خوږوالی، نه وزن، نه لفظي او معنوي مانا، نه دروندوالی او نه اغېزه، د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو تاثیر نه شمېرل کېدونکی دی.لکه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. ,, نخواهم مرگ، چشمم باز بگذارید، ای مردم! * که روحم انتظار دیدن آن بیوفا دارد.،، (محمد رحیم، ۲۰۰۰ زېږدی، ۷۲ چوپړی)

۲. ,, اگر خود عاشقی ز آتش نمیبود* در آتش پس چرا پروانه میسوخت؟ ،،
(محمد رحیم، ۲۰۰۰ زېږدی، ۷۲ چوپړی)

۳. محبوبم در زین بسویم خم شد، بر نوک پنجه ایستاده با و بوسه میدهم.

My beloved bent himself down to me from the saddle; I will give him a kiss on tiptoe.

(عبدالروف،۱۳۳۷لېږدی، ۱۴ چوپړی)

۴. ,, میرے هاتهـ سا آ پهول پانی میں بہہ گیا
اے غم شریک یار پنگهٹ کے کنارے هی ڈیره ڈال دو،،

(عبدالروف، ۱۳۸۷ لېږدی، ۷۶ چوپړی.)
او داسې نور....

الف.
سترګې مې مه پټوئ، خلکو!
روح مې معطل دی، بېوفا جانان راځينه.
ب.
که مينتوب له اوره نه وی،
پتنګ به ولې شيرين ځان په اور سواځنه؟
پ.
جانان په ځين کې راته کوږ شو
د جستو څوکې لګوم خوله ورکومه
ت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ګل مې له لاسه اوبو در ووړ

په غم شریک لالیه نیسه ګودرونه

د ډانګ پیپلی وینا خاوند په شان دا په سپنه وایم او کره یې بوږوم چې هېڅ کله به پورتنې ګڼې ۱.، ۲.، ۳.، او ۴. چې د الف، ب، پ، ت ابېڅې ټپې او لنډۍ یو ژباړه ده هېڅ خوندور خوږوالی، وزن، لفظي او معنوي مانا دروندوالی او اغېزه نه لري، لکه: د الف. ټپه او د ب، پ او ټ ابېڅې لنډۍ چې ښه خوندور خوږوالی، وزن، لفظي او معنوي مانا دروندوالی او اغېزه لري. په کې ډېرې اسانتیاوې شته دي چې وکتل شي ورته چې یوه څه شته دی چې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو باندې تاثیر نه شمېرل کېدونکی دی. که د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د ژباړې غونډله خپله د ژباړن مورنی ژبه او یا علمي مسلکي ژبه هم وي. خو خپله چې خوندور خوږوالی، وزن، لفظي او معنوي مانا، څېړنې او زورنې مېچه، دننی سکالو، ترنګتوک، دروندوالی او اغېزه چې په خپله پښتو ژبه کې شتون لري، دا اصل چې هر څومره پرې نړوال ادیبان وکښې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو ژباړې غونډلې په لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو تاثیر نه شمېرل کېدونکی دی.

۱. لکه څنګه چې پوهاند ډاکټر محمد رحیم الهام وایي ,, زه ادعا نه لرم چې د ژباړنې له عهدې نه پوره بریمن راوتلی یم. زه د ژبپوهنې او ادبپوهنې د یوه دقیق او کنجکاو زده کوونکي. په توګه د خپل کار په نیمګړتیا وو پوهېږم. ما په ژباړنه کې، تر هغه چې مې کولی شول، د مطلب روح خوندي ساتلي دي، خو د هر بیت وزن د رعایت کولو له پاره لفظي او معنوي کموالې او زیاتوالې په هره پارچه کې څرګند دی.... ،، (محمد رحیم، ۲۰۰۰ زېږدی، ننتوزي ی چوپړی)

د پوهاند ډاکټر محمد رحیم الهام په اند کې د هرې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ ژباړه کړې، د مطلب روح یې خوندي ساتلی او د هرې مسرې وزن د رعایت کولو له پاره لفظي او معنوي کموالې او زیاتوالې په هره پارچه کې څرګند کړی دی.

دا کړنه یې ډېره د ستایلو ده چې څه خو یې کړي دي که هېڅ څه یې کړې نه وی نو هېڅ به د پښتون پښت د بېل ژبو له پاره شتون نه درلودل. د پښتون پښت د بېل ژبو له پاره د هغوی په ژبه کې ژباړه د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو اصلي روح نه شي په ډاګه کولی، مګر د پوهاوي او مطلب رسونې له پاره نورو ژبو ته یې ژباړه زه بې کچې لېبلم چې ګټنې لري. خو خوندور خوږوالی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

وزن، لفظي او معنوي مانا، څپېزې او زورنې مېچه، دننی سکالو، ترنګټوک، دروندوالی او اغېزه نه لري، تر څوپورې چې ورته پښتو ژبه زده کړي، بیا به د پښتو لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو په خوندور خوږوالی، وزن، لفظي او معنوي مانا دروندوالی او اغېزه پوی شي.

زه پوره لېیلم چې د پښتنون پښت بېل ژبې څښنې ګویا ډېری یې له پښتو ژبې سره تربګنۍ او دښمنۍ لري، چې ما یې پورته په څلورو ګنو کې غونډلې کښلي دي، د پوهاوي او مطلب رسونې مانا را اخلې او د اصلي روح سپېڅلتیا او غښتلتیا یې بولي او ارزښت ورته ورکوي. د بېل ژبو ارزښت یا هره بنه لړلی ارزښت یې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو باندې تاثیر نه شمېرل کېدونکی دی.

په لنډیۍ یو کې یې وکڅۍ!!

▲ په زړه مې ستا د مینې داغ دی،
داغ مې څراغ دی رڼایي راته کوینه.

دلم ای دلبر از ګرمی عشقت شده داغ * روشنایی دهد آن داغ مرا مثل چراغ.

▲ اوښکې ناولې دي که ولې،
زما په څیرې ګریوان څې لمونځ پرې کومه.

من ندانم اشک من نا پاک باشد یا پاک* ازګریبانم فرو ریزد بر آن خوانم نماز.

▲ د لیرې مرم د نېږدې سوځم،
زه لیونی طاقت د دواړو نه لرمه.

میمیرم از فراق تو، میسوزم از وصال* دیوانه ام، توان خود از دست داده ام.

له پوهاند ډاکټر محمد رحیم الهام سره سم. لکه څنګه چې راپور شوي د هغه په واسطه چې د ژور پام کونکي په بنه هغه د لیک دود نخښې لکه: د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو په هره مسره کې د چپه پېښ ,, ، ،، ؛ ندایه ,, ! ،، ؛ پوښتنې نخښه ,, ؟،، ؛ او ټکی ,, . ،، کارونه اړینه بولي او په خپل لیکي کې کښلي دي. ما هم پرې سرخوځولی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ته په دې سپړنه کې تر ټولو ستر نادره او هېښونکي راته په لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو په هره مسره کې لیک نخښې(Punctuation)

بې له تورو نه یوه شمېر علامې، ټکي او نښې شته، چې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو په لوستلو کې دخل لري او هرې مسرې یوه جمله یا کلمه د اشتباه او ابهام څخه ژغوري.

یانې د دغو نښو اوټکو په لیکلو سرې پوهېږي، چې په کوم ټکي باید ودرېږي او کومه جمله یا کلمه په بلې پورې و تړي. د تعجب، نوا، پوښتنې، خطاب او نورو کیفیاتو څرګندونه په همدغو نخښو اوټکیو کېږي. چې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو په لیکلو کې ډېر غوره والی لري.

د دې له پاره، چې د لوستونکي سره د لیکنې په برخه کې پوره مرسته شوې وي، د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو د هرې مسرې د اواز ټېټوالی او لوړوالی په لومړي ټوک ۱۱. سر لیک کې و ګورئ. په لومړي ټوک ۱۲. دفتنګونو په مخ لیک کې ما لیک نخښې له پخوا کارولې وي چې له دسره مې پردې کښلې سر وخوروو.

ما د ده لیکی څېړلی سپړلی دی، لنډۍ ها (پښتو لنډۍ او د هغو فارسي ژباړه،۴۰۷ لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ ټولې سره ګډې دي، چې وطن په اړه یې ۲۶، پردیسي ۱۸، بېلتون ۲۲، دیدار ۲۲، پخلاینه ۱۴، مینه ۵۲، غېږ ۱۲ ، زلفې او اوربل ۱۰ ، زړه او سترګې ۴۲، خندا او خولګی ۵۲، ویر ۱۳ ، تومت ۱۰ ، وفا ۷، ګلونه ۴۰، ګودر ۶، راز، راز ۶۱ راټولې کړې)، د اریک سیار کتابتون اداره له چاپه رمټ تېر کړی دی، مسلسله ګڼه یې ۴۳، د عامه کتابتون کې د موندلو ګڼه ۲/ ۳۹۸ ل ۳۸ الف، ۱۶. (۱۳۷۹ لېږدی) دی.

په دې سر لیکنه کې یې ما په ټوله کې همداسې د راټولو کړل شوې بنې و کښلې چې زما هم ډېرې خوښې شوې او دا لاندېنۍ مې پرته له ژباړې وکښلې تر څو د پښتو لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو په خوندور خوږوالی، وزن، لفظي او معنوي مانا دروندوالی او اغېزه پوی شئ!

▲ کابل زما، زه د کابل یم،

که سر مې لاړ شي، کابل نه پرېږدم مینه!

▲ کابل ته مه وایه چې وران شې،

په کې پراته دي پښتانه د ننګ مېړونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ کابل د ښو ځوانانو ځای دی،

ما د نیستی د لاسه پرېښو ده، مینه.

▲ کابل د ګلو ډک دی، خدایه،

زما یا دېرې د لغمان شینکي باغونه.

▲ تا د سفر موزې په پښو کړې،

د ژېړو ګلو باغ په چا سپارې مینه؟

▲ جانانه، څه الله دې مل شه!

زه پښتنه یم، ستا پر پت به ناسته یمه.

▲ د لوې لارې مسافره،

په دیدن موړ شوې، که مخ بیا دروړومه؟

دا یې د لیکي انځور دی.

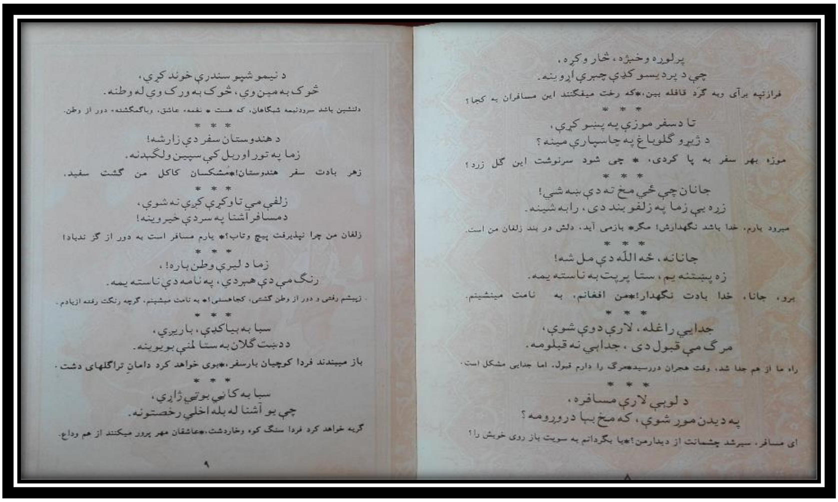
پرلوره وخېژه، ښار وکړه،
چې د پردیسو کډې چېرې اړوینه.
فرازتپه برآی وبه گرد قافله بین،*که رخت میفگنند این مسافران به کجا؟
* * *
تا د سفر موزې په پښو کړې،
د ژېړو ګلو باغ په چاسپارې مینه؟
موزه بهر سفر به پا کردی، * چی شود سرنوشت این گل زرد؟
* * *
جانان چې ځې مخ ته دې ښه شې!
زړه يې زما په زلفو بند دی، رابه شینه.
میرود یارم، خدا باشد نگهدارش! مگر* بازمی آید، دلش در بند زلفان من است.
* * *
جانانه، څه الله دې مل شه!
زه پښتنه يم، ستا پرپت به ناسته يمه.
برو، جانا، خدا یادت نگهدار!*من افغانم، به نامت مینشینم.
* * *
جدایي راغله، لارې دوې شوې،
مرګ مې قبول دی، جدایي نه قبلومه.
راه ما از هم جدا شد، وقت هجران دررسید*مرگ را دارم قبول، اما جدایی مشکل است.
* * *
د لوېې لارې مسافره،
په دیدن موړ شوې، که مخ بیا دروړومه؟
ای مسافر، سیرشد چشمانت از دیدارمن؟*یا بگردانم به سویت باز روی خویش را؟
۸

د نیمو شپو سندرې خوند کړي،
ځوک به مین وي، څوک به ورک وي له وطنه.
دلنشین باشد سرودنیمه شبگاهان، که هست * نغمه، عاشق، وباگمگشته، دور از وطن.
* * *
د هندوستان سفر دې زار شه!
زما په تور اوربل کې سپین ولګېدنه.
زهر بادت سفر هندوستان!*مشکسان کاکل من گشت سفید.
* * *
زلفې مې تاو کړې کړې نه شوې،
د مسافر آشنا په سر دې خیر وینه!
زلفان من چرا نپذیرفت پیچ وتاب؟* یارم مسافر است به دور از گز ندباد!
* * *
زما د لیرې وطن یاره!،
رنګ مې دې هېر دي، په نامه دې ناسته یمه.
زیشم رفتی و دور از وطن گشتی، کجاهستی!* به نامت میشینم، گرچه رنگت رفته ازیادم.
* * *
سبا به بیا کډې، بارېږي،
د دښت ګلان به ستا لمنې بویوینه.
باز میبندند فردا کوچیان بارسفر،*بوی خواهد کرد دامانِ تراگلهای دشت.
* * *
سبا به کاڼي بوټي ژاړي،
چې یو آشنا له بله اخلي رخصتونه.
گریه خواهد کرد فردا سنگ کوه وخاردشت،*عاشقان مهر پرور میکنند از هم وداع.
۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷:. پوهاند ډاکټر محمد رحیم الهام،(۱۳۷۹ لېږدی)، لنډۍ ها (پښتو لنډۍ او د هغو فارسي ژباړه)، د اریک سیار کتابتون اداره او مسلسله ګڼه یې ۴۳، د عامه کتابتون کې د موندلو ګڼه ۲/ ۳۹۸ ل ۳۸ الف، ۸ او ۹ چوپړي انځور.

* ما یې انځور باستلی دی، له ۸٤ یې د چوپړو(مخونو) جوسه نیم برابر دی. (# ۴۳ انځور)

۲. د عبدالروف بېنوا په لیکي لنډۍ چاڼ کوونکی او فارسي مترجم عبدالروف بېنوا انګرېزي ژباړه یې محمد ابراهیم شریفي کړې، پښتو ټولنه، ۱۳۳۷لېږدي کې د کابل عسکري مطبعې (د ملي دفاع وزارت مطبعه) څخه له چاپه تېره شوې ټولګه ده، په عامه کتابتون کې یې د موندنې ګڼه ۳۹۸/۲ ل ۴۵ ب کې زده ګړه داسې ښه یې، ما څېړلې سپړلې، د پوهاوي او مطلب رسوني له پاره نورو ژبو ته یې ژباړه زه یې کچې لېیلم چې ګټنې لري.

خو خوندور خوږوالی، وزن، لفظي او معنوي مانا دروندوالی او اغېزه نه لري، تر ځوپورې چې ورته پښتو ژبه زده کړي، بیا به د پښتو لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو په خوندور خوږوالی، وزن، لفظي او معنوي مانا دروندوالی او اغېزه پوی شي.
دا نور هر یوی پرې تاثیر نه شمېرل کېدونکی دی. ور وګرځئ مل شوي ۷. څېرکي ته.

▲ ,, سپوږمیه سر وهه راخېژه
زما لالی د لویو غرو مزل کوینه ،،

ای مهتاب! بشتاب و برآی،
محبوب من بشب های تار درکوهای بلند سفر می کند.

O, Moon! Hurry and arise; my beloved is travelling through lofty mountains.
(عبدالروف، ۱۳۳۷، ۵۳ چوپړی)، (محمد رحیم،۱۳۷۹ لېږدی، ۱۰۲ چوپړی)

لاندې ټپه او لنډۍ یې زما په زړه پورې دي. د عیبونو او تېروتنو له پاره یې مل شوي لېکه په ۶. څېرکي کې و ګورئ.

▲ نو زړه قاضي شو وېش یې و کړه
د مینې غم دی په تقسیم به یې ګالونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ که په میوند کې شهید نه شوې

زما لالیه بې ننګۍ ته دې ساتینه

د عبدالروف بېنوا د لیکي انځورونه ما په خپله پرې کړي دي او لاندې یې د ۳۵، ۱۶۶ او ۱۶۷ چوپړي انځورونه کټ مټ وګورئ.

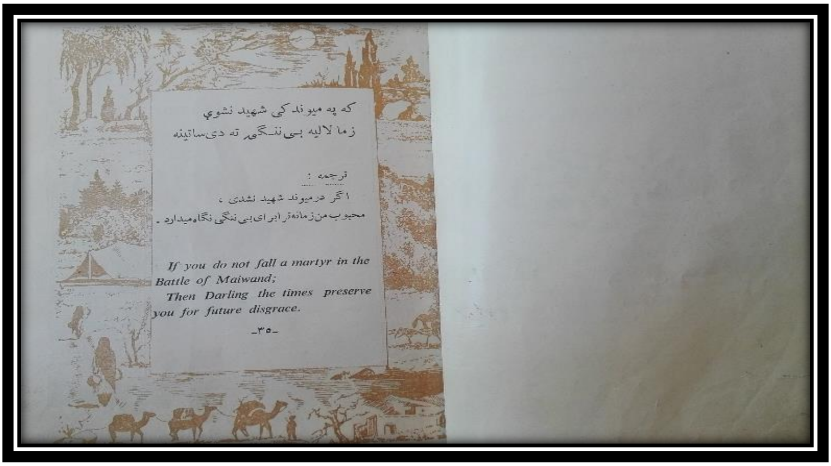

که په میوند کې شهید نشوي
زما لالیه بې ننګۍ ته دې ساتینه

ترجمه :
اگر درمیوند شهید نشدی ،
محبوب من زمانه ترا برای بی ننگی نگاه میدارد .

If you do not fall a martyr in the Battle of Maiwand;
Then Darling the times preserve you for future disgrace.

-۳۵-

۸.: لنډۍ چاپ کوونکی او فارسي مترجم عبدالروف بېنوا، انګرېزي ژباړه یې محمد ابراهیم شریفي کړې، پښتو ټولنه، ۱۳۳۷لېږدي، کابل عسکري مطبعې (د ملي دفاع وزارت مطبعه) څخه له چاپه تېره شوې ټولګه ده، په عامه کتابتون کې یې د موندني ګڼه ۳۹۸/۲ ل ۴۵ ب، ۳۵چوپړي انځور.
* ما یې انځور باستلی دی، له A٤ یې د چوپړو(مخونو) جوسه نیم برابر دی. (# ۴۴ انځور)

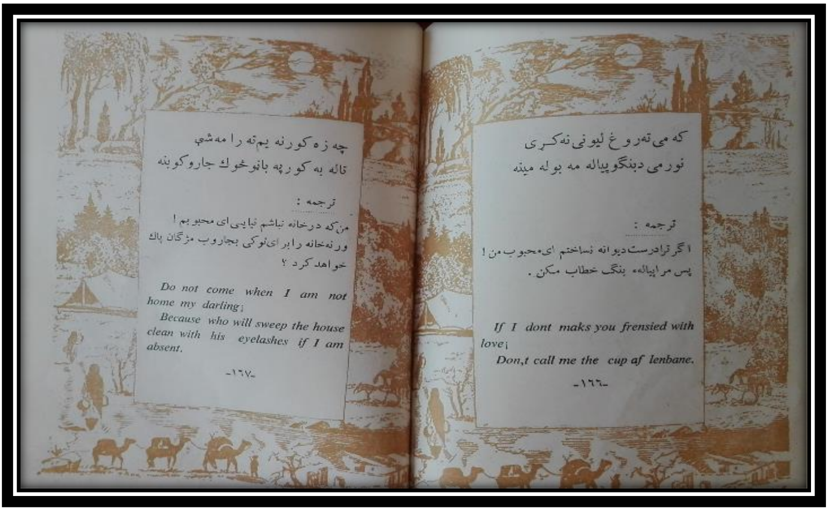

که می ته‌روغ لیونی نه‌کړی
نو رمی د بنګو پیاله مه بوله میئنه

ترجمه :
اگر ترادرست دیوانه نساختم ای محبوب من !
پس مرا پیاله بنگ خطاب مکن .

If I dont maks you frensied with love;
Don,t call me the cup af lenbane.

-۱٦٦-

چه زه کورنه یم‌نه را مه‌شې
تاله به کورپه باتوخوك جاروکوینه

ترجمه :
من که درخانه نباشم نیایی ای محبوبم !
ورنه خانه را برای تو کی بجاروب مژگان پاك خواهد کرد ؟

Do not come when I am not home my darling;
Because who will sweep the house clean with his eyelashes if I am absent.

-۱٦۷-

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹:. عبدالروف بېنوا د لنډۍ چاڼ کوونکی او فارسي مترجم، انګرېزي ژباړه یې محمد ابراهیم شریفي کړې، پښتو ټولنه، ۱۳۳۷لېږدي، کابل عسکري مطبعې (د ملي دفاع وزارت مطبعه) څخه له چاپه تېره شوې ټولګه ده، په عامه کتابتون کې یې د موندنې ګڼه ۳۹۸/۲ ل ۴۵ ب، ۱۶۶ او ۱۶۷ چوپړي انځور.

* ما یې انځور باستلی دی، له A٤ یې د چوپړو(مخونو) جوسه نیم برابر دی. (# ۴۵ انځور)

د عبدالروف بېنوا پورتنی لنډۍ نومي لیکی زموږ وطندار ملګري اسدالله دانش په زیار، د دانش خپرندویه ټولنې مشر په زورنه، د نوې زیاتونې د اردو ژبې له ژباړې سره پښتو لنډۍ لیکی په کال ۱۳۸۷ لېږدي کې له چاپه سلامت تېر کړه او د کندوز ولایت د رېدي ګل مشاعري په ویاړ د چاپ په پساله پسولې.

د عبدالروف بېنوا د لیکي دوېیم چاپ انځور ما په خپله پرې کړی دی او لاندې یې د ۷۶ او ۷۷ چوپړي انځورونه کټ مټ وګورئ. چې درې واړه ژباړې یې په اصلي لنډۍ روح سپینې ته باستلی، د هرې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ ژباړه یې کړې، د مطلب روح یې خوندي ساتلی او د هرې مسرې وزن د رعایت کولو له پاره یې لفظي او معنوي کموالی او زیاتوالی په هره پارچه کې څرګند کړی دی.

دا کره بوروم چې هېڅ کله به لاندېنۍ ۷۶ او ۷۷ چوپړي لنډۍ یو ژباړه ده هېڅ خوندور خوږوالی، وزن، لفظي او معنوي مانا دروندوالی او اغېزه نه لري.

لکه: نوموړي چوپړي لنډۍ چې ښه خوندور خوږوالی، وزن، لفظي او معنوي مانا دروندوالی او اغېزه لري. په کې ډېرې اسانتیاوې شته دي چې وکتل شي ورته چې یوه څه شته دی چې د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو باندې تاثیر نه شمېرل کېدونکی دی.

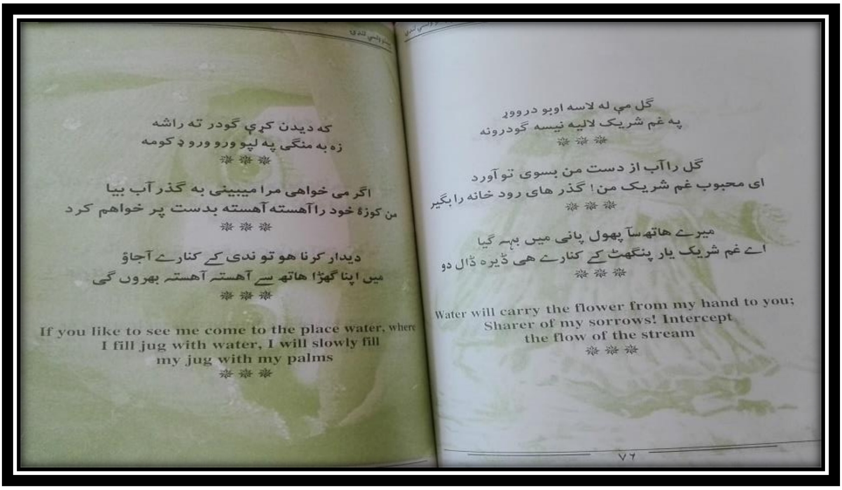

۱۰:. دانش خپرندویه ټولنه، پښتو لنډۍ، عبدالروف بېنوا د لنډۍ چاڼ کوونکی او فارسي مترجم، انګرېزي ژباړه یې محمد ابراهیم شریفي کړې او تاج الدین یې اوردو ژباړه کړې، ۱۳۸۷ لېږدی) له چاپه تېره شوې ټولګه ده، په عامه کتابتون کې یې د موندنې ګڼه ۳۹۸/۲ پ ۴۵ ب، ۷۶ چوپړي انځور.

* ما یې انځور باستلی دی، له A٤ یې د چوپړو(مخونو) جوسه نیم برابر دی. (# ۴۶ انځور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

,, په تاريخي بنه چې زموږ په لاس کې راغلي دي. هغه په دوېيمه ګڼه د جنګي او سرلوړی (حماست و افتخار) شعرونه دي چې د يوولسم لېږدېز پېړی څخه وراندې چې له هغې ورسته پټه خازنه زموږ لاسته په ليکلي بڼه راغلې، له ۱۱۰۰ لېږدي څخه وراندې هغه د امير کروړ جهان جنګي شېر او د بابا هوتک جنګي شېر چې مېړانه او ملي قوت قوه په کې په پوره بڼه شتون لري، په همدې بڼه زموږ په ولس کې له لرغونو وختونو څخه سرخندنه، مېړانه او ملاتړ د پهلوانانو، د وګړو د غرور او لويي وو، له ملي شعرونو سره، د ځوانانو مېړانه او غيرت تل مېرمنو ستايلی دی او د دوی په ځوانی يې غرور کړی دی.

په دې ملي لنډی کې ښومره هڅونه شتون لري. لاندېنۍ کښلې او انځور يې وګورئ.

▲ جانان مې ټپ پر ټټر و خوږ

په جګ مغزی د کلو پېغلو کې ګرځمه

▲ له سپيني تورې نه دې ترپلود

پر بېګانی در کړې خوله پښېمانه يمه ،،

(عبدالحی حبيبي، ۱۳۳۹لېږدی، ۲۷۶ چوپړی)

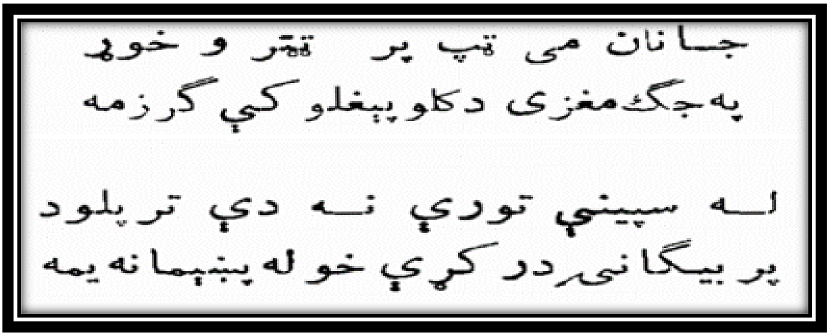
جـانان مې ټپ پر ټټر و خوږ
په جګ مغزی د کلو پېغلو کې ګرزمه
لـه سپيني تورې نـه دې ترپلود
پر بيګانی در کړې خوله پښېمانه يمه

۱۱:. عبدالحی. حبيبي. (۱۳۳۹لېږدې)، پټه خزانه، دوېيم چاپ ۲۷۶ چوپړي انځور. په ۱۳۲۲ لېږدي د اصلي پټې خزانې يوه نخسه د پښتو ټولنې لاس ته راغله او هغه يې استاد عبدالحی حبيبي ته د ډېرې شننې او دري ژبې شرحې او ژباړې له پاره په لاس کې ورکړه، نوموړی کار حبيبي په کابل، خوابګاه کې په ۱۳۲۳ لېږدي کې بشپړ کړه. او دوېيم وار چاپ ته يې د دري ژبې شرحې او ژباړې سره چمتو کړ، دوېيم چاپ يې په ۱۳۳۹لېږدي کې د پوهنې وزارت د دارالتاليف رياست کې د تذکرة الشعراء ,, پټه خزانه،، ۵۰۰۰ ټوکه له چاپه سالامت تېر کړي دي.

* ما يې انځور باستلی دی، له A٤ يې د چوپړو(مخونو) جوسه لږ اورد دی. (# ۴۷ انځور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د افغانستان په ټولو خوندي ځایونو یا ساتنځاینو، موزیم، یا ملي ارشیف کې د ساتلو شوو کښلو او لیکو زېرمه څکه دومره شتون نه لري، یا هېڅ نه شته. څکه چې زموږ په تاتوبي باندې مېرڅمنو، دښنو په وار، وار تړاکې، شخړې او جګړې مخزېږدي څخه وراندې راوړي هر څخه یې تالا، ورک او سوزولي دي. څکه مو په لیکیتونو کې خپل کتابونه شتون نه لري هغه لیکي چې زموږ خپل دي او زموږ د وګړو له آر پورې تړلي دي. چې د پردۍ یو له ناوړه نیتونو او دسیسو څخه پاک دي چې له موږ سره تاریخي تربګنۍ لري. که هغه پر موږ پښتنو پورې ټومبونې هم کړي هغه زموږ کیدلی نه شي. څکه چې څوک له موږ سره دښمنۍ لري هغه زموږ ښه چېرته وایي.

د هغوی جغات (کوښښ) دا دی چې موږ په پښتو ژبه رسمي لوست، رسمي لیک او رسمي یادول و نه کړو، د هغوی ژبې یادې او ورته درناوی و کړو، د هغوی د ژبې ویکي یا لغاتونه په خپله ژبه کې و کاروو. دري ژبې په دي جغات دي چې لغاتونه، نومونه، پېخلیک، اثار، رسمي څېړنې، سپړنې، لیک، لوست، د پوهنتونونو ژبه او لیکونه (مکتوبونه) دې په دري ژبه وي.

عربي ژبې په دي جغات دي چې لغاتونه، نومونه، پېخلیک، اثار، رسمي څېړنې، سپړنې، لیک، لوست، د پوهنتونونو ژبه او لیکونه (مکتوبونه) دې په عربي ژبه وي دومره د ژبې شرک دي پښتنو کې پیدا کړي، چې الله مه کړه داسې پام کوي چې د پښتنو بر رب په پښتو ژبه نه پوهېږي او یوازې په عربي ژبه الله علم لري او پوهېږي. همدا سبب دی چې د لیکلو دود یې له پښتنو څخه اخستی دی او له یاده د یادولو نغوتنه او تمبونه ورته کوي. چې په دین او پښتو به سر ماتي وي، خو یوه ایت او یوه کره پښتو غونډله به نه شي لیکلی. تا پاتیشونې پوهه تېر ښتنې اسلامي واکمنۍ چې له عربو موږ لورې راغله نو یهودیانو چې له عربستان سره ۴۲ کیلومتره نږدې ګاونډیتوب سرحدي پوله لري. ورته یادونه و نه وکړه چې اسلام مو له متو لاړه د اجمو شو، پوهنتونونه د هغوی شو، څمکپېژندنې هغوی وکړې، ریاضي او فزیک او پوهې لاس برې شو، د واکمنۍ دود او عادلنه وګړو پنډونه یې خپله کړې ده، تاسو هغوی په دین لیکلو، پوهولو او ابېڅو په لیکلو پوهه ورکړه. د دوی ټولنه پوهګړې شو په دین له تاسو څخه او تاسو ته بډاینه او څواک په لاس نه درځي د اسلام. نو عربانو ورته و ویل چې موږ څه و کړو، یهودیانو ورته و ویل. چې د اسلام لیکلو پوهه ترې واخلئ، د الله کتاب ورته وایئ چې لیکي دې نه یادې دي یاد وي، د الله کتاب لیکلو پوهه دې په کوشنۍ یو کوشنۍ یو برخو و ویشئ، چې په یادو یادولو سره د لیکلو پوهه له منځه ځي او تش په پټو سترګو یادول دوی هېڅ بډایه پوهګړي کېږي نه. اسلامي پوهان یې و وژنئ، کتابونه او لیکنې یې و سوزوئ، په منځ کې یې ببلوالی پیدا کړئ، تیل موږ ته را کړئ او بیت الله ودانۍ درته موږ ودانه وو.

د الله کتاب راتللو په پېر د الله د کتاب لیکلو پوهه او امر د هغه استازي کړی و، خو اوس په بېلیونونو ټوکه له چاپه سلامت تېرېږي، له یادو (په پټو سترګو لوستل یې هېڅ ګټنه نه لري) چې پرې لیکلو یې پوی نه شي پرې نه پوهېږي. په ورته بڼه د پښتو ګرنې پېیلې لیکل هم همداسې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸. د پښتو ژبې لهجه

پښتو ژبه یوه ده، او په یوه بڼه کښل کېږي، ,, نن ورځ کې زما ژبه ۳۱ یوه دیرشتمه لیکه کې دی. او د نړی په ټولو (۶،۵۰۰) ژبو کې یودیرشتم روڼ ځای لري، چې له دې ټولو ژبو څخه (۲،۰۰۰) ژبې داسې دي، چې له (۱۰۰۰) څخه لږ کسان پرې خبرې کوي، دا هم په څرګنده ټول په علمي بڼه د نړی ژبپوهانو څېړلي دي، ۶۰ مېلیونه وګړي پرې خبرې کوي او ۶۰۰،۰۰۰ شپږ سوه زره وییکي لري ،، (صفی الله، ۱۳۸۸ لېږدی ، ۶۲ چوپړی)

لیکوال ټول افغانستان څو واري لېدلی، د روښن مخابراتي شبکې اسانتیاوې مې په لومړیو شیبو کې له ښارونونه نیولې تر درزنی سیمو پوري برابر ولې او له سپین ږیرو او مشرانو سره به مې د مخابراتي شبکې ځای پر ځای کولو کې د شخړو په لمنځه وړلو کې هم ګډون کوو.

چې د پښتون پښت بېلا بېلو ټبرونو او وګړو د پښتو ژبې لهجه کې ځېنې پښتو ابېځې بل د پښتو ابېځې ته اړوي، د بلې ژبې وی خپل پر پښتو ابېځې راتپې او په پښتو کې د کانسونینټو کلسټرونه په بېلا بېلو بڼو هم په کې ماتوي.

له نوي لیکدودي سمون سره، سره بیا هم لوستونکی اړوځي، د وړاندې وروسته توکیو له مخې یې سم ولوستلی شي. لکه: شو او شول، د سو او سول په لړ کې چې د ویونکیو د ډېري د آر پر بنسټ د سو او سول په واړاندې کره ارزول کېږي، او د وې ,, و ،، ابېځې یې، یې ,, ې،، ابېځې ته اړوي، اې ,, ا، الف،، ابېځی یې، یې ,, ې،، ابېځې ته اړوي، او وایې یې مګر لیکي یې په کره بڼه.

اوړون ، اوړ + کېدل + اوړېدل دلته هم د ون توکی لویږي. ناکره بڼه یې یېړېن، یېړ + کېدل + یېړېدل دلته هم د ون توکی لویږي.

زما خپله مصری چې له خپل لیکي څخه مې راخستې، ا. کره بڼه یې دا ده.

▲ ,, ستا له اوبښتو سترګو ځار شم
په دا زرغونه سپمه یې ساری نه وینمه ،،

(صفی الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۲۴ چوپړی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. نا کره بڼه یې دا ده.

▲ ستا له اوبښتو سترګو جار سم
په دا زرغونه سبمه یې ساری نه وینمه

۳. نا کره بڼه یې دا ده.

▲ ستي له یببشتو سترګي ځیر شم
په دي زرغینه سبمه یې سیری نه یینمه

که چېري تاسو په کره بڼه په زېر سره هر یوه ویکي ته غوږ شئ چې په لحجو کې اوړي دا لاندې بڼې یې په پام کې ونیسئ، د یوې بې سروبوله انګېرنې له مخې به په کې توپیرونه و مومئ ولې په کره بڼه کې کره راځي. بېځایه بدلونونه په کې نه راځي، ولې تاسو بیا په ټولو لحجو باندې سره پوره خلاصېږي او سر ور ته په لېځې سروبېږدی کوئ.

۱. لومړی:. الینګاري

شې (ش)، سې (س) لولي
وشو ته وایي، و سو
ښه شو ته وایي، ښه سو.
ک ته ق وایي
شیرین کندان، سیرین قندان
څ ته چ وایي
څخه، چخه اړوي.
څوکۍ ته چوکۍ وایي، څاروکي ته چاروکی وایې، څارې ته چارې، څڅبک، څ ادغم کړي یا لنډه بیا یې چَبک وایي.
زه به ستا څاره و کړم، زه به ستا چاره و کړم.
همداسې په سې در واخله نور، په لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو کې یې کښې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. دوېیم:. کاپیساوال

ړي (ړ) ته ري (ر) وايي
کره بنه د یوه بند
واوړه را واوړه څولی دې ګلو راوړه، ګلو کې دې شپه وه تا تشه لمن راوړه

نا کره بنه د یوه بند (کاپیساوال داسې وايي)
واوره را واوره څولی دې ګلو راوره ، ګلو کې دې شپه وه تا تشه لمن راوره

ناوړه ته ناوره وايي
زړه ته زره وايي
ړوند سړی، سړی په زړه وینځ، روند سری، سری په زره ویني.
همداسې په سې در واخله نور، په لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو کې یې کښې.

۳. درېیم:. لوګریان

ژې (ژ) ته زې (ز) وايي
ژړیو ته زړې وايي . ژړ ته زړ وايي، ژبې ته زبې وايي،
ژر ژر راښه ته زر زر راشه وايي.
همداسې په سې در واخله نور، په لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو کې یې کښې.

٤. څلورم:. کندهاریان

ښې (ښ) ته شې (ش) یا غټ شین یا شې وايي خو لیکي یې هم داسې ښې(ښ) وايي او د ستونې په تالو کې اداکوي. ښار ته ښار وايي خو شار یې تلفظ (له خولې یې اواز اوباسي) کوي، ښه ته ښه وايي خو شه یې تلفظ کوي.
اوبښ ته اوش وايي.
پښتو ته پشتو وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځې ټپې ډېرې خوښوي، شځې ټپې ډېرې خوشوي.

ړې (ړ) ته اوړده ړې(ړ) وايي او داسې ژې (ژ) يې تلفظ (له خولې يې اواز اوباسي) کوي.

ړېره ته ژېره وايي.

کوړ ته کوژ وايي.

موړ ته موژ وايي.

کوښښ ته کوشش وايي.

ښه راغلاست ته شه راغلاست وايي.

موړ غړ نه کوو، موژ غژ يا ژغ نه پورته کوو،

زموږ د ږېرې لاندې په خره څور تېرېږي، زموژ د ژېرې لاندې په خره څور تېرېژې.

ړوب ته ژوب وايي.

پښتو زموږ ژبه ده، پشتو زموژ ژبه ده.

پښتو د سړي پخښتی کړی، پشتو د سړي پشتی کژی؛ چې سول شتی پې پوی شي.

,, ښ : دا توری ځينې پښتانه لکه (خ) يا (ښ) ته نږدې تلفظ کوي او ځينې پښتانه يې د (ش) غوندې ادا کوي. نو د غه دوه يا درې مختلف غږونه چې يوه ځای او بل ځای د لهجې د اختلاف په وجه د ځينو لغاتو په تلفظ کې شته، په ليک کې د دغه توري په ليکلو دغه اختلاف له منځه تللی او د ليک يوه راز والی يې ساتلی دی.

دا توری په داسې لغاتو کې ليکل کېږي. لکه: (ښه، لوښی، اوښ) چې څوک يې يوه راز او څوک يې بل راز تلفظ کوي.

کومه کلمه، چې يوازې د (خ) يا يوازې د (ش) اواز راغلی وي، هلته دغه توري نه ليکل کېږي، لکه (ختـه، خاوره، شکه، شولې ...) په دغه اساس بايد (خندل) چې د (خنديدن) په مانا دي په (خ) ، او (شيندل) د پاشيدن په مانا په (ش) و ليکو. او (ښندل) چې د قربانولو او سرورکولو په مانا سره په پښتو (ښ) و ليکل شي، چې د درې واړه کلمو مانا ګانې و ساتو.

ږ:- د پښتو دا خاص توری هم ځينې پښتانه لکه (ژ) او ځينې يې لکه (ګ) اداکوي، نو ځکه په هغو کلمو کې ليکل کېږي، چې د لهجو د اختلاف په وجه دغه دوه آوازونه ولري. لکه : (ږلی، لږ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوږ) دغه توري هم په پښتو املا کې د لهجو د اختلاف مخه نیولې ده او د لیک یووالی یې ساتلی دی.

کومې کلمې چې یوازې د (ګ) یا یوازې د (ږ) اواز لري هلته دا توری نه لیکل کېږي او همادغه (ګ) یا (ږ) لیکي. لکه : (مالګه، ګوره، ږبه، ږرنده، ږوند ...)،،
ملنه یا معروفه (ی) ,, ملنه یا معروفه (ی) هغه ساکنه (ی) چې د مخه توری یې زور و لري او نرم ویل کېږي. لکه سرې، لیونی، منګی، دی ،،
په فعلي یا همزه لرونکي (ئ) ,, فعلي یا همزه لرونکي (ئ) : د مخاطب افعالو په پای کې راځي، لکه : خورئ، وړئ) د امر په ډول (و خورئ، مه ژاړئ)،، غونډې وایي.

که دا یاګانې په لیکلو کې فرق و نلري نو (وړی) د (پشم) په مانا او (وړئ) د وړلو به مانا به یوه راز لیکو موږ چې دوی په لاندې ټپه کې دی،
دئ وایي چې له وړی کې چې د لکی داړې یې یا (ی) کوم اواز دی له هغې څخه چې په وړئ کې د (ئ) اواز دی ورته ډېر ورته دی.

په هر پښتون اړینه ده، ګڼلې ده، فرض ده چې د خپل د ژبې ابېڅې زده او یاد کړي، لکه موږ د عربي ژبې ابېڅې یادوو، د انګلیسي ژبې ابېڅې یادو وو، د روسي ژبې ابېڅې یادوو او د بلې هرې ژبې له وینګونو (غږونو) سره. زموږ د خپلې پښتو ژبې لیکلو، لوستلو، روزلو او ښوولو له پاره اړینه ده چې ابېڅې یې زده کړو، تر ټولو ناوړه یې داده چې کره پښتو یا یوه پښتو یا سوچه پښتو چې په کومه بڼه ویل کېږي یا غږ ورکوي ابېڅې نه وایو. چې دا ټول په لاندې بڼه دي، اړین یې باید زده کړو لکه:.

▲ صورت زما واک یې د بل دی
خدایه نور واخلې دا بې واکه صورتونه

▲ صورت زما واک یې د بل دئ
خدایه نور واخلې دا بې واکه صورتونه

▲ خاونده بیا دې ماخوستن کړ
د نارضا کټ نه مې ربړدي اندامونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاونده بیا دې ماخوستن کړ
د نارضا کټ نه مې رېږدي اندامونه

:قې ,, ق ،، ته کې ,, ک ،، وایي او کې,, ک،، ته قې ,, ق ،، وایي.
کره بڼه: کلم (لیکانۍ) په کندهار کې کښل کېږي
ناکره بڼه: قلم (پرې) په قندهار کې کشل کېږي.
کره بڼه: شیرین کندان تا و خوړه او کاب (نالبکی) دې پر ما تاوان کړه؟
ناکره بڼه: سیرین قندان تا و خوړه او قاب دې پر ما تاوان کړه؟
کره بڼه ټپه.:

د کندهار انار پاخه شو
د ثمرکند توتیان راځي شیرې یې خورینه

ناکره بڼه ټپه.:

د قندهار انار پاخه سو
د ثمرقند طوطیان راځي شیرې یې خورېنه

۵. بهیکوټ او ترې لاندې ډېرۍ سیمې ترپیښوره بیا

حې (ح) ته بې تکي خې (خ) وایي یا خې ,, خ ،، ته حې ,, ح ،، وایي..

کره بڼه یې.: پلار یې زوی ته په غوصه و ویل :- زه تا ته خر ښکارېږم چې خبره مې نه منې، یخې یخې مالتې خورې بیا نو ټوله شپه ټوخه، ټوخه ټوخېږې!!؟
ناکره بڼه یې.: پلار یې زوی ته په غوصه و ویل:- زه تا ته حر ښکارېږم چې حبره مې نه منې؛ یحې، یحې مالتې حورې بیا نو ټوله شپه ټوحه، ټوحه ټوحېږې!!؟
زبیح الله حلوا په سې مسجد ته لاړه خو په برخه یې نه وه.
زبیخ الله خلوا په سې مسجد ته لاړه حو په برحه یې نه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

صورت زما واک يې د بل دی
خدايه نور واخلې دا بې واکه صورتونه

صورت زما واک يې د بل دی
حدايه نور واحلې دا بې واکه صورتونه

٦. خوستیان :

وې (و یا واو) ته يې (ې) وايي.
خوست ته خېست وايي.

د خوست پوهنتون بنسټ د تاريخ ډاکټر پوهاند شهسوار سنګروال نيازي په پېښور کې د افغان پوهنتون په نوم جوړ کړی وو.
د خېست پې هنتېن بنسټ د تېريخ ډېکټر پېهېند شهسېير سنګرېيل نيېزي په پېښېر کې د يفغان پې هنتېن په نيم جېړ کړی يې.

کور ته کېر (کېر ويل هېڅ باکه نه لري. ځکه د پښتو ژبې ويکی دی، په دري ژبه کې غينړ يا د نر زردکه، د نر سامان يا د تناسلي اله ته وايي خو دري بيله ژبه ده. داسې ډېر ويکي د بيلو ژبو شته چې په نورو ژبو کې ببلا،ببلې مانا وې ورکوي. ځکه زموږ په ژبه کې هېڅ باکه نه لري) وايي.

کور پر کور به دې و ګرځوم، که چا ډوډۍ درنه کړه په خپل کور کې به دې کېښنوم،
کېر په کېر به دې بګرځېم، که چې ډې ډی درنه کړه په خپل کېر کې به دې کېښنيم .
کسه دا وکځه :- کسه دا بکځه

محمودا! توت لوند ده وروندہ وروند شي، محمېدا! تبت لېند ده برېنده برېند شي.
کسه د پاکستان يې!!؟، کسه د پيکستېن يې!!؟

لکڼ ته خو په ۲۰۰٦ زېږدي کال راغلی وي لغمانيه!!
لکڼ ته خې په ۲۰۰٦ زېږدي کال رېغلی يې لغمېنيه!!

(c) ketabton.com: The Digital Library

- شپک يې مه بولی عالمه
اسمان زما په ژړا اوښکې تويوينه

- شفق يې مه ببلی عيلمه
بسمېن زمې په ژړي ښکې تيبيينه

په لاندې بنه د پښتو فعلونو وېش هم په لهجو کې د پام لاندې نېول په کار دي چې د روسي او انګرېزي ژبې په شان په کې غلې ابېخې شته چې نه لوستل کېږي او یا له وی ځخه غورځول کېږي.

پېښکې = ښکې
تيبيينه= تيبينه
وېلې – ويل کېدل = ویلیدل،
ځورند ځوړ+ کېدل = ځوړېدل په ځينو لهجو کې ځورندېدل هم راځې دواړه بنې دود دي،
اوړون ، اوړ + کېدل + اوړېدل دلته هم د ون توکی لوېږي.
مسکا: مسک + کېدل = مسکېدل
ژړا: ژړ + کېدل = ژړېدل
پړسوب : پړس + کېدل= پړسوب
کوڼ + کېدل= کڼېدل
لوند + کېدل = لندېدل
زوړ + کېدل = زړېدل
خاځکی : ځاځ + کېدل = ځځېدل ،

په دې بېلګه کې هم وينو چې له ځاځکې ځخه سر بېره پر ورستی برخه (کې) د پاتې برخې د منځ واول هم په زور بدلېږي او ځځېدل په بنه پاتې کېږي.

همدا د ژبې پنځې (طبیعي) حالت دی چې ځینې یې بدلون مومي او ځيني نور په خپل حالت پاتې کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

,, پوهنیاره آریانا حقپال، د پښتو فعلونو وېش،۱۳۹۳ لېږدېز لمریز کال۲۱۲.۲۰۹ په پښتو کې د کانسونینټو کلسټرونه په بېلا بېلو بنو ماتېږي چې پورته ورته په لنډېز ډول نغوته و شوه، کانسونینټ د حذف په واسطه دا ستونځه تر ډېره حده اوارېږي. په ځانګړې توګه د دریېمې ډلې فعلونه په برخه کې چې ترکیبي فعالونه دي، په دې اړه فونالوژي د اوستاد پوهنمل جمعه ګل لورین ژباړنه، د اوستاد لورین او اوستاد اڅک دواړو په ګډه داسې ترتیب کړي دي.

,, ... په هغه مرکبو فعلونو کې چې لومړیجز یې (لغوي عنصر) یې یوه اسم یا صفت وي او دوېیم جز یې د (کول – کېدل) کومکي فعل وي.

(د پښتو فعلونو درېیمه ډله) قاعده داسې ده چې که د دغه مرکب فعل لومړیجز (لغوي عنصر) په تم کانسونینټ مختوم وي نو د (کول) د کمکي فعل لومړی کانسونینټ (ک) غورځېږي (حذ فېږي) او په دې توګه د کانسونینټونو کلسټر مات او مغولق هجایي جوړښت په ساده هجایي جوړښت په ساده هجایي جوړښت بدلېږي لکه:- پاک + کېدل = پاکېدل...،،

ما + ښېسی، زرکې، مرغۍ، او کفترې + پاخه + کړل
فاعل+ مفعول + فعل + مرستیال فعل
مرکې زه، ته، دی، موږ، تاسې، دوی خپل کړو.

ما ته دې نه راکوي خیر دی
په لیونی دې راته نه کوي ظلمونه

مي ته دې نه راکېې خیر دی
په لیېنۍ دې راته نه کېې ظلمېنه

رسپیا (شورویان)
د دوی ټول لاس لاندې بیا هې (ه) ، حې (ح) ته خې (خ) وايي.
مهټرلام ته مختړلام وايي.
هاروون ته خارون وايي
زبیح الله ته زبیخ الله وايي

غې (غ) ته ړې (ړ) تلفظ کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان ته افرانستان وايي. له ټولو انګريزان سره او په هغو سيمو کې چې د پښتون پښت د دوي له اغېزې لاندې راغلي وي همدا دودی پرې ټومبونی شوی دی.

۷. هراتيان

قې (ق) ته غې (غ) وايي:

معلم کمبر (قمبر)، د کمبر (قمبر) په خلور لاره کې ژوندګړ دی، او پلار يې د ظفر کول (قول) اردو کومندان (قومندان) دی.

معلم غمبر، د غمبر په خلور لاره کې ژوندګړ دی، او پلار يې د ظفر غول اردو غومندان دی.

زما له ليکي څخه د ټيکۍ کره بڼه او کښلې بڼه يې. کدم (قدم) ته غدم وايي، کتار (قطار) ته غطار وايي په لاندې بڼه.

ناوې رو، رو قدم اخله
د ولس پېغلې په قطار درسره ځينه

زما د ټيکۍ ناکربڼه يې يا د لهجې د ويلوبڼه يې.

ناوې رو رو غدم اخله
د ولس پيغلې په غطار درسره ځينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې له پاره دا سپينې ته راباسم له خپل ليکي څخه د لنډۍ يو کره بڼه او کښلې بڼه يې راخلم چې پښتو ژبه يوه ده، او په يوه بڼه کښل کېږي.

▲ ,, وطن تم تول کافران راغله

ژر را پاڅېږه چې جوړه جهاد له ځونه

▲ د بوست له ور به زه درتېږشم

غاړه غږی دې له کاله راځه مینه،،

(صفی الله، ۱۳۸۸، ۲۲۶ چوپړی)

زما د لنډۍ یو ناکرښه یې یا د لهجې د ویلو بڼه یې.

▲ ,, وطن تم تول کافران راغله

ژر را پاڅېږه چې جوړه جهاد له ځونه

▲ د بُست له ور به زه درتېرسم

غاړه غږی دې له کاله راځه مینه،،

د دې له پاره داسې په پوخ کې کېږي چې په ۷. د پښتو ژبې لهجه یوه ده، همغه ده چې کښل کېږي او د لهجو اختلافات له منځه وړي او د لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو یوه رازوالی ساتي.
په پورتنی لومړی غونډلې، ویکي، فالونه او وینګ د لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ چې کښلې شوي دي کره بڼې یې دي، دوېیمې غونډلې، ویکي، فالونه، لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ چې کښلې شوي دي ناکره بڼې یې دي. د پښتو ژبې لهجه کره همغه ده چې د لهجو اختلافات له منځه وړي، یوه راز والی یې ساتي، څه چې وایو همغه کښو (لیکو) او څه چې کښل شوي وي همغه لولو؛ پرته د لهجو له دودو، رښتو او بدلونو څخه. همدا د پښتو ژبې تاپن رښت (قانون، دودی) دی زما له پامه چې یوه پښتو کره پښتو پنځې بدایه کوي او اوږدپېری ژوند ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. د لنډۍيو، ټپو، ټيکۍيو او مصرۍيو ژبه

,, د باندېنۍيو او کورنۍيو ژېپوهانو د پلټنو او څېړنو په ترڅ کې دا جوته شوې چې پښتون د آرياني قوم يوه څانګه ده او دا هغه آرياني پښت دی چې څلور زره کاله پخوا په بلخ، بخدي او آمو سيند په غاړو او شاوخوا کې اوسيدل، پښتو د همدې خلکو ژبه وه.

ځينو پښتو له سامي ژبو څخه يوه ژبه بللې ده. په دې اړوند يوه باندينې پروفيسور د روسيې د اکاډمی غړی چې , کلاپورت ، نومېږي داسې ويلي دي:
,, چې ځينو خلکو پښتو سامي بللې ده. خو زما په اند پښتو يوه خالصه هندو آرين ژبه ده. ځکه چې دغه ژبه نه د الفاظو، لغاتو او نه د ګرامر له مخې سامي ژبو سره کومه اړيکه لري.،،

د کلاپورت نظر د پښتو ژبې په اړوند نورو ډېرو بهرنۍيو پوهانو هم تاييد کړی دی، او داخلي پوهان هم دا نظر تاييدوي يا مني.

ځکه چې پښتو ژبه، د الفاظو، ترکيبونو او ګرامر له مخې د عبراني او سامي ژبو سره هېڅ اړيکه او ورته والی نه لري. نو پښتو يوه لرغونې او تاريخي ژبه ده، چې د نسبتي , و، په يوه ځای کېدو سره د ويدي عصر مشهورې قبيلې , پښت = پکهت، ته منسوبېږي.

د پکهت کبيله د آرياني لسو کبيلو له ډلې څخه ده، چې د ريګويدا په کتاب کې يې څو ځايه نوم ياد شوی دی.

د ,, پښت ،، کبيله د وخت په تېرېدو سره د , ون، د روستاړي په يوه ځای کېدو سره د ,, پښتون ،، په بڼه اوښتې ده.

په هر صورت دغه ملت د لرغوني اريانا په خاوره کې د پامير، هندوکش، سپين غر، کسی غر په لمنو او د آمو، هلمند، آباسيند او نورو سيندونو په غاړو کې روښانه او وياړلی تاريخ لري. د لنډۍيو، ټپو، ټيکۍيو او مصرۍيو ژبه پښتو ده، وګړي يې پښتانه دي، ژونکي يېارياني دي او ټاټوبی يې افغانستان دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱.۹ ژبه

ژبه په عام ډول سره د پوهولو او را پوهولو یا افهام اوتفهیم وسیله ده، په خاص ډول ژبه د غږیزو، او ریزو او سیمبولونو (نښو) یوه داسې کسبي او اتفاقي سیستم دی، چې د یوې ټولنې وګړي يې یوه له بله د پوهولو او راپوهولو له پاره پر ژبه راوړي او یوبل ته يې اوروي.

یا په بله وینا: ژبه په خاص ډول هغه اوازونه دي، چې انسانان يې د خپلو افکارو او خیالاتو د څرګندولو په غرض تریو ځانګړي نظم او سیستم لاندې د غږیزو غړو په وسیله له خولې څخه راباسي او په دې توګه یوه له بله سره اړیکه ټینګوي، یانې یوه بل پوهوي او راپوهوي.

دا چې ژبه لومړی ځل څنګه منځ ته راغلې ده ؟

په دې باب د علمانو تر منځ مختلف نظریات اقامه شوي دي چې د ټولو راوړل يې دلته لازم نه دي خو په لنډ ډول داسې ویلی شو چې:

ژبه له ټولنیز ژوند سره سمه منځ ته راغلې ده، داسې چې د ټولنیز کار په بهیر کې لومړی د نغوتو، اشارو او ورپسې د جړوېړو او هیجاني غږونو په بڼه غږېدا پیداشوې او بیا له هغو څخه د پرله پسې ټولنیزې اړتیا په توګه ژبه منځ ته راغلې ده.

د ژبې د پیدایښت تاریخ د انسانانو د پیدایښت د تاریخ سره ټینګې اړیکې لري. او د انساني ټولنې د تاریخ د تکامل او پرمختګ سره يې سم تکامل موندلی دی او په نتیجه کې يې دغه اوسنی بڼه غوره کړې ده.

دا خو څرګنده خبره ده، چې لومړني انسان د پیدایښت په لومړي وخت ژبه نه درلوده، خو کله چې يې د دې ضرورت احساس کړ خپلې غوښتنې، افکار او خیالات نورو ته انتقال کړي نو د ستونزو او مشکلاتو سره، سره يې ژبه منځ ته راوړه او د ژبې د پیدایښت دغه پېښه ډېره پېچلې، د تحول او تکامل ډېره اوږده دوره يې تېره کړې ده.

څرنګه چې ژبه په تاریخي ډول پیدا شوې او د انسانانو ترمنځ د ګډون یوه پېچلې وسیله ده. یانې هغه وخت، چې انسانانو ته دا احتیاج پیدا شوی، چې یوه بل ته څه و وایي د دغه احتیاج له مخې غږیزو غړو , صوتي اعضأ ، پراختیا و موندله، چې په تدریج سره دغه پراختیا او بریالیتوبونه پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخ ولاړل، چې بالاخره د خبروکولو ننۍ نړۍ منځ ته راغله، چې دغه اوسنۍ بڼه او شکل د ټولنيز ژوند د اوښتون او پرمختګ ښه پايله ده، چې ژبې هم ورسره په خپل وار اوښتون او پرمختګ کړی دی.،، (محمد آقا شېرزاد او جمشېد رشيدي ، ۱۳۸۵ل کال، بېلا بېل چوپړي).
همدا زموږ د پښتو ژبې د رغښت پل وندی دی.

۲.۹ د پښتو اصل او ريښه

کله چې سرې هغه روايات او نظريات راسپړي چې د پښتو د اصل او ريښې په باره کې په مختلفو آثارو کې راغلي دي، نو له راورټي سره دا خبره هرو مرو مني چې ,, د پښتنو د ژبې د اصل او ريښې په باره کې هم د نظر اختلاف تر هغه نه کم نه دی، لکه خپله د پښتنو د اصل او نسب په باره کې چې دی.،، (هنري، پښتو ګرامر، ۱۷ چوپړی).

پښتو چا د دېوانو ژبه بللې ده، چا سامي طبو ته ورکش کړې ده او چا په هندو ايراني طبو پورې تړلې ده. چا د هندو ايراني ژبو د ستړې ونې په ندي څانګه پورې مربوط ګڼلې ده او چا يې په ايراني څانګه پورې. چا بيا پښتو اصلاً، د ساکانو پاسيتيانو ژبه بللې ده او چا د هندو ايراني ژبو تر منځ يوه مستقله ژبه او د اتصال کړی ګڼلې ده.

د تذکرة الملوک (تذکرة الملوک د پښتنو تاريخ دی او راورټي د خپل ګرامر په مقدمه کې معرفي کړی دی.) مؤلف وايي چې ځينې روايتونه پښتو د دېوانو ژبه بولي. دی ليکي: ,, ځينې روايتونه وايي چې افغانانو خپله ژبه له دېوانو زده کړه،
ځينې نور بيا وايي دا د کسې د غره د اوسېدونکو ژبه ده، د افغانانو دا عادت وو، چې د دغو خلکو ښځې او لونې به يې ترې بوولې او ودونه به يې ورسره کول او ځکه يې نو پښتو طبه ورنه زده کړه او خپله طبه يې چې ابراهيمی (عبري) وه، هېره کړه.،، (هنري ،پښتو ګرامر، ۸ چوپړی).

کوم مطالب چې د پښتو د اصالت په باره کې ځينې غربي مؤلفينو ليکلي دي، په هغو کې هم بعضې د تذکرة الملوک له افسانوي روايت نه وروسته نه پاتې کېږي. هنري راورټي ليکي: ,, د پښتو ژبې افعالو او ضماير له خصوصياتو او ځينو نورو مشخصاتو نه داسې ښکاري چې دا يوه عجيبه او لرغونې ژبه او له هرې معلومې طبې نه متفاوته ده.،، (هنري ، پښتو ډکشنري، ۱۲ چوپړی).

(c) ketabton.com: The Digital Library

,, هنري راورټي وايي د دې خبرې دليل دا دی چې پښتانه اصلاً د يهودو د لسو ورکو شوو کبيلو (قبيلو) پاتېشوني (بکايا يا بقايا) دي. دی وايي کوم وخت چې دا کبيلې (قبيلې) د فلسطين په يهوديه کې اوسدې هلته يې ژبه د يوه شمېر نورو کبايلو (قبايلو) له لهجو سره ګډه شوه.

کله چې دا کبيلې (قبيلې) له خپل اصلي ملکه د هغوی دا اوسني ملک، افغانستان ته رواني وې، په لاره کې يې ژبه د ډېرو نورو ملکونو له ژبو سره هم ګډه شوه. څرنګه چې په داسې ورو، ورو کومونو (قومونو) وېل شوي وو چې له بهر سره يې رابطه او مخابره نه لرله. ځکه يې نو د هر کوم (قوم) ژبې له نورو طبو سره ښېخې توپير لاره. راورټي په پای کې ليکي څرنګه چې د پښتو ژبې اساس همدغه ګډه وډه ژبه جوړوي نو له دې امله دا يوه عجيبه او له نورو نه متفاوته ژبه ده.، (هنري، پښتو ډکشنري، ۱۲ چوپړی).

,, کله چې راورټي د خپل ګرامر په مقدمه کې د پښتو او نورو ژبو په ارتباط غږېږي، د هغو کسانو نظريات ردوي چې وايي پښتو يوه آرياني ژبه ده او وايي چې , پښتو زما په خيال د سامي ژبو په کورنۍ پورې اړه لري.، په دې پسې هنري راورټي کوشش کوي دا وښيې چې پښتو هم په صوتي، هم په صرفي او هم په نحوي لحاظ له له عربي او عبراني ژبو سره تولې ده.،، (هنري، پښتو ګرامر،۲۲-۲۳ چوپړی).

راورټي يوه ځيرک او د ډېرې وسيعې مطالعې خاوند د انګليس سوسيس محقق و او له زړه ايراني ژبو په تېره بيا زند سره يې د پښتو نږدې ارتباط درک کړی و. مثلاً يوه ځای ليکي:

,, نن له اباسيند نه سمدستي لويديځ پلوته داسې يوه ژبه ويل کېږي چې د عباراتو او ساختمان په لحاظ له هرې معاصرې ژبې نه ښېخې فرق لري او په غالب ګومان له زند، پهلوي او عبري نه راوتې ده او دا ژبه پښتو......ده ،، (هنري ، پښتو ګرامر، ۴ چوپړی.)

خو څرنګه چې د راورټي مطالعه په زړو فارسي او پښتو آثارو کې ډېره پراخه وه او په دغو اثارو کې، چې راورټي په ډېر زيات اهميت ورته قايل و، پښتانه په مکرر او متواتر ډول بني اسرائيل بلل وي وو او خپله پښتنو هم دا روايت تائيدا وه، نو له دې امله دی تر پايه له سامي ژبو په تېره بيا عبري سره د پښتو د اصل اوريښې په نږدې ارتباط کلک ودريد او ورنه تېرنه شو. سروليم جونز، د بنګال د شاهنشاهي اسيايي تولنې د موسسې رئيس، له راورټي نه پخوا پښتو له سامي ژبو سره ورته بللې وه. جونز د بنګال د اسيايي تولنې په مجله کې په هغې يوې لنډکې او بې درنګه تبصره کې چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوې تاریخي لیکنې په ارتباط یې وکړه، و ویل چې ,, پښتو کلداني ژبې ته ډېره زیاته ورته ده ،، (ویلیم، اسیایي مطالعات، ټوک۲، ۱۷۶ چوپړې).

مګر د پښتنو د تاریخ او ژبې یوه شمېر څېړونکو او د ژبنیو مطالعاتو مقتدرو پوهانو له کلداني او نورو سامي ژبو سره د پښتو ارتباط په قاطعیت رد کړ او وې ویل چې پښتو له اصله یوه آرياني ژبه ده.

کلاپروت لومړنی وتلی مستشرق و، چې په کال. ۱۸۱۰ کې یې داسیایي ادبیاتو د ارشیف په اول ټوک کې دا نظریه په صراحت رد کړه چې ګوندې پښتو له سامي ژبو سره تړلې ده. ده ولیکل چې ,, د پښتو او سامي ژبو ترمنځ نه په کلماتو کې اندکترین شباهت شته او نه په ګرامري جوړښت کې.،، (هنري، پشتو ګرامر، مقدمه، ۱۷ چوپړې).

منستو ارټ الفنسټن، چې د پښتنو د ټولنې او تاریخ د مطالعې په برخه کې د ډېرو وچ صلاحیت خاوند و، په کال ۱۸۱۴ کې د پښتو او کلداني ژبې د ورته والي په باره کې د ویلیم جونز خبره رد کړه او وې لیکل چې ده دوه سوه او اتلس پښتو کلمې د یوه شمېر نورو ژبو له معادلو کلمو سره مقایسه کړې. خو : ,, له دې وونه یوې هم له عبراني او یا کلداني سره اندکترین شباهت نه لاره.،، (الفنسټن، چوپړې ۱۹۰-۱۹۱).

یوه بل انګریز مولف، جان ملکم، هم د فارس په تاریخ کې الفنسټن ته ورته نظر څرګند کړ او وې لیکل چې ,, د عبري او پښتو یا د افغانانو د معاصرې ژبې ترمنځ د نږدېوالي هېڅ څرک نه لګېږي،، (جان، ۵۹۷ چوپړې). او د ,, برنارد ۶۵ چوپړې.،، (ډورن، ۲ چوپړې).

په یوه بل اثر کې هم چې د هرې څمکې انجیل نومېږي او په کال ۱۸۴۸ کې ببګسټر خپور کړی دی، د پښتو د سامیت نظریه په قاطع ډول رد شوې او لیکل شوي دي چې پښتو ,, د سامي ژبو هېڅ خصوصیات نه لري،، (ایسیدور، زېږدی، ۳۲۵ چوپړې).

البته یوه زیات شمېر غربي مؤلفینو او د ژبنیو مطالعاتو پوهانو نه یوازې دا چې له ډېر پخوانه د پښتو د سامیت نظریه رد کړې، بلکه دا یې هم په ډاکه کړې ده چې پښتو یوه هندو اروپایي ژبه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيا هم کلاپروت لومړنی غربي محقق دی چې پښتو يې يوه آرياني ژبه وبلله او دا عقيده يې په ډېره کلکه په ډاکه کړه چې ,, پښتو بې شکه د هندو، جرمانيک طبو د ستري ډلې يوه څانګه ده.،، (هنري، ۱۷ چوپړی).

د ژبنۍ يو مطالعاتو ډېر لوی عالم پاټ هم پښتو په قاطع ډول آرياني ژبه وبلله. لوونتال په دې ارتباط داسې ليکي:

,, پاټ چې بل د ده په سويه ستر دفق اللغه عالم نه دی تېر شوی، يوه شيبه هم په دې صرفه نه کوي چې پښتو د هندو اروپايي ژبو په کتار کې ودروي.،، (ايسيدور ، ۳۲۵ چوپړی).

ډورن هم د پښتو منتخباتو په مقدمه کې پښتو يوه سوچه آرياني ژبه وبلله او وې ليکل چې ,, پښتو د هندو فارسی ژبو په لويه کورنۍ پورې مربوطه ده.،، (ډورن، پښتو منتخبات، مقدمه، ۲ چوپړی).

اما هر څومره چې د ژبې تاريخي مقايسوي څېړنې زياتره د علم حيثيت غوره کوه، د ژبو په باره کې لوستې (مطالعه) هم هغومره دکېکه (دقيقه) کېدله. د پښتو په برخه کې هم پوهانو يوازې په دې کناعت (قناعت) ونه کړ چې د هندو- ايراني ژبو په کورنۍ پورې مربوطه آرياني ژبه يې و بولي، بلکه غوښتل يې دا هم معلومه کړي چې د دغې لويې کورنۍ له کومې څانګې سره خاص ارتباط لري.

څرنګه چې په پښتو کې د هندو ايراني ژبې د لويې کورنۍ د دواړو ډلو خصوصيات د ورايه او په وفرت موجود دي، نو په اول کې چا پښتو په هندي ډلې پورې و تړله او چا په ايراني ډلې پورې.

کوم غربي ليکوال چې پښتو يې لومړی ځل د هندو ايراني ژبو له هندي ډلې سره مربوطه و ګڼله هغه رابرت ليچ دی. ليچ په کال ۱۸۳۹ کې د بنګال د اسيايي تولنې په مجله کې د پښتو ګرامر په باره کې يوه مضمون ,, چې په حقيقت کې په لويديځ کې د پښتو ګرامر لومړنی برخه ده. خپور کړ او د هغه په مقدمه کې يې د پښتو او سنسکرت د اصول ښيې چې پښتو په قاطع ډول د سنسکرت بڼه لري.،، (رابرټ، ۱۸۳۸ زيږدی، ۱ چوپړی).

اما چا چې پښتو د هندي ژبو د يوې ښايسته وسيعې تاريخي- مقايسوي مطالعې په نتيجه کې د هندو ايراني ژبو له هندي څانګې سره مربوط و ګڼله هغه رودولف هورنل دی. هورنل په خپل هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اثر کې چې د ګادي ژبو مقایسوی ګرامر نومېږي، لیکې چې د هند شمال غربي سرحد ترنهایي حدودو پورې پراکرت ژبې ویل کېږي. (خوله دې ځای نه ها خوا پښتو او کافري ژبې پرتې دي.) دی خبرې ته دوام ورکوي او لیکي: ,, ټرومپ په خپلو هغو مقالو کې چې د پښتو او کافري ژبو په باره کې یې لیکلې دي، له ګادي سره د دغو دوو ژبو نږدېوالی ته توجه ور اړولې ده........مګر خبره له دې نه وړاندې ځي او (دغه ژبې) خصوصاً پښتو د مګادي پراکرت ژبې مسلم خصوصیات لري.،، (رودولف،۳۳ چوپړی).

هورنل په دې په سې له ځینو ګادي ژبو سره د پښتو او نورستاني ژبو یوه شمېر ګډ خصوصات او ممیزات په ګوته کوي او په پای کې لیکي چې ,, له دې نه څرګندېږي چې مګادي پراکرت او پښتو او کافري ژبې په لرغونې زمانه کې بېخي سره نږدې وې او حتا یوه ژبه یې جوړوله. وروسته سور اسیني ژبې د مګادي او دغو ژبو تر منځ واقع شوې او مګادي ژبه یې ورو، ورو د شرق په لور بېخي لرې تېل وهله.،، (رودولف،۳۴ چوپړی).

په پښتو کې د هندي آریاني ژبو خصوصیات دومره بارز وو چې حتا فرانسوي لوی ختیځ پوه جېمز ډار مستتر هم په اول سر کې په خپل هغه اثر کې چې هند ته د فلالوجیکو مطالعاتو د سفر رپوټ نومېږي او په کال ۱۸۸۷م کې خپور شوی دی ,, د هندو ایراني طبو په هندي ډله پورې مربوط و ګڼله.،، (جورج ، ۹ چوپړی).

اما چا چې پښتو اول وار د هندو ایراني ژبو دونې له ایراني څانګې سره و تړله هغه شیلې ډېور دی. ده په خپل هغه اثر کې چې (د مقایسوي فلالوژي اجمال) نومېږي او په کال ۱۸۵۳ کې خپور شوی دی، پښتو، اساساً، د ایراني ژبو په کتار کې ودرو له خو په عین وخت کې یې و ویل چې پښتو ځانته خاص موقعیت لري. دی د ایراني ژبو په بحث کې لیکي چې د افغانستان ژبه یانې پښتو هم په همدې څانګه پورې ارتباط لري خو ,, ځانته یې په یوه خاصه او ابتکاري طریقه انکشاف ورکړی دی.،، (شیلی، ۲۹۹ چوپړی).

د ژبنۍ یو مطالعاتو لوی عالم ماکس میولر هم پښتو له ایراني ژبو سره مربوطه و ګڼله. ده په خپل هغه اثر کې چې عنوان یې (په شرق کې د جګړې د مرکز ژبې) دي او په کال ۱۸۵۵م کې خپور شو، و لیکل: ,, افغاني یا د پښتنو ژبه.......د خپل ګرامر په لحاظ د فارس د ژبو له ډلې سره تړلې ده.،، (مکس، ۳۲ چوپړی).

(c) ketabton.com: The Digital Library

,, مکس وروسته په خپل يوه بل اثر (د افغانانو ژبه) کې چې په کال ۱۸٦۲م کې خپور شو، خپله خبره نوره هم تصريح کړه او پښتو يې د ايراني ژبو په شرقي ډله پورې مربوطه و ګڼله او په دې ترتيب يې له (زند) سره ونښلوله.،، (جورج، ټوک ۱۰، ۹چوپړی).

,, پاټ په کال ۱۸۳۳م کې اروپايي ژبې په پېنځو کورنيو وې او پښتو او فارسي دواړه يې په دوېيمه کورنۍ پورې مربوطې ګڼې.،، (ايسيدور، ۳۲۵چوپړی)

اما ځينو پوهانو بيا پښتو د هندي او ايراني ژبنۍ يو ډلو ترمنځ يوه ځانته او مستقله ژبه بللې ده.

ډاکتر ارنست ټرومپ چې د خپلو ډېرو وسيعو ژبنۍ يو مطالعاتو او څېړنو په لړ کې يې پښتو ګرامر هم ليکلی دی، پښتو د هندي او ايراني ژبو ترمنځ يوه اتصال کړی بولي او ليکي: ,, پښتو کليمات مستقيماً له ګاونډۍ يو پراکرت لهجو، په تېره بيا پنجابي او سندهي نه مشتق شوي دي، د صرف او ترکيب د عملي د ساختمان له نظره سندهي ته ببخي زياته ورته ده: پښتو په تېره زمانه کې د متعدي افعالو له نظره له سندهي سره کامل مطابقت لري او يوازې د سندهي ژبې پر اساس تشريح کېدلی شي. مګر پښتو په هېڅ صورت کومه د پراکرت لهجه نه ده، بلکه يوه زړه مستقله ژبه ده چې له هندي آرياني ژبو نه د ايراني ژبو کورنۍ ته د بدلون لومړنۍ مرحله ښه يې او ځکه نو د دواړو خصوصيات او مميزات په کې ځرګند دي، خو بيا هم د پراکرت خصوصيات زياتره په کې بارز دي. د پښتو دا خصوصيت د هغې له جغرافيايي موقعيت سره هم اړخ لګوي.،، (ارنسټ، ۱۲ چوپړی).

,, پروفيسور اډلنګ Ad lung هم پښتو يوه ځانته مستقله او خاصه ژبه وبلله. ,, هنري، ۱۸ چوپړی).

او شيلی ډيور هم، لکه څنګه چې وړاندې و ويل شول، وايي چې ,, پښتو ځانته په يوه خاصه او ابتکاري طريقه انکشاف ورکړی دی.،، (شيلی، ۲۲۹ چوپړی).

ډورن خپله د پښتنو په باره کې هم همدا نظر لري او ,, وايي چې پښتانه نه د ايرانيانو له پښته دي او نه د هنديانو، بلکه دا د دغو دواړو سترو ولسونو تر منځ يوه مستقل قوم دی.،، (ډورن، ۷۲چوپړی (انګريزی)).

(c) ketabton.com: The Digital Library

جان ملکم هم په دې برخه کې ډورن ته ورته نظر لري او لیکي چې ,, پښتانه له فارسیانو او هندیانو نه متفاوت خلک دي.،، (جان، ټوک۱، ۵۹۷ چوپړی).

اما د چا خبره چې د پښتنو د ژبې د ریښې او اصالت د ټاکلو په برخه کې د کاڼي کرښه شوه، هغه فرانسوي لوی عالم او ستر مستشرق جېمز ډار مېټر و.

ده د خپل هغه درانه او ستر اثر په اوله برخه کې چې د افغانانو ولسي سندرې نومېږي نو پښتو او زند په پوره تفصیل او ډېر دقت سره مقایسه کړې او په پای کې دې نتیجې ته ورسېد چې ,, پښتو له زند سره دومره نږدې ارتباط لري، لکه نوې فارسي یې چې له زړې فارسي سره لري. په دې ډول ډار مېټر د یوه واقعي طالب العلم په حیث پخوانۍ نظریه د نویو حقایقو په رڼا کې بدله کړه او پښتو یې په قاطع ډول د هندو ایراني ژبو د لویې ډلې د ایراني ډلې په شرقي ډلګۍ پورې مربوطه و ګڼله او په ډاګه یې کړه چې پښتو زند ته بېخي نږدې یوه بله ژبه ده. خو پښتو د شمالي هندي ژبو عناصر هم په بېخي خلاص لاس او پراخه پیمانه کسب کړي دي،، (ګریرسن، ټوک۱۰، ۹ چوپړی).

جورج مارګنسټرن چې د پښتو ژبې په تېره بیا د هغې د تاریخي- مقایسوي څېړنې په برخه کې له ډار مېټر نه راوروسته د ډېر اوچت صلاحیت خاوند دی ,, د ډار مېټر نظر کاملاً تائیدوي. خو په عین وخت کې پښتو په شرقي ایراني ژبو کې د ساکانو لرغوني ژبې ته دومره ورنږدې بولي چې وایي پښتو له اصله، غالباً، یوه د ساکا لهجه ده. دی خبرې ته دوام ورکوي او وایي البته د دې امکان شته چې سړی دې د دغو دوو ژبو ډېرې نږدې اړیکې تثبیت کړي.،، (جورج، ټوک۱، ۲۲ چوپړی).

,, د مار ګنسټرن خبره ځینې نور مؤلفین هم، اساساً، تائیدوي.،، (اولاف کرو، ۶۶-۶۸ چوپړی).

که سړی د مارګنسټرن نظریه مني او پښتو د ساکایوه لهجه ګڼي، نو مانا به یې دا وي چې پښتو لږ تر لږه دوه زره کاله پخوا معموله وه. ځکه د ساکانو مشران ل میلاد نه تخمین سل کاله د مخه یاني د (۹۷ ق.م.) په شا او خوا کې، په ننۍ
پښتونخوا کې مسلط شول او په پېنځم میلادي کال کې یې سلطه پای ته ورسېده او په دې پسې یې ژبه هم لادر که شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس سوال دا دی چې پښتو او ساکا خو، اساساً د ایراني ژبو په شرقي ډله پورې مربوطې ژبې دي، نو پښتو دا دومره قوي د هندي ژبو خصوصیات له کومه کړل؟ دا سوال دوه احتمالي ځوابونه لرلی شي. یوه دا چې پښتو له اصله یوه ایراني ژبه وه او هندي ژبو ډېر زیات عناصر، لکه ځنګه چې ډار مستېر او نور وایي، وروسته ور داخل شوي دي. بل دا چې پښتو له اول سرنه داسې یوه ژبه وه چې هم یې د هندي ژبو خصوصیات لرل او هم د ایراني ژبو. راځئ چې لومړی دا اول احتمال وڅېړو.

د یوه قوم ژبې ته د یوه بل قوم د ژبې په ډېره وسیعه پیمانه خصوصیات، معمولاً، هغه وخت ور داخلیدلی شی چې لومړی قوم د دوېیم قوم تر ډېرې قوي او اوږدې سیاسي او ثقافتي سلطې لاندې راغلی وي. خو تاریخ شاهد دی چې د پښتو ملک په اسلامي عصر کې هېڅکله هم د هندستان تر دغه راز سلطې لاندې نه دی راغلی، بلکه په دې دوره کې ډېر ځله هندستان د افغانانو او پښتنو تر سیاسي سلطې لاندې راغلی او اساساً همدا کار په هند کې د اسلام او اسلامي ثقافت د خپرېدو سبب ګرځېدلی دی. اما له اسلام نه وراندې داسې یوه دوره تېره شوې چې په هغې کې د پښتنو ملک د هندستان تر یوې قوي او طولاني سیاسي او ثقافتي سلطې لاندې راغلی و. دا دوره د موریا د کورنۍ د واکدارۍ عصر دی چې د چندراګوپتا د واکدارۍ له سرنه (۳۲۳ق.م.) پیل شوی او د آشوکا په مرګ (۲۲۷ ق.م.) پای ته رسېدلی ده او نږدې سل کاله یې دوام کړی دی.

په واقعیت کې همدا یوازینۍ دوره ده چې کې دی شی پښتو ته هندي ژبو خصوصیات په دومره وسعت او قوت ور ننوتي وي او که دا خبره داسې وي نو پښتو به لږ تر لږه یوه دوه نیم زره کلنه او حتا تر هغه نه هم زړه به وي. اما کله که سړی هغه اول احتمال ویني او داسې و ګڼي چې په پښتو کې د هندي او ایراني ژبو خصوصیات ان د اول سرنه موجود وو، هلته نو بیا د ټرومپ نظریه تقویه کېږي او پښتو د هندي او ایراني ژبو تر منځ یوه ډېره لرغوني د اتصال کړۍ یا په بل عبارت د دغو دوو کورنۍ یو د یوه شمېر ژبو د انشعاب منشأ ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې څېړکې په مخلیک کې مې ورته په لنډو نغوته وکړه، او ورسته مې د ټولو وګړو او باندنیو ژبپوهانو اند او پند چې زموږ د ژبې ل پاره لره ستاسو پام و څرخاووه، زه دا کره بوږوم او سپینې ته یې راباسم چې زموږ د ټولو مېرځمنو پند زموږ ژبې ته یو دی، پند مې ځکه له اند څخه ورسته تر څېړنې لاندې ونیوه، چې دا د هر دښمن کانه ده چې پر بل دښمن یې کوي، او خپلو لړلیو موخو ته پرې ځان رسوي، راورټي انګلېس په اتلسمه پېړۍ کې چې د انګلېسانو د ځواکمن کېدو پېړۍ وه، او غوښتل یې چې له اروپا څخه اسیا ته خپله پوزه را اوږده کړي.

زموږ هېواد او اسیا خپل نوکر او پنډې جوړ کې او د هېواد سرمایه مو تالا کړي او دوی پرې مزې او چړچې وکوي، راوټي که له یوه لورې د پښتو پخویه لیکلې وه، هغه یې هم د ډیفارمنټ او یوې پروژې په بنه د پښتنو پوهانو په مته کړي وو، خو خپله موخه یې چې ده د انګلېسانو د بریا ل پاره کوو هغه باندې پوره کړ شوی او بریالی شوی وو، او همدوی ته ورته نور انګلسې پوهانو همدا کنې کړي دي، بېلکه یې زموږ وګړي یې په دې مصروف ساتل چې د پښتنو زهن د جګړې لورې څخه وګرځېږي، پام یې ټول د خپل اصل او آر مندلو کې شي، بېلکه یې همداسې ده چې زموږ پښتون پښت تر ټولو ډېر اصل او کم اصل پسې ګرځې چې د باکې او بې باکې غښتلی ار زښت ورته ور کوي.

راوټي د پښتو ژبه د دیوانو ژبه وګڼله او وې ویل چې پښتون هغه قوم دی چې ښځې، خوینډې، میندې او لوڼې به ترې د کېسۍ په غره کې چې د دې قوم (پښتنو) لومړی ځای دی، دیوانو بېولې او ودونه به یې ورسره کول، نو ځکه پښتنو له دیوانو څخه ژبه زده کړه چې د دوی ښځو، خویندو، میندو او لوڼو مېرونه وو او د یوان د دوی زومان راتلل، له دیوانو څخه دوی دا ژبه زده کړه چې دې ژبې ته پښتو وایي.

دومره بې باک او سپک اند د یوه قوم یا افغانانو له پاره ښه نه دی، خو دې ته ورته زموږ هر دښمن په هر ډګر کې حتا د ادب او مډیا په ډګر کې زموږ مېړانې، سرلوړی، سرخندنې او ځېږ توب ته په درنده سترګه نه ګوري. دوی زموږ دښمنان دي، زموږ دښمن زموږ ښه هېڅ کله نه وایې، بلکې په ورانه، ناګڼلې، رټلې، او سپکه مو وایې او دا تله درنده کوي.
ځکه موږ د دوی یواځې په یوې جګړه کې له کابله تر ننګرهاره ۶۰۰۰ شپږ زره په ښو وسلو تورو او سپرو سمبل ځواکونه مردار کړه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هسې په خوله یادېږي، په هوا کې نه دي وژل شوي، له کابله تر ننګرهاره په همدې لاره کې وژل شوي،!!!؟

راورتي ته چې د اینګلیسانو د ځانګړو خدمتونو تن دی، او ژبپوه دی، موږ دېوان، سخت زړي، نه ماتېدونکي، وهشي، بلواګر، تراککر او قوي ښکاریږو، ځکه خو موږ دیوان ګڼي په دې به زموږ له کتابه لرې وګړي کله پوهېده چې د دوی په رازونو پوی شي، په رازونو پوهېدونکي هغه دي چې په حقیقي لاره یې مزل کړی وي او پرې پوهېږي. راورتي ځکه د کسې غر ته نغوته کوي. چې غرغښت بابا، بیټ نیکه یا شیخ بیټنی د هغې سمې پورې اړوندی، پښتانه ورته ډېر درناوی لري، او د سلیمان ع د بېړی د ناستې بلی او د بیټ نیکه قبر هم د کسې په غره کې دی.
او د پښتنو په لرغونو اوسېدنځایونو کې یوه ډېره مشهوره تاریخي سیمه د سلیمان د غرونو لمنې دي. دغه د سلیمان غرونه په ځینو کتابونو او تاریخي اثارو کې د (کسې غره) په نامه هم راغلي دي.
د کسې د غره په لمنو کې د روزل شویو شاعرانو په ډله کې ترټولو معلوم پخوانی سړی غرغښت بابا، بیټ نیکه یا شیخ بیټنی دی، چې د ژوند زمانه یې د درېیمې هجري پیړی شا او خوا ټاکل کېدای شي او کېدای شي د (۳۵۰ لېږدي) کال په شا او خوا کې مړ وي.

د غرغښت بابا، بیټ نیکه یا شیخ بیټنی یو مناجات سلیمان ماکو په تذکرة الاولیاء کې راوړی دی. زه یې کاکړی غاړې بولم چې ټول خوند، اهنګ او تول تال یې د کاکړی دی. چې د پښتو د زړو اشعارو په لړ کې ډېر مهم شعر دی. بېلګه یې:-

لویه خدایه لویه خدایه ستا په مینه په هر ځایه
غر ولاړ دی درناوی کې تولـه ژوي په زاری کې

۱۳:- د غر غښت بابا یا شیخ بیټنی یا بیټ نیکه د قبر انځور، الله بخښلی په ۳۵۰ لېږدي شا او خوا خاورته سپارل شوي، د سرې تمبرل شوي بیرغ ونې ببخ ته د کسې په غره کې.

۱۲:- د کسې د غره انځور چې د سلیمان ع د هوایي بېړی د کېناستو بلی ځای دی یا د سلیمان د غرو لمنې. د بیټ نیکه د قبر د ځای انځور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هره بنه چې څېړنې کوي زموږ د پښتو دښمن هېڅ باکه نه کوي، ځکه دېرې خپروني صحت او حقيقت نه لري، رښتيا او رښتنوالي د مېرڅمنو په خپرونو کې شتون نه لري.

په لاندې عصري فن SmaertArt کې د مراتبو سلسله يا د واو لړۍ Hierarchy يا د Organization Chart ادرې چارټ کې د پښتو ژبې ځای پوهاند ډاکټر مجاور احمد زيار هم په يو لړ شننو کې د سيويسزرلاند په پوهنتون کې دا په ډاګه کړي او په دې يې سر خوځولی دی. او په آرياني ژبو کې د پښتو تاريخي – جغرافيايي دريځ يې په دې بنه په ډاګه کړی دي.

چې پښتو ژبې ځای دا سې دی: آرياني ← باکتري ,, افغانستان ،، ← شمال ختيځ لړی ← ساکي زره پښتو او زړې پامېرى ژبې ← منځنى پښتو ← پښتو.

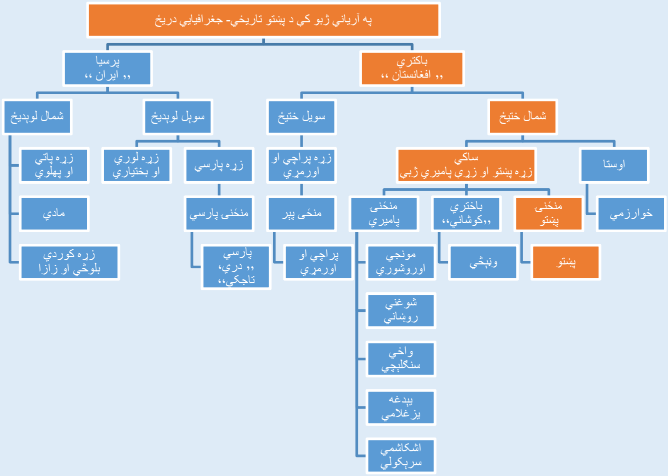

څېره ۹. ٤ په آرياني ژبو کې د پښتو تاريخي – جغرافيايي دريځ جوړښت يا (هېرارچي)

(Hierarchy د مراتبو سلسله، د روحانيو سلسله، د روحانيو حکومت، هغه حکومت چې د مرتبو سلسله د حاکميت له مخې په کې کلکه وي)

زه کره کارېم نه هغه سې او نه داسې، زما خپله نظريه داسې ده چې زه يوه پښتون يم؛ مور او پلار مې هم پښتانه دي؛ د پښتنو له پښته يم؛ نو له ما څخه ډېر زما په پښتو ژبه باندې، باندني پوهان او له موخو سره رالېږل شوي ژبپوهان ډېره پوهه له کوم ځايه ډېره لري.

هغوی چې له ما څخه پوهه دي زه هم ترې پوهه يم.

د ژبو د کورنۍ ونه چې په نړۍ کې سرغندوي او منل شوي نخښه ده، ترې ښه څرګنده ده چې د ژبې بيخ ډېر له ايندو- اروپايي ډېر څخه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیل یوه ستر ښاخ یې یا کیڼ ښاخ ,, ښي ښاخ،، یې اروپايي دی، بل ستر ښاخ ګست ښاخ ,, چپه ښاخ ،، یې اینډو- ایراني ,, اینډو – آریاني ،، دی، او د ونې ملې یا د ملې پورته شوی ښاخ یې یورولیک دی.

که چېرې ښه ځېر شو دا به کره وموو چې تر ټول نږدې او ټیټ د ژبې ښاخ چې انسان پرې د ژبو نورو ښاخونو ته ختلی یا پورته کېدی شي هغه ایرانی د ژبې ښاخ دی، چې پرې ودرېږي یا کېښني نو مخې ته دې د پښتو ژبې ښاخ دي ځېړل، سپړل، لیدل او کتل یې اسانه دي. او ایرانی د ژبې ښاخ چې پرې ودرېږي یا کېښني چې لاندې پارسي ژبې خاښ دی چې ځېړل، سپړل، لیدل او کتل یې سخته او ګران کار دی.

بل لورې ته دانو داسې ورته نه شو ویلی چې پښتو دې فارسي ژبه وي. یا دې پښتو ایراني ژبه وي او یا دې ترې اخېستل شوي یا زوکړه شوي وي. ځکه فارسي ژبه هم د ایراني ښاخ پورې تړل شوي او اینډو- ایراني ,, اینډو – آریاني ،، ښاخ له لارې، اینډو- اروپايي ډډ پورې تړل کېږي. فارسي د ایران میلي ژبه ده خو د فارسي د ایراني ښاخ پورې تړلې او هندي ژبه له اینډو ښاخ پورې تړلې او دې خاښ پورې نورې ډېرې ژبې تړلې دي چې ټولې په اینډو- ایراني ,, اینډو – آریاني ،، او د نړۍ ټولې ۶۵۰۰ ژبې په اینډو- اروپايي ډډ پورې تړل شوي او ترې خروب کېږي. او په پینیواله کچه ,, پښتو ژبه په ټولو ژبو کې ۳۱ لیکه کې ځای لري.،، (صفی الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۷۲ چوپړی)

,, له ۵۰۰۰ مخزېږدي ځخه یې شتون په نړوالو ژبو کې ځرګند دی،
په لومړي وختونو کې چې ۴۰۰۰ مخزېږدي کې په مصر کې له مسو ځخه ګڼې واخېستل شوي، په همدې کلونو کې د سامیران متحده ښار دور دی، او په همدې کلونو کې په هند کې پیلنی وګړو ژوند پېژندل شوي. په ۳۵۰۰ مخزېږدي کې په مصر کې د ابېځو پرمختګ لړۍ کړی دی، او په ۲۵۰۰ مخزېږدي کې لوړ پرمختللی ژوند وګړو د هند د سیندونو په غاړو کې کوو، چې په دې موده کې په اروپا او چین کې هیڅ نه وو، او ۲۰۰۰ مخزېږدي کې د اوبو او وچې لارې ځخه اروپا او یونان ته لاړل.،، (من اینډ نیشن، ۱۱ چوپړی)

ادم ع یا ابوالبشر د سرلنکا په سراندیب غرونو کې له اسمانه راښکته شوی دی په ۵،۵۸۵ مخزېږدي کې. ۵،۵۸۵ کاله له میلاد وړاندې په ټوله ځمکه کې دوې تنه وه، یو د ټولو انسانانو پلار حضرت ادم ع او بله یې مېرمن بی بی حوا. او ژبه یې عربي وه، او د الله ج نوم چې هم عربي دی، په ټولو مخلوقاتو کې ځای ځای ځرګند وي، په طبیعي ډېرو کې په وریځو کې، په مېوو کې، په حیواناتو کې فطرتي ,, الله ،، کښل شوي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انسانانو پوهه هلته رسېږي چې د هوښیارۍ اخېري تم ځای ته ورسېږي او په یو الله ایمان راوړي او مسلمان شي. د ژبو په کهول یا کورنۍ کې عربي ژبه د ژبو د کورنۍ په بېخ او ربښتینو ملو کې ده.

او زموږ د ژبې ځای د ژبو په کورنۍ کې چې ما په لاندې انځور کې ترې سره کړی تاوه کړې ده شتون لري.

د پښتو ژبې ځای د ژبو په کورنۍ کې دا سې دی:: ایندو- اروپایي ← ایندو- ایراني ,, ایندو – آریاني ،، ← ایراني ,, آریاني ،، ← پښتو.

Pakhto Language Place in The Language Families:

INDO - EUROPEAN→ INDO - IRANIAN " INDO - ARYAN " → IRANIAN → PAKHTO.

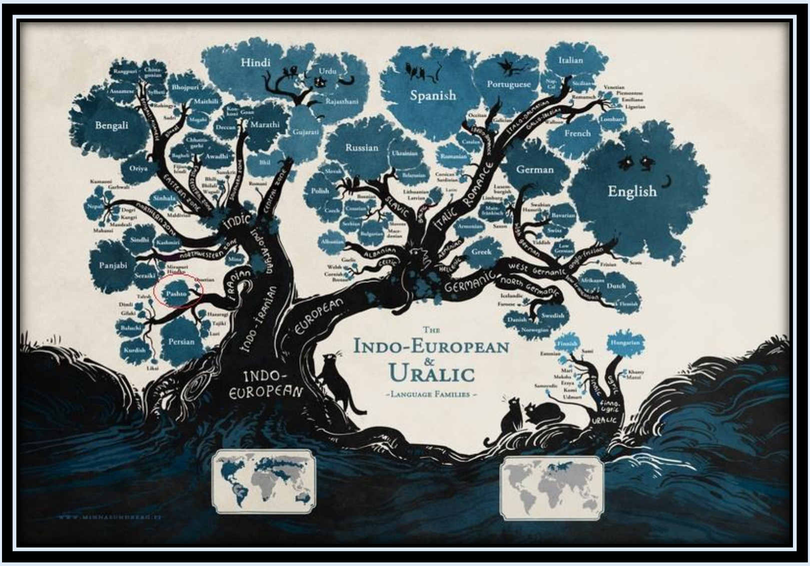

١٤:. د ایندو- اروپایي او یورالیک د ژبو کورنۍ ، یا د ژبو د کورنۍ ونه.

د پښتو ژبې ځای یا اصل یې ما په انځور کې په سره کربښه کړی کړی دی. په لاندې بڼه دی.

ایندو- اروپایي ← ایندو- ایراني ,, ایندو – آریاني ،، ← ایراني ,, آریاني ،، ← پښتو.

Pakhto Language Place in The Language Families:

INDO - EUROPEAN⟶ INDO - IRANIAN " INDO - ARYAN " ⟶ IRANIAN ⟶ PAKHTO

(c) ketabton.com: The Digital Library

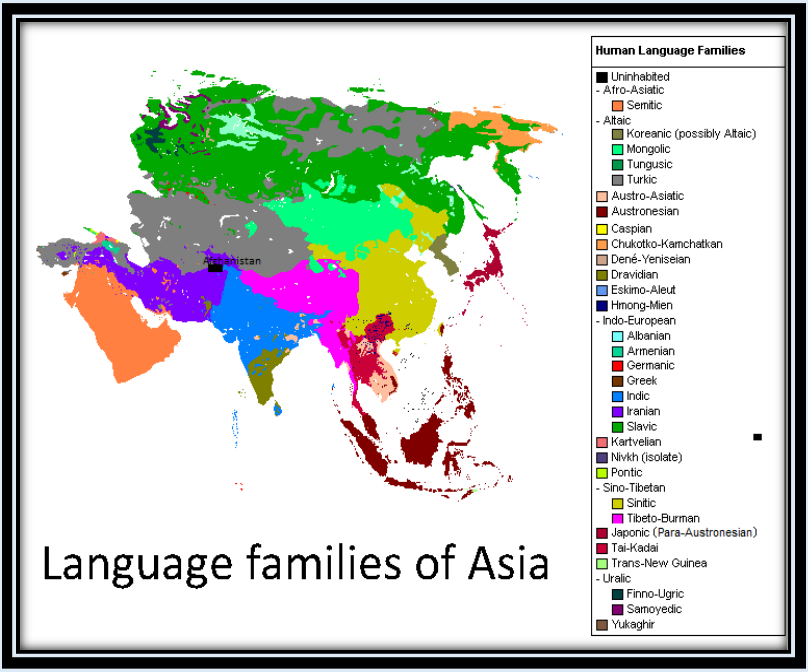

١٦.: انځور کې د اسیايي ژبو په کورنی کې د پښتو ژبه د ایندو ایراني او تورکي په منځ کې ځای_لري.

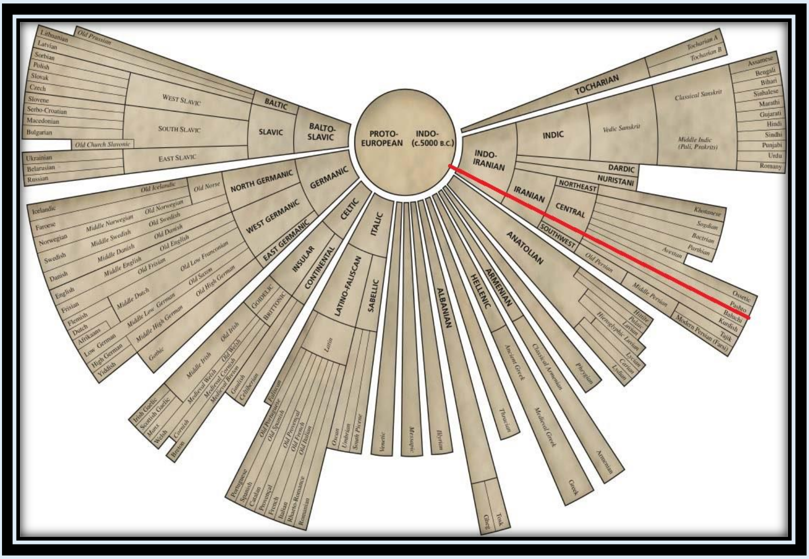

١٥.: د پینیوالو ژبو انځور چې پښتو په مرکزي ایراني، او بیا په ایندو ایراني او ایندو اروپايي کړښې سره ګډېږي چې عمر یې ۵۰۰۰ مخزېږدي ته رسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

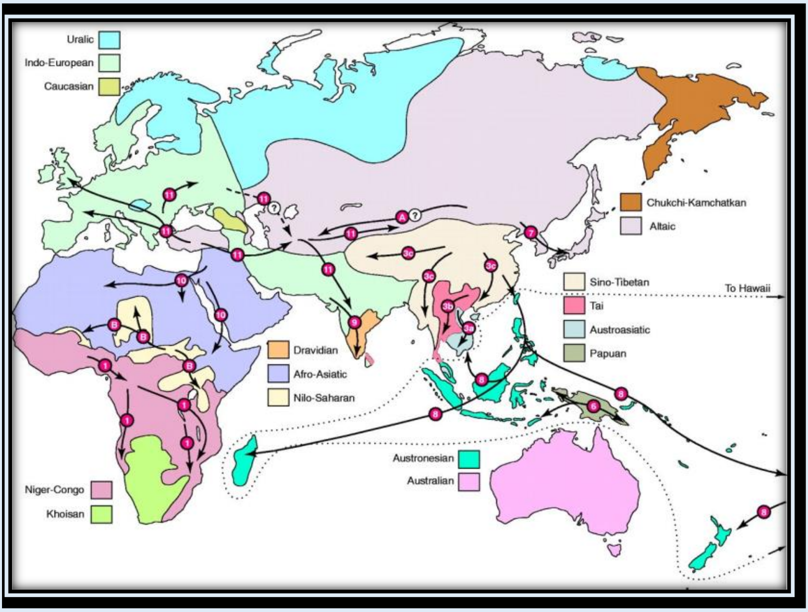

۱۷:. د زړې دنیا نخشه چې د الیګزندر یا ماکیدانسکي یا اسکندر مقدوني ۳۲۶ مخزېږدي کې د هند د سیندونو غاړو ته راتګ کړی دي، او هغه ویلي دې چې زه د جنګونو په لړۍ کې داسې ځای ته ورسېدم چې نوم یې لمپاکا ,, لغمان ،، وو، دلته دا سپنې ته راوځې چې د دنیا له زړې نخشې څخه وړاندې پښتانه یا آریاني له هندوکش د غرونو له لړیو څخه تللي دي او د امو له سیند څخه تېر شوي دي. داسې نه ده چې آریاني دي یا پښتانه دي د امو سیند له لارې دې خواته راغلي وي. تمدن او د وګړو ژوند له بلخ وتلی هېند ته تللی دی. بېرته له هېنده د لمپاکا له لارې تېر شوی دی پنج سیند تېر او اروپا ته په ۲۰۰۰ مخزېږدي کې او په ۳۲۵ مخزېږدي کې بېرته آریاني د هند تر سیندونو پورې راغلي دي. په پیل د نړۍ ۴۰۰۰ مخزېږدي کې مصریان وو، چې له مسو څخه یې ګټنې واخېستې، او ایرانیانو په ۵۲۵ مخزېږدي کې په مصریانو برې وموندہ، موږ څو وارې په ایران برې مندلی دی، لکه په ۱۷۱۰زېږدي کې د مېرویس خان، بیا د ده زوی شاه حسین هوتک، احمدشاه شاه بابا تر ۱۷۷۳ زېږدي پورې په ایران برې مندلی وو او واکمني یې پرې کوله، تر ۸۰۰ کلونو پورې پښتنو په هېندستان واکمني کړې ده.خو زموږ پښتنو یا زړو ایندو آروپایانو چې له لمپاکا څخه د غرب په لور تللي وو، په ۲۰۰۰ مخزېږدي کې یې په ایران کې شخړې اوارولې، ترې یې تړلې، جرګې او څټک، څټک پرېکړې یې کولې لغمانۍ فارسي هم له دې ځایه تېته شوې. په اصل کې پښتانه ایرانیان او اېندوان نه دي، د اېندو ژبې ښاخ پورې تړل شوې او د وګړو او ژبو دا ښاخ له پښتنو څخه ایران ته تللی دی. خو په پیل کې مدنیت یا ښاري ژوند له بلخ، هېند بیا اغیور څخه پیل شوی دی او ګردې نړۍ ته تللی دی، چې ټول انسانان د یوه پلار حضرت ادم صفي الله زوزات دی، هغه ابوالبشر دی او په ۱۰۰۰ ژبو باندې زده کړه ورته الله ج ورکړې وه، زوزان یې په هره سېمه کې اوسېدل او نورو ځایونو ته به تله راتلل؛ په ځینو سېمو کې به یې د ژوند کولو له پاره خپل زوزان پرېښول، سېمو پرې خپل د هواوېچې تاثیرات پرېښول ژبې او څېرو به یې هم بدلون کا وو. چې ځینې زامن به یې له نېغې لارې څخه ابلېس لرې کول او د اسلام څخه به یې په کفر کې کډول. د نېکونو او پلارونو څېرې به یې پرې جوړې کړې او بیا به یې د هغه نه منونکی درناوی کو. څځلې به یې دې څېرو ته کولې، چې کله داسې کانې یې ډېرې شوې. الله ج د نوح ع په دوران کې ټول ورک کړه، ټوله نړۍ مسلمانان وو، د وخت اسلام شتون در لود، بیا پرې ابلېس همداشان کانې شروع کړې، بې دینه یې بیا ترې جوړ کړه، بودا یې هم په ۵۶۳ مخزېږدي کې زوکړه کړه، په لمپاکا کې د نوح ع پلار مهترلامک او د وخت اسلام شتون درلود، بدایزم هم و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو ژبې ويکيو ,, وييې،، اړيکه له نورو اریاني ژبو سره.

د دې له پاره چې کره په ډاګه کړم. ,, زه غوارم چې دغه اشتراک په څو حسابي اعدادو کې او څو نورو لغتونو کې،، (نورمحمد،۱۳۸۶ لېږدی ۳ چوپړی)، (محمد صفر، ۷۸ تر ۸۹ چوپړی).

د پښتو ژبې اړيکه له نورو آرياني ژبو سره په لاندې لښتيليک يا جدول کې سپيني ته راباسم.

کڼه	پښتو	پشه یي	دري	بلوڅي	نورستاني	شغني	پراچي	اُرمړي	پنجابي	روسي	انګریزي	فرانسوي	جرمني	سانسکریت
۱	یوه	اي	یکه	یکي	ایو	ییو	زو	ښي	اکا	ادین	ون	ان	ایس	ایکه
۲	دوي	دو، ده	دو	ده	دیو	زي اون	دي	دو	دو	دوه	ټو	دو	سوی	دوا
۳	دري	تري	سه	سی	تره	آری	ښی	ښته	تری	تري	تري	تروه	دری	تری
۴	څلور	چار	چار	چار	شتوا	څوار	څور	څار	چار	چیتیري	فور	کاتر	فیر	چتوار
۵	پینځه	پنځ	پنځ	پنځ	پوځ	پنځ	پونځ	پلنځ	پنځ	پیست	فایف	سنک	فونت	پنځ
۶	شپږ	ښی	شش	شش	شو	غوځ	ښی	خه	چهې	شست	سکس	سیس	ذکس	ششت
۷	اووه	سَت	هفت	ایپت	سُت	اوود	هوت	اوه	ست	سِم	سیون	سَت	زیبن	سِپت
۸	اته	اشت	هشت	اشت	وشت	ویشت	اوشت	آنخت	اټه	وسیم	ایټ	ویت	اخت	اشت
۹	نه	نو	نو	نو	نو	ناد	نو	نه	نون	دویات	ناین	نف	نوین	نو
۱۰	لس	دي	ده	ده	دوځ	جیلیسي	دوس	دسی	دس	دسیا	ټن	دیس	سین	دش

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه	١	٢	٣	۴	۵	۶	٧	٨	٩	١٠
پښتو	میاشت	لمر	ستوری	غر	واوره	اور	سپي	اوښ	ولي	کله
پشه یي	مای	سُر	ستارا	دار	ائیم	انګار	شورنګ	شتور	کیاندي	کودن
دري	مهتاب	آفتاب	ستاره	کوه	برف	آتش	سګ	شتر	چرا	کی
بلوڅي	چن	سورج	تاره	پهاړ	برف	آک	کتا	اوته	کیون	کدون
نورستاني	ماه	دچه	استار	کوه	برف	آجشي	کجک	اشتر	پچه	کوي
شغني	ماس	سو	شتا	دا	زیم	انګاڼ	کوي	شتیور	که	کوئي
پراچي	میسته	خبر	سیتیز	دهار	ژبنج	یاخ	کهدمه	ښتر	چیزره	څه وخت
ارمړي	ماهتاوی	توده	ستاره	ګری	غوبیش	رون	سپوک	شتر	که	کان
پنجابي	ماهو که	دوچه	استیجه	دهار	غرب	رمني	اسپو	شتر	چکن	کبهي
روسي	مون	سن	ستار	مونتین	سنو	فائیر	ډاګ	کیمل	وای	وِن
انګرېزي	لونه	سونځه	زویزد	ګوره	سنک	اګوڼ	سوبګه	ویربلوت	پوچیو	ککده
فرانسوي	موند	زنی	شترن	ګبیرکه	شني	فویر	هوند	ګمل	واروم	وان
جرمني	لون	سولای	اتوال	مانتاني	نیژ	فو	شیان	شامو	پورکو	کان
سانسکریت	ماس	سوریه	ستارا	ګیری	هم	ګنی	سوان	اشتر	کم	کدا

۱.۹ لښتیلیک .: د پښتو ژبې اړیکه له نورو آریاني ژبو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. د ولس بدلون

زه داسې بوږوم چې ځينې وخت بدلون ګټور وي، په پيله کې ښې پيلې لري. د دې له پاره چې د پايلې شننه يې له وړاندې ارزول شوې وي. که بدلون ګټور نه برېښې خو بدلون نه ورکوي، او که ګټور برېښېده نو بيا بدلون ور کوي.
د وګړيو د اند ليد لوري د خپلې ژبې ادب لوري ته بدلول زرينې ګټنې لري.
د څېړنې دا چوپړي ساده برابروي دا:.

۱. چې د خپلې ژبې له ادبياتو څخه په هره برخه کې چې وي ساتنه (دفاع) وکړو هر کله چې پردي ژبې زموږ په ادبياتو يوه ټکی يرغل هم کوي. ور ته نېغ چمتو ودرېږي او ورته درانه، روغ، رټ، رټلي ځوابونه په هر پېر (وخت يا حالت) او په هر ځای کې چې موږ يو. د خپلې ژبې مېرڅمنو ته ورکړو.

۲. لنډۍ، ټپې، ټيکی او مصرۍ زموږ د پلارو او ميندو د خوږې ژبې اصيل شېرونه (پېيلې، شعرونه) دي. لکه څنګه چې پلارونه او ميندې پر موږ ګران او درانه دي همداسې لنډۍ، ټپې، ټيکی او مصرۍ ګرانې او درنې دي. وايو يې هم!!! يادوو يې هم !!! ليک او لوست يې هم وکړو!!!.

۳. د پښتو ژبې او ادب پرمختګ له پاره د وګړو پام د دې ريسرچ پانې غښو ټکيو ته چې له د لنډۍ يو، ټپو، ټيکۍ يو او مصرۍ يو بېلوالي څخه پيل او په يېبره پای کېږي. په ځغلنده نظر مطالعه کړي چې د خپلې زده کړې روزنې ته يې زورنه شي.

٤. لنډۍ يو، ټپې، ټيکۍ يو او مصرۍ يو هر اړخېزه خپرول، عملي کول، لل (لېيل)، تېيل، زده کړه کول، تدريسول او نورو ژبو سره يې اړيکه په ډاګه کول. زموږ د ژبې سرغندوي کول دي. چې د ټاټوبي، ولسونو او د پېنۍ د ببلا ببلو ټبرونو د دود پېژندنې سبب کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ د پښتو ژبې ښکاروندي (کودونه، نښان، سټنډرډ) لکه :. زده کړه، ننګ، پښتونولي، پښتونواله، اړې، یووالی، مېلمپاله، جغات، هڅهونه، ملاتړ، سرخندنه، هېښول، غیرت، عفه، سرلوړي، درناوي، جرګه، انشر، تره، توري او سپړې، ننواتي، پګړۍ، پیغور، تړاکه، نادوده، مرچل، چیغې، ژبه یا لوز کول... . تازه او روغ ساتي او ښکارندوی کوي یې.

ولس هغه وخت ولس کېږي چې د , و، چنګوالي او کوړوالي یې سم شي، څکه واو , و ، خپله چنګ او کوړ دی، لس نو بشپړ ته وايي. د واو ترښتی چې له لس , ۱۰، سره تړښتي شي. نو ولس تري نه جوړېږي. د وګړیو یوالی او د خپلې ژبې ښکاروندي ښکارندویه وساتي. دا بدلون د ولس بدلون دی. په دې سره به ولس روغ ملګنی شي او ولس به په دې بدلون سره مانېز شي.
لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ د پښتو ژبې ښکاروندي (کودونه، نښان، سټنډرډ) لکه :. ننګ، پښتونولي، پښتونواله، اړې، یووالی، مېلمپاله، جغات، هڅهونه، ملاتړ، سرخندنه، هېښول، غیرت، عفه، سرلوړي، درناوي، جرګه، انشر، تره، توري او سپړې، ننواتي، پګړۍ، پیغور، تړاکه، نادوده، مرچل، چیغې، ژبه یا لوز کول... . تازه او روغ ساتي او ښکارندوی کوي یې. له پوهنیار عبدالرسول امین سره سم چې د هغه څرګندول چې روښوي کتنه داسې.

,, د اسلام د راتګ تر مخه پښتنو د خپل قبیلوي اجتماعي ژوند د تنظیم له پاره د خپلې سیمې د پرمختللي امتزاج په بنه ځینې خپل اریاني کوډ درلود.
اسلام د خپلې سیمې پر مختللي امتزاج څه وخت چې اسلام پښتنو په ځینو برخو کې ورته والی موجود وو، د اسلام د منلو وروسته پښتنو د خپلو اجتماعي موسسو په چوکاټ او فعالیتونو کې اسلامي عقاید و منل، په ډېرو برخو کې اسلامي عقاید او پښتنو د کوډ پښتنولي د یوه بل ممد دي او په ځینو برخو کې اسلامي عقاید او پښتولي کوډ اریاني خصوصیات ساتلي دي دلته د ډېرو مشابهتونو او جلاوالي نه یوه څو مثالونه وړاندې کېږي.
په ټولو قومي جرګو کې د کبیلو (قبیلو) له مشرانو سره مذهبي روحانیون ګډون کوي چې په جرګو کې دوی اساسي غړي وي. د پښتنو د هېواد پالنې روحیه د اسلام له خوا هم تقویه کېږي وایي: پښتونولي:.
▲ خاونده سل څله ژوند راکړې
چې د وطن په مینه سل څله مړ شمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مذهب:.

▲ د خپل وطن په مینه مړ شه
چې جنازه دې د اسمان ملکې وړینه

پښتانه: ملي جګړو ته ننک وایي او اسلام ورته د غزا نوم ورکړی وایي:

ننک:.

▲ یوه خواته ننګ بل خوا ته مرګ دی
مرګ مې قبول دی بې ننګي نه قبلومه

غزا:

▲ غزا ته لاړ شه چې غازي شې
د نغري غاړه کې نه شته جنتونه

پښتانه د ننک په ډګر کې زلمو ته توریالي او په ننک کې مړو ته اتل وایي. چې اسلام ژوندي ته غازي او مړ ته د شهید مقام ورکوي، وایي:

سرلوړي:

▲ جانان مې جنګ کې سر ور کړی
ځکه همزولو کې سرلوړې ناسته یمه

شهادت:

▲ بیرغ مې سور په قبر هسک کړئ
په شهادت د خپل وطن جنت له ځمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتونولي لوز ساتل او مېلمه پالنه د اسلام د وعدي، وفا او سخاوت سره يوه مانا لري، د مقالې په ډېرو برخو کې د مذهب او پښتونولي ګډو خصوصياتو ته اشارې شوي.
له بلې خوا اسلام د طلاقولو اجازه ورکړې او تېريدو يا عفوې له پاره يې ډېر ثوابونه ښودلي. اما پښتانه د پښتونولي کوډ له مخې د ښځې پرېښودل لوی شرم او د بدل نه اخېستل لوی پېغور ګڼي او داسې نور.

په مجموعي ډول د پښتنو په قبيلوي ژوند کې داسې بنيادي بدلون نه دی راغلی چې د دوی قبيلوي اجتماعي شرايطو راوبطو او موسسو ته خاتمه ورکړې. او د دوی روابط د پرمختللی اقتصاد په بنياد ودروي، ځينې قبيلې چې ښار ته نږدې دي يا په ښار کې ژوند کوي. د ښاري ژوند د تاثير په وجه د دوی قبيلوي روابطو لږ ډېر تغېر موندلی او د دوی د ژوند ډېره برخه د معاصرو مفکرو او موسسو له خوا راهنمايي کېږي.

د معاصر ښاري ژوند خصوصيات د نه شته والي په وجه د ډېرو پښتنو اجتماعي موسسې او فعاليتونه د پښتونولي د کوډ په اساس چلېږي. چې پښتانه د پښتونولي کوډ د قبيلوي ژوند د شرايطو او پلار واکه پښتني ټولني د ضرورت په وجه منځ ته راغلې چې تر اوسه دغه کوډ په پښتني جامعه کې د تطابق او مفيديت په لحاظ پاتې شوي دي. دې کوډونو د پښتنو قبيلوي چوکاټ او فعاليتونو ته مشخص خصوصيات ورکړي. د اخلاقي کوډونو بر سېره د پښتونولي ځينې کوډونه د مقننې، قضايي، او اجرايي خصوصيات لري. چې ښه مثال يې د پښتو جرګه ده چې د موضع په ټولو اړخونو بحث کوي، د بحث په دوران کې د جرګې ټول غړي او مخالفې ډلې د خبرو د ازادۍ او رايي حق لري (دا برخه مقننې سره ارتباط نيسي) جرګه د غور نه ورسته د مختلفو ډلو په رضايت فيصله صادر وي، (دا برخه يې قضايي خصوصيات لري). د پرېکړې نه ورسته دواړه مخالفې ډلې مکلف دي چې د دواړه مخالفې ډلې مکلف دي چې د جرګې پرېکړه و مني او عملي يې کړي که يوه ډله د جرګې پرېکړه ماته کړي جرګه د نامنونکي ډلې نه ناغه اخلي (د جرګې د فيصلې عملي کول او ناغه اجرايوي بڼه لري) د پښتونولي مختلف کوډونه د دوی اجتماعي ژوند ته تنظيم ور کوي... ،، (پښتو ټولنه، ۱۳۵۴ لېږدی، ۱۶۰ چوپړی)
زده کړه:

▲ غښتلې زدهکړې ته زور ورکړه

د ناپوهۍ پېره دې تور دوزخ ته ورينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱. په پښتو علمي ادب کې د لنډیو، ټپو، ټیکیو او مصریو ځای

۱۱. ۱ ولسي (فولکلوري) ادبیات

د ادب یا ادبیاتو په یوې پېژندنه کې لولو چې: ,, د یوې ژبې ټول لیکلي (تحریري) او نالیکي (شفاهي) منظوم او منثور هنري آثار ادبیات ګڼل کېږي.،،
همدې پېژندنې ته په پاملرنې ولسي، عامیانه یا فولکلوري ادبیات د هر ملت او ولس په ادبي تاریخ کې ارزښتمنه ونډه لري او د هغو له یادونې پر ته د یوې ژبې د ادبیانو مطالعه نیمګړې برېښي، نو دمخه تر دې چې د ولسي ادبیاتو په ډولونو او ځانګړنو څه و وایو د ,, فولکلور،، د کلمې په لغوي او اصطلاحي پېژندنه، چې په نړۍوالې سطحه د دغه ډول ادبیاتو له پاره استعمالېږي، د خپل بحث لړۍ پیل کوو.

۱.۱.۱۱ لغوي او اصطلاحي پېژندنه:

فولکلور، فرانسوي کلمه ده، لغوي مانا یې فرهنګونو: د خلکو ادبیات، ولسي پوهه او زده کړه راخیستې ده او په اصطلاح کې د کولتور هغه څانګه ده چې د انساني مشخصو، ډلو، عنعنې، دودونه، نکلونه او انساني ارزښتونه، انګېرنې، شګومونه، اعتقادات او داسې نور په کې شامل دي.

فولکلور د محتوا له نظره درې برخې لري:۱. شفاهي فولکلور،۲. غیرشفاهي فولکلور ۳. نیم شفاهي فولکلور.

په شفاهي فولکلور کې: محاورې، متلونه، سندرې، چیستانونه، ټوکې ټکالې (فکاهیات)، دودونه او ولسي قوانین او نور شامل دي.

په غیر شفاهي فولکلور کې: سیمه ییز هنرونه، موسیقي (ټنګټکور، ساز او اواز)، سیمه ییز خواړه او سیمه اداب شامل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نیمه شفاهي فولکلور کې: خرافاتي عقیدې، سیمه ییزې لوبې، نڅاوې او نور راځي. په یوه بل پېژندنه کې لولو:

د فولکلور اصطلاح له دوو کلمو څخه جوړه ده: ,,فولک،،(folk) وګړي یا خلک او,,لور،،(lore) ادبيات یا زده کړې ته وایي. چې له دواړو څخه ولسي پوهه، د خلکو زده کړه یا د خلکو ادبیات جوړېږي. دا کلمه د لومړي ځل له پاره په ۱۸۴۶م کال انګلیسي پوه ټامس استعمال کړه.

ځینو فولکلور څېړونکو د فو لکلور له پاره پېنځه ځانګړنې ښودلې دي:
۱.په شفاهي توګه موجود وي، ۲.په عنعنوي او دودیزه توګه موجود وي، ۳.منظومه یا منثوره بڼه لري، ۴. جوړونکي یا رامینځته کونکي یې معمولاً معلوم نه دي، ۵.د کولتور د جز په توګه په هر کولتور کې شته.

اوس چې مو فولکلور په لغوی او اصطلاحي لحاظ و پېژاند، د بحث اصلي موضوع ته راځو او په ولسي یا عامیانه (فولکلور، ګړنې) ادبیاتو بحث کوو:

لکه چې د مخه مو یادونه وکړه ولسي ادبیات د هر ولس، د ټولنې او ملت په ادبي تاریخ کې ارزښتمنه ونډه لري او د هغې له یادونې او ورته پاملرنې پرته د هغه ولس او خلکو ادبي تاریخ نیمګړی ګڼل کېږي.

ولسي ادبیات معمولاً شفاهي بڼه لري او په هغو ټولنو او ولسونو کې زیات پیاوړي وي چې د لیک لوست (سواد) خپریدنه په کې ډېره نه وي عامه شوي او وګړي یې له دغه نعمت څخه بې برخې وي.

زموږ هېواد او ټولنه هم د ځانګړو سیاسي، اقتصادي، فرهنګي او جغرافیوي عواملو له امله د دغسې ټولنو او ولسونو د کتار په سر کې راځي، نو ځکه په کې د لیکلو ادبیاتو په پرتله د دغه ډول ادبیاتو پانګه درنه او شتمنه ده.

زموږ زیاتر وګړو د پېړۍ یو په پوړیو او اوږده تاریخي بهیر کې خپلې هیلې، ارمانونه، غوښتنې، خوښۍ، غمونه، رنځونه، مینې او لنډه دا چې د ټولنیز ژوند ټول کړه وړه په دغو ډول ادبیاتو کې منعکس کړي او په شفاهي توګه یې له یوه نسل څخه بل ته لېږدولي دي. د لېږدوني په دغه بهیر کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دغو ادبياتو زياته برخه هېره شوې او ورکه شوې ده او يا په بله وينا: زياتره د راوياتو په له منځه تللو سره دغه وخت په وخت د ايجاد شوي ادبيات هم له منځه تللي دي او لکه صحرايي پخپله راټوکيدلي ګلان ورو، ورو مړاوي او پانې، پانې شوي دي.

له همدې امله موږ د دغو ادبياتو ډېرې لرغونې بېلګې په لاس کې نه لرو. خو بيا هم هغه ډېره لږه برخه چې پاتې ده د هغې بېلابېلو انواعو او ډولونو ته په کتنې موږ په ډاډ او باور سره دا ويلی شو چې: زموږ عامو ولسي وګړو که ليک لوست نه شو کولی او د سواد له نعمت څخه بې برخې وو، خو پياوړی هنري ذوق او احساس يې درلود، چې هغه يې د دغو ادبياتو په بېلا بېلو کاليونو کې ځای کړی او په ډېره په زړه پورې بڼه بيان کړي دي.

دلته د دې خبرې يادونه ضروري ده چې زمونږ د هېواد د استوګنو بېلا بېلو قومونو او ولسونو د شفاهي يا نا ليکليو ادبياتو خومره والی او څرنګوالی سره توپير لري. په دې لنډ تنګ ليکنې چوکاټ کې پر هغو هر اړخيزه څېړنه او د ټولو بېلا بېلو منظومو او منثورو ډولونو ښودنه ناشونې کار برېښي، نو اړ يو چې يوازې په عامه توګه د ولسي ادبياتو د منظومو او منثور ډولونو چې په پښتو او دري ادبياتو کې يې بېلګې او نمونې لرو، نومونه واخلو او بيا د ولسي او فولکلوري ادبياتو د ډېرو عامو ځانګړنو يادونه و کړو.

۲.۱.۱۱ د ولسي ادبياتو وېش او ډلبندي:

۳.۱.۱۱ الف: منظوم او ولسي ادبيات

ب: نثري (منثور) ولسي ادبيات

منظوم ولسي ادبيات په عامه توګه دا لاندې ډولونه لري:

لومړی: عامي ولسي سندرې يا شعرونه (شېرونه، اشلوک، پېړان يا پيبلې).

دوییم : خاصې ولسي سندرې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱.۱.۳. ۱ لومړی: عامې ولسي سندرې یا شعرونه (شېرونه، اشلوک، پېړان یا پیبلې).:

عام ولسي شعرونه هغه دي چې ویناوال یا شاعر یې نه وي معلوم، لکه: ۱. د میندو سندرې چې خپلو ماشومانو ته یې وایي، ۲. د ماشومانو سندرې چې د لوبو په مهال او یا په خپل منځ کې د مشاعرې په بڼه وایي، ۳. منظوم چیستانونه، ۴. لنډۍ ، ۵. سروکې، ۶. د اتڼ نارې، ۷. دنکلونو نارې، ۸. غاړې (کاکړۍ غاړې)، ۹. تاریخی نارې چې د پښتو ولس ادب مهمې برخې دي، ۱۰. دوبیتي او چهاربیتي (دري ولسي ادب کې شته)، ۱۱. منظوم فالونه، ۱۲. منظوم متلونه، ۱۳. د ښځو ځینې سندرې چې په بېلا بېلو مراسمو کې ویل کېږي او داسې نور.

۱۱.۱.۳. ۲ دوېیم: خاص ولسي سندرې یا شعرونه:

خاص ولسي شعرونه یا سندرې هغه دي چې ویناوال شاعران یې معلوم او ولس پېژندل شوي خلک دي، دا لاندې ډولونه لري: ۱. رباعي (مقام)، ۲. غزل، ۳. چاربیته، ۴. لوبه، ۵. بګتۍ (دا وروستي دري یوازې په پښتو ولسي ادب پورې اړه لري)، ۶. داستانونه او نور.

د یادونې وړ ده چې د ولسي منظوم ادب پورتني ډولونه نالوستو او بې سواد شاعرانو نه دي را منځ ته کړي، بلکې زمونږ ډېرو مشهورو شاعرانو هم په ولسي اوزانو او کالبونو شعرونه ویلي دي.

۱۱.۱.۳. ۳ ب: منثور یا نثري ولسي ادبیات

ولسي نثرونه هغه اوږدې او لنډې خوږې او پخې ویناوې دي چې د ولس په زړه کې رامنځ ته شوي، ویناوال یا اصلی رامنځته کونکي یې نه دي معلوم او د ټول ولس ګډمال دی، خوله په خوله او سینه په سینه له یوه نسل څخه بل ته نقل شوي دي دا لاندې ډولونه لري:

۱. ولسي نکلونه او حکایتونه، ۲. وړې کیسې، ۳. متلونه، ۴. اصطلاحي او محاورې، ۵. تشبهات او استعارې، ۶. چستانونه، ۷. تکیه کلامونه، ۸. رمزونه یا کنایې، ۹. دعاوې او ښېراوې، ۱۰. سترې مه شې، ۱۱. ټوکې او ټکالې (فکاهیات) ، ۱۲. روایات، ۱۳. القاب او صفتونه، ۱۵. د ماشومانو له پاره کیسې او نکلونه (چې زیاتره ,, ښه سلوک هڅونې،، (اخلاقي انتباهي) بڼه لري).

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤.١.١١ د فولکلوري ادب راټولونې اهميت:

د ولسي منظومو او منثورو ادبياتو راټولولو، ليکلو او په دې وسيله خوندي کولو له پاره تر يوې يا يوې نيمې پيړۍ مخکې زماني پورې ځانګړې پاملرنه نه کېدله، په اروپا کې نولسمې پېړۍ په منځنۍ يو کلونو کې د څېړونکو او ادب پوهانو پاملرنه د ادب دغې ارزښتناکې برخې ته وا وښتله، د هغې په راټولولو او کتابي بڼه خپرولو يې لاس پورې کړ. دغو پوهانو نه يوازې دا چې د خپلو هېوادو او ولسونو، بلکې د ختيځو هېوادونو د ميشتو قومونو او ولسونو د ولسي ادبياتو په راټولونه او خپرونه يې پيل وکړ او دغسې يې د ولسی ادب يوه برخه له هېرولو او ورکېدلو څخه و ژغورله. د بېلګې په توګه د دغو پوهانو له ډلې څخه فرانسوي ختيځ پوه جميز ډار مستېټر (۱۸۴۹ .۱۸۹۴م) يادونه کولی شو چې د پښتو ولسي شعرونو بېلابېل ډولونه يې په يوې مجموعه کې راټول او په (۱۸۸۸م) کال يې په پاريس کې د ,, پښتونخوا شعر هار او بهار،، په نوم خپره کړه.

وروسته بيا کله چې زموږ په هېواد کې مطبوعات رامنځته او عام شول ځينو ليکوالو د فولکلور راټولونې ته هم پاملرنه و کړه او په سراج الاخبار بيا نورو خپرونو کې زموږ د دغو ادبياتو يوه نيمه بېلګه خپره شوه. د رواني لېږديزي لمريزي (هجري لمريزي) پېړۍ په لومړۍ يو کې (۱۳۰۸ھ ش) انجمن ادبي کابل، د کندهار ادبي انجمن (۱۳۱۱) پښتو ټولنه (۱۳۱۶) او دغسې نور فرهنګي مرکزونه جوړ او خپرونې رامنځته شوې، ډېرو ليکوالو ته د فولکلوريکو څېړنو او خپرونو لارې چارې برابرې شوې. په دې لړ کې د متلونو، لنډۍ يو او نورو ولسي شعرونو او کيسو مجموعې چاپ او خپرې شوې. د فولکلوريکو څېړونو سمپوزيمونه او سيمينارونه جوړ او په دې ډګر کې ارزښتمن کارونه ترسره شول.

٥.١.١١ د ولسي ادبياتو ځانګېړنې:

۱. ولسي منظوم ادب د عربي عروضو او اوزانو تابع نه دي، خپل ملي ولسي وزنونه لري، په هجاء او سيلاب د تقطيع وړ دي.

۲. ولسي ادبيات موضوع په لحاظ د ولسي او کليوالي ټولنيزو، اقتصادي او کولتوري اړيکو څرګندونکي دي، کليوال چارپېريال او د خلکو ژوند په کې منعکس کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. ژبه يې ساده، سوچه او د خلکو يا ولس له ورځنۍ محاورې سره برابر ده.

۴. ډېره مبالغه او له حقيقته لرې خبرې او تصنع په کې نه ليدل کېږي.

۵. د پردۍ يو ژبو اغېزه په دې ادبياتو کې کمه او په نشت شمېر ده.

۶. دا چې د دغو ادبياتو زياته برخه د نالوستو او بېسوادو وګړو د ذهن او فکر محصول ده، او رامنځته کوونکې يې په ولس کې اوسېږي د ولس د ټولو مسلطو کولتوري او ټولنيزو ارزښتونو او روابطو تابع دي.

۷. ادبي لفظي او معنوي صنايع، تشبيهات او استعارات په کې له عقل او پوهې نه وتلي او غير طبيعي نه دي.

۸. د ادبيات د اجتماعي ارزښتونو په لړلو سره ډېره له لوړو هنري ارزښتونو څخه هم برخمن دي، چې زموږ د ولس د لوړ هنري او ادبي ذوق، ښه ځرګندويي او استازيتوب (نماينده ګي) کولې شي.

۹. په دې ادبياتو کې د پښتو ښېر او د ژوند څېرې کټ مټ انعکاس مومي.

۱۱. په ولسي ادبياتو کې ښکلا، اسانتيا او رښتيا يا په بله ژبه ښکلى والى، اسانوالى او رښتياوالى په ښه بڼه ځان ښکاره کوي.،، (سيد محى الدين ۱۳۸۶ لېږدى، ۱۰۴ چوپړى).

ارستاليس يا ارسطو پر۴۴ کلنۍ کې ۳۴۰ مخزېږدي کال لمپاکا ته له سکندر مقدوني سره راغلى و او زموږ له هواويچې، سبمې، جګړې او جرګې يې پند اخستي و، نوموړى د لرغوني يونان درې ګونو فيلسوفانو څخه وو، نوموړى د اريستو کلس افلاتون زده کوونکى دى، او اريستو کلس بيا د سقراط حکيم زده کوونکى دى. ارسطو د سکندر مقدوني ښوونکى دى. ارسطو د فزيک، شعر، ټولنپوهنې، منطق، بيان، سياست، دولت، او اخلاقو په اړه يې ډېرې څېړنې کړې دي.

,, الميه شاعري : د ارسطو په نظر په کومه شاعرۍ کې چې انساني کردارونه د خپل چاپېرېيال له عامو وګړو څخه ډېر ښايسته، خوندور، او په غوره خويونو موصوف وښودلى شي، په داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

صورت کې به اشعار الميه بنه خپلوي.،، (محمد ابراهيم، ۱۳۹۳لېږدی، ۱۹۰ چوپړی) زه دلته دا رونوم چې.

په ټولنېزه کره کتني پام له مخې، پښت، چارپېريال، او زمانه اړين توکي دي، زما د ملګري ورور پوهندوی محمد براهيم همکار په خپل ليکي ادبي کره کتنه کې کښلي دي، چې د اېنګلېستان ادب کې به شين اسمان، او سور لمر ستايل کېږي او زموږ په ادب کې يخې ولې سورى، ستايل کېږي، او يوه مصرى يې داسې ليکلي.

▲ ګل د ګلاب بوی د سنځلې

سورى د ولې د غېږ د يار مزه کوينه

او کېسه داسې کوي چې ,, يوه ورځ مې اوستاد له خولې د يوه چيني سيلاني او اروپايي سيلاني نظرونه واورېدل؛ چينايي سيلاني چې کله اروپا ته تللی و، د هغه ځای د خلکو د ښکلا ستاينه يې کړې وه، مګر په مخ کې يې يوازې د لوړې پوزې په اړه ويلي و ,, د اروپا خلک ښکلي وو خو پوزې يې لوړې وې، چې ښکلا يې يوه څخه کمه کړې وه.،،

همدا رنګه يوه غربي سيلانی چين ته تلی و هغه د سيمې د خلکو د ښکلا په اړه ويلي وو؛ ,, د چين خلک ښکلي وو خو يوازې د پوزې پيتوالي يې ښکلا ته يوه څه زيان رسولی وو.،، له پورته څرګندونو څخه دا پايله لاس ته راځي، چې په يوه ټولنه کې لوړه پوزه د ښکلا معيار و او په بله ټولنه کې پيته پوزه د ښکلا معيار و.،، (محمد ابراهيم، ۱۳۹۳ لېږدی، ۱۲۷ چوپړی).

,, د شيانو او حالاتو په اړه چې څرنګه خبرې کېږي يا فکر کېږي: انسان د ځينو شيانو په اړه فکر کوي، يا خبرې کوي نو په همغه بڼه يې په شعر کې را وړي لاندې لنډۍ د هغو فکر زېږنده ده، چې د ليلا او مجنون د کيسې په ورستی پيغام رېښتينوالي د اوريدونکو په ذهن کې کښېنوي.

▲ اسمان ته لاړ د ختو نه شته

ليلا مجنون په عاشقی ختلي دينه.،،

(محمد ابراهيم، ۱۳۹۳ لېږدی، ۱۲۷ چوپړی).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶.۱.۱۱ اخلاقي کره کتنه

پخوا د ادب موخه د یوه شي ښه والی او بد والی څرګندول و. د دې خبرې یا نظریې په رڼا کې ځینو کره کتونکو دا ویل، چې ځینې شعرونه ډرامې داسې دي، چې هېڅ مقصد نه لري نو دارنګه نظمونه او ادب ښه کار نه دی او هسې بې ځایه خوارې ده، افلاتون په همدې وجه هم له خپل دربار څخه د شاعر مقام ورک کړ.

همدا رنګه د وخت په تېرېدو سره داسې ادب منځ ته راغی چې شوندې، زلفې وستایل شوې، د دارنګه شعرونو په اړه کرکتونکو پرېکړه وکړه.

چې ادب د اخلاقو په معیار تلو، یعنې د هر ادبي اثر د پای ټکی به اخلاق وي او په همدې ارزښتونو به کتل کېږي. که چېرته د اخلاقو تله یې درنه نه وي نو د داسې ادب لوستل او رواجول په کار نه دي. اوس دوه پوښتنې رامنځته کېږي:

۱. په یوه ټولنه کې د اخلاقو معیار څه دی؟
۲. د اخلاقو معیار څنګه په کار دی ؟

د لومړۍ پوښتنې په اړه باید و وایو: په ټولنه کې اخلاقو معیار ټاکل ګران کار دی. په یوه ټولنه کې د اخلاقو معیار یوه ډول اوپه بله ټولنه کې بل شان دی. دا چې په ګڼو ټولنو کې د اخلاقو معیار یوه شان نه دی نو ویلی شو، چې اشرف مفتون، غني خان، د فارسي حافظ، سعدي، که زموږ د ټولنیز اخلاقي معیار له مخې وڅېړل شي نو ډېری شعرونه به یې د اخلاقو په تله پوره ونه خېږي، مګر کې دی شي په ځینو ټولنو کې نوموړو شاعرانو اشعار د اوچتې پوړۍ شاعري وي.
پایله دا شوه، چې د یوه ادبي اثر د کره والي معیار دې اخلاق ونه ګڼل شي.

د دویمې پوښتنې په اړه باید و وایو، چې د اخلاقو معیار هم ګران کار دی. د ادب ډېری داسې برخې شته چې بې له تفریح یې بل مقصد نه وي، لکه:.

- تر نیمو شپو راتګ دې ځار شم
لکه ګیدړ چې کوړکې چرګې ته ورځینه،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

حمید مومند بیا یوازې تفریح او د ذوقونو روزل یې موخه کوي. د پورتنۍ یو خبرو نتیجه دا شوه چې اخلاقي کره کتنه کې د کره کتنې هغه ټولې خوا وې په پام کې نه نیول کېږي نو ځکه یوازې ځان د یوه ادبي اثر د کره والي له پاره پوره نه ګڼو، بلکې د دې ترڅنګ نور معیارونه هم په پام کې نیول په کار دي او هم ډېری کتابونه موږ د کره کتنې په اخلاقي نظرېې نه شو کتلی.

ډاکټر زرینکوب لیکي:- ځینو اخلاقي ارزښتونه د کره کتنې اصل ګڼل دي، هر هغه شعر او خبره، چې حکمت او اخلاقو ته نږدې او ورسره برابره وي، خوښوي اوستایي یې او هره هغه څه، چې اخلاقو او حکمت خلاف وي، غندي او ردوي یې، په دې وجهې له ډېرې پخوا زمانې څخه اخلاق د کره کتنې له ارزښتونو څخه ګڼل شوي دي.،، (محمد ابراهیم، ۱۳۹۳ لیږدی، ۱۲۷ چوپړی).

پر ټولنه او ژبه د خرابې شاعرۍ اغېز: شاعر د خپلې ټولنې له پاره د رښتینولۍ نښه ده او سپېڅلتیا سمبول دی. که شاعر په خپلو شعرونو کې دروغو او مبالغې دود جاري کوي، چې په دې سره بیا قوم او ولس خوار او ذلیل شي، ترټولو لا دا چې د شاعر شعر په واسطه داسې ترکیبونه او جملې مخې ته راشي، چې محض تر فحشا پرته بله موخه نه لري، چې په دې سره ټولنه بدو نه بدې خوا ته مخه کړي، داسې شاعري بیا د ولس له پاره پرته له دې، چې زهر وبلل شي او په لوی لاس د خپل ولس وژل شي نور څه نه ترې جوړېږي. په ناوړه چې وي هغه ټولنې ته مسول دي او ځوان نسل بدبختۍ یو پړه هم پرداسې شاعرانو وي چې فحشا، دروغو او مبالغې پرته په خپل شعر کې بل څه ته ځای نه ورکوي، او پام کوي چې شهرت او پیسو ګټلو همدا لاره ده، دوی په خطا دي، هغه چې د ټولنپالنې، هېوادپالنې او ژبپالنې په روحیه څه کوي له دوی ډېر غوره دي. (د محمد ابراهیم، ۱۳۹۳ ل، ۱۶۷ تر ۱۸۵ چوپړو پوري وګورئ)

درنو لوستونکو او د لغمان ولایت ډېرو ښاغلو پر دین مینو ولسونو، علمای کرامو، مشرانو، ځوانانو، کشرانو، خویندو او ورونو، هر چېرې چې یاست سلامونه او نیکي پېرزوینې مې ومنئ. ډېر د خوښۍ او خوشحالۍ ځای دی چې لغمان ولایت ته الله عظیم په خپل قدرت او عظمت یوه طبیعي ښکلا ور په برښه کړې ده. ښه هوا، زیاتې اوبه، د پښتو ژبې لرغونی لیک لوست، پښتو ژبې کښلې وګړني زېرمه خلور نور د هغه نعمتونه دي چې الله عظیم د دې ولایت په هستوګنو پېرزو کړي دي، د طبیعي ښکلا تر څنګ د دې ولایت خلک هم په فطري توګه سوله خوښونکي دي، او جنګ او جګړې پر دوی تمبل شوي دي. رښت ته ولاړ شوي دي، غوره مشرۍ او غوره پرېکړې یې تل بې لورې په لوړ حس د ټاټوبي پالنې، نوې پېر کې د نویو سپېڅلو اندونو سره چې تل پر دې دنیا او پر هغې دنیا د بریالیتوب او بریا جوګه کېږي پرې کړ کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ .۱۱ بېلګې يې

۱.۲.۱۱ په ليکونو کې د لنډۍ يو، ټپو، ټيکۍ يو او مصرۍ يو کارول

تر ټولو ښه ليک د افغانستان د الله بخښلو درنو درانه ليکونه چې دوستۍ او ملګرۍ يادونه تازه ساتي، هغه د وګړو تر منځ د ليکونو لېږد رالېږد دی، لرې ته يې په سم تيک کړی دی همدا دی، چې يوه لنډۍ يې په کې په ښه هنر کښلې ده.

,, د موسی. شفيق! له خوا راغلی ادبي ليک:
زما مشر او مهربان ورور رښتين صيبه!
ستاسې ښکلی او رنګين ليک د وخته رارسيدلی و، ستاسې د خواږه ليک د خوږو جملو موسيقي مې هم په غوږو کې ده، ستاسې د فکر مارغه چې دلته راغی، ما په ډېرو ښکلو او ښايسته ځايونو وګرځاوه، هلته د صحرا په لمن کې د څه کم څلور زره کالو زوړ اهرام مې ورته وښود.

دا اهرام لکه د کابل د ښار د غرونو د ديواله غوندې د انسان په زرګونو سرونو اباد شوی دی، د دې ابدی قبر شاته د انسانيت يوه درد ناکه کيسه پرته ده.
داد خرافاتو ځلي چې د فراغنه و او کاهنانو د خرافي ذوق د مړولو دپاره د خوارانو او غريبانو په غوښو، وينو پورته شوی دی، د بنيادم په تاريخ کې د غلامی او ګر (ظلم) مناره ده. په هر حال که سړی لږ څه خپل حساسيت سوړ کړي، د عقل ځای عاطفې ته پرېږدي او د تاريخ په فلسفې په سې و نه ګرځي نو د سپوږمی په شپو کې د اهرام د سطحې نه د قاهرې ننداره بالکل د خيال او خوبونو په درياب سړی لاهو کوي.

تېره ورځ د پسرليا اختر و، د نيل د غاړې په باغونو او چمنونو کې رنګا رنګ ګلونو چپې وهلې، د طبعت د دې ښايسته او پيمخو منظرو ليدل د فوټو اخيستو شوق پيداکوي،
دلته ستا دا لنډۍ را په ياد شوه؛
حاجت د بلې کمرې نه شته؛ سترګې کمره کړه په کې واخله تصويرونه
پوهاند صديق الله. رښتين ته
محمد موسی. شفيق! قاهره مصر ۱۳۳۱هـ ش ،،
(صديق الله ۱۳۶۱ ل ل کال، ۳۶ چوپړی).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.۲.۱۱ نه ماتېدونکې پښېله (رښتي پښېله، حکمي قافیه)

هغه پښېله(قافیه) ده چې د لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصری په پیلنۍ او پاینۍ مسرې په پاینۍ ځپه باندې راځي، په لړه کچه په نهمه ځپه کې او په ډېره کچه په دوېویشتمه ځپه نه ماتیدونکې پښېله بلل کېږي، چې د نوموړو پېیلو ترنګتوک خوندې کوي.
له لرغوني پېر څخه پښتنو پېلنو په خپلو پېیلو کې ترې ګټنې اخستې دي، چې د هر وی په پای کې به د هې ,, ه ،، ابېځي لړ ,, ردیف ،، په بڼه اړین شتون و لري.
,, دا ډول قافیه عموماً په لنډۍ یو کې مراعات کېږي، چې د هرې لنډۍ په پای کې باید د (ه ، مه او نه) اهنګ راشي. لکه :

▲ زما د لـرې وطن یاره
رب دې سپورمۍ کړه چې دې و کړم دیدنونه

▲ د سحر باده رنګ دې ورک شه
زه د جانان په نم لمده وچه دې کړمه،،

(محمد ابراهیم، ۱۳۹۰ ل ل کال، ۲۸ چوپړی)

۳.۲.۱۱ درسي کتابونو (TEXT لیکي) کې د لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصری کارول

د TEXT ویبکی، وی یا لغات له TEXTURE څخه اخیستل شوی چې د اوبدل شوي (اوبدل شوی) په مانا سره دی. د TEXT اصطیلاح د هغه کتابونو له پاره په کار وړل کېږي، چې په هغه کې ټولې کوشنۍ (جزئې) ټکي په کې د نظر لاندې نیولې وي، او د بېلا بېلو معلوماتو د رسولو او څرګندولو له پاره ترې ګټه پورته کېږي.

پورتني بڼه کښلو څخه یوازې د سید صدیق ,, فکري ،، ځنې ځینې لنډۍ، ټپې او مصری کښم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ,, افسوس افسوس خپله وطنه
څه نازولی دې په غېږ کې لويديمه

▲ سوړ اسويلی مې خولې ته راشي
چې را په ياد شي د وطن ښايسته ګلونه

▲ چې يوه خوا باد بل خوا باران وي
چتې بيبان وي څوک به کومې خوا ته ځينه

▲ د هجر اور دی چې بلېږي
دودونه يې خېږي د زړه غوښې مې سېځينه

▲ نه مې څوک خپل او نه خپلوان شته
په نظر هرې خوا اغيار راته راځينه

▲ په خوب کې ګرځم چېرهار کې
کله چې ويښ شم په کوډله کې پروت يمه

▲ خوب او خندا په بې غمي شي
د غمزده زړونو به څه خوبونه وينه

▲ سر مې پنجابه پورې لاړو
الله د خير کړې چې به نور کومه خوا ځمه ،،

(خان سلام، ۱۳۸۷ لېږدی، ۵۵ او ۵۶ چوپړی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤.٢.١١ د پښتو ادبي ليکوالو د ليکوالو او يا د هغوی د کښلو، پېيږن (پېيلې) اوستاد له پاره له لنډی، ټپې، ټيکی او مصری څخه په خپله ليکنې او ننتوزې پای کې ګتنې اخلي.

اې ,, الف ،،

لکه: فضل حق شيدا. چې په ۱۹۷۵ زېږدي کې د سيدجمال الدين افغاني حالات او خيالات، ترجمه او تاليف کړي و، د خپلې روغه ييز سرليک پای کې د سيدجمال الدين افغاني ستای له پاره لاندېنی لنډی بوږولي وه، چې کښلی يې د يونيور ستي بوک ايجنسي، پېښور ښار کې، درېيم ځل له چاپ څخه سلامت تېر کړي دي، چې پر له په ګڼه يې :. ۷۷۵۶.

بې ,, ب ،،

لکه: رفيع الله ستانکزي چې د ليکوال د ليکي څلېر کې د ددو دود، د خپلې روغه ييز سرليک پای کې آرام خو له شوره ډک انسان، ستای له پاره لاندېنی لنډی بوږولي وه، چې په نوموړي کښلي کې د مومند خپرندويه ټولنې کې د ليکوال له لورې له چاپ څخه سلامت په ۱۳۸۸ لېږدي کې تېر کړي دي.

پې ,, پ ،،

لکه: ببرک مياخيل په ۱۳۸۹ لېږدي چې د ليکوال پوهاند ډاکتر زيور الدين زيور ټولنيز شخصيت د نظر په پای کې د خپلې روغه ييز سرليک پای کې نوموړي د ستای له پاره لاندېنی لنډی بوږولي وه.

▲ ستا د ښايست ګلونه ډېر دي

ځولی مې تنګه ده به کوم، کوم ټولومه

(فضل حق شيدا، ۱۹۷۵ زېږدی، ۵۴ چوپړی)، (صفی الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۳۸ چوپړی)، ,, ببرک مياخيل، ۱۳۸۹ لېږدی، پوهاند ډاکتر زيور الدين زيور ټولنيز شخصيت د نظر په پای کې ،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټپ ,, ت ،،

لکه: فضل حق شیدا. چې په ۱۹۷۵ زېږدي کې د سیدجمال الدین افغاني حالات او خیالات، ترجمه او تالیف کړي و، د سیدجمال الدین افغاني ستاې له پاره ورم له پاره لاندېنۍ مصرۍ بوږولې وه، چې کښلی یې د یونیور ستي بوک ایجنسي، پېښور ښار کې، درېیم ځل له چاپ څخه سلامت تېر کړي دي، چې پر له په ګڼه یې :. ۷۷۵۶.

,, ته دې ملا وتړه لړ پاسه!

ګوره چې خدای در لره څه کوي مینه ،،

(فضل حق شیدا، ۱۹۷۵ زېږدی، ۱۹۴ چوپړی)

ټپ ,, ت ،،

لکه: سید هیبت الله حسیني. چې په ۱۳۸۹ زېږدی کې د پوهنمل اوستاد ببرک میاخیل په اړه کښلي دي، او د نوموړي یادونه یې کټ مټ راخستې ,, نه یوازې زمونږ پښتو دیواني شعر د حالاتو له ناخوالو خپله لمن ډکه بلکې زمونږ ولسي شاعري په ځانګړې ډول لنډۍ هم له دې خبرو ډکه ده زه به د بېلګې په ډول دوې لنډۍ را واخلم:

بیا به د چا په کـــور غوغا وي

په هوا ګرځي د روسانو جهازونه

کارمله غبرګ بچــي دې مړه شه

پیلوټ دې ومره چې کړه بمباروینه،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵.۲.۱۱ متل لنډۍ، ټپې، ټیکې او مصرۍ (Saying, Simile, Parable, Example, Model or Idiom Landay, Tapa, Tikay and Masray):

د وی یا ویکیي له متل، مقوله، کره وینا مثال او نمونه یي لنډۍ، ټپې، ټیکې او مصرۍ ته وایې.

او په اصطلاح کې هغه لنډۍ، ټپې، ټیکې او مصرۍ دي چې دننه نی سکالو یې داسې رونېږي: چې پېیلن یا پېیلنه په لنډۍ، ټپې، ټیکې او مصرۍ کې متل، مقوله، کره وینا مثال؛ تشبیه (ورته والی)؛ هغه لنډه کیسه چې د اخلاقو درس ورکوي؛ عبرت؛ نمونه، موډل، کاپي، سر مشق، ورته (مشابه) ، جوړښت، رغښت، هغه کره وینا مثال چې پېیلن یا پېیلنه یې له مخې پېیله کاږي، هغه سړی یا ښځه چې انځورګر یې له مخې څېره کاږي، اصطلاح، لهجه او د افادې خاص ډول وندي کوي.
چې لاندېنی لومړی یې ټپه ده چې د متل په بڼه ترې په ټولنه کې ګټنه اخلې او دوېیمه یې لنډۍ ده چې د متل په بڼه ترې په ټولنه کې ګټنه اخلي. لکه:.

- په څو ځله مې درته ویلي
چې له اشنا دښمنه ځان ساته مینه

- په پت کې تور مصلی ښه دی
بې پته یار چې شهزاده وي ورک دي شینه

٦.۲.۱۱ ویرنه یا مرثیه، ساندې لنډۍ، ټپې، ټیکې او مصرۍ (Elegy or Wailings Landay, Tapa, Tikay and Masray):

لغوي معنا یې پر مړي ستاینې او ژړېدنې دي او په ادبي اصطلاح هغه لنډۍ، ټپې، ټیکې او مصرۍ دي چې پېیلنو (شاعرانو) په کې د مړي د نیکۍ یو او ښېګڼو ستاینې کړې وي او هغه پر مړینه یې د خواشینۍ او خفګان ځرګندونه کړې وي.

- څرګند د خاورو لایق نه دی
چټک دې جوړ کړي بالکۍ په سینګارونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ که نور دې هرڅه میراتېږي
میرات دې مه شه دا د غاړې تاویزونه

▲ بې وروره خور په کوځه راغله
ناره یې و کړه شپه به چا کړه کومه

،، ... . ساندې پسې کوي او په دې مورد کې یوه پسې وایي:-

▲ چې د چا خپله ابۍ نه وي
د ګوټ پنا ژړا به خوک په سي کوینه،،

(ګل باچا الفت، پښتني دودونه، د پښتو ټولنې ادبیاتو د څانګې له خوا، د چاپ کال تله ۱۳۳۶ لېږدی، چاپ شمېر ۱۵۰۰، پر له پسې نمبر ۱۳۰، انتساب: د اعلحضرت معظم المتوکل علی الله محمد ظاهر شاه حضور ته د دوی د تولد د ۴۴ کال د جشن په مناسبت. د پښتو ټولنې له لوري. د عامه کتابتون کې د موندلو ګڼه ۳۹۰ پ ۲۵ پ ،او ۲ پ ۴۷۱ پ. (ګل باچا الفت، ۱۳۳۶ لېږدی، ۲۰ چوپړی).

۷.۲.۱۱ لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ ژباړه نورو ژبو ته

لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ ژباړه (ترجمه یا Translation) د وی له پامه د وی، غوندې، غونډلې، وینا، کښلې او لیکي سراسر لېږد ته وایي.
او په اصطیلاح کې د پښتو ژبې (زېرمې ژبې، اصلي ژبې یا سرچینې ژبې) څخه د هدف ور ژبې ته د لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ متن، کښنې، بوروني د مانا کټ مټ لېږدولو او رسولو ته وایي.
په رښت کې که د پښتو ژبې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ بلې هرې ژبې ته واړول شي، نو هغه خوږوالي چې په پښتو ژبه کې شتون لري او لوړ حس د اخستنې، تاثېر، خوږلنتوب، څېږه خجیز ټولوالي رغښت او ترنګتوک په نورو ژبو کې په ورته بڼه هېڅ شتون نه لري. بېلګې یې په لاندېنۍ دوې لنډۍ، یوه ټپه او یوې مصرۍ کې وینئ:.

(c) ketabton.com: The Digital Library

باز مې کارغانو سره لاړه
مرداري غوښې بې خوراک شي مړ به شينه

يوو افغاني لنډۍ شعر ترجمه پشه يي زبانه پلی:.

مويي بازم کايکه پلی شاړين
موردار پي پی خوراک بی مړتپی.

ترجمه اين شعر لندی ,, لنډۍ ،، پشتو در زبان دری (تاجکی، فارسی):.

شاهين من با كلاغ ها رفت
گوشت های کثیف را می خورد و بعد از آن می میرد.

اس پشتو لنڈے ,, لنډۍ ،، نظم کا اردو زبان میں ترجمہ:.

میرا بازو کووں کے ساتھ چلا گیا۔
وہ گندا گوشت کھائے گا اور اس کے بعد مر جائے گا۔

ترجمة قصيدة الباشتو اللندى ,, لنډۍ ،، با إلى اللغة العربية.:.

ذهب صقرى مع الغربان
يأكل اللحم القذر ويموت بعدها.

Это перевод стихотворения пушту лoндaе на русский язык:.

Мой ястреб пошел с воронами
он будет есть Грязное мясо и будет мертв после этого.

This Pashto Landay poem Translation in English Language:.

(c) ketabton.com: The Digital Library

My hawk went with crows

it shall be eat the Drity meats in will dead after it.

Bu pushtu Landay she'rining o'zbek tilidagi tarjimasi:.

Mening lochin qarg'alar bilan ketdi

Undan keyin o'lik vasiyatdagi iflos go'shtlarni yeyish kerak.

Dieses Pashto Landay Gedicht Übersetzung in deutscher Sprache:.

Mein Falke ging mit Krähen

Es soll das schmutzige Fleisch sein, das danach tot ist.

Ce poème Pashto Landay Traduction en langue française:.

Mon faucon est allé avec des corbeaux

il sera mangé les viandes sales dans la volonté morte après elle.

▲ له دېواله مې سر اوچت که

وېنم ښارو سره کارغه لوبې کوینه

یوو افغاني لنډۍ شعر ترجمه پشه یي زبانه پلی:.

دیواله دی کاپالم وډی کریمه
شارو پلی کایکه اخلتیو

ترجمه این شعر لندی ,, لنډۍ ،، پشتو در زبان دری (تاجکی، فارسی):.

اگر سرم را از روی دیوار بلند کنم
پرنده اصلی را ببینید که در حال بازی با کلاغ است.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اس پشتو لنڈے ,, لنډۍ ،، نظم کا اردو زبان میں ترجمه:.

اگر میں دیوار سے سر اٹھاؤں
مینا پرندے کو کوے کے ساتھ کھیلتے ہوئے دیکھیں۔

ترجمة قصيدة الباشتو اللندى ,, لنډۍ ،، إلى اللغة العربية.:.

إذا رفعت رأسي عن الحائط
رؤية الطائر الرئيسي يلعب اللعبة مع الغراب.

Это перевод стихотворения пушту лoндaе на русский язык:.

Если я подниму голову со стены
увидьте птицу майна, играющую в игру с вороной.

This Pashto Tapa poem Translation in English Language:.

If I lift my head off the wall
sight the maina bird playing the game with crow.

Bu pushtu tapa she'rining oʻzbek tilidagi tarjimasi:.

Boshimni devordan ko'tarsam
qarg'a bilan o'ynayotgan maina qushini ko'ring.

Dieses Pashto Tapa Gedicht Übersetzung in deutscher Sprache:.

Wenn ich meinen Kopf von der Wand hebe
Sehen Sie den Maina-Vogel, der das Spiel mit der Krähe spielt.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Ce poème Pashto Tapa Traduction en langue française:.

Si je lève la tête du mur

voir l'oiseau maina jouer au jeu avec le corbeau.

▲ جانانه سمه امریکه یې

هم ملامت یې هم زارۍ درته کومه

یوو افغاني ټپه شعر ترجمه پشه یي زبانه پلی:.

انړوالم سم امریکاګوني

هم ملامت یي او هم زاري به مو کاتوم

ترجمه این شعر تپه ,, تپه ،، پشتو در زبان دری (تاجکی، فارسی):.

عزیزم شما هم مثل آمریکا هستید

من شما را سرزنش می کنم و از شما نیز التماس می کنم.

اس پشتو ٹپے نظم کا اردو زبان میں ترجمہ:.

پیارے تم امریکہ جیسی ہو۔

میں آپ کو ملامت کرتا ہوں اور میں آپ سے بھی مانگتا ہوں۔

ترجمة قصيدة الباشتو تابا إلى اللغة العربية.:.

حبيبي أنت مثل أمريكا

ألومك وأتوسل إليك أيضًا.

Это перевод стихотворения пушту Тапа на русский язык:.

Любимая, ты такая же, как Америка

(c) ketabton.com: The Digital Library

Я виню тебя и умоляю тебя также и от тебя.

This Pashto Tapa poem Translation in English Language.

Beloved you are same as America

I blame you and I beg you also from you.

Bu pushtu tapa she’rining o‘zbek tilidagi tarjimasi:.

Boshimni devordan ko'tarsam

qarg'a bilan o'ynayotgan maina qushini ko'ring.

Dieses Pashto Tapa Gedicht Übersetzung in deutscher Sprache:.

Wenn ich meinen Kopf von der Wand hebe

Sehen Sie den Maina-Vogel, der das Spiel mit der Krähe spielt.

Ce poème Pashto Tapa Traduction en langue française:.

Si je lève la tête du mur

voir l'oiseau maina jouer au jeu avec le corbeau.

▲ پاس په کمره ولاړې ګلې

نصیب د چا یې اوبه زه در خېږومه

یوو افغاني مصری شعر ترجمه پشه يي زبانه پلی:.

کمر شرا ډکچي ګل لايي

نصیب پی کویتي ورګه مو ډاکی توم

ترجمه این شعر مصری ,, مصری ،، پشتو در زبان دری (تاجکی، فارسی):.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای!؛ گل که بر دامنه کوه استاده ئی،
ابیاری شما بخش من میباشد، نمی دانم شما بخش که میشوید.

اس پشتو مصرے نظم کا اردو زبان میں ترجمه:.

ٹیلے کے اوپر کھڑے پھول!
پانی تومیں دے ر ها ھوں لیکن پته نہیں تم کس کے قسمت میں ھو

ترجمة قصيدة الباشتو مصريه إلى اللغة العربية.:.

أوه ؟، زهرة التي تنمو على الجرف !،
ريك لي. ولكن لمن ستنتمي؟

Это перевод стихотворения пушту месрияа на русский язык:.

О?, Цветок, что ты растешь на Утесе!,
ваш полив принадлежит мне. Но кому бы вы принадлежали?

This Pashto Masray poem Translation in English Language:.

Oh?, Flower that you grow on the Cliff!,
your irrigating is belonging to me. But whom would you belong?

Bu pushtu Masray she’rining oʻzbek tilidagi tarjimasi:.

Oh?, Qoyada o'stirgan gul!,
Sizning sug'orishingiz menga tegishli. Lekin siz kimga tegishli bo'lardingiz?

Dieses Pashto Masray Gedicht Übersetzung in deutscher Sprache:.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Oh?, Blume, die du auf der Klippe züchtest!,

deine Bewässerung gehört mir. Aber zu wem würdest du gehören?

Ce poème Pashto Masray Traduction en langue française:.

Oh ?, Fleur que tu fais pousser sur la Falaise !,

ton irrigation m'appartient. Mais à qui appartiendriez-vous ?

,, په انګلېسي ژبه کې د ژباړې اړوند یوه اصطلاحي توپیر شته (چې هره ژبه یې نه لري) او هغه دا دی چې په انګلېسي ژبه کې لیکلې ژباړې ته د (Translating) او وګړني ژباړې یا د بېلابېلو ژبو د کاروونکو ترمنځ وګړني یا اشاروي اړیکو ته د (Interpreting) اصطلاح کارول کېږي. چې په دې ترتیب سره ژباړه (Translation) یوازې هغه پېر پیل کېږي. چې په یوه ژبه یوه شی ولیکل شي.،،
(نامیت بهاتیا، ۱۹۹۲ زېږدی، ۱ چوپړی)

,, یوه ژباړونکې او ژباړونکی تل له دې خطر سره مخامخ وي، چې په تېروتنه د زېرمې ژبې غونډلې، پښویه، یا کړپوهنه او غونډلې اوډون د بلې ژبې ته رمت ولېږد وي.
شونې ده دا ډول د لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصری ژباړې ,,اوښتې،، ځینې پېر د پښتو ژبې څخه داسې ګټورې ماناوې، او د پښتون پښت بډایه پښتو ژبې ربښتې ربښې نورو ژبو ته ولېږدوي، چې هغه پښتون پښت خپله زوکړه کړې ویکي وي، د کروندو، کرکېلې، شپنو، آس غلونې سیالیو، اوښانو، ژرندو، تورو او سپرو اسبابو له پاره ټاکلې، چې په نویو راتلونکي پېر له پاره په هرو اسبابو او توکو کې ترې ګټنې واخلي.
په ورته بڼه بلې ژبې کې کالک غونډ (Calques) او پورویونه (Loanwords) نورې ژبې لابډایه کوي.،،
(کریستوپیر، ۱۹۸۳زېږدی، ۸۴ چوپړی)

,, د سپېڅلو (آسماني) کتابونو او متنونو د لومړنۍ یو ژباړونکو په ګډون، ټولو ژباړونکو د هغو ژبو په شکل نیونه کې مرسته کړې چې دوی ورته ژباړې کړې دي. (کریستوپیر، ۱۹۸۳زېږدی، ۸۷ چوپړی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

,, دا چې ژباړه یوه ستونزمن بهیر دی، نو د ۱۹۴۰ مې ز لسیزې راهیسې د ژباړې اتومات کولو یا د انساني ژباړونکي سره د میخانیکي مرستې له پاره تر یوه حده بېلابېلې بریالۍ هڅې شوې دي. په دې وروستۍیو کې، د انټرنیټ منځته راتللو د ژباړې خدمتونو له پاره د نړۍ په کچه بازار غوړولی او د "ژبې ځایی کول یا لوکلایزېشن" یې اسانه کړي دي.،، (جان بینجامین، ۲۰۰۶ زېږدی، ۱۳۳ چوپړی)

,, په روښانه ټکو، د مېټافرېز مفهوم ,, ټکي په ټکي ژباړه،، یوه نیمګړی مفهوم دی، ځکه چې ډېری پېر یوه ځانګړی غونډ په یوه ځانګړې ژبه کې له یوې څخه ډېرې مانا ګانې لري او له دې امله شونې ده چې د یوې غونډ مانا په یوه ځانګړې ژبه کې له یوې څخه په ډېرو غونډونو کې بیان شي. له دې سره سره، ,, میټافریز،، او ,, پارافرېز ،، ښایي د ژباړې د شونو تګلارو د کارولو په برخه کې د نا پېژندو ماناګانو په توګه کټور وي.

دا توپیر د انګلېسي ژبې شاعر او ژباړونکي جان ډرایډن (۱۶۳۱-۱۷۰۰ زېږدي کلونه) په کار واچاوه، جان ډرایډن ژباړه په هدف وړ ژبه کې د اصلي ژبې د کارول شویو عبارتونو د معادل او مترادف موندلو د غوراوي پر پېر د افادې او غونډله بندۍ د دغو دوو حالتونو د برابر جوړښت په توګه را وپېژندله.

کله چې (غونډ)... په رښیا هم ډېرې زره راښکونکې وي، نو د هغوی بدلول لیکوال ځوروي. خو هغه څه چې په یوه (ژبه) کې ښکلي وي، ډېری پېر ناسم یا نادوده او ځینې پېر بې مانا غونډ او عبارتونه لري؛ په بله وینا: دا به برابره نه وي چې یوه ژباړن د لیکوال د غونډ په کوشنۍ ټاکلې واټن کې ټاکلی کړل شي: همدومره بس ده چې ژباړن داسې عبارتونه و کاروي چې مانا او مفهوم ورخراب نه کړي.

خو ډرایډن د ,, تقلید یا ورته والي،، اړوند د عمل آزادۍ، لکه اقتباسي ژباړې پر خلاف خبرداری ورکړی دی او وایي: ,, کله چې یوه انځورګر ژوند کاپي کوي. د ځانګړنو او لویې بڼې یا څېرې د بدلون اجازه نه لري. ،،

د ژباړې د اصلي مانا لوی جوړښت - ورته موندل - له هماغه راهیسې مهم دی چې سیسرو او هوراس په روم ښار کې په لومړی قبل المیلاد پېړی کې وراندیز کړی و او د ,, ټکي په ټکي،، (Verbum Pro Verb) ژباړې پر ضد یې ټینګ خبرداری ورکړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینې پیر د تیوریکي پرمختګ سره، سره، د لرغوني زماني راهیسې د ژباړې رښتنی کار ډېر لږ بدل شوی دی. د عیسی ع روح الله په لومړي‌یو وختونو کې او د منځنۍ‌یو پېړیو پر پیر د خورا سختې، ټکي په ټکي ژباړې او په بېلابېلو پیرو (په ځانګړي ډول له کلاسیک دورې وړاندې روم او په ۱۸مه پېړۍ) کې د مطابقت ورکوونکو (Adapters) څخه پرته، ژباړونکو زمینې او شرایطو ته په کتو په لویه توګه د امکان تر کچې د معادلونو ,, لغوي،، ، او د اړتیا په حالت کې د اصلي مانا او نورو مهمو ,, ارزښتونو،، د تأویل یا Periphrastic په لټه کې له احتیاط څخه ډک نرمښت ښودلی دی. غوره ارزښتونه، لکه: د ټنګټکور (موسیقۍ) په ورته بڼه (همغږۍ)، یا په فلمونو کې د وینا د بیاني حرکتونو سره، د سبک یا سټایل او د پیېلې خوږه بڼه (د نظم منظومه) بڼه.

په لویه توګه ژباړونکو د مانایي یکړو (Sememes) د اصلي ترتیب او د اړتیا پر پیر- د غونډ د ترتیب د بیا رغولو له لارې، په خپله د زمینې او متن د ساتلو هڅه کړې ده، او رښتنی پښویي جوړښت یې بیا ځلي مانا او تفسیر کړی دی؛ د بېلګې په توګه، له معلوم حالت (Active voice) څخه نامعلوم حالت (Passive voice) ته بدلول او برعکس. د ,,غونډ ټاکلی ترتیب لرونکو،، ژبو (لکه:. انګلیسي، فرانسوي، جرمني) او ,, د غونډ آزاد ترتیب لرونکو،، ژبو (لکه:. ارباني، یوناني، لاتیني، پولنډي، روسي) تر منځ پښویز توپیرونه په دې برخه کې هېڅ خنډ نه دي. د اصلي ژبې د متن ځانګړې نحوه (جملې-جوړښت) د هدف وړ ژبې د نحوي اړتیاوو سره سم عیارېږي.

کله چې د هدف وړ په ژبه کې د اصلي ژبې اصطلاحګانې نه پیدا کېږي، نو ژباړونکي دغه اصطلاحګانې پور کوي او په دې توګه د هدف وړ ژبه لابډایه کوي. د ژبو تر منځ په ستره کچه د کالکونو او پوروېیونو د تبادلې او له نورو ژبو څخه د رالېږد په برکت، په عصري اروپایي ژبو کې ډېر لږ داسې ماناوې شته چې ,, نه ژباړل کېدونکي یا Untranslatable ،، دي، خو ستره ستونزه بیا له دودیز سره د تړلیو اصطلاحګانو را ژباړل دي چې د هدف وړ په ژبه کې معادل نه لري. د بشپړ پوهېدو په پار، دا ډول مسئایل باید توضیح او تفسیر شي.

په رښت کې، څومره چې د دوو ژبو تر منځ یا د دوو ژبو او درېیمې ژبې ترمنځ اړیکه او راکړه ورکړه ډېره وي، همغومره د دوی تر منځ په ژباړه کې د کارېدونکي مېټافریز او پارافریز نسبت ډېر وي. خو د غونډ د ایکولوژیکي مناسب ځای د بدلون له امله، ځینې پیر دودیزه آرپوهه (Etymology) په یوه او یا بله ژبه کې د شته مانا له پاره د یوه لارښود په توګه غلتوونکې وي. د بېلګې په توګه: د پښتو ژبې رښتی (واقعي، رښتینی شی، رښتینی (عجالتاً)) غونډ (کلیمه) باید، د انګلیسي ژبې Actual ,, حقیقي،، ، د فرانسوي ژبې همآرې (Actuel ,, روان،، ، ,, اوس پیر،،)، د پولنډۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبې له (Aktualny ,, روان،، ، ,, اوس پېر،، ، ,, مسلې،، ، ,, روان پېر،، ، ,, شوني،،)، د سویډني ژبې له (,, مسلې،، ، ,, په اوس پېر کې غوره ،،)، د روسی ژبې له (актуальный ,, بېړني،، ، ,, مسلې،،) او یا د هالنډی ژبې له (Actueel,, روان پېر،،) سره ګډوډه او اشتباه نه شي. ،، (کریستوپیر، ۱۹۸۳زېږدی، ۸۳ - ۸۵ چوپړی)

د پښتو ژباړې کره بڼې له پاره نوې او مېرنه پښتو لمن پراخوالی همدومره جوت دی، د پښتو ژبې ژباړه دا اړتیا اړینه ده چې باندنی تن لومړی پښتو یاده کړي، د پښتو کره لیک و کښلی شي، پښتو ژبه و لوستلی شي، پښتو ابېخې کره له یادو زده کړي، پښتونواله و کړي او په ځان کې پښتو پیدا کړي.

په پورتنۍ یو یادونو یوه پخوانی پوره تن فرانسوی ژباړن څېړونکی ډاکټر جیمز ډار میستیټر (James Darmesteter) و، په ۲۸ کلنۍ کې یې د ختیځ ژبو او کلتور برخه کې خپله دوکتورا په ۱۸۷۷ زېږدي کې فرانسه کې اخستې وه او د پښتو ژبې ژباړن و؛ چې د امیر عبدالرحمن خان د واکمنۍ په پېر یې په پېښور کې د خپل هېواد د ځانګړو خدمتونو کړنې پر مخ وړلې د انګلېستان په مرسته یې د ابیټ اباد لښ بیس څخه د پښتنو د لیکې شاته د پښتنو د کچې مالومولو، حجرې (منځې) او دېرې کې د کراړې مجلس او د هره شپه ګردی (حلقې)، د لېږد را لېږد خبرو، اترو، پېیلو چې جګړې ته د هسونې جوګه کېږي لاسته راوړلو دنده په غاړه درلودله. د دندې په پایله کې یې یوه کښلې (لیکی یا کتاب) و کښله د شانټز پوپولیر دېز افغانس (Chants populaires des Afghans) ,, د افغانانو مشهورې سندرې،، چې یوه سرلیک یې د پښتونخوا د شعر هار او بهار په نوم یاد کړی دی او د پښتونخوا لیکوال یې د پښتونخوا شعر هار او بهار بولې خو په رښت کې د کښلې نوم په فرانسوي دی چې پښتو ژباړه یې ,, د افغانانو مشهورې سندرې،، دي کښلی دی.

په نوموړې کښلې کې ډېری افغاني وګړنې پېیلي شتون لري، نومړې د پښتو وګړنې بېلابېلې پېیلي (شېرونه، اشلوک، پیړان یا شعرونه) له پښتو ژبې څخه فرانسوي ژبې ته و ژباړل، تر ډېره پورې یې ټولو هېوادونو ته چې په کې فرانسوي ژبه دود دی د افغانانو کره وړه، پښتونواله، پښتونولي، دودونه، کلتور، ژبه، پېیلې، ویناوي، لیکونه، خبرې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ، متلونه و ژباړل او سپینې ته را و باستل.

ببل ژبو ته یې په فرانسوي ژبه د پښتو ژبې ادبي برخې ډېره برخه په پوخ کې کړله چې روان پېر کې فرانسوایان هم په امریکا، مکسیکو، کاناډا، انګلېستان، جرمني او نور هېوادونه چې فرانسوي ژبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وايي، څېنې فرانسويان په پښتو ژبه خبرې کوي، دود او پښتونواله يې پالي او په کې څېړني کوي چې تر ډېره د جيمز ډار ميستير پاتيشونی کوښښ پایله ده.

یوازې په دې ټولګه کې يې ۴۶ داني لنډۍ، ۳۲ داني ټپې، ۱ داني ټيکۍ او ۲۸ داني مصرۍ شتون لري، چې ټولې سره ګډې (۴۶+۳۲+۱+۲۸=۱۰۷) کېږي. د په ۱۴، ۱۰۳، ۱۰۴ او ۱۱۲ شمېرليک کې په دې ګڼه (٤+۱۱+٤+۸۸=۱۰۷) تر مصرۍ سرليک لاندې راوړې دي.

▲ ,, د خدای رحمت په باباجي شه

چې فرنګی په کلکته و لګونه،،

(جيمز، ۱۸۸۸ زېږدی، ۳۰چوپړی)

▲ ,, د صحبت خان دومره پګړی وه

چې د پلی د جينو جوړ شو رومالونه،،

(جيمز، ۱۸۸۸ زېږدی، ۱۹۶چوپړی)

▲ ,, ورشئ فرنګي ته هسې وایئ

په باغوانانو خانان چا وژلي دينه،،

(جيمز، ۱۸۸۸ زېږدی، ۱۹۶چوپړی)

“ Allez chez les Firangis et dites-leur: Qui jamais a pris la vie d'un Khân pour celle de quelques paysans? ” (جيمز، ۱۸۸۸ زېږدی، ۲۱۰چوپړی)

▲ ,, د ښمن ته خانده هوسېږه

دوست ته په پټه و ژاړه چې ډوب شومه،،

(جيمز، ۱۸۸۸ زېږدی، ۲۱۳چوپړی)

“ Ris devant ton ennemi et fais la vie; pleure en secret devant l'ami; je suis plongé dans la douleur.” (جيمز، ۱۸۸۸ زېږدی، ۲۲۹چوپړی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ,, یوه مې هغه سرې دښمن دی

چې دی به پاو وي ځان به سېر حسابوینه،،

(جیمز، ۱۸۸۸ زېږدی، ۲۱۳ چوپړی)

" Cet homme-là est mon ennemi, qui n'étant qu'un pão se compte un ser"

(جیمز، ۱۸۸۸ زېږدی، ۲۲۹ چوپړی)

▲ ,, یوه خو مې دا نصیحت واوره

چې له پخلا دښمنه ځان ساته مینه،،

(جیمز، ۱۸۸۸ زېږدی، ۲۱۳ چوپړی)

" Écoute de moi ce conseil : garde-toi bien de l'ennemi récon-cilié, mon ami "

(جیمز، ۱۸۸۸ زېږدی، ۲۲۹ چوپړی)

▲ ,, زما به خنکه رنګ تازه شي

چې اندېښني مې اغوستن خوراک غمونه،،

(جیمز، ۱۸۸۸ زېږدی، ۲۱۳ چوپړی)

" Comment mon teint serait-il frais? les soucis sont mon réte-ment et le chagrin ma nourriture. " (جیمز، ۱۸۸۸ زېږدی، ۲۳۰ چوپړی)

▲ ,, د بېلتانه په مدرسه کې

واړه او لوی د جدایي سبک وایینه،،

(جیمز، ۱۸۸۸ زېږدی، ۲۱۴ چوپړی)، (حبیب الله، ۱۳۵۶ لېږدی، چوپړی ۲۱۴ چوپړی)

" A l'école de la séparation, petits et grands répètent la leçon de l'isolement."

(جیمز، ۱۸۸۸ زېږدی، ۲۳۰ چوپړی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸ .۲.۱۱ نیمګی (پام ، سروکه یا سروکی)

د دې له پاره زما څېړنه دا سپینې ته را اوباسي چې نیمګې لنډۍ، نیمګی ټپه، نیمګی ټیکی او نیمګی مصرۍ (پام لنډۍ، پام ټپه، پام ټیکی او پام مصرۍ یا سروکه لنډۍ، سروکه ټپه، سروکه ټیکی او سروکه مصرۍ)، چې له څو سره لنډۍ، څو سره ټپې، څو سره (مخه) ټیکی او څو سره یا مخه مصرۍ سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېرنې لري. لکه:

نیمګی د لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصرۍ له نیمې برخې څخه رغښت موندلی دی، یا به له پیلنی مسرې څخه پنځې شوې وي، یا به د پیلنی مسرې له دوېوو غبرګغونډلو څخه له پیلنی غبرګ غونډلې او یا یې له دوېیمې غبرګغونډلې څخه شوې وي، یا به د پیلنی بشپړې مسرې څخه شوې وي، ځینې وخت به همدا دوې وارې سر باري یا بېخباري او منځباري شوې وي، او یا به همدا د دوېوو ببلا ببلو مسرو په ورته مېچه شوې وي.

او یا به له پاینی مسرې څخه پنځې شوې وي، یا به د پاینی مسرې له دوېوو غبرګغونډلو څخه له پیلنی غبرګ غونډلې او یا یې له دوېیمې غبرګغونډلې څخه شوې وي، یا به د پاینی بشپړې مسرې څخه شوې وي، ځینې وخت به همدا دوې وارې سر باري یا بېخباري او منځباري شوې وي، او یا به همدا د دوېوو ببلا ببلو مسرو په ورته مېچه شوې وي، زما نظر یه داسې ده او همداسې کېږي.

په هغه وخت کې ورته پام کېږي چې د لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصرۍ له بشپړ حالت څخه بېلوالی پیدا کوي، دا چې وګړنې پیېلې تل وګړي پېژني او روغ پېژن یې په زهن کې شتون لري، هر کله چې له پېژندلې حالت څخه و وځي لکه دوې مسرې، لوموړی یې ۹ او دوېیمه یې ۱۳ څخه پرته له غبرګغړونو او پارنویکو چې کله د لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصرۍ په پیل ځینې وخت په منځ او ډېری وخت په پایل کې راځي، له دوی پرته له ځان څخه خرګندونه کوي؛ د پام لاندې راځي او پام باندې بلل کېږي، د وګړو ورته پام (Attention, Care, Heed, Watch) وي، مور پام ته پام کوو، پام ته مو پام وي او پام پرې کوو او په پام یې پېژنو.

د دې له پاره دا یوه رښتین رښت دی چې غبرګغړونه او پارونویکي چې د لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصرۍ سره ځینې وخت په ځینې مسرو کې راځي او ځینې وخت په ببلا ببلو کې راځي او ځینې وخت د هرې یوې سره یې سرباري کېږي یا پر له په سې له ټولو سره راځي چې ځینې یوه څپېزه، ځینې یې دوې څپېزه او ځینې یې درې څپېزه او ځینې یې څلور څپېزه وی (ویکي یا لغات)، غوند، غونډله، نوم او ستاین وي، لکه:- یه کربانه! چې څلور څپېزه غونډله ده،

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا هو! یوه څېړه غونډله ده او یا وی! (پارنویکی) یوه څپه لري چې کله ځای ځای او کله پر له په سې د هرې مسرې وړاندې (پیل، اول، سر) کې، منځ کې او یا په پایل (اخیر) کې راځي هغو ته بیا هم لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصری وایو، چې له دغو څخه پرته نورې غونډلې او مسرې چې له لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصری سره یوه ځای راځي، سرباري کېږي، ببخباري کېږي او پر له په سې د هرې یوې راځي ورته پام وایو.

د دې له پاره یا به یې د لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصری وېشتلو، اچولو، وهلو او ویلو تسلسل کې خنډ، دمه، ودرېدوکه، بله لاره او بل لوری ته شوی وي. لکه په لرغونو وختونو کې به یې چې ځینې پښت لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصری په اواز کې ویلې چې یوه درجن یا دولس داني به پوره شوې، بیا به یې یوه بله لنډه پېیله وه یا کوم خبره، وینا او یا د پښتو په لرغوني پېیل مېچه څېړه خجېزه ټولواله (چې له څلورګونو څپو څخه به یې یا په هر څلور څپېز کې اوله څپه باندې زورنه وي، یا په هر څلور څپېز کې دوېیمې څپه باندې زورنه وي، یا په هر څلور څپېز کې درېیمې څپه باندې زورنه وي، یا په هر څلور څپېز کې څلورمې څپه باندې زورنه وي) په سته یوه پېیله به یې ویله بیا به بېرته په بل درځن د لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصری پیل و کوه، او یا به یې په نېغه لاره ټولې ویلې، یوه درجن (Dozen, Douple)، دوې درجنه ان تر شل درجنو پورې ویلې.

چې ځینې وخت بیا په ساز کې پورتنۍ برخې د ساز اسبابو او بولل ته دا په لاس ګټنه ورکړله چې کله په کې ډول خپل فارموله او غوره حالت وړاندې کړه له یوه درځن ورسته، کله به رباب خپل فارموله او غوره حالت (کوزې او بره پردې) وړاندې کړه له یوه درځن ورسته، کله به ارمونیې خپل فارموله (کوزې او بره پردې) او غوره حالت وړاندې کړه له یوه درځن ورسته، کله به تولۍ او ځینې وخت به یوې ګډې نغمې، سندرې، د موسیقی یوې پارچې، تش ساز، د دوی ټولو اسبابو په ګډه خپل وار، تېر کړه (ځینې وخت به یوې ګډې نغمې یا سندرې یا د موسیقی یوې پارچې یا تش ساز د دوی ټولو اسبابو غږ په ګډه خپل وار تېر کړه)، په دې سره به په ساز کې خوند هم لاسته راغی او سندرغاړي یا بولل به هم دمه وکړه او بل درجن ته به چمتو شو.

لکه څنګه چې راپرو شوی د زلمي هېوادمل، اسمعیل یون، دوست محمد دوست شنواري، مجاویر احمد زیار په واسطه له بېلا بېلو ډولونو، نومونو او له بېلابېلو یاد شویو سندرو سره د ,,لنډۍ،، بېلابېل سندریز اهنګونه یا طرزونه راپېژندلي، یا په سرچپه وینا، د لنډۍ یو په تړاو یې یوه لړ سروکي له بېلابېلو اهنګونو سره راښوولي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانا دا چې د سروکیو اهنګونه د لنډۍ یو له اهنګونو سره ګډ یا التباس کړي دي، خبرې یې د لنډۍیو د اهنګونو په تړاو دي، ځنې په نومېړلي ډول همدا لنډۍ په خپلواکه او ګوښې توګه د سیمو او ګړدودو له پلوه تر شنې لاندې نیولي او هله یې د ویلو راز، راز ,,ترنمې،، طرزونه راډلبندي کړي. ځکه له سروکیو سره د لنډۍیو په خپلواکو اهنګونو کې راوستلي، بلکې د سروکیو له خوا پرې پلې کړي.

زما څرګندول چې رونوې کتنه داسې له دوی څخه په بېل توپیر رښتې ډلبندی د نیمکیو سپینې ته را او باسم. د دې له پاره چې د سروکي یوه شلخي پنځه، دیسي رغښت، بدل جوړښت، ټومبونه ګډوله، په زوره سر باري شوي اونګ د لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ ده. هر کله چې لرغوني او نوي پېیلن د لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ په پنځه (تخلیق) او منځه (هسته) کې نا توانه، سوې بریالي، په زهني تسلسل په کمتون شوي، ترنګتوک د لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ ترې پاتې شوی، دابېخو، ویکیو، غونډ او غونډلو په ابدنه کې له خنډ سره مخ شوي، نو بیا یې هغه برخه پرې اېخې ده او پیېله یې نیمکۍ شوې ده، سروکې پېژن یې په دې بنه ورکړی دی، چې د لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ په سر، اول، پیل کې راولي، او سر بارري، بېخ باري یا تکراري یې له هرې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ پسې راولي او په زوره نیمکۍ ته غږ جوړوي، یا یوې ګډې نغمې، سندرې، د موسیقۍ یوې پارچې، تش ساز، د غږونو ټولو اسبابو په ګډه خپل وار یا ترنګ جوړوي، ځکه له سروکیو سره د لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ په خپلواکو اهنګونو کې راځي او په سروکیو باندې پلې کېږي، بلکې د سروکیو له خوا پرې نه پلي کېږي. په بدله بنه یې ورته جوړ وو. په سوې پنځې بنه سرباري کېږي.

که شاعران، ترنمیان، سندربول، سندرغاړي، اوازیان، سازیان، ناین، هنرمندان یا ارکستران سروکي ته د غوره نغمې رغښت کوي، یا سندره جوړوي، یا موسیقي یوه پارچه تیاروي، خوړ غږ برابر وي، د پیل؛ د سر یوه کړی؛ بند؛ یا مسرې؛ یا دوې مسرې، دوبیمې کړی چې (استایي) ورته وایي ترې رغوي او پاتې نور بندونه، نورې کړی تر پایه، یا نورې مسرې چې پورتنۍ و رسره تړښتي کېږي یا بېخباري یا سر باري کېږي. پرې تره (انتره) وایې چې د استایي سترګې بلل کېږي، چې ډېر زیات ورته له منځې یا څرګند سکالو(دننه نی مسلې او موضع) له اړخه نږدې وي. نه جوړ وي. یا په لنډ پېرې بنه سندره له استایي رغول کېږي له انترې نه، خو دا یوه دیسي، شلخي سوې پنځې اصل دی. اصلي، اوریجنل، پنځې، منځې ښکاروندی دا دی چې له انترې یې سندره رغښت کېږي. ځکه موږ یې په زوره سروکي ته جوړ وو، لورا لور، سکالو، سکالو یې ور ټمبو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوې مثاله به د لا پوهېدنې له پاره تاسو ته و وایم:.

لومړی مثال:. د خوږو لنډۍ یو، ټپو، ټیکۍ یو او مصرۍ یو ټاکل او په لاس راوړل که ډېرې هم دي (کره خوندي شوې ۲۱۹،۵۶۴.۰۰۰) خو بیا هم ګران دي، په ۱۰۰۰ دانو کې به د ځینو کسانو هېس خوښ رانه شي، چې لولي یې او د سروکي له سکالو، سر او سور سره برابرې وي، او که له کوم تن یې واورې که یوه دانه هم وي بیا یې ډېره خوښېږي.

په پلازمینه کې مې اورېدلي دي چې فرهاد دریا د باران د موسقۍ ډلې غړي ویلي و، له جګړو ورانديې مې د افغانستان په راډیو تلویزیون په کتابتون کې ما په ۵۸۰ پېنځه سوو او اتیا مصرو کې د بابولالې خار ناکرار کرم لېونی، وه!؛ په مین ګرانې پلو راتېت کړه شین خالی. نیمکی له پاره دا مصری : ستا د کټ کټ خندا دې زار شم - لکه ماشین چې په بخمل وچلوینه. خوښه کړه، او دا ډېر درووند کار وو ورته. چې دلته نیمکی د مصری له دوېیمې مسرې سره په مصری مېچه برابر ده ۱۳ څپې لري، په دې توګه د غونډلې ببلا ببل مانیز (بیاني، امري، پوښتني) اواز لوړوالی سره نومېږي، خو د ه اېڅې ترنګتوک نه لري. د درنې یې (ی) ترنګتوک لري، چې له نو څخه یې د هوا راوتو کچه ورته ده، ورته بنه خوږ غږ لري چې ډېر نږدې دی سر، ه (ه) او ی ، دوې یمه مسره یې په دې له ظاهري بڼې پښېله (قافیه) واله مسره ګڼو خو اواز یا اهنګ یې سره برابر دی او پورته لوړې یا په لوړ دی، په څوړ نه دی. بل لورته که د هې اېبڅې پرته مسره ترګتوک ورکوي، نو درنې یې په رښت کې ساتلی دی چې خپله غبرګغږ اېبڅې ده. دوې دانې مسرې دي، دوېیمه یې بیا یوه پارنویکی هم لري ده ,, وه!،، په بنه، چې یوه څپه ډېره وي د نیمکی دوېیمې مسرې. ۱۴ څپې کېږي، خو دا شتون لري، او په سکالو کې کومه باکه نه زوکړه کوي. شتون یې اړین دی، او همدا د مصرۍ یو یوه اړین او رښت توک دی. چې په لاندې بنه سروکی ترې رغښت مومي او دا شکل ځان ته غوره کوي.

ستا د کټ کټ خندا دې زار شم
بابولالې خار ناکرار کرم لېونی

وه؛ په مین ګرانې پلو راتېت کړه شین خالی

لکه ماشین چې په بخمل و چلوینه
بابولالې خار ناکرار کرم لېونی

وه؛ په مین ګرانې پلو راتېت کړه شین خالی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوېيم مثال: په ورته وخت کې د هېواد سرغندوی، تکړه، هښنده استاد، د افغانستان راډيو تلويزيون ښاګلي، نوموتي، خوږغږي او خوږ سندرغاړي پينده محمد منګل او د ده مېرمنې د هنر زده کوونکي اغلې ښاپيرۍ نغمې له پاره په ۹۰۰ ټپو کې يوه ټپه: زره مې سورى باد کې لړېږي-غېشي د غم ترې تېر او بېر وتلي دينه،

د ياري وی اوو شاه لونګينه؛ ياری وی – او چاته مه وايه حالونه؛ ياری وی... نيمکی له پاره غوره کړې وه، هغه داسې ده.

تر ډېره پورې پېيلنې يا پيېلن روغ کوښښ کړی دی چې په سويي پنځې ډول يې يوه ټپه رغولې وی، خو په لومړی مسره کې يې توان نه دی رسېدلی، چې ۹ شي، او يا دوېيمه ديار لس شي، دواړه مسرې يې ۱۲ څپېزه شوي دي، که له ۱۳ څپيزې يې ترنکتوک لرې کړی دی يا ترې پاتې دی خو په ۱۲ سمه څپه يې زورنه راغلې او بل لوري ته په درنې ی ابېځي هم پای شوي چې غبرګغږونه لري او له خولې څخه په يوه اوږده ساه له نو څخه را وځي. لکه د هې يا ه بېځې ته ورته. او ترنکتوک يې برابر وي. له بل اړخه د ټپې لومړی مسرې ته ورته ده، چې يوه درې څپېزه د انديښنې او درد اېرنتيا چغې، سورې نارې او اوازونه دي بلنويکي دي ,, ياری وی،، دواړه پايني ابېځي يا غبرګغږی ابېځی دی، چې ترنکتوک ساتي. او د هرې ټپې د مسرې سره سر باري کېږي او بيا د بېخباري بنه وار په وار ورسره تر پايه پالل کېږي. چې پام، نيمکی يا سروکی کوم يوه بيت (د کور دوې پټه لرونکي ور يې)، يوه کړی (دوې نيمې کړی)، يوه بند (دوې نيم بندی) پېيله نه دی چې په پښېلې بنه دي وي، خو دوې مسرې لرونکې جوړ دی چې له ټپې څخه اونګ (مکس ډيزاين، ګډوله) شوی دی.

زره مې سورى باد کې لړېږي
ياری وی اوو شاه لونګينه؛ ياری وی
غېشي د غم ترې تېر او بېر وتلي دينه
ياری وی اوو شاه لونګينه؛ ياری وی
او چاته مه وايه حالونه؛ ياری وی

د دې له پاره چې غوره په غورو کې و مومې او د هندارو، مجلسونو او نندارو په وړاندې د ليدونکو او اورېدونکو د تود هر کلي سبب شي، په لاسته راوړو باندې چې پېرودلې يې وي، پرې وخت يې تير کړی وي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصرف يې پرې شوی وي، نورو ته وړاندې کوي او خپله هم پرې هامیانی په لاسته راوړي. څکه ډېر د پلورلو وړ دي له هر اړخه. په ۲۰۱۱ لېږدي کال مې د کابل شپه میرو اکاډمی پخلنځۍ رغوه، نو یوه هزاره سندر غاړی و د محمد دواود هزارګي په نوم، ویل يې زه د حیات ګردیزي شاګرد یم، په همدغو پښتو شعرونو لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ زه د شپه میرو په زړونو کې ځای کړی یم او په هر مجلس کې یوه وارې ځینې وخت څوواري وایم، او زه هم پرې په اکاډمی کې پایم.

۱.۸.۲.۱۱ ۱ رښتې ډلبندی د نیمکۍ یو په لاندې بنه سپینې ته را او باسم.

۱. نیمکۍ لنډۍ ۲. نیمکۍ ټپه ۳. نیمکۍ ټیکۍ ۴. نیمکۍ مصرۍ (۱. پام لنډۍ ۲. پام ټپه ۳. پام ټیکۍ ۴. پام مصرۍ یا ۱. سروکه لنډۍ ۲. سروکه ټپه ۳. سروکه ټیکۍ ۴. سروکه مصرۍ).
وریهسې لومړۍ ډله نیمکۍ لنډۍ (اې، بې، پې، تې، ټې، جې، چې، ځې، څې، خې، دې، ډې، رې، ړې، زې، ژې، ږې، سې، شې، ښې)، دوېیمه ډله نیمکۍ ټپه (اې، بې، پې، تې، ټې، جې، چې، ځې، څې،خې، دې، ډې ... ښې)، دریمه ډله نیمکۍ ټیکۍ (اې، بې، پې، تې، ټې، جې، چې، ځې، څې،خې، دې، ډې... ښې) او څلورمه ډله نیمکۍ مصرۍ په (اې، بې، پې، تې، ټې، جې، چې، ځې، څې،خې، دې، ډې، .. ښې) برخو وېشل شوي او هره یوه يې په خپل وار سره لرغونتوب او زړخت او د تېر عمر کچې مېچه لري.

۲.۸.۲.۱۱ ۲ لومړۍ ډله نیمکۍ لنډۍ:.

اې ,, ا ،.:. د لیکوال شېړ سره نیمکۍ لنډۍ دي چې سر لیک يې دی اوړۍ.

د سرخکان او تیرګړو له پلو ور واوړه

ماته له لغمانه اوړۍ راوړه

هغه چې تولونه درنه وي

ماته له لغمانه اوړۍ راوړه

له رنګه سره وي چې همېش مې په تن وینه

ماته له لغمانه اوړۍ راوړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوږی د هر مهلت ښايسته وي
ماته له لغمانه اوږی راوړه
دا لغمانی اوږی مې ډېره ښه ايسينه
ماته له لغمانه اوږی راوړه
د سرخکان او تيرکړو له پلو ور واوړه
ماته له لغمانه اوږی راوړه

هغه چې جوړه په مشکنو
ماته له لغمانه اوږی راوړه
هغه له څنو سره لا مزه کوينه
ماته له لغمانه اوږی راوړه
د سرخکان او تيرکړو له پلو ور واوړه
ماته له لغمانه اوږی راوړه

ما ستا د څنډو غاړه و کړه
ماته له لغمانه اوږی راوړه
فردوسه! ژر به دې پر تن باندې کومه
ماته له لغمانه اوږی راوړه
د سرخکان او تيرکړو له پلو ور واوړه
ماته له لغمانه اوږی راوړه

د فراه وطن ولسوالی، اوږی د زمري مياشت ۱۰، ۲۰۰۶ زېږدی، ورسته له وخته ۳ بجې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. ۸. ۲. ۱۱ د نیمکۍ لنډۍ (پام لنډۍ، سروکه لنډۍ) تعریف (څرګندونه، د دوی د یوه توري یا سکالو تشریح کول)

د وی یا ویکیي له پامه نیمکۍ لنډۍ (پام لنډۍ، سروکه لنډۍ) هغې یوه سرې او دوې سرې پېیلې ته وایې چې د یوه سرې او دوې سرې لټکې سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري. او په اصطلاح کې هغه وګړنی، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندریزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پېیله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ی او ... .،، څخه ورانديې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پیدایښت سره جوښت یې جوت کړي دي له لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ ورسته. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلکیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ نیمکۍ لنډۍ د مسرو شمېر یې ۲، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوییکیو پرته دی. (دفتنګونه , الیده ، اضافه، سرباري او اوسترباري، غونډلې یا کلمې دي چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، یې لا خوږ وي، په بله مانا دیفتنګونه , غبرګغږونه یا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وایې چې د خپلواک او نیمواک په ملګرتیا منځ ته راځي او لکه یوستووی اواز یوه وار پتلیز له خولې راوځي د یوه غبرګغږ لومړی ټوک یوه خپلواک او دویم ټوک یې یوه نیم واک اواز وي، کله زورکی واله یې یا نرمه ,,ی،، او زرکۍ واله یې یا درنه یې ,,ی ،، او داسې نور. دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناترویکي، ترویکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښنې، هیېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، ګرانه، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای،. نو، الله، او، کنه، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، یه کربانه!، ای الکه! وروره! ، بخته میره!، اخلا وه! دغه راز هو، نه، ښه، ښکه، ولې...)، نوموړي ټول د نیمکۍ لنډۍ توکي دي، چې کله د هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډېری وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولي.

د پښېلې کلمې یا غونډلې لرې لري. خو تکراري لړونه ډېر لري، خو ډېری وخت د لومړۍ او دوییمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنګتوک بشپړوي. هره نیمکۍ لنډۍ باید د ه (زموږ خپله ,, ه، ه یا هې ،، چې ورته وره ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنده ه، دوې سترګې ه ,ه، دوې سترګې والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وایو) چې د پښتو ژبې ،نهویشتم, ګڼه ابېڅې ده. په واول یا غږن اواز پای ته رسېدلې وي، نیمکۍ لنډۍ د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غږیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او دوېیمه مسره یې ۹ څپې وي له دفتنګونو پرته. د هرې نیمکۍ لنډۍ، د لومړۍ مسرې څلورمه، اتمه څپه او دوې لسمه او دوېیمې مسرې څلورمه او اتمه څپه، باندې زورنه وي، ځینې وخت دواړه غبرګغونډلې لومړۍ او دوېیمې مسرې دیارلس، دیارلس څپې وي، ځینې وخت نهه، نهه څپې وي، ځینې وخت، یوه غونډ، او یوه غونډله وي، چې څلور څپې، اته څپې، دوې لس څپې، شپاړس څپې او شل څپې پېیله وي او لړ وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي د غبر لوړوالي او ټيټ والي په بنه ویل کېږي.

له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سیمه کې بېلوالی لري. په بله وینا نیمکۍ لنډۍ مېچه د څپیزه او خجیزه تولوالي سره سره پر یوه نازورنه څپه یا یوې خوږ غږې یا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ دیارلسمې او دوېوېشتمې څپې خوږغږي د نیمکۍ لنډۍ مېچه د څپیزه او خجیزه تولوالي ترڅنګه د نیمکۍ لنډۍ یوه بل رغنده توک ګڼل کېږي او نه شتون یې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېیلې په توګه یې یوه څپه کمېږي او له موسقي پلوه خوږ غږ له لاسه ورکوي. دغه پایني توکون په یوه پېر کې له دغو دربواړو څپو څخه هره یوه د ور مخکې دیارلسمې او دوېوېشتمې زورنې څپې له یوه څه اغېز سره نیمکۍ لنډۍ ته یوه خوږغږي وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وریته هره یوه څپه هم ایوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول یې ترنګتوک یا ترنمي توک کې دی شي. غوره ستېه د ترنګتوک په پاینۍ مسره کې دی چې نومړې مسره د نیمکۍ رغښت پنځه کوي، د ۱. نیمکۍ لنډۍ ۲. نیمکۍ ټپه ۳. نیمکۍ ټیکۍ ۴. نیمکۍ مصرۍ (۱. پام لنډۍ ۲. پام ټپه ۳. پام ټیکۍ ۴. پام مصرۍ یا ۱. سروکه لنډۍ ۲. سروکه ټپه ۳. سروکه ټیکۍ ۴. سروکه مصرۍ) غوره توک او منځې راځي، وار په وار سرباري، منځباري، بېخباري (تکراري، مکرر) ډول له لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ سره ترښځي لړ کېږي.

په ټوله کې غوره نیمکۍ (پام، سروکه) هغه دي چې د لنډۍ، ټپې، ټېکۍ او مصرۍ، له هرې یوې مسرې سره ورته لړونه، پښیلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنګینه پاینۍ څپې و لري، د دیفتنګونه او پارنویکي سره، خو له ایزې، انګۍ، لنډکۍ، بګتۍ، کېسۍ (شپې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربیتۍ، سپینۍ (ازادې پېیلې)، کېسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې څپېزۍ، څلور څپېزۍ، پېنځه څپېزۍ، شپږ څپېزۍ، اووه څپېزۍ، اته څپېزۍ، نهه څپېزۍ، لس څپېزۍ، هایکوېی، مونډۍ (سر پرېکړۍ)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجۍ، نا پښېلیزۍ، ناپېیلۍ او سلسلۍ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې ټولو پېیلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نی برخې،Dialogue) له ستې بېلوالی و لري، د دې له پاره چې دا ټول په ډېری بنه له درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډله ایزه وینا او یادونې سره. نومړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسې وي، رټ بېلوالی یا ګرندی فرق یې و کولی شي، ورته ګڼلې وي او د ټولو زهنې پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی وشي.

خو نیمکی لنډی چې درې سره لري ۳۱ څپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۳۵ څپېزې وي، څلور سره نیمکی لنډی ۴۴ څپېزې وي، پېنځه سره نیمکی لنډی ۵۳ څپېزي وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۵۷ څپېزې وي، شپږ سره نیمکی لنډی ۶۲ څپېزي وي، اووه سرې نیمکی لنډی ۷۱ څپېزې او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۷۵ څپېزې وي، اته سره نیمکی لنډی ۸۴ څپېزي وي، او نهه سرې نیمکی لنډی یې ۹۳ څپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۹۷ څپېزې وي (۴ څپې ډېرېږي او که کوښنی مسرې باندې شي بیا ۴ څپې ترې کمېږي) او لس سره نیمکی لنډی ۱۰۶ څپېزې وي. چې تر ټولو غوره یې څلور سره نیمکی لنډی ۴۴ څپېزې رانښلولې لړی لري او دولس دانې و ویل شي خوند رنګ او د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سته ولاړ راځي، ډېرې ښې یې اته سره نیمکی لنډی ۸۴ څپېزې وي چې اووه دانې و ویل شي، ښې به بیا درې سرې نیمکی لنډی دې دولس دانې یا شپاړس و ویل شي، لږې ښې بیا لس سره نیمکی لنډی یا لسیزونې نیمکی لنډی دې چې پېنځه دانې و ویل شي ښې راځي، دا بیا له څلورو دانو شپږ سره نیمکی لنډی سره خوا په خوا ځای نیسي. د لیکوال (زما) نیمکی لنډی څپېزه (څپه، سېلاب، هجا ,, سیلیبل Syllable،، د ابېڅو شمېرلو) - څجېزه (زورنه، څج، اکسنټ ,, لفظ، د موسیقي نوټ: د څج نښه: د تورې په سرنښه , چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښيي،: ټینګه , لهجه ،: تاکید: بیلوونکی نښه: د وینا , ځانګړی، خاص او بېل ، ډول. :Accent, Morphemel ،،) جوړښت په دې ډول دی:

٤ .۸.۲.۱۱ د نیمکی لنډی څپېزې او زورنې

U-UUUU-UUUU

U-UUUU-UUUU

U-UUUU-UUUU-UUUU

U-UUUU-UUUU

U-UUUU-UUUU-UUUU

U-UUUU-UUUU

(c) ketabton.com: The Digital Library

هه - غه - چې - ټو + لو - نه - دره - نه + وي

ما - ته - له - لغ + ما - نه - اوړی - را + وړه

له - رنګ - ګه - سره + وي - چې - هه - مېش + مې - په - تن - وي + نه

ما - ته - له - لغ + ما - نه - اوړی - را + وړه

د - سر - خه - کان + او - تير - ګا - ړو + له - پلو - ور - وا + وړه

ما - ته - له - لغ + ما - نه - اوړی - را + وړه

۱. ۲- ۳- ۴- ۵- ۶- ۷- ۸- ۹

۱۰. ۱۱. ۱۲- ۱۳. ۱۴- ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸

۱۹. ۲۰. ۲۱- ۲۲. ۲۳- ۲۴- ۲۵- ۲۶- ۲۷- ۲۸- ۲۹- ۳۰- ۳۱

۳۲. ۳۳. ۳۴- ۳۵. ۳۶- ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰

۴۱. ۴۲. ۴۳- ۴۴. ۴۵- ۴۶- ۴۷- ۴۸- ۴۹- ۵۰- ۵۱- ۵۲- ۵۳

۵۴. ۵۵. ۵۶- ۵۷. ۵۸- ۵۹. ۶۰. ۶۱. ۶۲

۱۱.۲.۸.۴. ۱ د نيمکی لنډۍ څمککچپوهنې (هندسې) رغښت

څمککچپوهنې (هندسې) رغښت يې داسې دی:

الف.

____

____

____

____

____

____

ب. ______ ______ _____________ ______ _____________ ______

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.۸.۴. ۲ د دې نیمکی لنډۍ سپړنه

د دې نیمکی لنډۍ سپړنه

لومړی مسره ۰+ ۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
دوېیمه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
درېیمه مسره ۰+۱۳+ ۰ = ۱۳ څپې ده چې ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
څلورمه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
پینځمه مسره ۰+۱۳+ ۰ = ۱۳ څپې ده چې ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
شپږمه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.

دلته ټوله نیمکی لنډۍ ۶۲ څپې ده، دا پنځې شپږ سره نیمکی لنډۍ پارنویکي او غبرګ غږونه نه لري، که در لودلی نو د څپې په ګنه ډېروالی راتله او ولس کي دغبرګغږونه او پارنویکي... . لرغن دود دی او د نیمکی لنډۍ برخه ده.

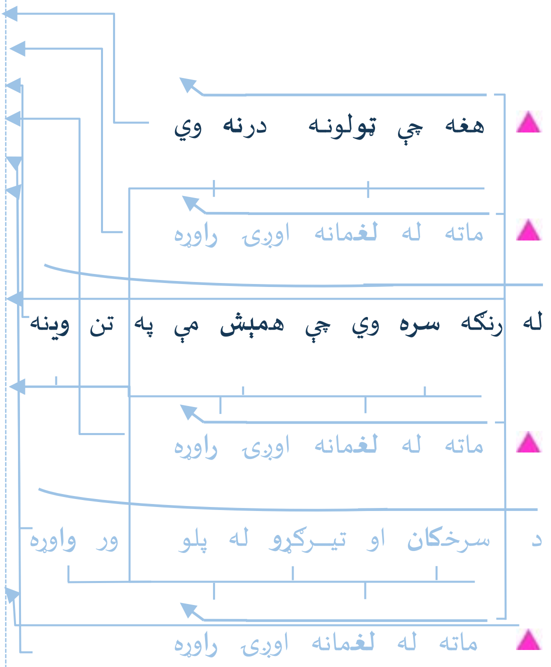

۱. لومړی مسره
۲. دوېیمه مسره
۳. درېیمه مسره
٤. څلورمه مسره
٥. پینځمه مسره
٦. شپږمه مسره
۷. ۱. ۲. ۳. ٤. ٥. او ٦. یوه نیمکی لنډۍ ده
۸. د اوازتیوالی او لوړوالی خطونه،اهنګ؛ ترنګتوک؛
۹. زورنه (خجنه) **بولډ**
۱۰. دفتنګونه نه لري.
۱۱. تت اسماني رنګ یي د رنګ ښکاروندی دی.
۱۲. ښځو ته منسوبي (اړوند)
۱۳. څپې(سیلابونه)
۱. مسره ۹ څپې ده
۲. مسره ۹ څپې ده
۳. مسره ۱۳ څپې ده
٤. مسره ۹ څپې ده
٥. مسره ۱۳ څپې ده
٦. مسره ۹ څپې ده

د تاتوبي سرغندوی هېښنده سندرغاړی باچا خان لغماني ویلې.
وخت: (شیبه، غوټه: مهال: دموسیقي شیبه: پرتاکلي وخت).
: ۰۰:۰۰:۳٦:٥٩ (رپ: ثانیې: دقیقې: ساعت) په وخت کي ویلي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ .۸.۲.۱۱ لومړی ډله نیمګی لنډۍ : اې ,, ا ،.،:. د لیکوال ,زما، څرګندول چې روښوي کتنه داسې. د لیکول نیمګی لنډۍ (پام لنډۍ، سروکه لنډۍ) په لاندې بڼه لوری مورړ ته په لاس راکوي لکه:

۱. نیمګی لنډۍ له لنډۍ څخه رغښت مومي، نیمګی ټپه له ټپې څخه او نیمګی ټیکی له ټیکی څخه او نیمګی مصری له مصری څخه.

۲. نیمګی لنډۍ د لنډۍ پیلنۍ او پاینۍ مسرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ تکرارېدلی کوښښ دی، نیمګی ټپه د ټپې پیلنۍ او پاینۍ مسرې کاپي، هم بڼه، هم ډول پرمختګ شوی روغ تکرارېدلی کوښښ دی، نیمګی ټیکی د ټیکی پیلنۍ او پاینۍ مسرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ تکرارېدلی کوښښ دی او نیمګی مصری د مصری پیلنۍ او پاینۍ مسرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ تکرارېدلی کوښښ دی.

۳. تر ټول سرغندوي بڼه د نیمګیو مورړ ته په پوخ کې کوي چې شپږ سره لري.

٤. څومره والی د نیمګیو مورړ ته په پوخ کې کوي چې څلور دانې دي او هر یوه یې شپږ مسرې لري.

۵. ځېنې زورنې یې لړه زورنه لري، ځېنې یوه څه زیات، خو ټولیز پایخج یا پاینۍ زورنه یې ترټولو پیاوړې راغلې او د مخنۍیو غونډلو بېلابېل اهنګونه د هماغې وروستۍ غونډلې تر سیورې لاندې کمزورې پاتې شوي. دا نو یوازې په ساز او اواز کې څېرمه اهنګونه جوتوالی (برجسته والی) مومي او له ژبنې ډګره نور راوځي.

٦. د نیمګی پیلې پېنځګونې رغنده ټوکونه لکه: ژبه، تول، واند (خیال)، اند (فکر) او ولوله (احساس، عاطفه) په کې په نیمګی، پام او سروکه بڼه شتون لري.

۷. نیمګی لنډۍ مېچه د څپېزه او خجېزه ټولوالې (Syllabic and Tonic Measurement System) یوه بڼه او لاربښوده مخبېلګه ده، له ژبنې پلوه لړ تر لړه شپږ یا زیاتې غونډلې را اخستې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو هم یې ځپې له تاکلي شمېر نه‌ه؛ نه‌ه؛ او دیارلسو څخه تېرې نه دی کړی او هم یې زورنې له تاکلي شمېر څلورو څخه تېرې نه دی کړی له دغو توکو پرته.

دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناتړوییکي، تړوییکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندیښني، هیېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، ګرانه، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای.. نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، یه که ځاره!، ای الکه! وروره!، بخته میره! دغه راز هو، نه، ښه، ښکه، ولې...)، نومړي ټول د نیمکۍ لنډۍ توکي دي، چې کله د هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډېری وخت په پای کې ویل کېږي او د ځپو په شمېر کې ډېروالی راولي.

د رنګونو ښکاروندی یې تت اسماني دی (Color model: RGB, Red:۱۵۷, Green: ۱۹۵, Blue:۲۳۰) دی. ۸.۱۰ د پښتو پېیلو د رنګونو لښتیلیک (جدول) ۱.۲.۱ پېنځه څلوېښتو پښتو شعرونو او یو سلو شپېته بېلا بېلو نورو پښتو شعرو رنګونو ښکاروندی (د رنګونو کوډ)، ۱۳۹۵ لېږدیز لمریز کال په ستړه ۳۲ ګڼه دی.

۸. د نیمکۍ پنځه له هغې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ، او مصرۍ کېږي چې منځه (هسته) وي، چې ځانګړې ځانګړنې یې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او یا مصرۍ ته ورته وي، د نیمکۍ نومړې منځه مور په خپل رنګ یې چې د نیمکۍ رنګونو ښکاروندی یې تت اسماني دی، په تت اسماني یې ښکو او چې سرباري، یا بیخباري یا تکراري مسرې یې هم تت اسماني رنګ لري، د دې له پاره تر ډېره پورې دا سرک مور ته په لاس راکوي چې د نیمکۍ پنځې منځه وي. او ګډولې بڼه یا اونګ بڼه جوړه کړې مسرې هغه رنګ لري چې یا لنډۍ ته منسوبې وي، یا ټپې ته منسوبې وي، یا ټیکۍ ته منسوبې وي او یا مصرۍ ته منسوبې وي نو د همغو منسوبو شویو رنګ باندې پاتې کېږي، له دې څخه یې د پنځ نوم هم اخستل کېږي چې دا نیمکۍ؛ نیمکۍ لنډۍ ده، که نیمکۍ ټپه ده، که نیمکۍ ټیکۍ ده او که نیمکۍ مصرۍ ده. له دې سره سم دا نیمکۍ لنډۍ ده.

۹. د نیمکۍ لنډۍ پېیلن لیکوال صفی الله فردوس خان ټولې په ګډولې بڼه یا اونګ بڼه جوړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې (مصنوعي: ديسي، شلخي، ګډول، ترکيبي، يوه ځای کول: فيصله کول: جوړول: صرف نظرکول ,, د جرم د مجازاتو څخه،، : موافقي ته رسېدل. ګډ، د دوو يا ډېرو اجزاوو څخه جوړشوی. انګړ، غولی، احاطه شوی ځاي ، جارګی، چمبړ: مرکب) يا (Mixdesign, Synthetic or compound) کېښلې دي، هره يوه نوې ګډوله رغولې چې د نوې لنډۍ سکالو ځانګړنې او نخښې او بېلوالی يې ځانته غوره کړی دی، او هره يوه مسره يې په ليکه کړې يا په ليکه برابرول (Alignment) شوې، او د سکالو تسلسل (Continuity, Succession) سره لري، له لنډۍ يې ځرګندېږي چې له نورو لرغونو پښتني وګړني پېيلو څخه روغې ګډوله شوې نه ده.

دا به داسې ښکارېږي چې پنځي , طبيعي، ده او مصنوعي, ديسي او شلخي، نه ده.

۱۰. د دې نيمګی لنډی پېيلن د پښتو لېوال دی، ځېګ تن دی، د لغمان يوه ښه نيک نومه وګړی دی چې ډېرې شعرونه يې په پښتو ادب پنځي , طبيعي، او يوه دمي پوښلې دي. د زهن د نيمګی لنډی زېږنده يې له مېنې سره لوړه لېوالتيا، د مينې وټېزه ارشه درشه، د ټاټوبي لاسي پيداوارو او دوديز زېرمو بډاينه او پښتونواله پاټې شونې پربړ دي. بل لورې ته دا د دې له پاره نه بوږوم چې ځانمنې ستاين شي، په ټوله کې د دې له پاره ده چې د نورو پېيلنو د پېيلو له پاره ترې په لرليد ګټنې واخستل شي.

۱۱. د دې نيمګی لنډی د زوکړې موده لکه څنګه چې زه وايم داسې ده: د اېنجينېری زده کړيال وم او د اېنجينېر دنده مې درلودله. د تخنيکي مرستيال په بڼه د نوې مخابرې او غوړګي ټولواله مو په ټول ټاټوبي کې د لومړي ځل له پاره نړی‌وال د غوړګي نوې ټولواله يا جي ايس ايم رغوله، ۱۶ کڅېزه اېنجينېري او تخنکي ماهرينو مشري را پر غاړه وه، په دې وخت کې زه ۲۱ کلن وم ځکه چې په ۱۹۸۶ زېږدي کې د مارچ په لسمه په پښتنه کورنی کې زوکړه شوی وم، زما ډېری شاعري له شلو کلو څخه په ټېټ عمر کې شوې چې ۱۹۹۷ زېږدي څخه تر ۲۰۰۶ زېږدي پورې مې په کې د پنځي پېيلن په بڼه مزل وهلی دی، پېيلې يې زما په ليکي ځلېر کې د ددو دود کې شتون لري.

د فراه ولايت وطن ولسوالی کې مې په اوړی فصل کې د زمرې مياشت ورسته له وخته ۳ بجې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۰۰۶ زېږدي کې کښلی دی. لیکنی او کتابچه را سره نه وو، په ناساپي بڼه یا یودمي مې داسې پېیلي له خولې را وتلي چې ورځ یې راته په یاد کې نه ده پاتې. دا ده همغه چارپېریال او هواویچې د تاثیر پنځي زېږنده ده. د دې نیمکی لنډۍ له پاره کره بوړوم چې همدا یې د پنځې (تخلیق) منځې (هستې) د زوکړې موده ده.

۱۲. د دې نیمکی لنډۍ د وخت موده چې باچاخان لغماني په کاستوري سور کې ویلي ده.
وخت : (وخت ټاکل، نېټه ایښودل: پر سور برابرول: وخت اندازه کول وخت، دوران، نېټه: ټیك وخت، ټایم، وخت، بیدو، موده، موکع: دم، وار، ځل: ګړی، ساعت، شېبه، غوټه: مهال: د موسیکي شېبه: پر وخت، پر ټاکلي وخت). :. ۰۰:۰۰:۳:۳۰:۰۰ (ربه: ثانیې: دکیکې: ساعته) په وخت کې ویلي ده.

۱۳. د ژور پام کونکي په بڼه، زه د لیک دود نخښې لکه: د نیمکی لنډۍ، نیمکی ټپې، نیمکی ټیکی او نیمکی مصرۍ په هره مسره کې د چپه پېښن ,, ،: Comma کامه، دغه (،) نښه چې جملې او کلمې سره بېلوې، ویرګول. ،،؛ ندایه ,, !Exclamation : چیغه، کریږه، د تعجب نه ډکه چیغه. که !! شي دوې برابره او که درې !!! شي درې برابره لوړه چیغه ،،؛ پوښتنې نخښه ,, ؟ Question Mark: تپوس نخښه: پلټنه یا اعتراض نخښه: شك نخښه: پیشنهاد نخښه: پوښتل نخښه، تپوس کول نخښه: شك کول نخښه: مناقشه کول نخښه، غوښتنې نخښه، وړاندیز نخښه. ،،؛ انډره ,, (:) colon: شارحې نخښه، د لویې کولمې یوه برخه. ،،؛ ټکی لړونکي کامه ,, (؛)Semicolon : بېلوونکې نخښه، هغه نخښه چې د جملې فقرې سره جلاکوي. ،،؛ شمېره ,, (#) Number: ګڼه، عدد، ګڼ (= حساب)،،؛ را اخستنه ,, (,, ،،) : Right left double quotation mark را اخستنه، نقل، اقتباس. ،،؛ دوې لینډی ,, () : Superscipt right left parenthesis د پاسه لیکل، لکه د نامه، ادرس یا نور، اخځوک، معترضه جمله، دوه لینډی، قوسونه. ،،؛ د اتصال ,, - hyphen minus: ګډکېدو نخښه، یوه ځای کېدو نخښه. ،، او ټکی ,, . full stop: پنډول، پریړول. ډك، بشپړ، مفصل. اکثر حد، اعظمي حد. په بشپړه توګه. ،، کارونه اړینه بولم او په خپل لیکي کې کښم چې د سرلیک، غبرګغونډلو، پارنویکو، د هرې مسرې ښکاره کېدل څرګند کړي او بېلوالی یې سپینې ته راوباسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱.۲.۸. ٦ دوېیمه ډله نیمکۍ ټپه:

د دې له پاره زما څېړنه دا سپینې ته را اوباسی چې زه خپل د ژبې یوه څو سره پیبله د څو سره نیمکۍ ټپه نوم باندې نوموم، چې دې پښتو څو سرې پیبلې له څو سره ټپ یا څو سره زخم یا څو زخمه یا څو ټپه، څو سره نیمکۍ ټپه، درې سره ټپ له درې سره نیمکۍ ټپې سره، څلور سره ټپ له څلور سره نیمکۍ ټپې سره، پېنځه سره ټپ له پېنځه سره نیمکۍ ټپې سره، شپږ سره ټپ له شپږ سره نیمکۍ ټپې سره، اووه سره ټپ له اووه سره نیمکۍ ټپې سره، اته سره ټپ له اته سره نیمکۍ ټپې سره، نهه سره ټپ له نهه سره نیمکۍ ټپې سره او لس سره ټپ له لس سره نیمکۍ ټپې سره... . ډېرې ورته ځانګړې ځانګېرنې لرې. لکه:

۱ :- درد پیدا کوي، ۲:- د انسان په تن کې چې درد وي، نو بیا سم د کار نه وي، ۳:- خوښې له منځه وړي، ۴:- خفګان ډېره وي، ۵:- په هېڅ څه پام نه راوړي، ۶:- انسان په دردونو اړوي، ۷:- تاثیر یې د انسان په زړه ټپ جوړه وي، ۸:- پټ زخمونه د انسان په وجود کې جوړوي چې یوازې احساس یې کېږي، خو لیدل کېږي نه، ۹:- بې واکه کړنې په انسان کوي، بېواکه خوښحالې خرګندوي چک چک کوي، ۱۰:- تاثیر یې د انسان رنګ پرک زېړ اړوي، ۱۱:- غم ډېر وي، ۱۲:- د انسان سپېنې تختوې، ۱۳:- ولس پرې خبرېږي، رسوایي کوي، ۱۵:- کړو زیاتوي، ۱۶:- د ټپ باندنۍ برخه کوشنۍ وي او د ټپ دننۍ برخې رېښه اورده وي، ۱۷:- انسان رنځور وي، ۱۶. له ټپې یې کچه کمه ده، ۱۸:- د یوه ټپ څخه یې د درد زورنه لړه وي ځکه چې یوه ټپ په روغ بدن کې ډېر پیدا کېږي، ډېر او څو ټپونه په تن کې لږ پیدا کېږي، ۱۹:- نیمکۍ (پام، سروکۍ) ټپ ځان ټپه وي، ۲۰. لږې دې خو شتون لرې. ۲۱. د دروغو ټپ په هندارو کې د پردو له پاره جوړېږي او په زوره په تن پورې ټپول کېږي.

تاسو ته دا همداسې پرېږدم او په همدې بنه یې پوښ کې کوم.

هرې نیمکۍ لنډۍ، نیمکۍ ټیکۍ او نیمکۍ مصرۍ چې دغه پورته ځانګېرنې و درلودلې نو هغو ته نیمکۍ ټپه وایې. تاسو نیمکۍ لنډۍ، نیمکۍ ټپې، نیمکۍ ټیکۍ او نیمکۍ مصرۍ ته ښه غوږ و نیسئ !! پام ورته و کړئ! نو بیا یې پېژنۍ چې دا نیمکۍ ټپې دې چې د څو سره ټپ ځانګېرنې (خصوصیات) لرې. نیمکۍ لنډۍ، نیمکۍ ټیکۍ او نیمکۍ مصرۍ دا پورته ۲۱ ځانګېرنې نه لرې او نیمکۍ لنډۍ، نیمکۍ ټیکۍ او نیمکۍ مصرۍ نه دې، بېلوالۍ یې پرهمدې کې دی.

د دې د بېلولو له پاره زه (لیکوال) یوه بېلګه تاسو ته له خپلې پیبلې څخه په لاندې بنه کښم. روڼ بوړم چې داسې مې و کښل د نیمکۍ ټپې له پاره، کټ مټ یې همدا فلسفي اړخ وندی دی، پنځه (تخلیق، رغښت، جوړولو) منځه (هسته) یې نیمکۍ ټپې پیبلې له سکالو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدا دی. هندسې او ښکاره بڼه یې له نیمکۍ لنډۍ، نیمکۍ ټیکۍ او نیمکۍ مصرۍ سره ورته ده. زه نیمکۍ ټپ، نیمکۍ ټپه له یوه بڼه پېیلې سره تشبع کوم چې ورته نیمکۍ ټپه وایي او ټولې ځنګېرنې یې سره ورته دي.

۷ .۸ .۲ .۱۱ د نیمکۍ ټپه (پام ټپه، سروکه ټپه) تعریف (ځرګندونه، ښکارونه، د دوی د یوه توري یا سکالو تشریح کول)

د وی یا ویکي له پامه نیمکۍ ټپې هغې خو سرې پېیلې ته وايي چې څو ټپو سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه وګړنی، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندریزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پرله پسې توبه (تکراري، بیابیا کولې، واروار تړلې، ګرداني) پېیله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ی او ... ،، ځخه وراندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پیدایښت سره جوښت یې جوت کړې دي؛ له لنډۍ، ټپه، ټیکۍ او مصرۍ ځخه ورسته. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکي بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوښنی نیمکۍ ټپې د مسرو شمېر یې ۳، د ځپو شمېر یې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوییکیو پرته دی. (دفتنګونه , الیده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلې یا کلمې دي چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک:، یې لا خوروي، په بله مانا دیفتنګونه , غبرګغړونه یا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وایي چې د خپلواک او نیمواک په ملګرتیا منځ ته راځي. لکه یوستووی اواز یوه وار پتلیز له خولې راوځي د یوه غبرګغږ لومړی ټوک یوه خپلواک او دوېیم ټوک یې یوه نیم واک اواز وي، کله زورکی واله یې یا نرمه ,,ی،، او زرکی واله یې یا درنه یې ,,ی ،، او داسې نور. دیفتنګونه ,غبرګغړونه، ناټرویکي، ټرویکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښني، هیېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، ګرانه، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای،. نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، فردوس خانه!، لغمانیه!، یه که ځاره!، ای الکه! وروره!، بخته میره!، وی اه!، دغه راز کنه!، هو، نه، ښه، ځنګه، ولې...)، نومړي ټول د نیمکۍ ټپې توکي دي، چې کله هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډېری وخت په پای کې ویل کېږي او د ځپو په شمېر کې ډېر والی راولي.

د پښېلې غونډ او پښېلې کلمې یا غونډلې لرېي لري. خو ډېری وخت د لومړی، دوییمې او دریيمې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنګتوک بشپړوي. تر ډېره (هره یوه نه) پښېلې باید د ه (زموږ خپله ,, ه، ه یا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دو ې سترګې ه ,ه، دوې سترګې والا ه، یا عینکو والا، عصري او څانښودې، ,ه، وایو) چې د پښتو ژبې ،نهویشتم, ګڼه ابېځې ده. په واول یا غږن اواز پایته رسېدلې وي، نیمکۍ ټپې د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غږیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړیږي. دربیمه مسره یې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته. د هرې نیمکۍ ټپې، د لمړۍ او دوبیمې مسرې څلورمه او اتمه څپه او د دربمې مسرې څلورمه اتمه او دولسمه څپه، باندې زورنه وي؛ ډېرې وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسیږي؛ په پیلنۍ، دوبیمې او دربیمې څپې د څلورګونو څپو ټولوالې باندې یې زورنه راځي یا به د اوزونو ټېټوالي او لوړوالي په بڼه څپه باندې زورنه حسکیږي.

له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کیږي او په ځنې سیمه کې بېلوالی لري. په بله وینا نیمکۍ ټپې مېچه د څپیزه او خجیزه ټولوالې سره، سره پر یوه نازورنه څپه یا یوې خوږ غږې یا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ نهمې، اتلسمې، او یوه دېرشتمې څپې خوږغږي د نیمکۍ ټپې مېچه د څپیزه او خجیزه ټولوالې ترڅنګه د نیمکۍ ټپې یوه بل رغنده ټوک ګڼل کیږي او نه شتون یې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پیلې په توګه یې یوه څپه کمیږي او له موسقي پلوه خوږ غږ له لاسه ورکوي. دغه پایني ټوکونه په یوه پیړ کې له دغو درېواړو څپو څخه هره یوه د ور مخکې نهمې، اتلسمې او یوه دېرشتمې زورنې څپې له یوه څه اغېز سره نیمکۍ ټپې ته یوه خوږغږي وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وریته هره یوه څپه هم ایوفوني (euphony) بلل کیږي چې پښتو انډول یې ترنګتوک یا ترنمي توک کې دی شي. غوره سټه د ترنګتوک په پاینۍ مسره کې دی چې نومړې مسره د نیمکۍ رغښت پنځ کوي، د نیمکۍ غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره نیمکۍ هغه دي چې د لنډۍ، ټپې، ټېکۍ او مصرۍ، له هرې یوې مسرې سره ورته لړونه، پښیلې، څانګړې څانګړنې، بېلونکې نخښې، سرباري اهنګینه پاینۍ څپې و لري، د دیفتنګونه او پارنویکي سره، خو له ایزې، انګۍ، پتۍ، لنډکۍ، بګتۍ، کېسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربیتۍ، سپینۍ (ازادې پیېلې)، کېسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې څپېزۍ، څلور څپېزۍ، پېنځه څپېزۍ، شپږ څپېزۍ، اووه څپېزۍ، اته څپېزۍ، نهه څپېزۍ، لس څپېزۍ، هایکوبۍ، مونډۍ (سر پرېکړۍ)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجۍ، نا پښېلیزۍ، ناپېیلۍ او سلسلۍ، دې ټولو پېیلو (شېرونو یا شعرونو)سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نی برخې، Dialogue) له ستې بېلوالی و لري، د دې له پاره چې دا ټول په ډېرى بنه له درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډله ایزه وینا او یادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسې وي، رټ بېلوالی یا ګړندی فرک یې و کولی شي، ورته ګڼلی وي او د ټولو زهني پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

خو نیمکی ټپه چې درې سره لري ۳۱ څپېزې وي او که په اوردې مسرې باندې شي بیا نو ۳۵ څپېزې وي؛ څلور سره نیمکی ټپه ۴۴ څپېزې وي؛ پینځه سره نیمکی ټپه ۵۳ څپېزې وي او که په اوردې مسرې باندې شي بیا نو ۵۷ څپېزې وي؛ شپږ سره نیمکی ټپه ۶۲ څپېزې وي، اووه سرې نیمکی ټپه ۷۱ څپېزې او که په اوردې مسرې باندې شي بیا نو ۷۵ څپېزې وي؛ اته سره نیمکی ټپه ۸۴ څپېزې وي؛ نهه سرې نیمکی ټپه یې ۹۳ څپېزې وي او که په اوردې مسرې باندې شي بیا نو ۹۷ څپېزې وي (۴ څپې ډېرېږي او که کوشنۍ مسرې باندې شي بیا ۴ څپې ترې کمېږي) او لس سره نیمکی ټپه ۱۰۶ څپېزې وي. چې تر ټولو غوره یې څلور سره نیمکی ټپه ۴۴ څپېزې رانښلولې لړی لري، دولس دانې و ویل شي، خوند، رنګ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په ستره ولاړ راځي؛ ډېرې ښې یې اته سره نیمکی ټپه ۸۴ څپېزې وي چې اووه دانې وویل شي؛ ښې به بیا درې سرې نیمکی ټپې دي چې دولس دانې یا شپاړس و ویل شي؛ لړې ښې بیا لس سره نیمکی ټپه یا لسیزونې نیمکی ټپې دي چې پینځه دانې و ویل شي ښې راځي، دا بیا له څلورو دانو شپږ سره نیمکی ټپه سره خوا په خوا ځای نیسي؛ پرته له غبرګغبرونو او پارونویکو... . د لیکوال (زما) نیمکی ټپه څپېزه (څپه، سېلاب، هجا ,, سیلیبل Syllable،، د ابېڅو شمېرلو) - خجیزه (زورنه، خج، اکسنټ ,, لفظ، د موسیکي نوټ: د خج نښه: د توري په سرنښه , چې د تلفظ د جګوالي او ټېټوالي زور، اوږدوالی، کیفیت ښيي،: ټینګه , لهجه ،: تاکید: بیلوونکی نښه: د وینا , ځانګړی، خاص او بېل ، ډول. :Accent, Morphemel ،،) جوړښت په دې ډول دی:

۸.۲.۱۱ ۸. د نیمکی ټپې څپېزې او زورنې

U؛U-UUUU-UUUU

U-UUUU-UUUU

U؛U-UUUU-UUUU-UUUU

U-UUUU-UUUU

U؛U-UUUU-UUUU

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي - نم - په - اور + بان - دي - سو - زي + ږي؛- کنه
وا - یم - و - اف + غا - نس - تا - نه + کنه

وه - سه - مي - نه + شته - څه - که - ځم + تر - چر - ګی - یه + مه؛- کنه
وا - یم - و - اف + غا - نس - تا - نه + کنه

ما - ته - له - ځا + نه - ځي - ني - ګرا + نه؛ - کنه

وا - یم - و - اف + غا - نس - تا - نه + کنه

۱- ۲- ۳- ۴- ۵- ۶- ۷- ۸- ۹-؛۱۰

۱۱- ۱۲- ۱۳- ۱۴- ۱۵- ۱۶- ۱۷- ۱۸- ۱۹

۲۰- ۲۱- ۲۲- ۲۳- ۲۴- ۲۵- ۲۶- ۲۷- ۲۸- ۲۹- ۳۰- ۳۱- ۳۲-؛ ۳۳

۳۴- ۳۵- ۳۶- ۳۷- ۳۸- ۳۹- ۴۰- ۴۱- ۴۲

۴۳- ۴۴- ۴۵- ۴۶- ۴۷- ۴۸- ۴۹- ۵۰- ۵۱-؛ ۵۲

۵۳- ۵۴- ۵۵- ۵۶- ۵۷- ۵۸- ۵۹- ۶۰- ۶۱

۱۱.۲.۸.۸. ۱ د نیمکی ټپې څمککچپوهنې (هندسې) رغښت

څمککچپوهنې (هندسې) رغښت یې داسې دی:

الف.

______ -
______
__________ -
______
______ -
______

ب. ___ - ___ ___ - ___ ___ ___ - ___ ___

۱۱.۲.۸.۸. ۲ د نیمکی ټپې سپړنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې نیمکۍ ټپې سپړنه

لومړی مسره ۰+ ۹+ ۱ = ۱۰ څپې ده چې ,, کنه ،، چارټاکی کړ لري.
دوېیمه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ,, ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
درېیمه مسره ۰+۱۳+ ۱ = ۱۴ څپې ده چې ,, کنه ،، چارټاکی کړ لري.
څلورمه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ,, ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
پینځمه مسره ۰+۹+ ۱ = ۱۰ څپې ده چې ,, کنه ،، چارټاکی کړ لري.
شپږمه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ,, ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.

دلته ټوله نیمکۍ ټپه ۶۱ څپې ده، دا پنځې شپږ سره نیمکۍ ټپه چارټاکی کړ کنه (ومنه، باور وکړه) لري چې خپله یوه ترلې څپه ده لکه کال، مور، خور، کور، کټ او خپل یوه څپه دی او یوه واژه څپه لکه اکا ، ابا، زه، ته، بیا نه ده، ورسره دوې څپې هم نه دی، د څپې په ګنه کې دېروالی راوړی ولس کې د غبرګغږونه، پارنویکي... . لرغن دود دی او د نیمکۍ ټپې برخه ده.

۱. لومړی مسره
۲. دوېیمه مسره
۳. درېیمه مسره
٤. څلورمه مسره
٥. پینځمه مسره
٦. شپږمه مسره
۷. ۱. ۲. ۳. ٤. ٥. او ٦. یوه نیمکۍ ټپه ده.
۸. زورنه (خجنه) **بولډ**
۹. د اوازټیوالي او لوړوالي خطونه،اهنګ؛ ترنګتوک؛
۱۰. دفتنګونه چارټاکی کړ کنه (ومنه، باور وکړه) لري.
۱۱. تت اسماني رنګ یې د ښکاروندی دی.
۱۲. نرانو ته منسوبې
۱۳. څپې(سیلابونه)
۱. مسره ۱۰ څپې ده
۲. مسره ۹ څپې ده
۳. مسره ۱۴ څپې ده
٤. مسره ۹ څپې ده
٥. مسره ۱۰ څپې ده
٦. مسره ۹ څپې ده

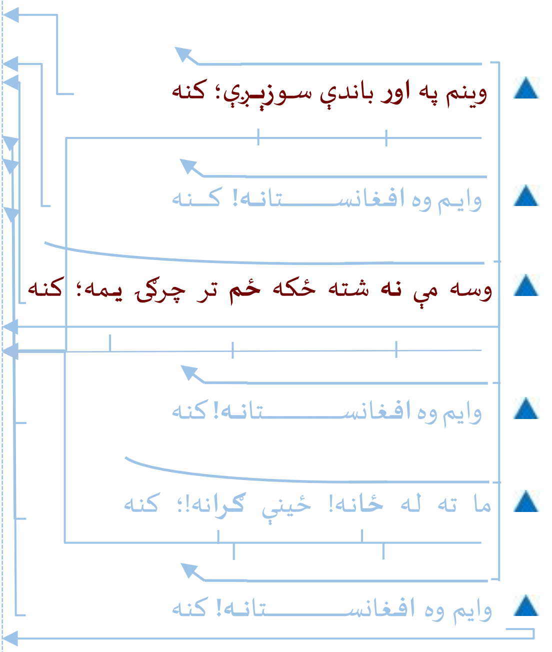

د لا دېرو معلوماتو له پاره د لومړي ټوک ۱۱. څېرکی و ګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹ .۸.۲.۱۱ دوېیمه ډله نیمکی ټپه: اې ,, ا ،،:. د لیکوال شپږ سره نیمکی ټپې دي چې سرلیک یې دی اه؟؟.

- ما ته له ځانه! ځیني ګرانه!؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- وینم په اور باندي سوزېږي؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- وسه مي نه شته ځکه ځم تر چرګی یمه؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځیني ګرانه!؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه

- ستا مختورن ګاونډیان مره شه؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- اوبه بانه کړي جام د زهرو درکوینه؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځیني ګرانه!؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زه به چمبېل ګولونه کښت کړم؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه
- هره نوده به يې په اوښکو اوبه کړمه؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځيني ګرانه!؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه

- شپې په شپېبو شپبو کړم تېرې؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه
- چې ارامی ساعت پر تا کله راځينه؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځيني ګرانه!؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه

- چې درته سمه توجو کړم؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه
- هريوه څوسيس مې له چرې نه تېره وينه؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځيني ګرانه!؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- اذان ښادي باندي ولاړوم؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- تولې پښتې کې د بچو ویرونه و نه؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځیني ګرانه!؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه

- ما د هیلمند سیند ته کتلې؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- په خاموشی کې مو له خنګه تېربده نه؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځیني ګرانه!؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه

- پرېبږده چې مړ دلته ښېږم؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- په وینو رنګ مي ګاونډیانو کړه ځمه؛ کنه
- وایم وه افغانستانه کنه
- ما ته له ځانه! ځیني ګرانه!؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- واړه د ستر ګوزړو له لاسه؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- راته په زړه کې یې د وینو څلېر کړه نه؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځیني ګرانه!؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه

- سور سمندر منځ کې روان یم؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- بې نومه خاځکی کجکي وګړو کړمه؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځیني ګرانه!؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه

- هر بچي خپل مور ته ناري کړي؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- د کجکي سیند نه د وینو بوی راځینه؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځیني ګرانه!؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ستا د دفاع بچي يې حلال کړه؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه
- چې کال کلو پورې يې اوبه په وينو شينه؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځيني ګرانه؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه

- ولې به نه ژاړم مورجانې؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه
- ځنکي يې رنګ په رنګ له تېغه تېروو نه؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځيني ګرانه!؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه

- ستا د بچو سرونه يې پرې کړه؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه
- ګولدان تحفه يې پنجابي ته ورکوونه؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځيني ګرانه!؛ کنه
- وايم وه افغانستانه! کنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- پرېږده چي ښې بلا و کاندي؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- نادان بچي دي د دښمن په لمسون دینه؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځیني ګرانه!؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه

- ځان سره تل په ژړا ژاړم؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- د یهودي لمسی د دین ټېکېدار شونه؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځیني ګرانه!؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه

- خدایه اسلام دښمن برباد کړې؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- چي په هر رنګ جامه کې وي هلاک دي شینه؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځیني ګرانه!؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- تول د فردوس ټیکهداران شو؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- جوړ ټیکټونه یې په رڼا ورځې پلورینه؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه
- ما ته له ځانه! ځیني ګرانه!؛ کنه
- وایم وه افغانستانه! کنه

د ازان غونډۍ په سر، د ازان دښته، د سنګین ولسوالی، هېلمند
Roshan BTS site HLM۰۱۰, ۱۸/ ۰۱/ ۲۰۰۷, pm ۳: ۰۰،،
(صفی الله، ۱۳۸۸ لیږدی، ۳۲۴ چوپړی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸.۲.۱۱ ۱۰ دوېیمه ډله نیمګۍ ټپه: اي ,, ا ،.:. د لیکوال څرګندول چې رونبوي کتنه داسې. د لیکول نیمګی ټپه (پام ټپه، سروکه ټپه) په لاندې بنه لوری موږ ته په لاس راکوي لکه:

۱. نیمګی لنډۍ له لنډۍ څخه رغښت مومي، نیمګی ټپه له ټپې څخه او نیمګی ټیکی له ټیکی څخه او نیمګی مصری له مصری څخه.

۲. نیمګی لنډۍ د لنډۍ پیلنی او پاینی مسرې کاپي، ورته بنه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ تکرارېدلی کوښښ دی؛ نیمګی ټپه د ټپې پیلنی او پاینی مسرې کاپي، هم بنه، هم ډول پرمختګ شوی روغ تکرارېدلی کوښښ دی؛ نیمګی ټیکی د ټیکی پیلنی او پاینی مسرې کاپي، ورته بنه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ تکرارېدلی کوښښ دی او نیمګی مصری د مصری پیلنی او پاینی مسرې کاپي، ورته بنه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ تکرارېدلی کوښښ دی.

۳. تر ټول غوره بنه د نیمګی‌یو موږ ته په پوخ کې کوي چې شپږ سره لري.

۴. څومره والی د نیمګی‌یو موږ ته په پوخ کې کوي چې اته لس دانې دي او هره یوه یې شپږ مسرې لري.

۵. زورنې یې په څلورمه، څلورمه څپې دي؛ خو ټولیز پایخج یا پاینی زورنه یې ترټولو پیاوړې راغلې ده او د مخنیو غونډېلو بېلابېل اهنګونه د هماغې وروستی غونډېلې تر سیوري لاندې کمزوري پاتې شوي ده. د څلورګونو څپو ټولوالې څخه یې د هرې څلورو څپو کې په څلورمه څپه زورنه ده، لومړی مسره کې په ځا او ګرا، دوېیمه مسره کې په اف او نه کې راغلې دي. بل لوري ته ,, نه او کنه ،، ترنګتوکونه دي، دواړه مسرې ۹، ۹ څپېزه دي لکه د ټپې لومړی مسرې په بنه دي خو ټولې مسرې لکه د ټپې پیلنی مسرې په شان ترنګتوک ساتلی شي، اه – هه (هو) داسې روغ راځي، هن (دا دی) چې په پیلنی مسره کې ,, کنه،، لارغه بنه پیستون لري او په دوېیمه مسره کې د یوه وت په اندازه شتون لري؛ کنه د وینا و اښتې او ټینګار وییکي په توګه کارول کېږي، خو د نورو وییکو په توپیر د غونډلې په سر کې نه، بلکې په پای کې راځي. که جلا ولیکل شي کرولې وګرنه ,, جاج،، ښندي چې د ګنې (لکه چارټاکی کړ: کنه ,, و منه، باور و کړه، که نه، ګنې) یوه مانا همداسې ده او بله یې ګوندې سره برابره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. د ټپې مسرې سره سرباري، منځ باري، بېخباري په لوړ غږ ساتل کېږي، دا نو یوازې په ساز او اواز کې څېړمه اهنګونه جوتوالی (برجسته والی) مومي او له ژبني ډګره نور راوځي.

۶. د نیمکۍ پېیلې پېنځګوني رغنده توکونه لکه: ژبه، تول، واند (خیال)، اند (فکر) او ولوله (احساس، عاطفه) په کې په نیمکۍ، پام او سروکه بنه شتون لري.

۷. نیمکۍ ټپه مېچه د څپېزه او خجېزه تولوالې (Syllabic and Tonic Measurement System) یوه بنه او لاربنوده مخبېلګه ده، له ژبني پلوه لږ تر لږه شپږ یا زیاتې غونډلې را اخستي، خو څپې یې له تاکلي شمېر ۹ څخه تېرې نه دی کړی او زورنې یې له تاکلي شمېر خلورو څخه تېرې نه دی کړی؛ خو دغه توکي لري. دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناتړوییکي، تړوییکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښنې، هیبجاني چغې، چې په دې نیمکۍ ټپې کې شتون لري او په پام کې یې هم راولو. بېلابېل وییکي لکه هن (دا دی، ګوندې، کاشکې، ګني)، چک (نه)، هډو (هېڅ) کنه (ګنې، ومنه، باور وکړه، که نه، ګني) د چارتاکي کړ په بنه، دوېیم کنه (ګوندې) تینګار وییکي دی.

په پیلنۍ مسره کې کنه چې یوه تړلې څپه ده له مسرې سره بېخباري شوې او یوه څپه یې ډېره کړې ورته ۱۰ څپې شوې مسره؛ او په دوېیمه کې د کسر په بنه راغلې چې ماته شوې ده او ۹ څپې مسره ده چې ترنګتوک یې په څوړ دی، او هلته په لوړ دی.

چې په رښت کې لومړۍ مسره ۱۰ څپې کېږي او په لارغه (پیوستون، مکث، مکثه) کېږي، بل لوري ته لارغه، وت او کسر درې واړه په کې راغلي، چې کسر (ماتیدنه، درز، برخه، ډله، فراکسیون ,, په ګوند کی دننه کوچنۍ ډله،، Fraction, Deficit, Detraction, (Depreciation او مطلع (Opening) وت (واتن، فاصله pace, Interval, Distance, (Break, Ravine, Interstice, Chasm, Hiatus ته وایو، کنه اوز یا لحن یې هم روغ اوډون مومي؛ پاییني ۲ مسرې چې سروکۍ دی ۱۹ څپې، د نیمکۍ کسر (مطلع) یا یې وګنو چې لومړی یوه کسر (مطلع) لري او وریسې یې هره ټپه بندونه دي، کسر یې له دوې لنډو مسرو څخه جوړ دی، چې بیا د پښبله یې ترون له مخې له هر بند سره ځای، ځای یا تول تکرارېږي. پورتنۍ دوې مسرې چې له ټپې ورسته راشي یا بېخباري شي نه سرباري نو غوره سپینې ته راوځي.

دا نو داسې نه ورته نه شو ویلی چې دواړه پیلنۍ مسرې دوې تکراري لړ والې مسرې دي چې دواړه یې یوه لړ (ردیف)دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټول برابرۍ نه دي خو د پښتو خوږ وګړني پېيله ده او خوږ غږ لري؛ تر ټولو همدا لړونه او بېخباري ويکی د هرې ټپې له دواړو مسرو څخه ورسته تکرارېږي(منځباري او بېخباري کېږي).

لومړی بند یا رښته نیمکی ټپه شپږ سره لري؛ لومړی سر یې د ټپې د سره پیلنی مسره ده ۹+۱ څپې، دوېیمه مسره د نیمکی منځ باري ده ۹څپې، درېیمه مسره د ټپې دوېیمه مسره ده ۱۳ +۱ څپې، څلورمه او شپږمه مسره بیا همغه دوېیمه مسره ده ۹ څپې د نیمکی بېخباري تشه یا خلاصه یا مطلع مسره ده او پېنځمه مسره ۹+ ۱ څپې ده پارنویکي په بڼه راغلی. چې نومړي نیمکی ټپه شپږ لارغي لري، ۶۱ څپې ده، چې په ټوله کې ۱۸ داني شپږ سره نیمکی ټپې (۱۸*۶۱+۱۹ = ۱۰۹۸ +۱۹= ۱۱۱۷) څپې کېږي.

د ورډ پوستکالي (New Microsoft Word Documents) له پامه نوموړي نیمکی ټپه، په ۵ چوپړو (Pages) کې ده، ۶۳۲ ویکي (Words) لري، ۲۶۹۱ داني یې وت نه یا پرته له وته د ابېڅو ځای نیونه لري ,, منشور: د رسمي سند ور کونه مستعمراتو ته د حقوقو ور کونه: دربست نیونه ,, د ابېڅو، اونورو، پرانټ،، ,,) no Spaces،، Characters)، ۳۵۹۳ داني منشوره یې له وت سره دي (,,with Spaces،، Characters)، ۱۱۰ پراګرافه (Paragraphs) دي او ۲۵۳ لینو (lines) کې کښل شوي دي له لیکي هرېی، لاندنی یادونې او پاینی یادونې سره، سره (Include Textbox, Footnotes and Endnotes).

۸. د رنګونو ښکاروندی یې تت اسماني دی (Color model: RGB, Red:۱۵۷, Green: ۱۹۵, Blue:۲۳۰) دی. ده لښتیلیک (جدول) ۱ . ۲ . ۱ پېنځه څلوېښتو پښتو شعرونو او یوه سلو شپېته بیلا بیلو نورو پښتو شعرو رنګونو ښکاروندی (د رنګونو کوډ)، ۱۳۹۵ لېږدیز لمریز کال په سته ۳۲ ګڼه دی.

۹. د نیمکی پنځه له هغې لنډی، ټپې، ټیکی، او مصری کېږي چې منځه (هسته) وي، چې ځانګړې ځانګړني یې لنډی، ټپې، ټیکی او یا مصری ته ورته وي، د نیمکی نومړې منځه موږ په خپل رنګ یې چې د نیمکی رنګونو ښکاروندی یې تت اسماني دی، په تت اسماني یې ښکو او چې سرباري، یا بېخباري یا تکراري مسرې یې هم تت اسماني رنګ لري، د دې له پاره تر ډېره پورې دا سرک موږ ته په لاس راکوي چې د نیمکی پنځې منځه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ګډولې بڼه یا اونګ بڼه جوړه کړې مسرې هغه رنګ لري چې یا لنډۍ ته منسوبې وي، یا ټپې ته منسوبې وي، یا ټیکۍ ته منسوبې وي او یا مصرۍ ته منسوبې وي نو د همغو منسوبو شویو رنګ باندې پاتې کېږي؛ له دې څخه یې د پنځ نوم هم اخستل کېږي چې دا نیمکۍ؛ نیمکۍ لنډۍ ده، که نیمکۍ ټپه ده، که نیمکۍ ټیکۍ ده او که نیمکۍ مصرۍ ده. له دې سره سم دا نیمکۍ ټپه ده.

۱۰. د نیمکۍ ټپې پېیلن لیکوال صفی الله فردوس خان ټولې په ګډولې بڼه یا اونګ بڼه جوړې کړې (مصنوعې: دیسي، شلخي، ګډول، ترکیبي، یوه ځای کول: فیصله کول: جوړول: صرف نظرکول ,, د جرم د مجازاتو څخه،، : موافقې ته رسېدل. ګډ، د دوو یا ډېرو اجزاوو څخه جوړشوی.
انګړ، غولی، احاطه شوی ځاي ، جارګی، چمبړ: مرکب) یا (Mixdesign, Synthetic or compound) کښلې دي؛ هره یوه نوې ګډوله رغولې چې د نوې نیمکۍ ټپې سکالو، ځانګړنې، نخښې او بېلوالی یې ځانته غوره کړی دی.
او هره یوه مسره یې په لیکه کړې یا په لیکه برابرول (Alignment) شوي، او د سکالو تسلسل (continuity, succession) سره لري، له ټپې یې خرګندېږي چې له نورو لرغونو پښتني وګړني پېیلو څخه روغې ګډوله شوي نه دي. دا به داسې ښکارېږي چې پنځې , طبیعي، دي او مصنوعي, دیسي او شلخي، نه دي.

۱۱. د دې نیمکۍ ټپې پېیلن د پښتو ژبې لېوال دی، ځېک تن دی، د لغمان یوه ښه نیک نومه وګړی دی چې ډېری شعرونه یې په پښتو ادب پنځې , طبیعي، او یوه دمې پوښلې دي؛ د زهن د نیمکۍ ټپې زېږندې یې له ټاټوبي سره لوړه لېوالتیا حس، ټاټوبي ته رښتنیتوب، سوسیسی رېښې پرې کولو، خپلو ساتونکو روزنه او پالنه، زېمه، کهول او پښت ټاټوبي د سرغوندویتوب کېدلو، ټاټوبي ګالنه، د وګړو بویه او پښتونواله پاتې شونې پرېږ دي. بل لورې ته دا د دې له پاره نه بوروم چې ځانمنې ستاین شي، په ټوله کې د دې له پاره ده چې د نورو پېیلنو د پېیلو له پاره ترې په لرلید ګټې واخستل شي.

۱۲. د دې نیمکۍ ټپې د زوکړې موده لکه څنګه چې زه وایم داسې ده:
,, د ازان غونډۍ په سر، د موسا کلا، کجکي پای، سنګین ولسوالی، هېلمند ولایت کې ماسپښین ۳:۰۰، د ۲۰۰۷/۱/۱۸ لېږدي کې مې کښلې وې ،، (صفی الله ، ۱۳۸۸ لېږدی، ۳۲۴ چوپړی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې نيمګې ټپې چې سرليک يې اه؟؟ ده؛ داسې ده، بويه چې د تالبانو په غوښتنه موسا کلا، سنګين، کجکي، ناوې او نادالي د روښن غوړکي ټولوالي ښادو د ځای پرځای کولو او ګټنې اخستلو له پاره غوښتي وو، تر ځلوېښتو ورځو پورې هملته وو، يوه وار د موسی کلا، سنګين او کجکي ګډې ولسوالۍ کرښې څخه چې ازان غونډۍ ورته وايي. تر ډېره يې د سنګين ولسوالۍ پای بولي، د خپل کړنې (کار) له پاره د ملا باکي غونډۍ موسا کلا څخه لاړلو د ازان غونډۍ ته چې هلته مو ايچ ايل ايم ټکی لسمه ګڼه ۶۰ متره ښادې سايټ وو؛

التـه مې يوه ضياوالله ساېي نومي تخنيکي ماهر راته و ويل، راځه اېنجينېر صيب داسې تالب درته وښيمه چې ۱۵ تنه د افغانستان ملي اوردو ساتونکي يې په خپله چاړه حلال کړي دي؛ دغلته يې په تېرو باندې وينې اوس هم شته، ويډيو به يې هم درته وښايمه؛ راغلی دی وايي موږ سره پاتې شئ د ماذيګر چای به وڅښی او شپه به هم و کوئ، حاجي فيض محمد يې نوم دی.
ما ورته و ويل ضيا والله: ورته و ويه کار مو ډېر دی، بيا به و ګورو، و يې لېږه، خو شپه به ډاکټر ايمل دي کره و کړو د هغه په کلينيک کې چې د ازان ټيټنګ نه هغې لورې دی.
وې ويل يې سمه ده. ما ورته و ويل، چې ا.م.ا ساتونکي يې ولې وژلي؟ هغه راته ويل دا ټول ستاسو د ځای ول او لامبووهنکي وو، دوی دوې اختره کجکي ولسوالۍ بيس کې تېر کړي وو، دربيم اختر ته يې هم رخست نه ورکوو، اېنګلېسان په کتار کې لاړه او تل او راتلل. دوی خو ترې بېل وو افغانان وو کنه.

دوی يې نه پرېښو دل ځان په سې، سل يا دوې سوه تنه وو، هغه ډډه کې په غره کې پټ شول اېنګلېسان او تالبانو ټول چې دوی پلې مزل کوو، خپلو ښتو کې وو، بې وسلو هم وو، له خپلې پوځي ځای څخه تښتېدل، تالبانو و نيول او دغو ۱۵ تنو لامبو هم زده وه چې د هيلمند له سين څخه دې غاړې را تېر شول، د ده کور ته يې پنا را وړه، هغه ټول هغوی التـه د سين په غاړه کې ترې سرونه پرې کړه، او ويډيو ګانې يې پاکستان ته ولېږلې. ده دلته له دوی ۱۵ تنو څخه په خپلې چړې سرونه پرې کړه او ويډيو ګانې ترې و باسـتلي او پاکستان ته يې و لېږلې چې بيا د تن پر سر ورته وجوره ورکړي؛ چې په ثبوت ورته څه وراندې نه کړي، هغه لږې پيسې چې ور کوي هغه هم بيا نه ورکوي او باوري ملګري يې نه ګڼي کنه.
زه ترې ښادې ته پورته شوم او د ښادې ۳۰ متري لوړې ناسته کې يې کېښناستم او هغه لور دغه لور مې کتلي؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درې واړو ولسوالۍ یو، هېلمند د غلي سين نداره مې کوله او دا نيمکۍ ټپې مې له زهن څخه تېرې شوې؛ په غلي غږ مې و ويلې او مغذو مې و بوروللې. دا د دغه چارپېريال او هواوېچې د تاثير پنځې زېږنده ده، د دې له پاره کره بوروم چې همدا يې د پنځې(تخليق،) منځې (هستې) د زوکړې موده ده.

۱۳. د ژور پام کونکي په بنه زه د ليک دود نخښې لکه: د نيمکۍ لنډۍ، نيمکۍ ټپې، نيمکۍ ټيکۍ او نيمکۍ مصرۍ په هره مسره کې د چپه پېښ ,, ،: Comma کامه، دغه (،) نښه چې جملې او کلمې سره بېلوې، ويرګول. ،،؛ ندايه ,, !Exclamation : چيغه، کريږه، د تعجب نه ډکه چيغه. که !! شي دوې برابره او که درې !!! شي درې برابره لوړه چيغه ،،؛ پوښتنې نخښه ,, ؟ Question Mark: تپوس نخښه: پلټنه يا اعتراض نخښه: شك نخښه: پيشنهاد نخښه: پوښتل نخښه، تپوس کول نخښه: شك کول نخښه: مناقشه کول نخښه، غوښتنې نخښه، وړانديز نخښه. ،،؛ انډره ,, (:) colon: شارحې نخښه، د لوېې کولې يوه برخه. ،،؛ ټکی لرونکې کامه ,, (؛)Semicolon : بېلوونکې نخښه، هغه نخښه چې د جملې فقرې سره جلاکوې. ،،؛ شمېره ,, (#) Number: ګڼه، عدد، ګڼ (= حساب)،،؛ را اخستنه ,, (،، ,,) Right left : double quotation mark را اخستنه، نقل، اقتباس. ،،؛ دوې لېندۍ ,, ( ) Superscipt : right left parenthesis د پاسه ليکل، لکه د نامه، ادرس يا نور، اخځوک، معترضه جمله، دوه ليندۍ، قوسونه. ،،؛ د اتصال ,, - hyphen minus: ګډکېدو نخښه، يوه ځای کېدو نخښه. ،، او ټکی ,, . full stop: پنډول، پريړول. ډك، بشپړ، مفصل. اکثر حد، اعظمي حد. په بشپړه توګه. ،، کارونه اړينه بولم او په خپل ليکي کې کښم چې د سرليک، غبرګغونډلو، پارنويکو، د هرې مسرې ښکاره کېدل څرګند کړي او بېلوالی يې سپينې ته راوباسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱ .۸.۲.۱۱ درېیمه ډله نیمګی ټیکۍ:.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپینې ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې یوه څو سره پېیله، د څو سره نیمګی ټیکۍ (سروکه ټیکۍ، پام ټیکۍ) نوم باندې نوموم، چې دې پښتو درې، څلور، پېنځه، شپږ، اووه، اته، نهه او لس سره پېیله له درې، څلور، پېنځه، شپږ، اووه، اته، نهه او لس سره نیمګ (سروکی، پام) ټیک، څو سره رټ رمټ نیمګی یا څو سره سم برابر پام او سورکه سره تشبې کوم، چې ورته نیمګی ټیکۍ وایي. په دغه ډول څېرې لري: درې سره نیمګی ټیکۍ، څلور سره نیمګی ټیکۍ، پېنځه سره نیمګی ټیکۍ، شپږ سره نیمګی ټیکۍ، اووه سره نیمګی ټیکۍ، اته سره نیمګی ټیکۍ، نهه سره نیمګی ټیکۍ او لس سره نیمګی ټیکۍ ... . په بنه مندل کېږي. د ټولو پام د ناوې ناوېتوب درناوي ته چې په همغه شېبو او چارپېریال کې ویل کېږي نوموم یې. ټولې څنګېړنې یې د ښادۍ د دې شېبو سره ورته وي. هر څه د ناوې برابر وي سم برابر، یوازې د ناوې ستاینه په کې کوي همدغه چارپېریال سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې لري. لکه:

۱:- ناوې د ناوېتوب درناوي په کې وي، ۲:- د ټولو پام د ناوې سپېڅلتیا ته اړ وي، ۳:- رټې رمټې وي، ۴:- خوبنې ډېره وي، ۵:- ډېر خوږ تاثیر لري، ۶:- ډېر پام د خلکو ورته اوړي، ۷:- تر ډېره ستایل کېږي، ۸:- تاثیر یې ټینګ وي، ۹:- مېرمنې یې لرې وایي، ۱۰:- په ودونو کې لرې اورول کېږي او یادول کېږي، ۱۱:- د پال په بنه یې پېغلې وایي، ۱۲. له نیمګی لنډۍ، نیمګی ټپه او نیمګی مصرۍ یې کچه زیاته ده څکه مېرمنې سر او کار کوراکور لورالور له ښادۍ یو، ودونو او محفلونو سره لرې، ۱۳:- په ګډه یې وایي سره، ۱۴:- پېغلو لاسونه سره یوه تر بل ورکړي وي ناوې یې په منځ کې وي، د لاسو نو په ټال سره په خوږو اوزو ناوې په ټال زنګوي، ۱۵:- ناوې پرې ډېره خوشحالېږي، ۱۶:- د ناوې ستاینه په کې وي.

تاسو ته دا همداسې پرېږدم، په همدې بنه یې پوښ کې کوم.

هرې نیمګی لنډۍ، نیمګی ټپه او نیمګی مصرۍ چې دغه پورته ځانګېړنې و درلودلې نو هغو ته نیمګی ټیکۍ وایي. تاسو نیمګی لنډۍ یو، نیمګی ټپو، نیمګی ټیکۍ یو او نیمګی مصرۍ یو ته ښه غوږ و نیسئ!! پام ورته و کړئ! نو بیا یې پېژئ چې دا نیمګی ټیکۍ دي؛ چې سمې برابر وي، د ناوې ستاینه په کې شوې وي او د واده د شپې چارپېریال زوکړې خصوصیات لري. نیمګی لنډۍ، نیمګی ټپه او نیمګی مصرۍ دا پورته ۱۶ ځانګېړنې نه لري بېلوالی یې پرهمدې کې دی.

لکه دا لاندې زما نیمګی ټیکۍ دې چې په کابل کې مې په ۱۳۸۵/۰۵/۲۳ لېږدې کال کې کښلې وې. دا زما خپلې نیمګی ټیکۍ دي، زه نر یم، خو ډېرو مېږو، مېرمنو به ویلې وې او دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲.۸.۲.۱۱ درېیمه ډله نیمکۍ ټیکۍ: اې ,, ا ،،:. د لیکوال اته سره نیمکۍ ټیکۍ دي چې سرلیک یې دی ,, ناوی،،

- بسم الله وایئ پرې کلونه و پاشئ یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه
- د لالي ځنګ ته په رو، رو یې راولئ یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه

- ناوی د ستا خاطر له پاره
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه
- د هر یوه بڼ بوټي د نیسي لسپانی یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه
- بسم الله وایئ پرې کلونه و پاشئ یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه
- د لالي ځنګ ته په رو، رو یې راولئ یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه

- ناوی لالی د لاس نه نیسه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه
- چې ننواتې ستا د زړه کور ته درکئ یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه
- بسم الله وایئ پرې کلونه و پاشئ یه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ناوی جوړوئ یې ناوی یه
- د لالي ښنګ ته په رو، رو یې راولئ یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه

- ناوی لالي سره جوړه شه
- ناوی جوړوی یې ناوی یه
- چې سپېلني لوکی کوي نظر نه شئ یه
- ناوی جوړوی یې ناوی یه
- بسم الله وایئ پرې ګلونه و پاشئ یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه
- د لالي ښنګ ته په رو، رو یې راولئ یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه

- ناوی رو، رو کدم اخله
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه
- د ولس پېغلې په کتار درسره ځئ یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه
- بسم الله وایئ پرې ګلونه و پاشئ یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه
- د لالي ښنګ ته په رو، رو یې راولئ یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- پېغلو نمبر باندې پې ښکل کړئ
- ناوې جوړوئ پې ناوې یه
- د پیغمبر اومتی ډېره نازوئ یه
- ناوې جوړوئ پې ناوې یه
- د لالي ځنګ ته په رو، رو پې راولئ یه
- ناوې جوړوئ پې ناوې یه

- پېغالو په خپل منځ کې اخته شئ
- ناوې جور وئ پې ناوې یه
- کړی دیندکونه چې ملګرې واده وئ یه
- ناوې جوړوئ پې ناوې یه
- بسم الله وایئ پرې کلونه و پاشئ یه
- ناوې جوړوئ پې ناوې یه
- د لالي ځنګ ته په رو، رو پې راولئ یه
- ناوې جوړوئ پې ناوې یه

- ناوې ښایسته پې زمور په زړه پې
- ناوې جور وئ پې ناوې یه
- ژړا، ژړا کې هسې مونږ ژړا کوئ
- ناوې جوړوئ پې ناوې یه
- بسم الله وایئ پرې کلونه و پاشئ یه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ناوی جوړوئ یې ناوی یه
- د لالي ښنک ته په رو، رو یې راولئ یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه

- ناوی دنیا درلـه فردوس شه
- ناوی جوړ وئ یې ناوی یه
- دوې ورځې ژوند دی په خوښی یې تېروئ یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه
- بسم الله وایئ پرې کلونه و پاشئ یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه
- د لالي ښنک ته په رو، رو یې راولئ یه
- ناوی جوړوئ یې ناوی یه

Kabul, K.P.U Apricots garden next to lwya jarga tent sniper screen fence in my study place On ۱۳۸۵ / ۰۵ / ۲۳, ٤:۰۰ Am.

کابل، د کابل پولي تخنیک پوهنتون د زردالو باغ کې د لویې جرګې خیمې شنې جالی ترسېرمه، زما د مطالعې ځای کې،، (صفی الله، ۱۳۸۸ لیږدی، ۳۳۸چوپړی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳.۸.۲.۱۱ د نيمکۍ ټيکۍ (پام ټيکۍ، سروکه ټيکۍ) تعريف (څرګندونه، ښکارونه، دوی د يوه توري يا سکالو تشريح کول)

د وی يا ويکيي له پامه نيمکۍ ټيکۍ هغې څو سرې پېيلې ته وايې چې د څو سره ټيک سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.
په اصطلاح کې هغه وګړنی، پياوړې، غښتلې، هېښونکې، سندريزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پرله پسې توبه (تکراري، بيابيا کولې، واروار ترلې، ګرداني) پېيله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياکانو د پښتو ژبې د ابېځو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ی او ....، څخه وراندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پيدايښت سره جوښت يې جوت کړې دې؛ له لنډۍ، ټپې، ټيکۍ او مصرۍ څخه ورسته. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې بڼې) يې پرته له ادبي بېرغي کولو (فلجياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ ټيکۍ ايزې د مسرو شمېر يې ۳، د څپو شمېر يې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوييکيو پرته دی. (دفتنګونه , اليده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلې يا کلمې دې چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، يې لا خوږوي. په بله مانا ديفتنګونه , غبرګغبرونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايې چې د خپلواک او نيمواک په ملګرتيا منځ ته راځي او لکه يوستووی اواز يوه وار پتليز له خولې راوځي؛ د يوه غبرګغبر لومړی ټوک يوه خپلواک او دوېيم ټوک يې يوه نيم واک اواز وي؛ کله زورکی واله يې يا نرمه ,,ی،، او زرکی واله يې يا درنه يې ,,ې ،، او داسې نور.

ديفتنګونه ,غبرګغبرونه، ناترويکي، ترويکي، ستربل، اوستربل، پارنوييکي، بلنوييکي، انديښنې، هيبجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شيرينه، کنه، يا الله، يه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای،. نو، الله، او، ګرانه!، يه کربانه!، يه پښتيانه!، يه ځلميه!، هه بچيه!، فردوس خانه!، لغمانيه!، يه که ځاره!، ای الکه! ورور‌ه!، بخته ميره! دغه راز هو، نه، ښه، څنګه، ولې...)، نومرې ټول د نيمکۍ ټيکۍ توکي دي، چې کله هرې مسرې پيل کې، کله منځ او ډېرای وخت په پای کې ويل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښېلې کلمې یا غونډلې لرې لري. خو ډېری وخت د لومړی، دوېیمې درېیمې، څلورمې او پېنځمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنګتوک بشپړوي. تر ډېره (هره یوه نه) پښېلې باید د ه (زموږ خپله ,, ه، ه یا هې ،، چې ورته وره ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ,ه، دوې سترګې والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وایو) چې د پښتو ژبې ،ېویشتم, ګڼه ابېڅې ده. په واول یا غږن اواز پای ته رسېدلې وي، نیمګی ټیکی د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غږیز) جوړښت تابې (تابع) ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. او درېیمه مسره یې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.

د هرې نیمګی ټیکی د لومړۍ او دوېیمې مسرې خلورمه او اتمه څپه او د درېمې مسرې (پاینۍ مسرې) څلورمه، اتمه او دولسمه څپه، باندې زورنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي.

له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سیمه کې بېلوالی لري. په بله وینا نیمګی ټیکی مېچه د څپیزه او خجیزه ټولوالې سره، سره پر یوه نازورنه څپه یا یوې خوږ غږې یا ترنمې څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ نهمې، اتلسمې، او یوه دېرشتمې څپې خوږغږې د نیمګی ټیکی مېچه د څپیزه او خجیزه ټولوالې ترڅنګه د نیمګی ټیکی یوه بل رغنده توک ګڼل کېږي او نه شتون یې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېیلې په توګه یې یوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خوږ غږ له لاسه ورکوي.

دغه پایني ټوکونه په یوه پېر کې له دغو درېوارو څپو څخه هره یوه د ور مخکې وروستۍ نهمې، اتلسمې، یوه دېرشتمې (د لس سره نیمګی ټیکی یې نهمې، اتلسمې، یوه دېرشتمې، څلوېښتمې، دوې شپېتمې، پېنځه اویاومې او څلور اتیاومې) زورنې څپې له یوه څه اغېز سره دوی ته یوه خوږغږې وربښې او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وریته هره یوه څپه هم ایوفونې (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول یې ترنګتوک یا ترنمې توک کې دی شي.
غوره سته د ترنګتوک په پاینۍ مسره کې دی چې نومړې مسره د نیمګی ټیکی رغښت پنځ کوي، د نیمګی ټیکی غوره توک او منځې راځې.

په ټوله کې غوره نیمګی هغه دي چې د لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصرۍ، له هرې یوې مسرې سره ورته لړونه، پښیلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنګینه پاینۍ څپې و لري:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډیفتنګونه او پارنویکي سره. خو له ایزې، انکۍ، پتۍ، لنډکۍ، بګتۍ، کېسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، ناري، بدلې، لوبې، سندرې، چاربیتۍ، سپینۍ (ازادې پېیلې)، کېسه کۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې څپېزۍ، څلور څپېزۍ، پېنځه څپېزۍ، شپږ څپېزۍ، اووه څپېزۍ، اته څپېزۍ، نهه څپېزۍ، لس څپېزۍ، هایکویې، مونډۍ (سر پرېکړۍ)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجۍ، نا پښېلیزۍ، ناپیېلۍ او سلسلۍ.

دې ټولو پیېلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، Dialogue) له ستې بېلوالی و لري، د دې له پاره چې دا ټول په ډېرى بڼه له درې مسرو څخه رغښت مونډلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډېله ایزه وینا او یادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، رڼ بېلوالی یا ګرندی فرق یې و کولی شي، ورته ګټلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

د نیمکۍ ټیکۍ د څپې شمېر بېلګه داسې ده چې درې سره لري ۳۱ څپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۳۵ څپېزې وي؛ څلور سره نیمکۍ ټیکۍ ۴۴ څپېزې وي؛ پېنځه سره نیمکۍ ټیکۍ ۵۳ څپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۵۷ څپېزې وي؛ شپږ سره نیمکۍ ټیکۍ ۶۲ څپېزې وي؛ اووه سرې نیمکۍ ټیکۍ ۷۱ څپېزې او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۷۵ څپېزې وي؛ اته سره نیمکۍ ټیکۍ ۸۴ څپېزې وي؛ نهه سرې نیمکۍ ټیکۍ یې ۹۳ څپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۹۷ څپېزې وي (۴ څپې ډېرېږي او که کوشنۍ مسرې باندې شي بیا ۴ څپې ترې کمېږي) او لس سره نیمکۍ ټیکۍ ۱۰۶ څپېزې وي.

چې تر ټولو غوره یې څلور سره نیمکۍ ټیکۍ ۴۴ څپېزې رانښلولې لړۍ لري او دولس دانې و ویل شي خوند رنګ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سته ولاړ راځي؛ ډېرې ښې یې اته سره نیمکۍ ټیکۍ ۸۴ څپېزې وي چې اووه دانې و ویل شي؛ ښې به بیا درې سرې نیمکۍ ټیکۍ دي چې دولس دانې یا شپاړس و ویل شي؛ لږې ښې بیا لس سره نیمکۍ ټیکۍ یا لسیزونې نیمکۍ ټیکۍ دي چې پېنځه دانې و ویل شي ښې راځي، دا بیا له څلورو دانو شپږ سره نیمکۍ ټیکۍ سره خوا په خوا ځای نیسي، پرته له غبرګغږونو او پارونیکو... . چې د څپو په ګڼه کې منل شوی ډېروالی راولي او د منلو وړ پیېلې رښت دی.

د لیکوال (زما) نیمکۍ ټیکۍ څپېزه (څپه، سپلاب، هجا ,, سیلیبل Syllable،، د ابېڅو شمېرلو) - څجېزه (زورنه، خج، اکسنټ ,, لفظ، د موسیقي نوټ: د خج نښه: د توري په سرنښه , چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښيي: ټینګه , لهجه ،: تاکید: بیلوونکی نښه: د وینا , ځانګړی، خاص او بېل ، ډول. :Accent, Morphemel ،،) جوړښت په دې ډول دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱.۲.۸.۱۴ د نیمکی ټیکی څپیزې او زورنې

U-UUUU-UUUU
U-UUUU-UUUU
U-UUUU-UUUU-UUUU
U-UUUU-UUUU
U-UUUU-UUUU-UUUU
U-UUUU-UUUU
U-UUUU-UUUU-UUUU
U-UUUU-UUUU

د اته سره نیمکی ټیکی څپېز او زورنې جوړښت بڼه

نا - وی - د - ستا + خا - طر - له - پا + ره
نا - وی - جو - ړه + وئ - یې - نا - وی + یه
د - هر - یو - بڼ + بو - تې - د - نې + سې - لس - پا - ڼی + یه
نا - وی - جو - ړه + وئ - یې - نا - وی + یه
بس - مېل - له - وا + يئ - پرې - کو - لو + نه - و - پا - شئ + یه
نا - وی - جو - ړه + وئ - یې - نا - وی + یه
د - لا - لې - څنګ + ته - په - رو - رو + یې - را — و - لئ + یه
نا - وی - جو - ړه + وئ - یې - نا - وی + یه

د اته سره نیمکی ټیکی څپېز او زورنې جوړښت بڼه په ابېځو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. ۲- ۳- ۴- ۵- ۶- ۷- ۸- ۹

۱۰. ۱۱. ۱۲- ۱۳. ۱۴- ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸

۱۹-۲۰. ۲۱- ۲۲. ۲۳- ۲۴- ۲۵- ۲۶- ۲۷- ۲۸- ۲۹- ۳۰- ۳۱

۳۲- ۳۳- ۳۴- ۳۵. ۳۶- ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰

۴۱. ۴۲- ۴۳- ۴۴. ۴۵- ۴۶- ۴۷- ۴۸- ۴۹- ۵۰- ۵۱- ۵۲. ۵۳

۵۴- ۵۵. ۵۶- ۵۷. ۵۸- ۵۹. ۶۰. ۶۱- ۶۲

۶۳- ۶۴. ۶۵- ۶۶- ۶۷- ۶۸- ۶۹- ۷۰- ۷۱- ۷۲- ۷۳- ۷۴- ۷۵

۷۶. ۷۷- ۷۸. ۷۹- ۸۰. ۸۱- ۸۲. ۸۳- ۸۴

د اته سره نیمکی ټیکی څپېز او زورني جوړښت بنه په ګڼه(شمېرو، عددونو).

۱۱.۲.۸. ۱۵ د نیمکی ټیکی څمککچپوهني (هندسي) رغښت

که پښتو په هره لهجه و ویل شي خو د سندرو روح او د افکارو کالب يې يوه دی، د یوه احساساتو او اهنګونو ښکاردويي کوي. هندسي رغښت يې داسې دی:

الف.

ب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱.۲.۸.۱۵. ۱ د دې نیمکی ټیکی سپړنه

د دې نیمکی ټیکی سپړنه

لومړی مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده.
دویمه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده.
دریمه مسره ۰+۱۳+ = ۱۳ څپې ده.
څلورمه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده.
پینځمه مسره ۰+۱۳+ = ۱۳ څپې ده.
شپږمه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده.
اووه مه مسره ۰+۱۳+ = ۱۳ څپې.
اته مه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده.

دلته ټوله نیمکی ټیکی ۸۴ څپې ده، دا پنځې اته سره نیمکی ټیکی غبرګږونه یا دیفتنګونه نه لري.

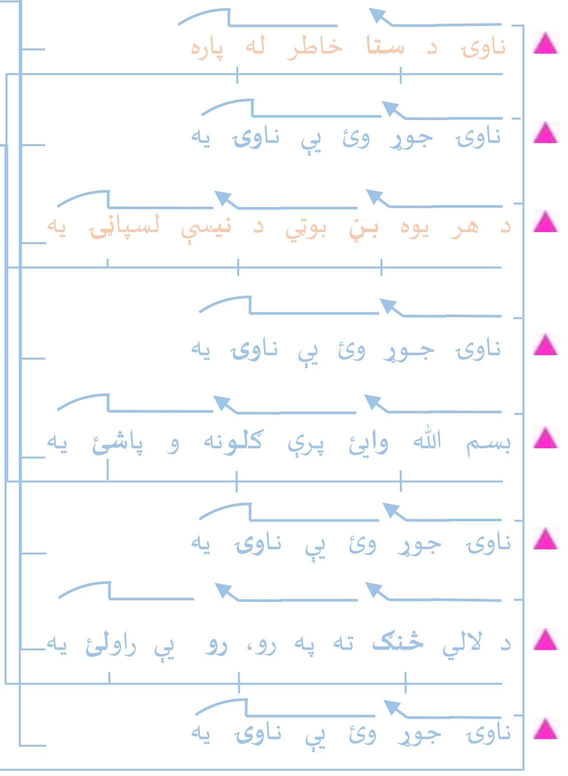

۱. لومړی مسره
۲. دویمه مسره
۳. دریمه مسره
۴. څلورمه مسره
۵. پینځمه مسره
۶. شپږمه مسره
۷. اووه مه مسره
۸. اته مه مسره
۹. ۲. ۳. ۴. ۵. ۶. ۷. او ۸. یوه نیمکی ټیکی ده
۱۰. زورنه (خجنه) **بولډ** شوي
۱۱. دفتنګونه نه لري.
۱۲. تت اسماني رنګ یې د ښکاروندی دی.
۱۳. څپې(سیلابونه)
۱. مسره ۹ څپې ده
۲. مسره ۹ څپې ده
۳. مسره ۱۳ څپې ده
۴. مسره ۹ څپې ده
۵. مسره ۱۳ څپې ده
۶. مسره ۹ څپې ده
۷. مسره ۱۳ څپې ده
۸. مسره ۹ څپې ده
۱۴. د اوازتیوالی او لوړوالی خطونه، اهنګ؛ترنګتوک؛
۱۵. ښځو ته منسوبي (اړوند)

د لا ډېرو معلوماتو له پاره د لومړي ټوک ۱۱. څېرکی و ګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱. ۲. ۸. ۱٦ څلورمه ډله نیمکی مصری:.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپېنې ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې یوه څو سره پېیله د څو سره یا څو مخه نیمکی مصری نوم باندې نوموم؛ چې دې پښتو پینځه او شپږ سره پېیله له پینځه سره او شپږ سره نیمکی مصری، مصری توري او نیمکی مصری سره ورته ډېرې ځانګړې ځانګېرنې لري چې ورته نیمکی مصری وایي. په دغه ډول څېړې لري، درې سره نیمکی مصری، څلور سره نیمکی مصری، پینځه سره نیمکی مصری، شپږ سره نیمکی مصری، اووه سره نیمکی مصری، اته سره نیمکی مصری، نهه سره نیمکی مصری او لس سره نیمکی مصری.... په بنه مندل کېږي. او نیمکی مصری ډېرې ورته ځانګړې ځانګېرنې داسې دي.لکه:

۱:- ډېرې ښایسته وي، ۲:- ښه نادره توازن لري. (چې لومړی د لاسټي برخه یې لنډه او دوېیمه برخه یې چې تېره وي اوږده، د ثقل مرکز یې د مصری دواړو مسرو ته ورته وي.)، ۳:- ډېر ژر تاثیر کوي، ۴:- انسان په یوه وار له منځه وړي، ۵:- یوه وار یې سرې ته بس دی، ۶:- بېلابېلې بڼې لري، ۷:- درې خواوې یې سرې پرې کوي، ۸:- په پام او ناپامی کې انسان نه کرېکې باسي، ۹:- ډېرې لرغونې دي، ۱۰:- لرغونې اندازه کړل شوي، ۱۱:- لرغونې څېړل شوي، ۱۲:- د مصر هرمو غوندې جوړونکی یې معلوم نه دی، ۱۳:- لکه هرم پوره برابر شکل لري چې د الله کوم مخلوق رغولې دي، ۱۵:- زورورې دي، ۱۶:- په هر ځای کې ترې کټه اخیستل کېږي، ۱۷:- د ننداړو شیان دي، ۱۸:- وهم لري، ۱۹:- زور دی، ۲۰:- په مینه ساتل کېږي، ۲۱:- تل انسان سره وي، ۲۲:- مکارې وي لکه لنډې مصری تورې، ۲۳:- د مېرمنو د مستی او د سرو د سرلوړی توکې دي، ۲۴:- درندې دي، ۲۵:- سختې دي، ۲۶:- جوړول یې ګران دي، ۲۷:- ډېر ارزښت لري، ۲۸:- ننداړ چیانو ته یوه ابلاغ وي، ۲۹:- مینه ناکې وي، انسان مینه پرې راځي، ۳۰:- په ډېره باریکی او مینه جوړول کېږي، ۳۱:- په خپل ځای کې کارول کېږي، ۳۲:- ډېرې اوږدې نه دي غېږې نبول ورسره سرې ستړی کوي، په نیمکه بنه. ۳۳:- د میسو اونګ، وسپنې کړولې، د سروزورکړولې، د سپین زرو اونګ او لرګنې بنه اصلې او شلخې جوړېږي.

تاسو ته دا همداسې پرېږدم، په همدې بنه یې پوښ کې کوم.

هرې نیمکی لنډۍ، نیمکی تپه او نیمکی تیکی چې دغه پورته ځانګېرنې و درلودلې نو هغو ته نیمکی مصری وایي. تاسو نیمکی لنډۍ، نیمکی تپه او نیمکی تیکی او نیمکی مصری ته ښه غوږ و نیسئ!!؟ پام ورته و کړئ!؟ نو بیا یې پېژنئ چې دا نیمکی مصری دي؛ چې له مصری سکالو سره برابرې وي او دغه خصوصیات لري. نیمکی لنډۍ، نیمکی تپه او نیمکی تیکی دا پورته ۳۲ ځانګېرنې نه لري بېلوالې یې پرهمدې کې دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷ .۸.۲.۱۱ څلورمه ډله نیمکۍ مصرۍ: اې ,, ا ،،:. د لیکوال شپږ سره (شپږ مخه یا شپږ مسرېزه، شپږ مسرې لرونکې)، نیمکۍ مصرۍ دي چې سرلیک یې دی ,, نیمکۍ،،

- په سرو منګولو مې بسته کړه صدفونه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه

- خولګۍ ورځه خلک پوهېږي
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه
- سینه، سینه باندې مې مه کوه خوبونه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه
- په سرو منګولو مې بسته کړه صدفونه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه

- سترګې مې سترګوته نږدې کړه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه
- بیا مې څنګلو څینې واړوه لاسونه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه
- په سرو منګولو مې بسته کړه صدفونه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- شونډې مې غاښ باندې سوری کړه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه
- چې څپله ژبه باندې خپلې وینې څکمه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه
- په سرو منګولو مې بسته کړه صدفونه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه

- ملګرې ما دې بېرې وان کړه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه
- د اکلیاټوریس نوکې لاندې، لاندې څمه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه
- په سرو منګولو مې بسته کړه صدفونه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه

- الله دې زما کړې زما یاره
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه
- ورځ کې پینځه ځله به زه غوسل کومه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه
- په سرو منګولو مې بسته کړه صدفونه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- جانانه ښځو کې زه نر شوم
- بیا دې شونډې راله راکړه چې ځمه
- د هر شروار ننه توزې زه ورته کومه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې ځمه
- په سرو منګولو مې بسته کړه صدفونه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې ځمه

- په خپلې ژمنې ټینګار و کړه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې ځمه
- ولس جرګې به ننه واتې درلېږمه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې ځمه
- په سرو منګولو مې بسته کړه صدفونه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې ځمه

- ربه له غیبو مې ثواب کړې
- بیا دې شونډې راله راکړه چې ځمه
- هغې دنیا کې مجردانو د صف شومه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې ځمه
- په سرو منګولو مې بسته کړه صدفونه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې ځمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ربه هغې دنیا مې خیر کړې
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه
- بې پته یار مې د یهودو نوکر کړمه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه
- په سرو منګولو مې بسته کړه صدفونه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه

- فردوسه! ځان سره مې ځان کړه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه
- زما تتر کې جوړ د وینو ځلیر شونه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه
- په سرو منګولو مې بسته کړه صدفونه
- بیا دې شونډې راله راکړه چې څمه

کابل، د کابل پولي تخنیک پوهنتون شپه غاله، لومړی بلاک، لومړی پوړ، دوېیمه کوټه E۲۱٤، ۰٤:٤۰ pm، ۰۸ / ۰۱ / ۱۳۸۵،، (صفی الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۳۵۸ چوپړی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱.۲.۸. ۱۸ د نیمکۍ مصرۍ (پام مصرۍ، سروکه مصرۍ) تعریف (څرګندونه، ښکارونه، د دوی د یوه توري یا سکالو تشریح کول)

د وی یا ویکيي له پامه نیمکۍ مصرۍ هغې څو سرې پیلې ته وایې چې د څو سره مصرۍ سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.
او په اصطلاح کې هغه وګړنۍ، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندریزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پرله پسې توبه (تکراري، بیابیا کولې، واروارتړلې، ګرداني) پیيله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېځو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ی او ... ،، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پیدایښت سره جوښت یې جوت کړې دي؛ له لنډۍ، ټپه، ټیکۍ او مصرۍ څخه ورسته؛ پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ نیمکۍ مصرۍ د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوییکیو پرته دی. (دفتنګونه , الیده ، اضافه، سرباري او اوستړباری، غونډلې یا کلمې دي چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، یې لا خوږوي. په بله مانا دیفتنګونه , غبرګغږونه یا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وایي چې د خپلواک او نیمواک په ملګرتیا منځ ته راځي او لکه یوستووی اواز یوه وار پتلیز له خولې راوزي د یوه غبرګغږ لومړی توک یوه خپلواک او دوییم توک یې یوه نیم واک اواز وي، کله زورکی واله یې یا نرمه ,,ی،، او زرکی واله یې یا درنه یې ,,ی ،، او داسې نور. دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناتړوییکي، تړوییکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښنې، هیبجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، کنه، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای، نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، فردوس خانه!، لغمانیه!، یه که ځاره!، ای الکه! وروره!، بخته میره! دغه راز هو، نه، ښه، ځنګه، ولې...)، نومړي ټول د نیمکۍ مصرۍ توکي دي، چې کله د هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډېری وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېروالی راولي.

د پښېلې غونډلې یا کافي کلیمې لرې لري. خو ډېری وخت د لومړۍ، دوییمې دریيمې، څلورمې، پینځمې او شپږمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنګتوک بشپړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ډېره (هره یوه نه) هره نیمکۍ مصرۍ پښېله باید د ه (زموږ خپله ,, ه، ه یا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ,ه، دوې سترګې والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وایو) چې د پښتو ژبې ،ډویشتم, ګڼه ابېڅې ده. په واول یا غړن اواز پای ته رسېدلې وي؛ نیمکۍ مصرۍ د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غږیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي.

د شپږ سره نیمکۍ مصرۍ درېیمه او د پېنځمه مسره یې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.

د هرې نیمکۍ مصرۍ، د لومړۍ او دوېیمې مسرې څلورمه او اتمه څپه؛ د درېمې مسرې څلورمه، اتمه او دولسمه څپه، باندې زورنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي؛ په پیلنۍ، دوېیمې او درېیمې څپې د څلورګونو څپو ټولوالې باندې یې زورنه راځي او یا به د اوزونو ټېټوالي او لوړوالي په بڼه څپه باندې زورنه حسکېږي.

له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سیمه کې بېلوالی لري. په بله وینا نیمکۍ مصرۍ میچه د څپیزه او خجیزه ټولوالې سره سره پر یوه نازورنه څپه یا یوې خوږ غږې یا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ ډمې، اتلسمې او یوه دېرشتمې څپې خوږغږي د نیمکۍ مصرۍ مېچه د څپیزه او خجیزه ټولوالې ترځنګه د نیمکۍ مصرۍ یوه بل رغنده ټوک ګڼل کېږي او نه شتون یې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېیلې په توګه یې یوه څپه کمېږي او له موسېکي (ساز، ټنګټکور یا موسقي) پلوه خوږ غږ له لاسه ورکوي لکه په دوېیمه مسره کې دوې څپه ډېرې شوي دي او خوږ غږ یې ورته ځنډنی کړی دی. دغه پایني ټوکونه په یوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره یوه د ور مخکې ډمې، اتلسمې، او یوه دېرشتمې زورنې څپې له یوه څه اغېز سره نیمکۍ مصرۍ ته یوه خوږغږي وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وریته هره یوه څپه هم ایوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول یې ترنګتوک یا ترنمي توک کېدای شي.

غوره ستېه د ترنګتوک په پاینۍ مسره کې دی چې نومړې مسره د نیمکۍ رغښت پنځ کوي، د نیمکۍ غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره نیمکۍ هغه دې چې د لنډۍ، ټپې، ټېکۍ او مصرۍ، له هرې یوې مسرې سره ورته لړونه، پښیلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنګینه پاینۍ څپې ولري، د دیفتنګونه او پارنویکي سره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو له ایزې، انګی، پتی، لنډکی، بګتی، کېسی (شبې)، پاړکی، کاکړی، ناري، بدلې، لوبې، سندرې، چاربیتی، سپینی (ازادي پیېلي)، کېسه ګی، د اتڼ غبرګی، دري ځپېزی، څلور ځپېزی، پینځه ځپېزی، شپږ ځپېزی، اووه ځپېزی، اته ځپېزی، نهه ځپېزی، لس ځپېزی، هایکویی، مونډۍ (سر پرېکړی)، انځورګی، کېنتوزی (سانتی)، نامانېزی، زخی، بې تولی، تولونجی، نا پښېلېزی، ناپېیلی او سلسلی؛ دې ټولو پېیلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نی برخې، Dialogue) له ستې بېلوالی و لري. د دې له پاره چې دا ټول په ډېری بڼه له درې مسرو څخه رغښت مونډلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډله ایزه وینا او یادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، رټ بېلوالی یا ګرندی پرک (فرق) یې و کولی شي، ورته ګڼلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

خو نیمکی مصری چې درې سره لري ۳۱ ځپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۳۵ ځپېزې وي؛ څلور سره نیمکی مصری ۴۴ ځپېزې وي؛ پینځه سره نیمکی مصری ۵۳ ځپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۵۷ ځپېزې وي؛ شپږ سره نیمکی مصری ۶۲ ځپېزې وي؛ اووه سرې نیمکی مصری ۷۱ ځپېزې او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۷۵ ځپېزې وي؛ اته سره نیمکی مصری ۸۴ ځپېزې وي؛ نهه سرې نیمکی مصری یې ۹۳ ځپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۹۷ ځپېزې وي (۴ ځپې ډېرېږي او که کوشنۍ مسرې باندې شي بیا ۴ ځپې ترې کمېږي) او لس سره نیمکی مصری ۱۰۶ ځپېزې وي.

چې تر ټولو غوره یې څلور سره نیمکی مصری ۴۴ ځپېزې رانښلولې لړی لري او دولس دانې و ویل شي، خوند رنګ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سته ولاړ راځي؛ ډېرې ښې یې اته سره نیمکی مصری ۸۴ ځپېزې وي چې اووه دانې و ویل شي؛ ښې به بیا درې سرې نیمکی مصری دي چې دولس دانې یا شپاړس و ویل شي؛ لږې ښې بیا لس سره نیمکی مصری یا لسیزونې نیمکی مصری دي چې پینځه دانې و ویل شي ښې راځي او دا بیا له څلورو دانو شپږ سره نیمکی مصری سره خوا په خوا ځای نیسي. پرته له غبرګغرونو او پارونویکو....

د لیکوال (زما) نیمکی مصری ځپېزه (څپه، سېلاب، هجا ,, سیلیبل Syllable،، د ابېځو شمېرلو) -، خجیزه (زورنه، خج، اکسنټ ,, لفظ، د موسېکي نوټ: د خج نښه: د تورې په سرنښه چې د تلفظ د جګوالي او ټېټوالي زور، اوږدوالی، کیفیت ښیي،: ټینګه , لهجه ،: تاکید: بېلوونکی نښه: د وینا , ځانګړی، خاص او بېل ، ډول. :Accent, Morphemel ،،) جوړښت په دې ډول دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱.۲.۸. ۱۹ د نيمکی مصری څپيزې او زورنې

U-**U**UUU-**U**UUU

UUU-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU-**U**UUU

UUU-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU-**U**UUU

UUU-**U**UUU-**U**UUU

خول - ګی - ور - **څه** + خه - لک - پو - **هې** + ړې

بيا - دې - شون - **دې** + را - له - را - **کړه** + چې - څه - مه

سې - نه - سې - **نه** + بان - دې - مې - **مه** + که - وه - خو - **بو** + نه

بيا - دې - شون - **دې** + را - له - را - **کړه** + چې - څه - مه

په - سرو - من - **ګو** + لو - مې - بس - **ته** + کړه - صه - ده - **فو** + نه

بيا - دې - شون - **دې** + را - له - را - **کړه** + چې - څه - مه

۱. ۲- ۳- ۴- ۵- ۶- ۷- ۸- ۹

۱۰- ۱۱. ۱۲- ۱۳. ۱۴- ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸- ۱۹- ۲۰

۲۱- ۲۲. ۲۳- ۲۴- ۲۵- ۲۶- ۲۷- ۲۸- ۲۹- ۳۰- ۳۱- ۳۲- ۳۳

۳۴- ۳۵. ۳۶- ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰- ۴۱. ۴۲- ۴۳- ۴۴

۴۵- ۴۶- ۴۷- ۴۸- ۴۹- ۵۰- ۵۱- ۵۲- ۵۳. ۵۴- ۵۵. ۵۶- ۵۷

۵۸- ۵۹. ۶۰- ۶۱. ۶۲. ۶۳. ۶۴- ۶۵. ۶۶- ۶۷- ۶۸

د دغې شپږ سره نيمکی مصری څپيز او زورنې جوړښت بنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لویه کې د شپږ سره نیمکۍ مصرۍ ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت یې داسې دی:
غبرګغونډلو او پارنویکو چې ډېری وخت یوه څپه وي، دوې هم وي، درې لړې دي بېخې او څلور څپې هم شتون لري لږ او ډېر. که نوموړي توکي شتون و لري، د هرې مسرې له دوه څخه یې په ټکي لرونکي کامه او ځینې وخت په کامه یا بېلونکې نخښې باندې ترې وړاندې ورسته، ان ځنې وخت په منځ کې هم کښو (په ځینې پېر کې چې تړویکي په بڼه راشي، یا لارغه وي یا کسر و لري، یا سرلیک ته چې ټکی او نخښې نه ورکوو د غبرګغونډلې په بڼه یې پرېږدو، پرته له نخښو څخه) او د هرې مسرې سره یې ښکاره کېدل څرګندوي کېږي. که شتون یې نه درلود بیا به هېڅ نه راځي ورسره لکه په لاندېنۍ بڼه کې خو چې شتون یې و در لود په همدې بڼه یې ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت دی.

۱۱.۲.۸.۱۹.۱ د نیمکۍ مصرۍ ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت

په لویه کې د شپږ سره نیمکۍ مصرۍ ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت یې داسې دی:.

اې (ا). (----)؛ ____________؛ (----)
(----)؛ ____________؛ (----)
(----)؛ ____________________؛ (----)
(----)؛ ____________؛ (----)
(----)؛ ____________________؛ (----)
(----)؛ ____________؛ (----)

بې (ب). (----)؛ ______ (----)؛ (----)؛ ______؛ (----)؛
(- - - -)؛ ____________________؛ (- - - -) (- - - -)؛ ______ (- - - -)؛
(- - - -)؛ ____________________؛ (- - - -) (- - - -)؛ ______؛ (- - - -)

د شپږ سره نیمکۍ مصرۍ هندسي رغښت یې داسې دی:

پې (پ).

____
__ ______________
____
__ ______________
____
__ ______________

تې (ت). ______ ______ __ ____________ ______ __ ____________ ______ __

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.۱۹.۸.۲.۱۱ د دي نیمکی مصری سپړنه

د دي نیمکی مصری سپړنه

لومړی مسره ۰+ ۹+ = ۹ څپې ده.
دوېیمه مسره ۰+۹+ ۲ = ۱۱ څپې ده چې ،، څمه ،،
دفتنګونه، کړ او پارنویکي... . لري.
درېیمه مسره ۰+۱۳+ ۰ = ۱۳ څپې ده
څلورمه مسره ۰+۹+ ۲ = ۱۱ څپې ده چې ،، څمه ،،
دفتنګونه، کړ او پارنویکي... . لري.
پېنځمه مسره ۰+۱۳+ ۰ = ۱۳ څپې ده.
شپږمه مسره ۰+۱۳+ ۰ = ۱۳ څپې ده.

دلته ټوله نیمکی مصری ۶۸ څپې ده، دا پنځې شپږ سره نیمکی مصری چارتاکی کړ څمه لري د څپې په ګنه کې ډېروالی راوړی ولس کې دغبرګغږونه او پارنویکي... . لرغن دود دی او د نیمکی مصری برخه ده.

خولګی ورځه خلک پوهېږي

بیا دي شونډې راله راکړه چې څمه

سینه، سینه باندې مې **مه** کاوه خوبونه

بیا دي شونډې راله راکړه چې څمه

په سرو منګولو مې بسته کړه صدفونه

بیا دي شونډې راله راکړه چې څمه

۱. لومړی مسره
۲. دوېیمه مسره
۳. درېیمه مسره
٤. څلورمه مسره
٥. پېنځمه مسره
٦. شپږمه مسره

۷. ۲. ۳. ٤. ٥. او ٦. یوه نیمکی مصری ده

۸. زورنه (خجنه) **بولډ** شوي
۹. دفتنګونه نه لري.
۱۰. تت اسماني رنګ یې د بنکاروندی دی.

۱۱. څپې(سیلابونه)
۱. مسره ۹ څپې ده
۲. مسره ۹ څپې ده
۳. مسره ۱۳ څپې ده
٤. مسره ۹ څپې ده
٥. مسره ۱۳ څپې ده
٦. مسره ۹ څپې ده

۱۲. د اوازتیوالی او لوړوالی خطونه، اهنګ؛ترنګتوک؛
۱۳. بنځو ته منسوبې (اړوند)

د لا ډېرو معلوماتو له پاره د لومړي ټوک ۱۱. څېرکي و ګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰ .۸.۲.۱۱ څلورمه ډله نیمکۍ مصرۍ: اې ,, ا ،،.:. د لیکوال څرګندول چې روښوي کتنه داسې. د لیکول نیمکۍ مصرۍ (پام مصرۍ ، سروکه مصرۍ) په لاندې بڼه لورې موږ ته په لاس راکوي لکه:

۱. نیمکۍ لنډۍ له لنډۍ څخه رغښت مومي، نیمکۍ ټپه له ټپې څخه او نیمکۍ ټیکۍ له ټیکۍ څخه او نیمکۍ مصرۍ له مصرۍ څخه.

۲. نیمکۍ لنډۍ د لنډۍ پیلنۍ او پاینۍ مسرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ تکراربدلی کوښښ دی؛ نیمکۍ ټپه د ټپې پیلنۍ او پاینۍ مسرې کاپي، هم بڼه، هم ډول پرمختګ شوی روغ تکراربدلی کوښښ دی؛ نیمکۍ ټیکۍ د ټیکۍ پیلنۍ او پاینۍ مسرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ تکراربدلی کوښښ دی او نیمکۍ مصرۍ د مصرۍ پیلنۍ او پاینۍ مسرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ تکراربدلی کوښښ دی.

۳. تر ټولو لږې ښې بڼې د نیمکۍیو موږ ته په پوخ کې کوي چې شپږ سره لري.

٤. څومره والی د نیمکۍیو موږ ته په پوخ کې کوي چې لس دانې دي او هر یوه یې شپږ مسرې لري.

٥. زورنې یې په څلورمه، څلورمه څپې دي، خو ټولیز پایخج یا پاینۍ زورنه یې ترټولو پیاوړې راغلې ده او د مخنیو غونډلو بېلابېل اهنګونه د هماغې وروستۍ غونډلې تر سیورې لاندې کمزورې پاتې شوې دي. د څلورګونو څپو ټولوالې څخه یې په د هرې څلورو څپو کې په څلورمه څپه زورنه ده، لومړۍ مسره کې په څه او هې؛ دوېیمه مسره کې په ډې او کړه راغلې ده؛ درېیمه مسره کې په نه، مه او بو راغلې ده؛ څلورمه مسره کې په ډې او کړه راغلې ده؛ پینځمه مسره کې په ګو، ته او فو راغلې ده؛ شپږه مه مسره کې په ډې او کړه راغلې ده. په شپږ واړه مسروکې ترنګتوک په څوړ دی چې په پیلنۍ مسره کې یې ,, رې ،، او په دوېیمه مسره کې په نهه مه څپه ترګتوک نه دی راغلی، هلته ترویکی ,, چې ،، راغلی دی؛ اهنګ یې نه دی اخستی او په وت سره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

,, ځمه ،، کړ راغلی دی چې د مسريې په کچه کې يې ۲ څپې ډېروالی راوستی او بېخباري شوي ورسره. مسره يې له ۹ څپیزې څخه ۱۱ څپیزه کړې ده او د ۹ څپیزې خوند، خوږ غږ یې نه دی ساتلی او نیمګ شوی. په ۱۱ څپه یې ترګتوک راغلی دی، خوږ غږ ځای نیولی دی، چې په همدې څپه اواز په ځوږ شوی بېرته.

د غبرګغږونو او پارنویکو په شان ځکه غوره نه دی راغلی چې په چې ټرویکي ټرل شوې غوندله او د هغو په شان یې ترنګ نه دی ساتلی، دلته دا باکه لري.

په درې یمه او پینځمه مسريې یې په ,, نه،، ترنګتوک راغلی دی. خو ټولې مسرې لکه د مصری پیلنی او پاینی مسرې په شان ترنګتوک ساتلی دی؛ د مصری مسرو منځ باري، بېخباري په نیمګی بنه په ځور غږ ساتلی دی، دا نو یوازې په ساز او اواز کې څېرمه اهنګونه جوتوالی (برجسته والی) مومي او له ژبني ډګره نور راوځي.

۶. د نیمګی پیلې پینځګوني رغنده توکونه لکه: ژبه، تول، واند (خیال)، اند (فکر) او ولوله (احساس، عاطفه) په کې په نیمګی، پام او سروکه بنه شتون لري.

۷. نیمګی مصری مېچه د څپیزه او خجیزه تولوالي (Syllabic and Tonic Measurement System) یوه بنه او لاربسوده مخبېلګه ده. له ژبني پلوه لږ تر لږه شپږ یا زیاتې غوندلې را اخستي، خو څپې یې له ټاکلي شمېر ۹ او ۱۳ څخه تېرې کړی دی او زورنې یې له ټاکلي شمېر څلورو څخه تېرې نه دی کړی؛ دغه توکې نه لري. دیفتنګونه ،غبرګغږونه، ناټروییکي، ټروییکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښنې، هیېجاني چغې، چې په دې شپږ سره نیمګی مصری کې شتون نه لري او په پام کې یې هم نه راولو.

چې په ربښت کې نومرې مسره ۱۱ څپې کېږي او په لارغه (پیوستون، مکث، مکثه) کېږي؛ بل لورې ته لارغه، وت او کسر درې واړه په کې راغلي چې کسر (ماتیدنه، درز، برخه، ډله، فراکسیون ,, په ګوند کې دننه کوشنی ډله،، (Fraction, Deficit, Detraction, Depreciation او مطلع (Opening) وت

(c) ketabton.com: The Digital Library

واټن، فاصله (pace, Interval, Distance, Break, Ravine, Interstice, Chasm, Hiatus) ته وايو؛ په لومړی مسرې کې ړې له بيا سره لارغه دی، دوېيمه مسره کې مه له سي سره لارغه دی، درېيمه مسره کې نه له بيا سره لارغه دی.

بويمه، اړينه ده، په چار ده چې د لنډی، ټپه، ټيکی او مصری له پيلنی او پاينی مسرې سره کسر ځرګنديږي؛ برابر راځي او اوز يا لحن يې هم روغ اوډون مومي. پاينی ۲ مسرې چې سروکی دی ۲۴ څپې، د نيمکی کسر (مطلع) يا يې وګڼو چې لومړی يوه کسر (مطلع) لري او وروسي يې هره مصری بندونه دي، کسر يې له دوې مسرو چې لومړی يې اوږد او لنډه مسرو څخه جوړ دی، چې بيا د پښپله يې ټړون له مخې له هر بند سره ځای يا ټول تکراريږي.

پورتنی دوې مسرې چې له مصری ورسته راشي يا بېخباري شي نه سرباري نو غوره سپيني ته راوځي.

دا نو داسي نه ورته نه شو ويلی چې دواړه پيلنی مسرې دوې تکراري لړوالې مسرې دي چې دواړه يې دوې لړه دي.

او تر ټولو همدا لړونه د هرې مصری له دواړو مسرو څخه ورسته تکراريږي (منځباري او بېخباري کېږي).

دوېيمه، درېيمه او لسمه (پاينی) نيمکی مصری بشځو ته منسوبې دي او پيلنی (لومړنی)، څلورمه، پينځمه، شپږمه، اووه مه، اته مه او نهه مه نيمکی مصری سړو ته منسوبې دي. چې لومړی بند يا رښته نيمکی مصری شپږ سره لري، لومړی سر يې د مصری د سره پيلنی مسره ده ۹ څپې؛ دوېيمه مسره د نيمکی منځ باري ده، ۱۱ څپې؛ درېيمه مسره د مصری دوېيمه مسره ده ۱۳ څپې؛ څلورمه او شپږمه مسره بيا همغه دوېيمه مسره ده ۱۱ څپې؛ پينځمه مسره ۱۳ څپې ده چې له ۱۱ څپې لړ سره د نيمکی بېخباري تشه يا خلاصه يا مطلع مسرې دې چې نومړې نيمکی مصری شپږ لارغي لري، ۶۸ څپې ده. چې په ټوله کې ۱۰ داني شپږ سره نيمکی مصری (۱۰ * ۶۸ + ۲۴ = ۶۸۰ + ۲۴ = ۷۰۴) څپې کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ورډ پوستکالي (New Microsoft Word Documents) له پامه نوموړې نیمکی مصری، په ۳ چوپړو (Pages) کې ده، ۴۲۰ ویکي (Words) لري، ۱۵۹۸ دانې یې وت نه یا پرته له وته د ابېڅو ځای نیونه لري ,, منشور: د رسمي سند ور کونه مستعمراتو ته د حقوقو ور کونه: دربست نیونه ,, د ابېڅو، اونورو،، پرانټ.،، (,, Spaces no،، Characters)، ۲۱۳۸ دانې منشوره یې له وت سره دي (,, with Spaces ،،Characters)، ۶۲ پراګرافه (Paragraphs) دي او ۱۳۵ لینو (lines) کې کښل شوي دي. له لیکي هرېی، لاندنی یادونې او پاینی یادونې سره، سره (Include Textbox, Footnotes and Endnotes).

۸. د رنګونو ښکاروندی یې تت اسماني (Color model: RGB, Red:۱۵۷, Green: ۱۹۵, Blue:۲۳۰) دی. د لښتیلیک (جدول) ۱ . ۲ . ۱ پېنځه ځلوېښتو پښتو شعرونو او یوه سلو شپېته بېلا بېلو نورو پښتو شعرو رنګونو ښکاروندی (د رنګونو کوډ)، ۱۳۹۵ لېږدیز لمریز کال په سته ۳۲ ګڼه دی.

۹. د نیمکی پنځه له هغې لنډۍ، ټپې، ټیکی، او مصری کېږي چې منځه (هسته) وي، چې ځانګړې ځانګړنې یې لنډۍ، ټپې، ټیکی او یا مصری ته ورته وي، د نیمکی نومړې منځه موږ په خپل رنګ یې چې د نیمکی رنګونو ښکاروندی یې تت اسماني دی، په تت اسماني یې ښکو او چې سرباري، یا بېخباري یا تکراري مسرې یې هم تت اسماني رنګ لري. د دې له پاره تر ډېره پورې دا څرګ موږ ته په لاس راکوي چې د نیمکی پنځې منځه وي. او ګډولې بڼه یا اونګ بڼه جوړه کړې مسرې هغه رنګ لري چې یا لنډۍ ته منسوبې وي، یا ټپې ته منسوبې وي، یا ټیکی ته منسوبې وي او یا مصری ته منسوبې وي نو د همغو منسوبو شویو رنګ باندې پاتې کېږي. له دې څخه یې د پنځ نوم هم اخستل کېږي چې دا نیمکی؛ نیمکی لنډۍ ده، که نیمکی ټپه ده، که نیمکی ټیکی ده او که نیمکی مصری ده. له دې سره سم دا نیمکی مصری ده.

۱۰. د نیمکی مصری پیېلن لیکوال صفی الله فردوس خان تولې په ګډولې بڼه یا اونګ بڼه جوړې کړي (مصنوعي: دیسي، شلخي، ګډول، ترکیبي، یوه ځای کول: فیصله کول: جوړول: صرف نظرکول ,, د جرم د مجازاتو څخه،، : موافقې ته رسېدل. ګډ، د دوو یا ډېرو اجزاوو څخه جوړشوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګړ، غولۍ، احاطه شوی ځاي ، جارګی، چمبړ: مرکب) یا (Mixdesign, Synthetic or compound) کښلي دي. هره یوه نوې ګډوله رغولې چې د نوې مصرۍ سکالو ځانګړني، نخښې او بېلوالی یې ځانته غوره کړی دی؛ هره یوه مسره یې په لیکه کړې یا په لیکه برابرول (Alignment) شوي او د سکالو تسلسل (continuity, succession) سره لري. له مصرۍ یې څرګندېږي چې له نورو لرغونو پښتنې وګړني پېیلو څخه روغې ګډوله شوي نه دي. دا به داسې ښکارېږي چې پنځې , طبیعې، دي او مصنوعي, دیسي او شلخي، نه دي.

۱۱. د دې نیمکۍ مصرۍ پېیلن د پښتو ژبې لېوال دی، ځېک تن دی، او د لغمان یوه ښه نیک نومه وګړی دی چې ډېرې شعرونه یې په پښتو ادب پنځې , طبیعي، او یوه دمي پوښلې دي؛ د زهن د نیمکۍ مصرۍ زېرنډې یې له لېوالې سره لوره د لېوالتیا حس ساتل، لېوالې (خپلې معشقې، مېرمنې، ښځې) ته د ودنې چمتوالی، خوشحالۍ رېښې رغول کولو، د ژوند شته، زېمه، ودانی او کهول او پېښت ټاټوبې د سرغوندویتوب کېدلو، خوږ ژوند ګالنه، لېوالتیا ته لوړ درناوی، یوازې او یوازې لېوال خپلې لېواله او لېواله خپل لېوال ته د کوروالې اتلان جوړېدل چې دا ترټول غوره پښتونواله په ډانګپلې ربښت دی. اسلامي ربښت هم دی، چې چارپېریال له خندونو څخه لرې ساتي، د پښتونواله او دودواله پاتې شونې پرېږ دي. بل لورې ته دا د دې له پاره نه بوږوم چې ځانمنې ستاین شي، په ټوله کې د دې له پاره ده چې د نورو پېیلنو د پېیلو له پاره ترې په لرلید ګټنې واخستل شي.

۱۲. د دې نیمکۍ ټپې د زوکړې موده لکه څنګه چې زه وایم داسې ده: ,, کره موده یې پلازمېنه کابل، د کابل پولې تخنیک پوهنتون شپه غاله، لومړی بلاک، لومړی پوړ، دوبیمه کوټه کې د مازیګر په څلور بجې او څلوېښتو دکیکو کې ۴:۴۰ د ۰۸/ ۰۱/ ۱۳۸۵ لېږدي کې مې کښلې وې ،، (صفی الله ، ۱۳۸۸ لېږدی، ۳۵۸ چوپړی)

د دې نیمکۍ مصرۍ چې سرلیک یې نیمکۍ ده، د مینې او مېنې پالنې لوړ حس، ټاټوبې سوکاله او ودنې چارپېریال او هواویچې د تاثیر پنځې زېرنده ده، د ناوۍ نیمکۍ مصرۍ له پاره کره بوږوم چې همدا یې د پنځې (تخلیق) منځې (هستې) د زوکړې موده ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳. د ژور پام کونکي په بڼه، زه د لیک دوه نخښې لکه: د نیمکی لنډۍ، نیمکی ټپې، نیمکی ټیکی او نیمکی مصرۍ په هره مسره کې د چپه پېښ ,, ،: Comma کامه، دغه (،) نښه چې جملې او کلمې سره بېلوي، ویرګول. ،،؛ ندایه ,, !Exclamation : چیغه، کریږه، د تعجب نه ډکه چیغه. که !! شي دوې برابره او که درې !!! شي درې برابره لوړه چیغه ،،؛ پوښتنې نخښه ,, ؟ Question Mark: تپوس نخښه: پلټنه نخښه: اعتراض نخښه: شك نخښه: پیشنهاد نخښه: پوښتل نخښه، تپوس کول نخښه: شك کول نخښه: مناقشه کول نخښه، غوښتنې نخښه، وړاندېز نخښه. ،،؛ انډره ,, (:) colon: شارحې نخښه، د لویې کولمې یوه برخه. ،،؛ ټکی لرونکې کامه ,, (؛)Semicolon : بېلوونکی نخښه، هغه نخښه چې د جملې فقرې سره جلاکوي. ،،؛ شمېره ,, (#) Number: ګڼه، عدد، ګڼ (= حساب) ،،؛ را اخستنه ,, (,, ،،) : Right left double quotation mark را اخیستنه، نقل، اقتباس. ،،؛ دوې لېندی ,, ( ) Superscipt right left parenthesis : د پاسه لیکل، لکه د نامه، ادرس یا نور، اځځوک، معترضه جمله، دوه لیندۍ، قوسونه. ،،؛ د اتصال ,, - hyphen minus: ګډکېدو نخښه، یوه ځای کېدو نخښه. ،، او ټکی ,, . full stop: پنډول، پریړول. ډك، بشپړ، مفصل. اکثر حد، اعظمی حد. په بشپړه تو ګه. ،، کارونه اړینه بولم؛ په خپل لیکي کې کښم چې د سرلیک، غبرګغونډلو، پارنویکو، د هرې مسرې ښکاره کېدل څرګند کړي او بېلوالی یې سپینې ته راوباسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹.۲.۱۱ لنډکۍ

لنډکۍ له لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ سره بېلوالی لري، د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۱۳، ه یې د پښېلې (قافیې) توري دي، هره مسره یې د لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ له دوېمې مسرې (پاینۍ مسرې، دوېیمې مسرې) سره برابر او ورته وي. بېلګه یې. د رنګونو ښکارونډی یې تت تورڅکی شین دی (Color model: RGB, Red:۳۵, Green: ۵٦, Blue:۸٦) دی. د لښتیلیک (جدول) ۱ . ۲
۱. پېنځه څلوېښتو پښتو شعرونو او یوه سلو شپېته ببلا بېلو نورو پښتو شعرو رنګونو ښکارونډی (د رنګونو کوډ)، ۱۳۹۵ لېږدیز لمریز کال په سته.

- ته چې جواري کرې مابه بایه کرې مینه
- مه راپسې ژاړه وورکیه نه مې درکوینه
- جګ کړه مروندونه جلی غېږې له درځمه

۱۰.۲.۱۱ انکۍ (چغیان)

انکۍ له لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ سره بېلوالی لري، د مسرو شمېر یې ۴، د څپو شمېر یې ۹، ه یې د پښېلې (قافیې) توری دی. هره مسره یې د لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ له لومړۍ مسرې (پیلنۍ مسرې، اولې مسرې) سره برابر او ورته وي. بېلګه یې. د رنګونو ښکارونډی یې فیروزه یې دی (Color model: RGB, Red:۰, Green: ۲۵۵, Blue:۲۵۵) دی. د لښتیلیک (جدول) ۱ . ۲ . ۱
پېنځه څلوېښتو پښتو شعرونو او یوه سلو شپېته ببلا بېلو نورو پښتو شعرو رنګونو ښکارونډی (د رنګونو کوډ)، ۱۳۹۵ لېږدیز لمریز کال په سته ۳۰ ګڼه دی.

- شینکۍ کوتره وم شوریدمه
- نه چا نیومه نه چا کتمه
- په هر یوه تکي به پرېوتمه
- نن ناولده یې کېناستمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱.۲.۱۱ بګتۍ

بګتۍ ځانته د خوند او رنګ بېل بازار لري، پښتانه مجلسیان او سازیان یې له نیمکۍ، چاربیتې، او بدلو څخه کله ورسته او کله یې په منځ کې په یوه ګرم تال او وزن، خو په ورو، نزک اواز (اهنګ) د مجلس رنګ بدلولو، د اورېدونکو د خوښۍ او خوشحالۍ زیاتولو له پاره وایي. د بګتۍ یو د اورېدلو پر وخت په مجلس کې ټول حاضر کسان په ولولو راځي، اتومات ټول ښورېږي او له مجلس نه خوند اخلي.

بګتۍ هم د بدلو او چاربیتو په څېر کسر لري، خو کسر یې په ډېره کچه یوه بیت دوه مسرې وي، بندونه یې هم ډېرې مسرې نه لري او په لویه کې د څلورو مسرو په شا او خوا کې وي. خو بیا هم د بګتۍ یو د بېلابېلو بېلګو خپلمنځي توپیرونه ډېر دي. په بګتۍ یو کې هم ډول، لېوالي، ېبخلیکي، افسانوي، کیسي په لنډول بڼه بیانوي.

بګتۍ له لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ سره بېلوالی لري، په سر کې له یوې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ څخه رغېږي، ورپه سې دوې یې اهنګینه مسرې راځي ۱۳ څپېزې، بیا پاینۍ مصرۍ را ځي چې ۱۳ څپې لرې او خوږه سندرېزه څپه لري. لکه د مسرو شمېر یې۳، د څپو شمېر یې ۱۳، لومړۍ او دویمه مسره یې ورته پښېلې لري؛ هره مسره یې د لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ له دویمې مسرې (پاینۍ مسرې، اخېرې مسرې) سره برابر وي او ورته وي. په ټول کې یې هغه ټول او سندرېز غږ نه لري، لکه په کومه بڼه یې چې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ لري. د رنګونو ښکاروندی یې تېز نېلې دی (Color model: RGB, Red:٥١, Green: ٥١, Blue:٢٠٤) دی. د لښتیلیک (جدول) ۱.۲.۱ پینځه څلوېښتو پښتو شعرونو او یوه سلو شپېته ببلا بېلو نورو پښتو شعرو رنګونو ښکاروندی (د رنګونو کوډ)، ۱۳۹۵ لېږدیز لمریز کال په سته ۳۱ ګڼه دی.

- وزیرستان باندې جنګونه
- انګرېزان وایي چې سبا به جنګ له ځونه
- انګرېز ویلي چې خاونده څه اسرار دی
- په سترګو نه وینم غازیان، په ما دږهار دی
- نصیب مې نشته، برې، بند مې شو توپونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- غازي ویلي دا ستا لاس دې را دراز وي
- پاکه ښتنه ستا ملک دې زما همراز وي
- په شان د ختیو به یې بند کړمه بمونه

- وزیرستان باندې خو نن سبا جګړې دي
- غازیانو لاس کې پولادي توري تېرې دي
- ما شېر افضل یې په شعرو کړل صفتونه

۱۲.۲.۱۱ ساده ولسي نثر

چې کټ مټ د خلکو په ژبه، چې ښکه ویل کېږي هماغسې لیکل کېږي.

په ۲۰۱۷/۲/۲ زېږدي مې له لغمانه! سهار وختي څلور بجې د نقیب الله اوستاد، پشیو د کلي ډریور راغلو، د خیل کور مخې د ډاکټر عبدالله لغماني د ښونځی مخې نه یې پورته کوړو او د پلازمېنې کابل په هوایې میدان یې د موټرو په تمځای کې کوز کړو، له بچیانو سره مې چې هغوی مې پلار کره په رخصتۍ بیول ازبېکېستان ته، شېر ښوکی مې نیولې وې.

په الوتکه کې له کابله تر بلخ پورې (په دې وخت کې زما عمر ۳۰، د مېرمنې زېبنیساء فردوس ۳۰، د مشرې لور سارانیسا ۵، د ازلدا ۴، او د الیا زوی مې ۱.۵ کلن وو). لاړلو د الله په فضل له هغې لورې مې میرمن ډېر تاکید و کړه چې په الوتکه کې بېر ته لاړ شه، نو زه چې راغلم د الوتنې وار نه وو، نو همغه محال مې له ۲۰۱۰ تو دې تېز منده وهونکي کوشني موټر کې له اوستاد سره خبره و کړه؛ ما ورته و ویل یوه تن څو افغانیو بیایې کابل ته؟ هغه راته ویل ۱۳۰۰ افغانی. ,, دو نفر است همرایم شما سوم میشد،، دوې تنه ورسره ناست وو، زه دریم شوم، چې کېناستلم دریم تن هم راغلو. ګړندی او په منډه یې په کیسو، کیسو سالنګونو ته ورسولو او د حاجي حبیب الله هوټل کې دمه شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په سالنګ کې ډارونکی توپان وو، د سړي وېره یې راوستله، ډېر سخځهار یې کوه، ډېر ډارونکې اوزونه یې له ځان سره وړل دې توپان، لاره بنده وه، د واورېژونو، واورین موسم، سرک ترلی و، په هوټل کې مو شپه و کړه؛ ټولو ویل ګوندې سبا لاره خوشې شي، شپه مې د لین د ډریورانو ته چې کومه بېله کوټه هوټل والا د ښه خدمت له پاره تیاره کړې وه، زه او بل ځوان ده چې حیرتانو کې منشي و؛ هغه هم ډریور و او همغه کوټې ته وېورو، دوی لس تنو قمارونه هم وهل او زه ترې کرار ویده شوم؛ سهار چې شو د لارې ساتونکو خبر راوړه چې د څلورو ورځو له پاره لار د ناولې ، ډارونکې توپان له پاره و ترل شوه؛ مسافر دې یا انتظار و کاږي او یا دې بېرته لاړ شي، نو ډېریو ډریورانو داسې و ویل؛ دوی ساتونکي هر وخت داسې وایي، بیا په سبا لاره خوشې کړي، سبا له خیره ډېر اټکل دی چې تر ۱۲ بجو پورې لار خوشې شي.

ډېری مسافرهم زړه نازړه وو، چې لاړ شي که پاتې، ما فکر و کړه که دوباره بلخ ته لاړ شم نو د الوتکې ټیکټ په لاس نه راځي او ورسیدی هم نه شم پرواز ته نو خامخا دربانديې بله شپه مزار شریف کې راځي، که سبا له خیره سره لار خلاصېږي، راځه همدا بله شپه هم ورته دلته تېره کړه اوس الله راپېخه کړي ده،
هغه ډریور راته و ویل چې تاسو څه کوئ. بېر ته بلخ ته ځي او که دلته پاتې کېږي، ما ویل چې زه کابل ته ځم، ویل یې موږ به لاړ شو بلخ ته هغه درې تنه مسافر بېرته بلخ ته ځي، نو دا اوس ښه نه ده چې د یوه تن له پاره هغوی درې واړه پرې ګډم، ما ورته و ویل سمه ده د پېسو پرېکړه څه ډول کوې؟

هغه و ویل چې دا ده دې لارې قانون دی چې دلته یې څوک راوړه نو ټوله بېعه پرې کوي، او که بېر ته ځي نو نیمه نوره کرایه به اضافه ورکوي او که صبر کوي چې لاره خلاصه شي نو کابل ته یې رسوي، په همغه بیعه که انتظار هم هر څو ورځې و شي. ما ورته و ویل چې دا خو انصاب او عدل نه دی چې تاسو بېرته مزارې ته ځئ زه به ټوله کرایه پوره درکوم، زه به تاته ټوله کرایه ۱۳۰۰ افغانی درکړم دلته خپل یوه ملګري ډریوار سره مې کېښنوه چې ما تر کابله و رسوي.

نو ویل یې نه داسې نه کوم. ځکه په دې کې یې تاوان ګڼه ځان ته، چې یوه ډریور ورته و ویل چې زه یې بیایم ما سره موټر خالي دی، یوه تن مسافر لرم خو ۸۰۰ افغانی به ماته راکوي او که نه یې لري نو همداسې یې بیایم که نه له ۵۰۰ افغانی‌یو یې یوه افغانی کمه کرایه نه جوړېږي، نه یې وړم. ما خپل ډریور ته و ویل چې داسې ده لږ به څه ښه شم لږ به ته ښه شې او هر سړی خپلې ګټې باندې ښه پوهېږي، پښتو کې یو هـ متل دی چې داسې کار به و کړو چې په هغه کې ستا ګټه هم وي زما ګټه هم وي، یانې ستا ګټه زما ګټه او زما ګټه ستا ګټه، نو ته زر ۱۰۰۰ افغانی واخله، زه به

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰۰ نور هم تاوان و کړم او ۵۰۰ به هغه ته ورکړم کنه تاخو ماته ویلي وه چې تر کابله ۱۳۰۰ غواړم درڅخه نو اوس دې په نیمه لار کې پرېښودم.

ما ورته و ویل یواځې ۱۰۰۰ افغانۍ درکوم، نو زما هم سفري چې د عطامحمد نور ملګری او ولسوال و، د شلګر ولسولۍ، ما ته یې و ویل زه خیر دی ۱۱۰۰ افغانۍ ورکړه. ما ورته ویل چې نه دا حق یې نه کېږي، نو هغه راته ویل چې دا ۱۰۰ افغانۍ به زه ورکړم ما ویل چې نه ته یې ولې زما پیسې ورکوې، ما سره ډېرې پیسې دي خو زه یې نه ورکوم نورې، ته په کې کار مه لره زه پوی شه او ډریور ځکه زما او د ده شخړه ده، موږ یې خپله خلاص وو. د دې له پاره دی په سخته ولاړ دی او زور وایې.

او ما ولسوال څه موده مخکې ویلي و، که ته کابل ته ځې او کار دې اړین وي نو مزار کې به کوم دوست و لرې نو دوې د الوتکې ټیکټونه دې راونیسي، موږ چې ورغلو پیسې به یې ورکړو، خو هغه راته و ویل چې نه زه نه ځم دا مې مشرانو پورې اړه لري. (دی , ده نو یوه ځما په عمر یوه الک هم ساتلی، ور سره هم وو، نو نور غوښتی دی کابل ته چې ولسوال یې کړي، عطامحمد نور خو ځان د بلخ باچا بولي بلکې د ټولو شمالي ولایتونو ځکه زور لري، له دې ولایت د والیتوب د بدلېدو پر سر له ولس مشره، ۱۵ وزارتونه، ۱۵ سفارتونه او ۳۰ ولسوالۍ او ۱۵ انتصابي وکیلان غواړي).

نو ځکه مې لرې و شړه او رټلی ځواب مې ورکړه. ډریوار هغه زر ۱۰۰۰ افغانۍ واخستې او یوه ساعت نور هم کونه، کونه کېده هوټل کې. اوس نو څه د ډریورانو سره چای او توتان خورم او دې ډلې یوه ډریوار یوه هزاره ډریور ته په غوصه دی، وایې چې زما سورلۍ ته لربیادی او غلته وي یې، چې تاسې به د بامیانو شیبر غوربند په لار په ۲۵۰۰ افغانۍ یو بوځم، هغه زما خواکې هغه ډریوار راته کړه چې هغه هم ستا افغانان دي، زه تاسو خو یوه ژبي یۍ. پوی یې کړه چې په هغې لار کې غله هم دي او طالبان هم دي، دواړه د زړه رحم نه لري، په هغه لاره له ده سره لاړ نه شئ او زه هم نه ځم.

چې ور څخه لاړم که ګورم چې درې واړه کندهاریان دي، په منظرو راغلي او کندهار ته ځي، یوه یې رحمت الله شاهي، بل یې منان، بل یې عتیق الله نومېږي. عتیق الله ته نو دوی نانی وایي، منان یې د بنې زوی دی یا د بلې مور زوی، منان د پلار د کنداهارۍ زوی دی او عتیق الله یې بیا د کوشنۍ مزارۍ زوی دی. نو نانی نو ښه نانی دی، الله ډیر ښکلی او زړه راښکونکی مینه ناک، ډېر ښایسته پیدا کړی دی، چې څه ګورم چې ټول خلک هم ده ته ګوري، زما د ښکلو چې الکان وي ورسره نه لرېږي، خو دی ډېر ښایسته و، ډېر بلکې ببخې ډېر زړه کشکونکی و، هغه ارواښاد ملا اوستاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصرۍ چې څلوېښت کاله وړاندې یې له موسیکۍ سره ویلې ده او د لغمان پخوانی اهنګین ترز کې ده، چې و ویلې یې دي:

▲ یا خو به ماته ښه ښکارېږي
یا دې په ټول عالم کې سارې نه وینمه

عتیق الله به یا ماته ښه ښکاره شوی و او یا به ما هسې تن هېڅ لیدلی نه و، ځکه ما په اته کلونو کې داسې الک په لوی ننګرهار، لوی کابل، لوی بلخ، اوزبېکستان، او په همدومره کلونو کې مې کېدی شي ډېری روسي، تورکي، امریکایي، انګلیسي، هندي او فرانسوي د ننداري سټیډیو ګانو خپاره شوي فلمونه ننداره کړې وي، خو مبالغه نه ده، دا نانی چې دوی له مزارې څخه کندهار ته وړه ډېر زړه کشکونکی او ډولي و.

په لار یې را څخه پوښتنې کولې، ما به کم او لږ ځوابونه ورکول ډېر پام مې خپلو بچیانو لوري ته وو، نو پلی په مزار شریف ښار کې واوره ورېدله د شپې روان وو، د هوټل په لور، ما ته یې و ویل: ګرانه!

▲ خدای به مو بیا سره یوه ځای کړي
د سمال را واخله اوښکې پاکې کړه مینه

دې لنډۍ یې بارا ډېر خوند را کړه، همدا د ژوند یوه رښت دی، د دې له پاره زمونږ د ټاټوبي هر الک ښکلی وي؛ د ژوند په ماحول کې ورته غوره لاس رسی ورکړئ؛ لوړ د لېوالتیا حس ور ورسوئ، روغې لارې ته یې برابر کړئ، چې تل په خوښئ د ټاټوبي له هواوېچې څخه خوند واخلي، هغه لارې چارې ور په ګوته کړئ چې د ژوند د اوږدېدو او ژوندي پاتې کېدو سبب یې شي، ځان او ټاټوبي ته سوکالي، بډاینه او ودنه راولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳.۲.۱۱ ایزې

ایزې له ایز څخه اخستل شوي دي، ایز:- په پښتو کې شنډ، بې ثمره، د نر او ښځې په منځ کې، هغه نوم یا ستاین (صفت) چې مذکر او مونث و نه لري، بې جنسه، خصي، اشکي (لېوالي یا عشقي)، بې لورې، بې زوره، Genderless, Hermaphrodite، ځیني ځانګېړني د مېرمنو لري او ځیني د سړو یا نورې وی. کره وړه یې چې نر وي، له سلو ۵۰٪ څخه ډېر اولیک شهم و لري، چې منځی کچه یې د نرو له پاره له سلو ۴۰٪ ټېټ او په مېرمنو کې له سلو ٪ ۶۰ پورته دی. چې د لاس وجود یې نرم وي، که د نر لاس ډېر نرم وي په هغو کې د اولیم شهم له سلو ۵۰٪ پورته وي او د مېرمنو له ځانګړنو سره ورته والی پیدا کوي؛ اواز یې نازک کېږي، یا هغه ماشوم چې ډېر وخت یې له خویندو او مېرمنو سره تېروي، د هغوی کره وړه او سلوک یې خپل کړي وي او دوی پرې پوهېږي هم نه، ښځونک کېږي، د ښځو او مېرمنو ځانګېړني په کې ډېرې وي.

کوی شي چې دواړه لوري ډېری شیبې له خپل بنسټ سره ګډ تېر کړي، الک له الکانو سره، لوبې و کړي لکه :- لاټو، تشلې، پټ پټونی، ډنډه او کلک، ډباډب، تېره وارول، غېږې، غوځان، دوې کړ، پرګي، له ویالې توپ، لامبو، منډه، جوړه او په ګډه، ډبلۍ، زده کړې، ټیکنالوژي کارونه او موندنه، د کوران (قران) ژباړه، حدیثو ګردان، د اسلام ارکان و کړي.

انجونې دي :- چندرۍ، پټپټنې، بنګړي، ګاټي، ګوډۍ، پرګي، جوړه او په ګډه، بیاتي- ډال- ټېګه د ګوتو لوبې، زده کړې، ټیکنالوژي کارونه او موندنه، د کوران (قران) ژباړه، حدیثو ګردان، د اسلام ارکان و کړي. که په دوی کې یوه له بل کسه او کسې سره چې ډېر وخت تېر کړه او د دوی ځانګړنې او خصوصیات ځان کې پیدا کېدو سبب کېږي.

چې بیا د مېرمنو په شان په ناز ناز خبرې کوي، پیکی اړوي، ژر، ژر پیکی په لاس سم وي، وېښته ډېر خوځوي، لاسونه ډېر خوروي څپک، څپک؛ د شونډو غوړ او رنګ وهي، سپین پوډر وهي، د مېرمنو ختې او سینګار کوي، داسې کړنې ډېری کسه! کوي او کسې بیا د نرانو په شان کړنې کوي. ځیني یې خدایي ایز وي. ښځه وي خو د نر زردهکه یا د نر لمن لري؛ نر وي خو د ښځې خوړلن یا مندکه لري. پنځي (طبیعي) ورته وایي، ځیني وخت څنې غړې لکه سینې، تي، شونډې، د مخ ژی، زردهکه او مندکه له پلاستیکونو په روغمنو (ډاکټرانو) رغوي ځان ته. سوبې پنځي (مصنوي) ورته وایي.

په ورته بڼه ایزې هم دي لکه لنډۍ ایزې(لنډۍیېزې) ټپه ایزې (ټپیزې) ټیکۍ ایزې (ټیکیزې) او مصرۍ ایزې (مصرۍیېزې) خپل کړه وړه له لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍ یو څخه را خپل وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱.۲.۱۳. ۱ اي (ا):. لنډۍ ایزې

د دي له پاره زما څېړنه دا سپیني ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې یوه څو سره پېیله د څو سره لنډۍ ایزې نوم باندې نوموم، چې دي پښتو درې سرى پېيرن له درې سرې لټکې یا درې سرې لنډۍ ایزې، څلور سره لټکې له څلور سره لنډۍ ایزې سره، پېنځه سرې لټکې له پېنځه سرې لنډۍ ایزې سره، شپږ سره لټکې له شپږ سره لنډۍ ایزې سره، اووه سرې لټکې له اووه سرې لنډۍ ایزې سره، اته سرې لټکې له اته سرې لنډۍ ایزې سره، نهه سرې لټکې له نهه سرې لنډۍ ایزې سره او لس سره لټکې له لس سره لنډۍ ایزې سره... . ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې لري. لکه:

۱۱.۲.۱۳. ۲ د لنډۍ ایزې ځانګړې ځانګېړنې

۱ :- ښه ډول لري، ۲:- بند بند دي، ۳:- ګړندی حمله کوي، ۴ :- تېز زهر لري، ۵:- تېز زورور زهر شیندي، ۶:- اوږد عمر لري، ۷:- ښه غږ یا پشهاری کوي، ۸:- په حیرانونکي بڼه دي خوښ راځي چې وې وینې، ۹:- د لیدلو تلوسه پیدا کوي، ۱۰ :- سالم بچیان راوړي، ګڼه یې ډېربږي، ۱۱:- هر سر یې ښه فکر کوي او د بل اوز اوري، ۱۲:- د هر سر دوې د لنډی ژبې پر دوښمن وېره اچوي، ۱۳:- د تني هر سر یې دوې سترګې وي (هر څه رانه ویني)، ۱۴:- چالباز وېشتونکي ,, د زهرو سرونه یې پیل کېږي د دي چې سیالې کوي د هر ډول جګړې له پاره چې پاښت و کړي،، (ادمین، ۲۰۱۰ زېږدی، ۱ چوپړی)، ۱۵ :- عجیبه احساساتي، ۱۶. له لټکو یې کچه کمه ده، ۱۷:- د دوې سرو لټکې یا لنډۍ په کچه ګړندی نه دي، ۱۸:- لږې دي خو شتون لري.

په همدې بڼه یې همداسې پرېږدم او په همدې بڼه یې پوښ کې کوم.

هرې ټپې ایزې، ټیکۍ ایزې او مصرۍ ایزې چې دغه پورته ځانګېړنې و درلودلې نو هغو ته لنډۍ ایزې وایې. تاسو لنډۍ ایزې، ټپه ایزې، ټیکۍ ایزې او مصرۍ ایزې ته ښه غوږ و نیسئ!! پام ورته و کړئ! نو بیا یې پېژنی چې دا لنډۍ ایزې دي چې د څو سره لټکې ځانګېړنې (خصوصیات) لري. ټپه ایزې، ټیکۍ ایزې او مصرۍ ایزې دا پورته ۱۸ ځانګېړنې نه لري او ټپه ایزې، ټیکۍ ایزې او مصرۍ ایزې نه دي، بېلوالی یې پرهمدې کې دی. د دې د بېلولو له پاره زه (لیکوال) یوه بېلګه تاسو ته له خپلې پېیلې څخه کښم.

- دا به په څه جوړېږي یاره
- دا وطن نه جوړېږي یاره

غټ او واړه یې بلواګر جوړ شوي دینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ .۱۳.۲.۱۱ د لنډۍ ایزې انځورونه

: دا لاندې د لنډۍ ایزې انځورونه مې د جنوري په ۳ دريیم، ۲۰۱۱ زېږدي کال کښته کړي وو.

۱۹.: درې سرې لټکه، درې سرې لنډۍ یا درې سری مار، درې سرې لنډۍ ایزه چمتو ده، څارنې کوي. (# ۵۵ انځور)

۱۸.: پينځه سرې لټکه، پينځه سرې لنډۍ یا پينځه سری مار، پينځه سرې لنډۍ ایزه چمتو ده، څارنې کوي. (# ۵۴ انځور)

۲۱.: پیاوړي او غوره پینځه سرې لټکه، پینځه سرې لنډۍ، پینځه سرې لنډۍ ایزه چمتو ده، څارنې کوي، روڼ بوږم چې داسې مې و کښل د لنډۍ ایزې له پاره، کټ مټ یې همدا فلسفي اړخ وندې دی، زه لس سره لټکه له یوه بنه پیپلې سره تشبې (تشبع) کوم. چې ورته لس سره لنډۍ ایز یا لس سره لنډۍ ایزه وایي او توليې څنګېرنې يې سره ورته دي. (# ۵۷ انځور)

۲۰ .: ښکلې او خوږه لټکه، لنډۍ یا لس سره مار، لنډۍ چمتو ده، څارنې کوي، روڼ بوږم چې داسې مې وکښل د لنډۍ ایزې له پاره، کټ مټ یې همدا فلسفي اړخ وندې دی، زه لیکوال لس سره لټکه له یوه بنه پیپلې سره تشبې کوم. چې ورته لس سره لنډۍ ایز یا لس سره لنډۍ ایزه وایي او توليې څنګېرنې يې سره ورته دي. (# ۵۶ انځور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ .۱۳.۲.۱۱ لنډۍ ایزې تعریف (څرګندونه، ښکارونه، د دوی د یوه توري یا سکالو تشریح کول)

د وی یا ویکیي له پامه لنډۍ ایزه هغې درې سرې پېیلې ته وایې چې د لټکې سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه وګړنی، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندریزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پېیله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاکانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ی او ... ،، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پیدایښت سره جوښت یې جوت کړي دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ لنډۍ ایزې د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوییکیو پرته دی. (دفتنګونه , الیده ، اضافه، سرباري او اوسترباري، غونډلې یا کلمې دي چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، یې لا خوږوي. په بله مانا دیفتنګونه , غبرګغږونه یا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وایي چې د خپلواک او نیمواک په ملګرتیا منځ ته رازي؛ لکه یوه ستووی اواز یوه وار پتلیز له خولې راوزي؛ د یوه غبرګغږ لومړی توک یوه خپلواک او دوېیم توک یې یوه نیم واک اواز وي. کله زورکی واله یې یا نرمه ,,ی،، او زرکی واله یې یا درنه یې ,,ې ،، او داسې نور. دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناتروییکي، ترویکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښنې، هیبجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، ګرانه، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای.. نو، الله، او، کنه!، یه کربانه!، یه پښتیانه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، یه کربانه شمه!، ای الکه! وروره!، بختة میره! دغه راز هو، نه، ښه، ځنګه او ولې...)، نومړي ټول د لنډۍ ایزې توکي دي، چې کله د هرې مسرې پیل کې، کله منځ، ډېری وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولي.

د پښېلې کلمې یا غونډلې لرې لري. خو ډېری وخت د لومړی، دوېیمې او درېیمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنګتوک بشپړ وي. هره لنډۍ ایزه باید د ه (زموږ خپله ,, ه، ه یا هې ،، چې ورته وره ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ,ه، دوې سترګې والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وایو) چې د پښتو ژبې ,,نهویشتم،، کنه ابېڅې ده. په واول یا غږن اواز پای ته رسېدلې وي، لنډۍ ایزه د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غږیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. او درېیمه مسره یې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هرې لنډۍ ايزې، د لومړۍ او دوېيمې مسرې ځلورمه او اتمه څپه؛ د درېمې مسرې ځلورمه اتمه او دولسمه څپه باندې زورنه وي او ډېرى وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي.

له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سيمه کې بېلوالى لري. په بله وينا لنډۍ ايزې مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالې سره، سره پر يوه نازورنه څپه يا يوې خوږ غږې يا ترنمي څپه پاى ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ ڼهې، اتلسمې، يوه دېرشتمې څپې خوږغږې د لنډۍ ايزې مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالې ترڅنګه د لنډۍ ايزې يوه بل رغنده ټوک ګڼل کېږي. نه شتون يې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پيلې په توګه يې يوه څپه کمېږي او له موسيکي (موسيقي) پلوه خوږ غږ له لاسه ور کوي. دغه پايني ټوکون په يوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکې ڼهې، اتلسې، يوه دېرشتمې زورنې څپې له يوه څه اغېز سره لنډۍ ايزې ته يوه خوږغږې وربخښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وريته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول يې ترنګټوک يا ترنمي توک کې دى شي. غوره سته د ترنګټوک په پاينۍ مسره کې دى چې نوموړې مسره د ايزې رغښت پنځ کوي، د ايزې غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره ايزې هغه دي چې د لنډۍ، ټپې، ټېکۍ او مصرۍ، له هرې يوې مسرې سره ورته لړونه، پښيلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکې نخښې، سرباري اهنګينه پاينۍ څپې و لري، له ديفتنګونو او پارنويکي سره. خو له نيمکۍ، انګۍ، لنډکۍ، بګټۍ، کېسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربيتۍ، سپينۍ (ازادې پيلې)، کېسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې څپېزۍ، څلور څپېزۍ، پينځه څپېزۍ، شپږ څپېزۍ، اووه څپېزۍ، اته څپېزۍ، ڼهه څپېزۍ، لس څپېزۍ، هايکويۍ، مونډۍ (سر پرېکړۍ)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې ټولۍ، ټولونجۍ، نا پښېليزۍ، ناپيلۍ او سلسلۍ، دې ټولو پيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، Dialogue) له ستې بېلوالى و لري؛ د دې له پاره چې دا ټول په ډېرى بنه له درې مسرو څخه رغښت مونډلي دى او زوکړه شوي؛ ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسې وي، رټ بېلوالى يا ګرندى فرق يې و کولى شي، ورته ګڼلې وي او د ټولو زهنې پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولى و شي.

د ايزې رنګونو ښکاروندى يې شپټلې (Color model: RGB, Red:۰, Green: ۱۵۳, Blue:۰) دى. د لښتيليک (جدول) ۱ . ۲ . ۱ پينځه ځلوېښتو پښتو شعرونو او يوه سلو شپېته ببلا ببلو نورو پښتو شعرو رنګونو ښکاروندى (د رنګونو کوډ)، ۱۳۹۵ لېږديز لمريز کال په سته ۳۶ ګڼه دى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایزې د غونډلې پوهې یا نحوې له پلوه د شنني وړ دي، د پښتو هره غونډله خبرې دي یا وینا ده، چې په کې له اوریدلو سره یې غوږونو ته د غږ یا اواز په لوړوالي او ټيټوالي بڼه رسېږي، غونډله ییز زورنه یا خج د غونډلې دننه یوه غونډ یا وی تر نورو په زیاتې زورنې او لوړوالي و ویل شي. په دې توګه د غونډلې بېلا بېل مانيز (بیاني، امري، پوښتني...) سره و نومېږي او جوت کاندې. پورتني درېګونې زورنې تر خپل سیوري لاندې راولي او کمزوري کېږي، خو کړ سره له منځه نه ځي؛ د هماغه اړوند توک (ويي، ويېغونډ) مانيز او ښوييز چار خوندي ساتي.

یوه نیم یې بیا د غونډلې د دوېیم یا درېیم درجه زورنې استازې هم کوي، بې له دې چې مانيز اغېز وربانديې واچوي، په دې توګه غونډله زورنه په عادي غونډلو یا شعري مسرو کې پر درو څپلونو یا کالبونو یا ژانرونو وېشل کېږي؛ لکه په لاندې غونډله کې: مېرمني له تا کربان شم (مېر- مه- `ني- له 'تا – کر-بان - ´شم)، دغلته ( `) د رومبي درجه ډېر زورور (درانه، ډېناميکه) زورنې نښه ده، (') د دوېمې درجه لږ زورور او (´) درېیمه درجه کمزوره د زورنې نښه ده، ابېڅې یې لږ ډېل یا پېږ شوي دي چې د غږ زورنه پرې شوي دي. هر ګوره په غبرګغونډله، ګډغونډله او ګډولېغونډله کې دغه درې سره زورنې ښه ترا نومېږيدی شي.

ځيني ژبپوهان زورنه یوازې د وړو توکونو اړوند بولي، خو د دې له پاره چې د غونډلې دننه له دغو توکو څخه یوه زورنه ډېر دروندوالى مومي او ور سره یې ببلا ببل ډولونه توپیر مومي، نو همدغه غونډله ییز، غونډله پوهيز (نحوي) یا منطیقي زورنه نومېږي.

په یوه سندرېزه ټوټه (مسره) کې درې واړه په ټېره موزيکال زورنه له موزیکال اهنګ سره اړخ بدلوي، په هره توګه له ځان سره غونډله ییزه زورنه هم ښه برجسته کوي.
,, دلته اهنګ د وزن یا ریتم په مانا نه، بلکې د ټون په مانا دی. دا چې اسماعیل خو یې ,, اهنګ ،، د شعر له رغندو ټوکو څخه ګڼلی، موخه یې ترې ,, وزن، ریتم ،، دی او له ورسره ترلې ستاینوم ,, آهنګین ،، څخه هم موخه ,, موزون،، نه ټوننیک دی، لکه نجیب منلي چې په تېر کې د خجن د ,, ټونیک ،، په مانا کارولی او زورنه څپه یې د ,, ټونیک سېلاب،، په مانا بللې ،،
(مجاویر، ۱۳۸۸ ل، ۲۹ چوپړی)

(Tone, Intonation) په هر ډول، غونډله ییز اهنګ چې کښته پورته او یا هوار یون وخوځون و مومي؛ خبرې او نا خبرې (انشائیه) یا امري غونډلې سره سره توپیر وي، هممهال شعري اهنګ هم دی. ځکه شعر هم له غونډلو او له اړوند زورونو او اهنګونو سره تړاو لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو کله چې شېر د موسیکۍ ډګر ته ور ګډېږي، نو بیا یې هغه زورنې(خجونه) او اهنګونه نور له ژبني، شعري چار پېریال را وځي او ,, موزیکل،، کېږي. په دې ترڅ کې د دغه دواړو توکونه اهنګونه بلل کېږي: کمزورې زورنې ته یې ټیټ اهنګونه وایي؛ اهنګونو ته یې لوړ اهنګونه؛ هغه بیا ,, زېر او بمي: Pitch له پر له پسېوالي، ډېر پیښی او د ربړدا له پلوه له پراخوالي څخه منځ ته راځي. هر څومره چې پیښی یا تواتر شمېر زیات وي، غږ همغومره زېر او هر څومره چې لږ وي، غږ همغومره بم اوربدل کېږي. له بل پلوه که د ربړدا لمن هر څومره پراخه شي، غږ هغومره رسا او هر څومره چې لنډ تنکه شي، غږ هغومره نا رسا اورېدل کېږي.

په دې توګه غږ یا زېر وي یا بم؛ که منځنی، ولېدونکی یا جګېدونکی او داسې نور دي، اهنګ یا Intonation د زېر او بم یوه ډول دی؛ دا مانا کله چې د ګړهار په بهیر یا اوږدوکې د زېر او بمي پراختیا لمن د غونډلې په کچه وي هغه زېر او بمي اهنګ بلل کېږي. اهنګ په پښتو کې ژبني ارزښت لري، د سارې په توګه خبري او ناخبري غونډلې سره توپیر وي؛ د خبرې هغې اهنګ ولېدونکی او د پوښتنې هغې جګېدونکی ... . دی،،. غاړې ,, لحنونه،، ,, غربز تارونه: د سا (وچې) مرې په لوړه برخه کې حنجرې (چنغرک) دواړه دننه دېوالونو ته څلورو یا دوو جوړو مرغېړیو (عضلاتو) ځای نیولی دی چې له ډېرو ارتجاعي او نرۍ یو تارو څخه جوړ شوي دي. دغو تارو ته غربز تارونه وایي، د غږونو د جوړېدو پر وخت سا (هوا) د حنجرې له تشې نه د غربزو تارونو له منځه تېرېږي.

که د سا (هوا) د تېرېدو پر وخت چې د غږ زېږ له پاره پر کار و لېږي، غربز تارونه په عادي بنه وي، په بله وینا ي،ه له بله سره لرې وي، هوا له تارونو سره بې له کوم ټکره تېرېږي او تارونه نه ربړدي. نو داسې غږونه منځته راځي چې هېڅ راز بنګهار او موسکیت نه لري، دا راز اوازونو ته ,, ناغږن اوازونه،، وایي. که د غږ د زېږ پر وخت غربز تارونه سره نږدې راوړل شي، په بله وینا، د حنجرې تشه سره ورشي، د هغو مرغېړي سره راکېښکل شي، په دې توګه سا (هوا) تارونه پر ربړدا راوړي، داسې غږونه رامنځته کېږي چې بنګهار او موسکیت لري؛ دا راز اوازونو ته ,, غږن اوزونه ،، وایي.

دا چې ټول پښتو خپلواک اوازونه د پیدایښت پر وخت غربز تارونه ربړدوي، نو له دې کبله ټول غږن او خواږه دي،، (محمد رحیم، ۱۳۴۹ ل، ۵۲ چوپړی) داسې نورې رنګارنګی او ځانګړتیا وې راخپل وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ,, موزيکال اهنګ،، نومونه د چا خبره د دغو ګردو توکو یا رنګا رنګیو یوه ټولګه ده. یوازېنی شعر کې دی شي، بېلا بېل اهنګ رغونکي(Componists) ورته بېلا بېل اهنګونه ور جوړ کړي. د نا زنځیري توکو (اهنګ، لحن، زېر او بم) څه د موزیکل هغه په مټ، نه یوازې زیاته پیاوړتیا ورکوي، بلکې ور سره ورسره انګازور کوي یې هم، پر پوښتنوییکي یا استفهامیه ادات ,, ولې،، باندې؛ هرګوره، په موسیکي نوټېشن کې د دغو نښو پر ځای له ځانګړیو لیکو یا سمبولو څخه کار اخلې.

غوره لنډۍ ایزې په خپله (لومړۍ) وګړني ډله کې تر بل هر ځېل (ژانر، کالب) لنډۍ ته نږدې د پښتو مېچه څپېزه – زورنه ټولواله یوه ټیپیکه او لاړښوده مخبېلګه ده. له ژبني پلوه لږ تر لږه درې یا زیاتې غونډلې را اخلي، خو هم یې څپې له ټاکلي شمېر (دیارلسو) تېرې نه کوي او هم یې زورنې له ټاکلي شمېر (څلورو) تېرې نه کوي.

ځینې زورنې یې لږه زورنه لري، ځینې یوه څه زیات، خو ټولیز پایخج یا پایڼی زورنه یې ترټولو پیاوړې راځي او همداسې یې د هرې څېرمه (فرعي) غونډلې اهنګ ټولیز اهنګ هومره زور نه لري. په بله وینا، د مخنۍ یو غونډلو بېلابېل اهنګونه د هماغې وروستۍ غونډلې تر سیوري لاندې کمزورې پاتې کېږي. دا نو یوازې په ساز او اواز کې څېرمه اهنګونه جوتوالی (برجسته والی) مومي او له ژبني ډګره نور را وځي.

په هر ډول د لنډۍ ایزې بېلابېل موزیکال اهنګونه او اړوند طرزونه په ولسي پرګنو کې شتون لري. یوازې د خالي اواز له پلوه یې د پښتو ګړدودونه هومره له یوه ټېره بل او له یوې سېمې بلې ته رنګارنګي توپیر مومي. کوچیان او پووندہ یې یوه شان را انګازه کوي، کلیوال یې بل راز او همداسې پسې نور. له آره همدغه ولسي اهنګونه او طرزونه دي چې ساز او اواز یا ټنګټکور ته له هاغو رنګارنګیو سره لار موندلې ده.

نا ویلې دې پاتې نه شي، دغه رنګارنګی یې هله څو، څو ګرایه پراخوالی مومي چې له بېلابېلو وګړنیو ځېلونو، لکه لنډۍ، ټپې، ټیکۍ، مصرۍ، سروکیو، ببولالو، شین خالۍ یو، کاکړۍ یو، نارو او نورو سره وراندې ورسته و ویل شي.

مانا دا چې د همدغو بېلابېلو ځېلونو له طرزونو اهنګونو سره بېلابېل موزیکال ډولونه راخپلوي. لنډۍ ایزې ډولونه دومره یې کچ و مېچه شونتیاوې نه لري؛ نه دومره سرا سرې منښت او ګرانښت لري. لکه لنډۍ، ټپې، ټیکۍ، مصرۍ یې چې لري.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پايله دا چې، شعري غونډلې د خج يا زورنې او نورو نازنځيري توکو په کارونه کې تر هغې پورې له نورو ګړنۍ يو غونډلو سره کوم توپير نه لري. ترڅو کمپوز او موزيکالې شوې نه وي، په دې لړ کې ساز، اواز، زمزمه او ترنم هر يوه راتلی شي. موزيکال زورنه د (غونډله ييز) ډيناميکي زورنې پر خلاف تر جګېدا زياته غځېدا او پراخېدا راخپل وي.

د نا زنځيري توکونو يا فونيمونو په لړ کې زورنه نه يوازې د ناپيلې، بلکې د پيلې (شعري) وينا له بنسټيزو توکو څخه ګڼل کېږي. لکه چې پرې پر له پسې ټينګار شوی، د پيلې په دوې ګونو بنسټيزو رغنده توکونو جوړښته برخو کې راځي. په بله وينا د ,, څپې،، تر څنګ ټيکاو لري. ان تر دې چې تر څپې هم زيات اړين بلل کېږي او هغه دا چې په يوه شعري چاپېريال کې د څپې دود کمی زياتی شعر دومره نه زيانمنوي؛ بېخونده کوي يې لکه د يوه خج يا زورنې کمی زياتی يا ادلون بدلون يې چې تاواني کوي او پيکه کوي. پښويېزې سرغړونې يا تېروتنې کې دی شي د تول او تال يا په دوده وينا د ,, شعري اړتيا،، په پلمه دومره نا بښنوړه ګناه و نه شمېرل شي، خو د زورنې ,, خج،، دا کمی او ويار هېڅکله نه بښل کېږي.

بل لورې ته زورنه يون نه لري، بلکې ځای پر ځای د بېلا بېلو توکو په لړ کې پر يوه ټاکلي توک ,, څپې، وی، غونډ، غونډلې،، او بيا يې پر يوه ټاکلې برخه زور اچوي. په دې ډول يې وينګ تر نورو توکو ښه ترا برجسته کوي، چې په ابېڅو کې مو د زورنې برخې ابېڅې ډېل، بولټ کړي دي چې وييکي لوستلو کې نومړي برخه کې زورنه راځي يادونه کړې او په ډاګه شوي دي. خو اهنګ يوه خوا يوازې له هماغه لويترين او بشپړترين وينايېز توک ,, غونډلې،، سره کار لري او بلخوا يون او خوځون مومي. کښته پورته يا هوار ځي او راځي، په دې توګه يې بېلا بېل ډولونه ,, خبري ، ناخبري، امري، هېښني، ارماني...) سره نوميري ,, تشخيصوي،، چې له پاسه يې ختونه کش شوي دي.

آر (اصل) د پښتو پيلې درې ډوله دی؛ ګړنی ,, ولسي يا وګړني،، ليکني ,, ديواني او نادېواني،، او نوي ,, ازاد،، پيلې يا شعر بنسټ پر څپه او خج ولاړ دی. داسې چې له بېلابېلو غونډو ,, رکنو،، څخه رغېدنه مومي، يوه غونډ بيا درې ناخجنې او يوه خجنه ,, زورنيزه يا فشار لرونکې،، څپه لري. د دې زباد پر بنسټ چې د پښتو پيلې ادانه پر څپه او خج ولاړه ده او له دې سره څې هر يوون ,, واحد،، يا ټوټه او مسره د څلورو څپو په لړ کې يوه خجنه راځي، نو د دغې اړينتيا او ورسره، ورسره د کار اسانتيا له پاره غواړو هره ټوټه، مسره په همداسې څلور څپيزو زورنو يوونونو و ويشو او غونډېونه ,, رکنونه،، يې و نوموو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نا ویلې دې پاتې نه شي، کوم خج یا زورنه چې د یوه غونډ له څلورګونو څپو څخه یوه زورنه نه وي، د اړوند ویي زورنې په توګه خپل ټاکلی ځای لري، که هغه د غونډ له لومړۍ څپې سره سمون و لري، یا له دویمې، دریيمې او یا له څلورمې څپې سره. په دې ډول یوه شاعر نه شي کولی، هغه د خپل تول او تال د برابرونې په موخه له یوې څپې بلې ته و لېږد وي.

یوه غونډ بیا درې نازورنه ,, ناخجنې،، او یوه زورنې ,, خجنه یا فشار لرونکي،، څپه را اخلې. په پای کې یوه یا دوې یا درې څپې سر بارې راتللی شي، چې پر هغې پاینی ربښت د منلو وړ دی. د پښتو له درې ګونه شعري ډولونو ,, ګړنۍ یو، لیکنۍ یو او اوسنۍ یو ازادو،، څخه یوازې لومړی هغه د سپلابوټونیک تول په کارونه کې لړ او ډېر نانډولي لري، مګر په دغو نورو دواړو ډولونو کې یوه راز دویمند,, باقاعده،، سیستم یا ټولواله شتون لري او هغه دا چې له هرو څلورو څپو څخه یوه خجنه راځي. هغه هم په دې ډول چې یا یې لومړۍ څپه خجنه وي، یا یې دوېیمه یا یې دریيمه او یا یې څلورمه. په دې توګه هر ګړنی ,, شفاهي،، دیواني ,, لیکني،، او یا اوسني ,, ازاد،، شعر له دغه راز څپېزو غونډونو ,, رکنونو،، څخه رغېدنه مومي. له آره همغه غونډونه د پښتو ټولیز شعر کوشنۍ ترینې ټوټې ,, مسره،، دي؛ خو د دود له مخې کوشنۍ ترینه دیواني مسره اووه څپېزه ,, یوه غونډ او درې ناخجنې سرباري څپې چې بل رکن نه پوره کوي،، ده؛ ګړنی شعر یوه غونډېزه یا څلور څپېزه کوشنۍ ترینه مسره لري، د اوسني ازاد شعر کوشنۍ ترینه هم هغه یوه غونډیزه راځي، په ځینو ځانګړیو اکره (حالتو) کې تر درې څپېزې، دوه څپېزې او ان یوه څپېزې پورې وره کې دی شي.

د زورنې دریځ (ځای یا موقیعت) له مخې شعر څلور ډوله غونډونه یا کوشني واحدونه لري. چې زورنه څپه په (ـ `) او نا زورنه څپه په (.) ښول کېږي:

۱. هغه غونډ چې له څلورګونو څپو څخه یې لومړۍ څپه خجنه (څپې باندې زورنه) وي، په دې ډول :.` ...
۲. هغه غونډ چې له څلورګونو څپو څخه یې دوېیمه څپه خجنه (څپې باندې زورنه) وي، په دې ډول :..` ..
۳. هغه غونډ چې له څلورګونو څپو څخه یې درېیمه څپه خجنه (څپې باندې زورنه) وي، په دې ډول :...` .
۴. هغه غونډ چې له څلورګونو څپو څخه یې څلورمه څپه خجنه (څپې باندې زورنه) وي، په دې ډول :....`

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دروګونو پښتو شعرونو کې تر اوسه داسې بېلګې نه دي لیدل شوي چې لومړۍ څلور څپې یې بې زورنه وي یا په بله وینا یوه غونډ یې نه وي جوړ کړی او پېنځمه زورنه څپه یې پېل موندلی وي. مانا دا چې زورنه هېڅکله له څلورمې څپې تېرۍ نه کوي او که نه هغه شعر به هرو مرو بې تول او تاله ,, بې وزنه ،، وي. دهمدغه آر (اصل) له مخې ځینې اوږده پور وییونه په پښتو شعر کې هډو هېڅ راتلای نه شي، لکه اهورامزدا یا نیکاراګوا چې د پښتو زورنپوهنې (خجپوهنې یا اکسنتولوجي) له پامه یې منطیقي یا عادي زورنه پر ورستۍ څپه راځي، حال دا چې دغه څپه پېنځمه ده او تر څلور څپېز غونډ وتلې ده، له ,, لارغه یې شعر،، پرته پر بله هر ,, پېنځمه شپږمه... .) څپه یې زورنه راوړل له پښتو وینګ سره اړخ نه لګوي.

د مسرې کچې له مخې د لیکني او دېواني پښتو شعر لنډترینه مسره اووه څپېزه او اوږده ترینه یې شپاړس څپېزه ده؛ هر ګوره نن سبا په نوي غزل کې تر دوې څپېزه او په اوسني ازاد شعر کې هره ټوټه د آر له مخې تر یوه غونډ(څلورو څپو) پورې کوشنۍ کېدای شي او په ځانګړیو آکرو(حالتو) کې تر درې څپېز، دوې څپېزه او یوه څپېزه هم را لنډېدای شي؛ اوږدوالی یې هم تر ۲۸ څپېزو ازمایل شوی دی. نور پورته کېدون یې ځکه ناشته چې په خپله شاعران او بل هر لوستونکی (سندرغاړی) یې نور په یوه سا او بې لارغې (وقفې) د لوستلو او ویلو توان نه لري، سمې غېږې نیول دي ورسره ځان پرې غوره سترۍ کوي. د چا خبره سا یې په کې سوځي. په ازاد (ناپښېلیز) پېیلې (شعر) کې یې هر ګوره تر ۵۲ څپیزې بېلګه ترلاسه شوي.

خو لنډۍ ایزې چې درې سره لري ۳۱ څپېزې وي؛ څلور سره لنډۍ ایزې ۴۰ څپېزې وي؛ پېنځه سره لنډۍ ایزې ۴۹ څپېزې وي؛ شپږ سره لنډۍ ایزې ۵۸ څپېزې وي؛ اووه سرې لنډۍ ایزې ۶۷ څپېزې؛ اته سره لنډۍ ایزې ۷۶ څپېزې وي؛ نهه سرې لنډۍ ایزې یې ۸۵ څپېزې وي او لس سره لنډۍ ایزې ۹۴ څپېزې وي. چې تر ټولو غوره یې څلور سره لنډۍ ایزې ۴۰ څپېزې رانښلولې لړۍ لري، څلور دانې و ویل شي خوند رنګ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په ستړه ولاړ راځي؛ ډېرې ښې یې اته سره لنډۍ ایزې ۷۶ څپېزې وي چې دوې دانې و ویل شي؛ ښې به بیا درې سرې ایزې دې اته دانې یا دولس و ویل شي؛ لږې ښې بیا پېنځه سره لنډۍ ایزې یا پېنځیزونې لنډۍ ایزې دي چې پېنځه دانې و ویل شي ښې راځي او دا بیا له څلورو دانو شپږ سره لنډۍ ایزو سره خوا په خوا ځای نیسي. د لیکوال (زما) لنډۍ ایزې څپیزه (څپه، سېلاب، هجا ,, سیلیبل Syllable،، د ابېڅو شمېرلو) - خجیزه (زورنه، خج، اکسنټ ,, لفظ، د موسیکي نوټ: د خج نښه: د تورې په سرنښه , چې د تلفظ د جګوالي او ټېټوالي زور، اوږدوالی، کیفیت ښيي،: ټینګه , لهجه ،: تاکید: بېلوونکی نښه: د وینا , ځانګړی، خاص او بېل ، ډول. Accent, Morphemel: ،،) جوړښت په دې ډول دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱. ۲. ۱۳. ٤. ۱ د لنډۍ ایزې ځپېزې او زورنې

U-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU

UU؛U-**U**UUU-**U**UUU-**U**UUU

که– ړې – کې- **له** + آ- هو – سره - **بیا** + یې

فر – دوس – پښ - **تو** + و - یو – کې - **وا** + یې

څه – که – ژا - **پن** + رنګ- ړی – پر – **ژی** + ړغ - ره – له- **وي** + نه؛ وی !! اه!

.۱ -۲ -۳ **-۴** -۵ -۶ -۷ -۸ ۹

.۱۰ .۱۱ -۱۲ **.۱۳** -۱۴ .۱۵ .۱۶ **.۱۷** ۱۸

.۱۹ .۲۰ -۲۱ **.۲۲** -۲۳ -۲۴ -۲۵ **-۲۶** -۲۷ -۲۸ -۲۹ **-۳۰** ؛۳۱ ۲

۱۱. ۲. ۱۳. ٤. ۲ د لنډۍ ایزې څمککچپوهنې (هندسې) رغښت

څمککچپوهنې (هندسې) رغښت یې داسې دی:

الف. ________________

____

________________..

ب. ________________ ________________ ________________..

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ .٤.۱۳.۲.۱۱ د دې لنډۍ ایزې سپړنه

د دې لنډۍ ایزې سپړنه
لومړۍ او دوېیمه مسره ۹+ ۰، ۹+ ۰ =۱۸ څپیزې دي
دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
درېیمه مسره ۱۳+۲ = ۱۵ څپې چې ,,وی!!،، او ,,
اه!،، پارنویکي دي. دلته ټوله لنډۍ ایزه ۳۳ څپې شوي
ده، او ولس کې دفتنګونه لرغن دود دي.

.۱ لومړۍ مسره
.۲ دوېیمه مسره
.۳ درېیمه مسره
.٤ ۱، ۲. او ۳. یوه لنډۍ ایزه
.٥ دفتنګونه وی!! اه! لري.
.٦ شیتلي رنګ یې د رنګ ښکارونډی دی.
.۷ څپې(سیلابونه)
1 . مسره ۹
2 . مسره ۹
3 . مسره ۱۳+ ۲
.۸ زورنه (خجنه) **بولډ**
.۹ د اوازتیوالی او لوړوالی خطونه، ,اهنګ؛ترنګتوک؛،
.۱۰ نړاوتو ته منسوبې (اړوند).
[اسماني رنګه ابرم (هبرم) نخښنه د سرو له لوري ویل شوي او ګلابي رنګه ابرم د ښځو له لوري ویل شوي.]

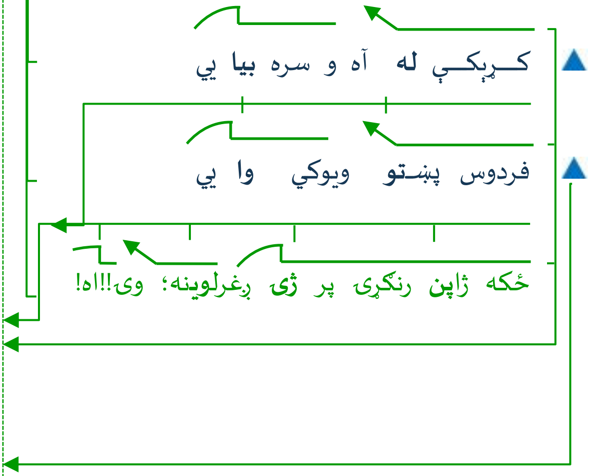

د تاتوبي سرغندوی هېښنده سندرغاړی باچا خان لغماني ویلې.
وخت: (مهال: د موسیکي شیبه: پروخت، پرتاکلي وخت.)
.: ۲۷:۸۰:۰۰:۰۰ (رپ: ثانيې: دکيکې: ساعت) په وخت کې ویلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.۱۱.۱۳.۴.۴.۴ اي (ا):. د لیکوال ,زما، څرګندول چې روښوي کتنه داسې. د لیکول لنډۍ ایزه په لاندې بنه لوری مور, ته په لاس راکوي لکه:

۱. لنډۍ ایزې له لنډۍ څخه رغښت مومي، ټپه ایزې له ټپې څخه، ټیکۍ ایزې له ټیکۍ څخه او مصرۍ ایزې له مصرۍ څخه.

۲. لنډۍ ایزې د لنډۍ پیلنۍ مسرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ کوښښ دی؛ ټپه ایزې د ټپې پیلنۍ مسرې کاپي، هم بڼه، هم ډول پرمختګ شوی روغ کوښښ دی؛ ټیکۍ ایزې د ټیکۍ پیلنۍ مسرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ کوښښ دی او مصرۍ ایزې د مصرۍ پیلنۍ مسرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ کوښښ دی.

۳. تر ټول لومړی بڼه یا کوشنۍ بڼه د ایزو مور, ته په پوخ کې کوي چې درې سره لري.

٤. څومره والی د ایزو مور, ته په پوخ کې کوي چې شپږ, دانې دي او هر یوه یې درې مسرۍ لري.

٥. ځینې زورنې یې لړه زورنه لري، ځینې یوه څه زیات، خو ټولیز پایخج یا پاینۍ زورنه یې ترټولو پیاوړې راغلې او د مخنیو غونډلو بېلابېل اهنګونه د هماغې وروستۍ غونډلې تر سیوري لاندې کمزوري پاتې شوي. دا نو یوازې په ساز او اواز کې څېرمه اهنګونه جوتوالی (برجسته والی) مومي او له ژبنې ډګره نور را وځي.

٦. د ایزې پېیلې پېنځګونې رغنده ټوکونه لکه: ژبه، تول، واند (خیال)، اند (فکر) او ولوله (احساس، عاطفه) په کې په ایز او ایزه بڼه شتون لري.

۷. لنډۍ ایزه مېچه د څپیزه او خجیزه ټولوالې (Syllabic and Tonic Measurement System) یوه بڼه او لاربښوده مخبېلګه ده؛ له ژبنې پلوه لږ, تر لړه درې یا زیاتې غونډلې را اخستې، خو هم یې څپې له ټاکلې شمېر نه‌ه؛ نه‌ه؛ او دیارلسو څخه تېرې نه دی کړې او هم یې زورنې له ټاکلې شمېر څلورو څخه تېرې نه دی کړې، له دغو توکو پرته. دیفتنګونه ,غبرګغږونه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناتړوییکي، تړوییکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښني، هیېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، کنه، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای،. نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، یه کربانه شمه!، ای الکه! وروره!، بخته میره! دغه راز هو، نه، ښه، خنګه، ولې...)، نوموړي تول د لنډۍ ایزې توکي دي، چې کله هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډېرى وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والى راولي.

۸. د ایزې رنګونو ښکاروندی یې شپتلي دی (Color model: RGB, Red:۰, Green: ۱۵۳, Blue:۰) دی. د لښتیلیک (جدول) ۱ . ۲ . ۱ پېنځه څلوېښتو پښتو شعرونو او یوه سلو شپېته بېلا بېلو نورو پښتو شعرو رنګونو ښکاروندی (د رنګونو کوډ)، ۱۳۹۵ لېږدیز لمریز کال په ستِه ۳۶ ګڼه دی.

۹. د ایزې پنځ له هغې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ، او مصرۍ کېږي چې منځه (هسته) وي، چې ځانګړې ځانګړنې یې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او یا مصرۍ ته ورته وي، د ایزې نوموړي منځه موږ په خپل رنګ یې چې د ایزې رنګونو ښکاروندی یې شپتلي دی، په شپتلي یې ګښو؛ چې سرباري، یا بېخباري یا تکراري مسرې یې هم شپتلي رنګ لري، د دې له پاره تر ډېره پورې دا سرک موږ ته په لاس را کوي چې د ایزې پنځې منځه وي. ګډولې بڼه یا اونګ بڼه جوړه کړې مسرې هغه رنګ لري چې یا لنډۍ ته منسوبې وي، یا ټپې ته منسوبې وي، یا ټیکۍ ته منسوبې وي او یا مصرۍ ته منسوبې وي؛ نو د همغو منسوبو شویو رنګ باندې پاتې کېږي، له دې څخه یې د پنځ نوم هم اخستل کېږي چې دا ایزه لنډۍ ایزه ده، که ټپه ایزه ده، که ټیکۍ ایزه ده او که مصرۍ ایزه. له دې سره سم دا لنډۍ ایزه ده.

۱۰. د لنډۍ ایزې پېیلن لیکوال صفي الله فردوس خان ټولې په ګډولې بڼه یا اونګ بڼه جوړه کړې (مصنوعي: دیسي، شلخي، ګډول، ترکیبي، یوه ځای کول: فیصله کول: جوړول: صرف نظرکول ,, د جرم د مجازاتو څخه،، : موافقې ته رسېدل. ګډ، د دوو یا ډېرو اجزاوو څخه جوړشوی. انګړ، غولی، احاطه شوی ځاي، جارګی، چمبړ: مرکب) یا (Mixdesign, Synthetic or compound) کښلې ده، هره یوه نوې ګډوله رغولې چې د نوې لنډۍ سکالو ځانګړنې، نخښې او بېلوالی یې ځانته غوره کړی دی، هره یوه مسره یې په لیکه کړې یا په لیکه برابرول (Alignment) شوې، د سکالو تسلسل (continuity, succession) سره لري،

(c) ketabton.com: The Digital Library

له لنډۍ یې څرګندېږي چې له نورو لرغونو پښتني وګړني پېیلو څخه روغې ګډوله شوي نه دي. دا به داسې ښکارېږي چې پنځي , طبیعي، دي او مصنوعي , دیسي او شلخي، نه دي.

۱۱. د دې لنډۍ ایزې پېیلن د پښتو لېوال دی، ځبګ تن دی، د لغمان یوه ښه نیک نومه وګړی دی چې ډېری شعرونه یې په پښتو ادب پنځي , طبیعي، او یوه دمي پوښلي دي، د زهن د لنډۍ ایزه زېږنده یې رښتنولي او پښتونواله پاتې شوني پرېږ دي. بل لورې ته دا د دې له پاره نه بوږوم چې ځانمني ستاین شي، په ټوله کې د دې له پاره ده چې د نورو پېیلنو د پېیلو له پاره ترې په لرلید ګټې واخستل شي.

۱۲. د دې لنډۍ ایزې د زوکړې موده لکه څنګه چې زه وایم داسې ده: د اینجینېرۍ زده کړیال وم، د اینجینېرۍ دنده مې درلودله، تخنیکي مرستیال په بنه د نوي مخابرې او غوږکي ټولواله مو په ټول ټاټوبي کې د لومړي ځل له پاره نړۍوال د غوږکي نوې ټولواله یا جي ایس ایم رغوله. ۱٦ کسېزه اینجینېري او تخنکي ماهرینو مشري را پر غاړه وه؛ په دې وخت کې زه ۲۱ کلن وم ځکه چې په ۱۹۸٦ زېږدي کې د مارچ په لسمه په پښتنه کورنۍ کې زوکړه شوی وم، زما ډېری شاعري له شلو کلو څخه په ټېټ عمر کې شوي چې ۱۹۹۷ زېږدي څخه تر ۲۰۰٦ زېږدي پورې مې په کې د پنځي پېیلن په بڼه مزل وهلی دی، پېیلې یې زما په لیکي ځلېر کې د ددو دود کې شتون لري.

یوه وار ملا عارف اخوند را سره و، د ملا باکي غونډۍ په سر، د موسا کلا ولسوالی، هېلمند په ۲۰۰۷ / ۰۱ /۱٦ ,۰۱۲ Roshan BTS site HLM د روښان ښادې ځای څخه د ټولې ولسوالی، خوړونو او درو ننداره کوله او د کرارې مجلس مو سره په ولاړه کوو، د میوند د جګړې د افغان ځواکونو د اتلو غازیانو کشونه، لارې یې راته خودلې چې له دې لارې میوند ته تلل، دا او هاغه یې لارې وې؛ د مشرانو له خولې یې ویل راته.

بیا دوې یا یوه شپه ورسته د ماسختن وخت کې چې مې دمه کوله، ځانته به له ستورو ډک اسمان لاندې ناست وم، د خپلې ډلې له ساتونکي خوني څخه د باندې، بیا به مې اواز له ځان سره غړو، لیکنی او کتابچه به را سره نه وو، په ناساپي بڼه یا یودمي به مې داسې پېیلې له خولې را وتلې چې دښتو، تیارو او چپتیا ته مې غږوله. دا ده همغه چارپېریال او هواویچې د تاثیر پنځي زېږنده ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې لنډۍ ایزې له پاره کره بوروم چې همدا یې د پنځې (تخلیق) منځې (هستې) د زوکړې موده ده.

۱۳. د دې لانډې درو ټپه ایزو او درو لنډۍ ایزې د وخت موده چې باچاخان لغماني په کاستوري سور کې ویلې دي.

وخت : (وخت ټاکل، نېټه ایښودل، پرسور برابرول، وخت اندازه کول وخت، دوران؛ نېټه: ټیك وخت، ټایم، وخت، بیدو، موده؛ موکې یا موقع: دم، وار؛ ځل: ګړی، ساعت، شیبه؛ غوټه: مهال؛ د موسیکي شیبه: پروخت، پرټاکلي وخت).:. ۲:۳۹:۸٤ ۰۰:۰۰ (ربه: ثانیې: دکیکې: ساعته) په وخت کې ویلې دي.

له ډېرې مینې دې ګونګی کړم
زه دې رمته لېونی کړم
مینه دې واخله ما په خپل خیال کړه مینه

ورته نور خومره په ژړا شم
چې زه پخوا په خیال کې بیا شم
نور به په ژوند کې مینه نه کوم مینه

مینه دې بې کچې بې شانه
دا سترګې ما وژني جانانه
چې ترمې اوښکې یې سهار کې و وینمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ له خپله در به څه درتېر شم
▲ د بوست له ور به څه در تېر شم!
غاړه غړی دي له کاله راځه مینه

▲ دا به په څه جوړېږي یاره
▲ دا وطن نه جوړېږي یاره
غټ او واړه یې بلواکر جوړ شوي دینه

▲ کرېکې له آه و سره بیایي
▲ فردوس پښتو ویوکي وایي
څکه ژاپن رنګړی پر ژی ږغرلوینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ .۱۳.۲.۱۱ بې (ب):. تپه ايزې (تپيزې)

د دې له پاره زما څېړنه دا سپينې ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پېيله د څو سره تپه ايزې نوم باندې نوموم، چې دې پښتو درې سرى پيېله له درو سره تپ يا درو سره زخم يا درې زخمه يا درې تپه، درو سره تپه ايزې، څلور سره تپ له څلور سره تپه ايزې سره، پينځه سره تپ له پينځه سره تپه ايزې سره، شپږ سره تپ له شپږ سره تپه ايزې سره، اووه سره تپ له اووه سره تپه ايزې سره، اته سره تپ له اته سره تپه ايزې سره، نهه سره تپ له نهه سره تپه ايزې سره او لس سره تپ له لس سره تپه ايزې سره... . ډېرې ورته ځانګړې ځانګېرني لري. لکه:

٦ .۱۳.۲.۱۱ د تپه ايزې ځانګړې ځانګېرني

۱ :- درد پيدا کوي، ۲:- د انسان په تن کې چې درد وي، نو بيا سم د کار نه وي، ۳:- خوښې له منځه وړي، ۴:- خفګان ډېره وي، ۵:- په هېڅ څه پام نه راوړي، ۶:- انسان په دردونو اړوي، ۷:- تاثير يې د انسان په زړه تپ جوړه وي، ۸:- پټ زخمونه د انسان په وجود کې جوړه وي چې يوازې احساس يې کېږي، خو ليدل کېږي نه، ۹:- بې واکه کړني په انسان کوي، بېواکه خوښې خړکند وي چک چک کوي، ۱۰:- تاثير يې د انسان رنګ پرک زېړ اړ وي، ۱۱:- غم ډېره وي، ۱۲:- ,, د انسان سپينې تختوي،، (ليزيت، ۲۰۱۴ لېږدى، ۱ چوېږى)، ۱۳:- ولس پرې خبرېږي، رسوايي کوي، ۱۵:- کړو زياتوي، ۱۶:- د تپ باندنى برخه کوشنى وي او د تپ دننى برخې رېښه اوږده وي، ۱۷:- انسان رنځور وي، ۱۶. له تپې يې کچه کمه ده، ۱۸:- د يوه تپ څخه يې د درد زورنه لړه وي ځکه چې يوه تپ په روغ بدن کې ډېر پيدا کېږي، ډېر او څو تپونه په تن کې لږ پيدا کېږي، ۱۹:- ايز تپ ځان تپه وي، ۲۰. لرې دې خو شتون لري. ۲۱. د دروغو تپ په هندارو کې د پردو له پاره جوړېږي او په زوره په تن پورې تپول کېږي.

تاسو ته يې همداسې پرېږدم او په همدې بنه يې پوښ کې کوم.

هرې لنډۍ ايزې، تيکی ايزې او مصرى ايزې چې دغه پورته ځانګېرني و درلودلې نو هغو ته تپه ايزې وايي. تاسو لنډۍ ايزې، تپه ايزې، تيکی ايزې او مصرى ايزې ته ښه غوږ و نيسئ!! پام ورته و کړئ! نو بيا يې پېژنی چې دا تپه ايزې دي چې د څو سره تپ ځانګېرني (خصوصيات) لري. لنډۍ ايزې، تيکی ايزې او مصرى ايزې دا پورته ۲۱ ځانګېرني نه لري او لنډۍ ايزې، تيکی ايزې او مصرى ايزې نه دي؛ بېلوالى يې پرهمدې کې دى.

▲ له ډېرې مينې دې ګونګى کړم

▲ زه دې رمته لېونى کړم

مينه دې واخله ما په خپل خيال کړه مينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رون بورېم چې داسې مې و کښل د ټپه ایزې له پاره، کټ مټ یې همدا فلسفي اړخ وندی دی، پنځه (تخلیق، رغښت، جوړولو) منځه (هسته) یې ټپه ایزې پېیلې له سکالو څخه همدا دی، هندسې او ښکاره بڼه یې له لنډۍ ایزه، ټیکی ایزه او مصری ایزې سره ورته ده. زه ایزټپ، ایزه ټپه له یوه بڼه پېیلې سره تشبع کوم. چې ورته ټپه ایزه، ټپیزه وایي، او ټولې ځنګېړنې یې سره ورته دي.

۷ .۱۳.۲.۱۱ د ټپه ایزې انځورونه

: دا لاندې د ټپه ایزې انځورونه مې د جنوري په ۳ درېیم، ۲۰۱۱ زېږدي کال کښته کړي وو.

۲۲:. وران ټپ، په ښېښـه پرې شوی درې ټپه
۱۴-۱۰۰-۸-۲۴۷۴-۱۴۷۱.
(# ۵۸ انځور)

۲۳ :. ۶۸۸۲۹ ووندېس، ټپ،
(٦٨٨٢٩ wounds). (# ۵۹ انځور)

۲۴:. د رنځور ټپ چې د ټپ مېچه یې له یوې ورځې او ۱۰۷ ورځو ورسته پرتلنې پېر په ډاګه کوي.
(# ۶۰ انځور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸ .۱۱.۲.۱۳ د ټپه ایزې (ټپیزې) تعریف (څرګندونه، ښکارونه، ټپه ایزې د یوه توري یا موضوع تشریح کول.)

د وی یا ویکیي له پامه ټپه ایزه هغې درې سرې پېیلې ته وایې چې درو ټپو سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه وګړنی، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندریزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پېیله ده؛ چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو، نیاګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ی او ... .,، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدایښت سره جوښت یې جوت کړي دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلجیارېزم: د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تیرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنی ټپه ایزې د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنګونو او پارنویکیو پرته دی. (دفتنګونه , الیده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلې یا کلمې دي چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، یې لا خوږ وي، په بله مانا دیفتنګونه , غبرګغبړونه یا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وایي چې د خپلواک او نیمواک په ملګرتیا منځ ته راځي او لکه یوستووی اواز یوه وار پتلیز له خولې راوځي. د یوه غبرګغبړ لومړی ټوک یوه خپلواک او دوېیم ټوک یې یوه نیم واک اواز وي، کله زورکی واله یې یا نرمه ,,ی،، او زرکی واله یې یا درنه یې ,,ی ،، او داسې نور. دیفتنګونه ,غبرګغبړونه، ناټرویېکي، ترویېکي، ستربل، اوستربل، پارنویېکي، بلنویېکي، اندېښنې، هیېجاني چغې، لکه: اللّٰه وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، کنه، یا اللّٰه، یه، وا!، وای!، وه!، وه اللّٰه، ای!، وه اللّٰه وی!!، وا وی، وای وای،. نو، اللّٰه، او، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، فردوس خانه!، لغمانیه!، یه که ځاره!، ای الکه! وروره!، بخته میره!، وی اه!، دغه راز هو، نه، ښه، ځنګه، ولې...)، نومړي ټول د ټپه ایزې (ټپیزې) توکي دي، چې کله هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډېری وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېروالی را ولي.

د پښېلې کلمې یا غونډلې لړې لري. خو ډېری وخت د لومړی، دوېیمې او درېیمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري؛ چې دوی ټول ترنګتوک بشپړوي. هره لنډی ایزه باید د ه (هې) چې د پښتو ژبې ،ټهویشتم, ګڼه ابېڅې ده. په واول یا غبړن اواز پایته رسېدلې وي، ټپه ایزه د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غبړیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه مسره یې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته. د هرې ټپه ایزې، د لومړۍ او دوېیمې مسرې ځلورمه او اتمه څپه، د دریمې مسرې ځلورمه، اتمه او دولسمه څپه، باندې زورنه وي. ډېرې وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي. له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سیمه کې ببلوالی لري. په بله وینا لنډۍ ایزې مېچه د څپیزه او خجیزه تولوالي سره، سره پر یوه نازورنه څپه یا یوې خوږ غږي یا ترنمې څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ نهمې، اتلسمې، یوه دېرشتمې څپې خوږ غږي د ټپه ایزې مېچه، د څپیزه او خجیزه تولوالي ترڅنګه د ټیپزې یوه بل رغنده توک ګڼل کېږي. نه شتون یې رغښت له پوښتنې سره مخامخ وي؛ د پېیلې په توګه یې یوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خوږ غږ له لاسه ور کوي. دغه پایني توکونه په یوه پېر کې له دغو دېرواړو څپو څخه هره یوه د ور مخکې نهمې، اتلسمې، یوه دېرشتمې زورنې څپې له یوه څه اغېز سره ټپه ایزې ته یوه خوږغږي ور بښي، پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وریته هره یوه څپه هم ایوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول یې ترنګتوک یا ترنمې توک کې دی شي. غوره سته د ترنګتوک په پاینۍ مسره کې دی چې نومړې مسره د ایزې رغښت پنځ کوي، د ایزې غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره ایزې هغه دي چې د لنډۍ، ټپې، ټېکۍ او مصرۍ، له هرې یوې مسرې سره ورته لړونه، پښیلې، ځانګړې ځانګړنې، ببلونکې نخښې، سرباري اهنګینه پاینۍ څپې و لري، د دیفتنګونو او پارنویکي سره. خو له نیمکۍ، انګۍ، لنډکۍ، بګټۍ، کېسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربیتۍ، سپینۍ (ازادې پیېلې)، کېسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې څپیزۍ، ځلور څپیزۍ، پینځه څپیزۍ، شپږ څپیزۍ، اووه څپیزۍ، اته څپیزۍ، نهه څپیزۍ، لس څپیزۍ، هایکویۍ، مونډۍ (سر پریکړې)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجې، نا پښېلیزۍ، ناپیېلۍ او سلسلۍ؛ دې ټولو پیېلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، Dialogue) له ستې ببلوالی و لري. د دې له پاره چې دا ټولې یادې شوې پیېلې یا شعرونه په ډېرۍ بنه له درې مسرو څخه رغښت مونډلی دی او زوکړه شوې؛ ان له ساده درې غونډله ایزه وینا او یادونې سره. نومورو ټولو ته پام وي، پرې برلاسې وي، رټ ببلوالی یا ګرندی فرق یې و کولی شي، ورته ګڼلې وي او د ټولو زهنې پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

د ایزې رنګونو ښکاروندی یې شپتلي (Color model: RGB, Red:۰, Green: ۱۵۳, Blue:۰) دی. د لښتیلیک (جدول) ۱ . ۲ . ۱ پینځه ځلوېښتو پښتو شعرونو او یوه سلو شپېته ببلا ببلو نورو پښتو شعرو رنګونو ښکاروندی (د رنګونو کوډ)، ۱۳۹۵ لېږدیز لمریز کال په سته ۳۶ ګڼه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټپه ایزې د څپې شمېر بېلګه داسې ده چې درې سره لرې ۳۱ څپېزې وي؛ څلور سره ټپه ایزې ۴۰ څپېزې وي؛ پېنځه سره ټپه ایزې ۴۹ څپېزې وي؛ شپږ سره ټپه ایزې ۵۸ څپېزې وي؛ اووه سرې ټپه ایزې ۶۷ څپېزې؛ اته سره ټپه ایزې ۷۶ څپېزې وي؛ نهه سرې ټپه ایزې یې ۸۵ څپېزې وي او لس سره ټپه ایزې ۹۴ څپېزې وي. چې تر ټولو غوره یې څلور سره ټپه ایزې ۴۰ څپېزې رانښلولې لړی لرې او څلور دانې و ویل شي. خوند رنګ، د نوي وخت او هندارو په ښکارولو په سته ولاړ راځي؛ دېرې ښې یې اته سره ټپه ایزې ۷۶ څپېزې وي چې دوې دانې و ویل شي؛ ښې به بیا درې سرې ټپه ایزې دي چې اته دانې یا دولس و ویل شي؛ لړې ښې بیا پېنځه سره ټپه ایزې یا پېنځېزونې ټپه ایزې دي چې پېنځه دانې و کښل او و ویل شي ښې راځي؛ دا بیا له څلورو دانو شپږ سره ټپه ایزو سره خوا په خوا ځای نیسي. د لیکوال (زما) ټپه ایزې څپېزه (څپه، سېلاب، هجا ,, سیلیبل Syllable،، د ابېڅو شمېرلو) - خجیزه (زورنه، خج، اکسنت ,, لفظ، د موسیقي نوټ: د خج نښه: د توري په سرنښه , چې د تلفظ د جګوالي او ټېټوالي زور، اوږدوالی، کیفیت ښیي.: ټینګه , لهجه ،: تاکید: بېلوونکی نښه: د وینا , ځانګړی، خاص او بېل ، ډول.
:Accent, Morphemel ،،) جوړښت په دې ډول دی:

۱۱.۲.۱۳. ۹ د ټپه ایزې څپیزه او زورنه

U-UUUU-UUUU؛U

U-UUUU-UUUU؛U

UU؛U-UUUU-UUUU-UUUU

له– دې – رې- مي + نې- دې – ګون - ګی + کړم

زه – دي – ره - مه + ته - لې – وه - نی + کړم

مي – نه – دې - واخ+ له- ما – په – خپل + خیا - ل – کړه- مه + ینه

؛۱ .۱ -۲ -۳ -۴ -۵ -۶ -۷ -۸ ۹

؛۱ .۱۰ . .۱۱ -۱۲ .۱۳ -۱۴ .۱۵ .۱۶ .۱۷ ۱۸

.۱۹ .۲۰ -۲۱ .۲۲ -۲۳ -۲۴ -۲۵ -۲۶ -۲۷ -۲۸ -۲۹ -۳۰ ۲:۳۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱.۹.۱۳.۲.۱۱ د ټپه ایزې ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت

ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت یې داسې دی:

الف.

- ـــــــــــــــــــــــ پ یا ل
- ـــــــــــــــــــــــ پ یا ل

ـــ ل . .

ب. . . ـــــــــــــــ پ یا ل . ــــــــــــــــ پ یا ل ـــــــــــــــــــــــــــــ ل . .

ځمککچپوهنې رغښت کې یې سپړنه داسې دی:

۱. اې (الف) د یوې دریې سره ټپه ایزې د کښلو (لیکو) ډول چې په ولاړه یا پورته کېدو (اوفکي یا افقي، ویرټیکل) بڼه روښانه کوي او بې (ب) د یوې دریې سره ټپه ایزې د کښلو (لیکو) ډول چې په پرتو (اومودي یا عمودي، ویرټیکل) بڼه روښانه کوي.

۲. کوشنۍ لیکه (خت یا خط) دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناترویکي، ترویکي، ستربل، اوستربل، پارنویکي، بلنویکي، اندېښنې، هیبجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، راځه!، کنه، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای،. نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، فردوس خانه!، لغمانیه!، یه که ځاره!، ای الکه! وروره!، بخته میره!، وی اه!، دغه راز هو، نه، ښه، ځنګه، ولې...)، نومرې ټول د ټپه ایزې (ټپیزې) توکي دي، چې کله هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډېری وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېروالی را ولي. چې په دې بڼه کې د پیلنۍ او دوییمې مسرې (نیم بند، نیمه کړۍ) په سر کې راغلي او د دریېمې مسر یا اوږدې مسرې په پای کې دوې داني راغلي دي.

۳. منځنې واټن لیکي یا یوه ۹ څپیزه مسره ده، دوې غونډلي یا غبرګغونډلي دي.

۴. پې (پ) پښبله (کافیه، قافیه) ده او لې (ل) لړ (ردیف) دی، چې د ۹ څپیزې مسرې په پای کې راځي او په ۱۳ څپیزه مسره کې د ه (هې) ابېځي تل او اړین بڼه لړ وي.

۵. اوږد واټن لیکه یا یوه ۱۳ څپیزه مسره ده، دوې غونډلي یا غبرګغونډلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.۹.۱۳.۲.۱۱ د ټپه ایزې سپړنه

د دې ټپه ایزې سپړنه

لومړی مسره ۱+ ۹ = ۱۰ څپې ده چې ,,وه!،، دفتنګونه او پارنویکي لري.
دوېیمه مسره ۱+۹ = ۱۰ څپې ده چې ,,وه!،، دفتنګونه او پارنویکي لري.
درېیمه مسره ۱۳+۲ = ۱۵ څپې چې ,,وی!!،، او ,, اه!،، پارنویکي دي.
دلته ټوله ټپه ایزه ۳۵ څپې شوې ده، او ولس کې دفتنګونه لرغن دود دي؛ ترې نټه (اېنکار یا منکر کېدل) ناسم او بېخي غلته کړنه ده.

۱. لومړی مسره
۲. دوېیمه مسره
۳. درېیمه مسره
٤. ۱، ۲. او ۳. یوه ټپه ایزه
٥. دفتنګونه وه!، وی!!! اه!.
٦. شیتلي رنګ یې د رنګ ښکاروندی دی.
۷. څپې(سیلابونه)
   ۱. مسره ۱+ ۹
   ۲. مسره ۱+ ۹
   ۳. مسره ۱۳+ ۲
۸. زورنه (خجنه) **بولډ**
۹. د اوازتېوالي او لوړوالي خطونه، اهنګ؛ترنګتوک؛،
۱۰. ښځو ته منسوبې (اړوند)

وه!؛ له ډېرې مینې دې ګونګی کړم

وه!؛ زه دې رمـته لېـونی کړم

مینه دې واخله ما په خپل خیال کړه مینه؛ وی!!!اه!

د ټاټوبي سرغندوی، هېښنده، سندرغاړی باچا خان لغماني ویلې.
وخت: (وخت ټاکل، نېټه ایښودل: پرسور برابرول: وخت اندازه کول وخت، دوران، نېټه: ټیك وخت، ټایم، وخت، بیدو، موده، موکې (موقع): دم، وار، ځل: ګړی، ساعت، شیبه، غوټه: مهال: دموسیکي شیبه: پروخت، پرټاکلي وخت).
:. ۱۸:۳۸:۰۰:۰۰ (رپ: ثانيې: دکیګې: ساعت) په وخت کې ویلي ده.
د لا ډېرو معلوماتو له پاره د لومړي ټوک ۱۱. څپرکی و ګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳.۹.۱۳.۲.۱۱ بې (ب):. د لیکوال ,زما، څرګندول چې روښوي کتنه داسې. د لیکول ټپه ایزه په لاندې بنه لوری موړ ته په لاس راکوي لکه:

۱. لنډۍ ایزې له لنډۍ څخه رغښت مومي، ټپه ایزې له ټپې څخه، ټیکۍ ایزې له ټیکۍ څخه او مصرۍ ایزې له مصرۍ څخه.

۲. لنډۍ ایزې د لنډۍ پیلنۍ مسرې کاپي، ورته بنه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ کوښښ دی؛ ټپه ایزې د ټپې پیلنۍ مسرې کاپي، هم بنه، هم ډول پرمختګ شوی روغ کوښښ دی؛ ټیکۍ ایزې د ټیکۍ پیلنۍ مسرې کاپي، ورته بنه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ کوښښ دی او مصرۍ ایزې د مصرۍ پیلنۍ مسرې کاپي، ورته بنه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ کوښښ دی.

۳. تر ټول لومړۍ بنه یا کوشنۍ بنه د ایزو موړ ته په پوخ کې کوي چې درې سره لري.

٤. څومره والی د ایزو موړ ته په پوخ کې کوي چې شپږ دانې دي او هر یوه یې درې مسرۍ لري.

٥. ځینې زورنې یې لږه زورنه لري، ځینې یوه څه زیات، خو ټولیز پایخج یا پاینۍ زورنه یې ترټولو پیاوړې راغلې او د مخنۍیو غونډلو ښلابښل اهنګونه د هماغې وروستۍ غونډلې تر سیوري لاندې کمزوري پاتې شوي. دا نو یوازې په ساز، اواز کې څېرمه اهنګونه جوتوالی (برجسته والی) مومي او له ژبنې ډګره نور را و ځي.

٦. د ایزې پېیلې پېنځګوني رغنده ټوکونه لکه: ژبه، تول، واند (خیال)، اند (فکر) او ولوله (احساس، عاطفه) په کې په ایز او ایزه بنه شتون لري.

۷. ټپه ایزه مېچه د څپیزه او خجیزه ټولوالې (Syllabic and Tonic Measurement System) یوه بنه او لاربښوده مخبیلګه ده؛ له ژبنې پلوه لږ تر لږه درې یا زیاتې غونډلې را اخستي، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم يې څپې له ټاکلي شمېر نه؛ نه او دیارلسو څخه ټېرې نه دي کړې او هم يې زورنې له ټاکلي شمېر څلورو څخه ټېرې نه دي کړې. له دغو ,, وه!، وی!!!، اه ،، توکو پرته. ديفتنګونه ,غبرګغږونه، ناټرويیکي، ټرویيکي، ستربل، اوستربل، پارنويیکي، بلنويیکي، اندېښنې، هيېجاني چغې، لکه: (الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، کنه، راځه!، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای،. نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، یه کربانه!، ای الکه! وروره!، بخته میره! دغه راز هو، نه، ښه، څنګه او ولې...) نوموړي ټول د ټپه ایزې توکي دي، چې کله د هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډېرې وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولي. لکه ۳ څپې چې په پورتنۍ ټپه ایزه کې ډېرې شوي دي.

۸. د ایزې رنګونو ښکاروندی يې شپتلي (Color model: RGB, Red:۰, Green: ۱۵۳, Blue:۰) دی. د لښتیلیک (جدول) ۱ . ۲ . ۱ پېنځه څلوېښتو پښتو شعرونو او یوه سلو شپېته ببلا ببلو نورو پښتو شعرو رنګونو ښکاروندی (د رنګونو کوډ)، ۱۳۹۵ لېږدیز لمریز کال په سټه ۳۶ ګڼه دی.

۹. د ایزې پنځ له هغې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ کېږي چې منځه (هسته) وي، چې ځانګړې ځانګړنې يې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او یا مصرۍ ته ورته وي. د ایزې نوموړې منځه موږ په خپل رنګ يې چې د ایزې رنګونو ښکاروندی يې شپتلي دی، په شپتلي يې کښو او چې سرباري، یا بېخباري یا تکراري مسرې يې هم شپتلي رنګ لري؛ د دې له پاره تر ډېره پورې دا سرک موږ ته په لاس را کوي چې د ایزې پنځې منځه وي. ګډولې بڼه یا اونګ بڼه جوړه کړې مسرې هغه رنګ لري چې یا لنډۍ ته منسوبې وي، یا ټپې ته منسوبې وي، یا ټیکۍ ته منسوبې وي او یا مصرۍ ته منسوبې وي نو د همغو منسوبو شویو رنګ باندې پاتې کېږي. له دې څخه يې د پنځ نوم هم اخستل کېږي چې دا ایزه لنډۍ ایزه ده، که ټپه ایزه ده، که ټیکۍ ایزه ده او که مصرۍ ایزه. له دې سره سم دا ټپه ایزه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. د ټپه ایزې پېیلن لیکوال صفي الله فردوس خان ټولي په ګډولي بڼه یا اونګ بڼه جوړه کړې (مصنوعي: دیسي، شلخي، ګډول، ترکیبي، یوه ځای کول: فیصله کول: جوړول: صرف نظرکول ,, د جرم د مجازاتو څخه،، : موافقې ته رسېدل. ګډ، د دوو یا ډېرو اجزاوو څخه جوړشوی. انګړ، غولی، احاطه شوی ځای ، جارګی، چمبړ: مرکب) یا (Mixdesign, Synthetic or compound) کښلې دي. هره یوه نوې ګډوله رغولې چې د نوې ټپې سکالو ځانګړنې او نخښې او بېلوالی یې ځانته غوره کړی دی؛ هره یوه مسره یې په لیکه کړې یا په لیکه برابرول (Alignment) شوې، د سکالو تسلسل (continuity, succession) سره لري، له ټپې یې ځرګندېږي چې له نورو لرغونو پښتني وګړني پېیلو څخه روغې ګډوله شوې نه دي. دا به داسې ښکارېږي چې پنځې , طبیعي، دي او مصنوعي , دیسي او شلخي، نه دي.

۱۱. د دې ټپه ایزې پېیلن د پښتو لېوال دی، ځبګ تن دی، د لغمان یوه ښه نیک نومه وګړی دی چې ډېری شعرونه یې په پښتو ادب پنځې , طبیعي، او یوه دمې پوښلې دي؛ د زهن د ټپه ایزه زېږنده یې رښتنولې او رښتنې لېوالتیا پاتې شونې پرېږ دي. بل لورې ته دا د دې له پاره نه بوږوم چې ځانمنې ستاین شې، په ټوله کې د دې له پاره ده چې د نورو پېیلنو د پېیلو له پاره ترې په لرلید ګټنې واخستل شي.

۱۲. د دې ټپه ایزې د زوکړې موده لکه څنګه چې زه وایم داسې ده: د ملا باکي غونډۍ په سر، د موسا کلا، هېلمند په ۲۰۰۷ / ۰۱ /۱۶ د روښان ښادې ځای څخه یوه شپه ورسته د ماسختن وخت کې مې دمه کوله او ځانته به له ستورو ډک اسمان لاندې ناست وم له خپلې ډلې له ساتونکي خوني څخه د باندې. بیا به مې اواز له ځان سره غږو، لیکنی او کتابچه به را سره نه وه، په ناساپې بڼه یا یودمې به مې داسې پېیلې له خولې را وتلې چې دښتو، تیارو او چپتیا ته مې غږوله چې د رڼا په لورې ځرک شي. دا د همغه چارپېریال او هواویچې د تاثیر پنځې زېږنده ده. د دې ټپه ایزې له پاره کره بوږوم چې همدا یې د پنځې (تخلیق) منځې (هستې) د زوکړې موده ده.

۱۳. باچا خان لغماني په خپل خواږه غږ کې نوموړې ټپه ایزې ویلې دي. په ښه سور او لی کې :-

(c) ketabton.com: The Digital Library

لغماني څلور سوره دي او ټول زاړه هم دي، لکه: ۱. بیروي، ۲. کستوري، پاړي، کیلان دي؛ چې ډېری بیا لنډۍ، ټپه، ټیکۍ، مصرۍ، لنډۍ ایزې، ټپه ایزې، ټیکۍ ایزې او مصرۍ ایزې په کستوري سور کې وايي. داستاني بیا هغه بولې چې په نه باندې پایځپه موندلې وي. له داستان سره یې ګډې وايي یا له یه کربانه! څخه ورسته، یا هه بچیه! په سې لنډۍ، ټپه، ټیکۍ، مصرۍ، لنډۍ ایزې، ټپه ایزې، ټیکۍ ایزې، مصرۍ ایزې په کستوري سور کې وايي؛ سرغندوی طرز چې وايي لغمانی ته یې که؟ هغه مشهور طرز دی چې وايي چارباغی ته یې که! همدا سور دی. چې ډېری سورونه ګلکي او ملاګي اوستاد ویلي دي. بیو پلاستي، ګولابیروي، اسوري، همن کلیان،... . چې ګڼه یې لسو یا دولسو ته رسېږي. په ارو او امرو تراڼ کوي. لاندېنۍ ایزې نومورې په کاستوري سور او لی کې کټ مټ په: ۲:۳۹:۸٤ ۰۰:۰ (ربه: ثانیې: دکیکې: ساعته) پېر کې ویلې دي.

۱٤. د ژور پام کونکي په بنه زه د لیک دود نخښې لکه: د لنډۍ ایزې، ټپې ایزې، ټیکۍ ایزې او مصرۍ ایزې په هره مسره کې د چپه پېښې ,, ،: Comma کامه، دغه (،) نښه چې جملې او کلمې سره بېلوي، ویرګول. ،،؛ ندایه ,, !Exclamation : چیغه، کریږه، د تعجب نه ډکه چیغه. که !! شي دوې برابره او که درې !!! شي درې برابره لوړه چیغه ،،؛ پوښتني نخښه ,, ؟ Question Mark: تیوس نخښه: پلټنه اعتراض نخښه: شك نخښه: پیشنهاد نخښه: پوښتل نخښه، تیوس کول نخښه: شك کول نخښه: مناقشه کول نخښه، غوښتني نخښه، وراندېز نخښه. ،،؛ انډېره ,, (:) colon: شارحې نښه، د لویې کولمې یوه برخه. ،،؛ ټکی لرونکې کامه ,, (؛) : Semicolon بېلوونکی نښه، هغه نښه چې د جملې فقرې سره جلا کوي. ،،؛ شمېره ,, (#) Number: ګڼه، عدد، ګڼ (= حساب) ،،؛ را اخیستنه ,, (,, ،،) Right left double : quotation mark را اخیستنه، نقل، اقتباس. ،،؛ دوې لېندی ,, () Superscipt right left : parenthesis د پاسه لیکل، لکه د نامه، ادرس یا نور، اخځوک، معترضه جمله، دوه لیندی، قوسونه. ،،؛ د اتصال ,, - hyphen minus: ګډېدو نخښه، یوه ځای کېدو نخښه. ،، او ټکی ,, . full stop: پندول، پرېړول. ډك، بشپړ، مفصل. اکثر حد، اعظمی حد. په بشپړه تو ګه. ،، کارونه اړینه بولم. په خپل لیکي کې کښم چې د غبرګغونډلو، پارنویکو، د هرې مسرې ښکاره کېدل څرګند کړي او بېلوالی یې سپینې ته را وباسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وه!؛ له ډېرې مینې دې ګونګی کړمه
وه!؛ زه دې رمټه لېونی کړمه
مینه دې واخله ما په خپل خیال کړه مینه؛ وی!!!اه!

ورته نور خومره په ژړا شمه
چې زه پخوا په خیال کې بیا شمه
نور به په ژوند کې مینه نه کوم مینه؛ وی!!!اه!

مینه دې بې کچې بې شانه
دا سترګې ما وژني جانانه
چې ترمې اوښکې یې سهار کې و وینمه؛ وی!!!اه!

وه!؛ له خپله در به څه در تېر شمه
وه!؛ د بوست له ور به څه در تېر شمه
غاړه غړی دې له کاله راڅه مینه؛ وی!!!اه!

دا به په څه جوړېږي یاره
وه!؛ دا وطن نه جوړېږي یاره
غټ او واړه یې بلواکر جوړ شوي دینه؛ وی!!! اه!

کرېکې له آه و سره بیایي
فردوس پښتو ویوکي وایي
ځکه ژاړن رنګړی پر ژی ږغرلوینه؛ وی!!! اه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰ .۱۳.۲.۱۱ پي (پ):. ټیکۍ ایزي (ټیکیزي)

د دې له پاره زما څېړنه دا سپیني ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې یوه څو سره پېیله د څو سره ټیکۍ ایزي نوم باندې نوموم، چې دې پښتو درې، څلور او پېنځه سره پېیله له درې سره، څلور سره او پېنځه سره ایز ټیک؛ درې، څلور او پېنځه سره رتړ رمتړ ایز یا درې، څلور او پېنځه سره سم برابر ایز او ایزې سره تشبي کوم، چې ورته ټیکۍ ایزه وایي. په دغه ډول څېرې لري، درې سره ټیکۍ ایزي، څلور سره ټیکۍ ایزي، پېنځه سره ټیکۍ ایزي، شپږ سره ټیکۍ ایزي، اووه سره ټیکۍ ایزي، اته سره ټیکۍ ایزي، نهه سره ټیکۍ ایزي او لس سره ټیکۍ ایزي... . په بنه مندل کېږي. د ټولو پام د ناوې ناوېتوب درناوي ته چې په همغه شېبو او چارپېریال کې ویل کېږي نوموم یې. ټولې ځانګېرنې یې د ښادۍ د دې شېبو سره ورته وي. هر څه د ناوې برابر وي، سم برابر، یوازې د ناوې ستاینه په کې کوي. همدغه چارپېریال سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېرنې لري. لکه:

۱۱ .۱۳.۲.۱۱ د ټیکۍ ایزي (ټیکیزي) ځانګړې ځانګېرنې

۱:- ناوې د ناوېتوب درناوي په کې وي، ۲:- د ټولو پام د ناوې سپېڅلتیا ته اړ وي، ۳:- رتړې رمتړ وي، ۴:- خوښې ډېره وي، ۵:- ډېر خوږ تاثیر لري، ۶:- ډېر پام د خلکو ورته اوړي، ۷:- تر ډېره ستایل کېږي، ۸:- تاثیر یې ټینګ وي، ۹:- میرمنې یې ډېرې وایي، ۱۰:- په ودونو کې ډېرې اورول کېږي او یادول کېږي، ۱۱:- د پال په بڼه یې پېغلې وایي، ۱۲. له لنډۍ ایزي، ټپه ایزي او مصرۍ ایزي یې کچه زیاته ده ځکه ایز او ایزې ډېر سر او کار کوراکور، لورالور له ښادۍ یو، ودونو او محفلونو سره لري، ۱۳:- په ګډه یې وایي سره، ۱۴:- پېغلو لاسونه سره یوه تر بل ورکړي وي ناوې یې په منځ کې وي، د لاسو نو په ټال سره په خوږو اوزو ناوې په ټال زنګوي، ۱۵:- ناوې پرې ډېره خوشحالېږي، ۱۶:- د ناوې ستاینه په کې وي.

تاسو ته دا همداسې پرېږدم، په همدې بڼه یې پوښ کې کوم.

هرې لنډۍ ایزي، ټپه ایزي او مصرۍ ایزي چې دغه پورته ځانګېرنې و درلودلې نو هغو ته ټیکۍ ایزي وایي. تاسو لنډۍ ایزي، ټپه ایزي، ټیکۍ ایزي او مصرۍ ایزي ته ښه غوږ و نیسئ!! پام ورته و کړئ! نو بیا یې پېژنئ چې دا ټیکۍ ایزي دي؛ چې سمې برابر وي، د ناوې ستاینه په کې شوې وي او د واده د شپې چارپېریال زوکړې خصوصیات لري. لنډۍ ایزي، ټپه ایزي او مصرۍ ایزي دا پورته ۱۶ ځانګېرنې نه لري؛ بېلوالی یې پرهمدې کې دی. لکه دا لاندې زما دوې دانې ټیکۍ ایزي دي چې په مهترلام ,, لغمان،، (جیمي ویلس، ۲۰۰۱ زېږدی، ۱ چوپړی) کې مې په خپل کور کې په ۲۰۰۷ زېږدي کال کې کښلې وې. دا زما خپلې ټیکۍ ایزي دي، زه نر یم، خو ډېرو مېږو، میرمنو به ویلې وي او دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې د بېلولو له پاره زه (لیکوال) دوې بېلګې لومړی یې څلور سره ټیکۍ ایزه او دوېیمه یې پېنځه سره ټیکۍ ایزه تاسو ته له خپلې پېیلې څخه کښم.

- د زړه ارمان یې پوره کېږي
- د پلار له کوره روانېږي
- جلۍ ودېږي خوشحالېږي

په سترګو ژاړي په زړه ګوري ماتوینه

- جانان دې راغی له درشله
- ترښتې چورلېځه له دا ګله
- دا باچاهي ده د ستا خپله
- ناوی رو، رو کدم اخله

د ولس پېغلې په کتار درسره ځینه

۱۲ .۱۳.۲.۱۱ د ټیکۍ ایزې د چارپېریال انځورونه

: دا لاندې د ټیکۍ ایزې چارپېریال انځور لړ استازیتوب کوي، خود بل ځای انځور دی. زموږ د ټیکۍ ایزې سم برابر محیط انځور په لاس رانغلو. (تمه ده چې پردې مې پر پرې مه نیسئ)

۲۵:. ګرزونې د مسلمانانو د واده انځور دی، چې د ټیکۍ ایزې چارپېریال انځور وي. روڼ بورږم چې داسې مې و کښل د ټیکۍ ایزې له پاره، کټ مټ یې همدا فلسفي اړخ وندی دی، زه ایز ټیک له یوه بڼه پیېلې سره تشبې کوم. چې ورته ټیکۍ ایزه وایي، او ټولې ځنګېړنې یې سره ورته دي. (# ۶۱ انځور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳.۲.۱۱. ۱۳ د ټيکۍ ايزې تعريف (څرګندونه، ښکارونه، ټيکۍ ايزې د يوه توري يا سکالو تشريح کول)

د وی يا ويکيي له پامه ټيکۍ ايزه هغې درې سرې پيېلې ته وايي چې د څو سره ټيک سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.
په اصطلاح کې هغه وګړنی، پياوړې، غښتلې، هېښونکې، سندريزه، خوږه، ګټلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پيېله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياګانو؛ د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ۍ او ....، څخه ورانديې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پيدايښت سره جوښت يې جوت کړې دي. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې بڼې) يې پرته له ادبي بيرغې کولو (فلجيارېزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ ټيکۍ ايزې د مسرو شمېر يې ۳، د څپو شمېر يې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوييکيو پرته دی. (دفتنګونه , اليده ، اضافه، سرباري او اوستربارۍ، غونډلې يا کلمې دې چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، يې لا خوږ وي. په بله مانا ديفتنګونه , غبرګغږونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نيمواک په ملګرتيا منځ ته راځي؛ لکه يوستووی اواز يوه وار پتليز له خولې راوځي د يوه غبرګغږ لومړی ټوک يوه خپلواک او دوېيم ټوک يې يوه نيم واک اواز وي؛ کله زورکی واله يې يا نرمه ,,ی،، او زرکی واله يې يا درنه يې ,,ۍ ،، او داسې نور. ديفتنګونه ,غبرګغږونه، ناترويکي، ترويکي، ستربل، اوستربل، پارنوييکي، بلنوييکي، اندښنې، هيېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شيرينه، کنه، راځه!، يا الله، يه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای،. نو، الله، او، ګرانه!، يه کربانه!، يه پښتيانه!، يه ځلميه!، هه بچيه!، فردوس خانه!، لغمانيه!، يه که ځاره!، ای الکه! وروره!، بخته ميره! دغه راز هو، نه، ښه، څنګه او ولې...) نوموړې ټول د ټيکۍ ايزې (ټيکيزې) توکي دي، چې کله د هرې مسرې پيل کې، کله منځ، ډېری وخت په پای کې ويل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېروالی را ولي.

د پښېلې کلمې يا غونډلې لرې لري. خو ډېری وخت د لومړی، دوېيمې دريېمې، څلورمې او پينځمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنګتوک بشپړ وي. هره ټيکۍ ايزه بايد د ه (زموږ خپله ,, ه، ه يا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ,ه، دوې سترګې والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وايو) چې د پښتو ژبې ،نهويشتم, ګنه ابېڅې ده. په واول يا غږن اواز پای ته رسېدلې وي، لنډۍ ايزه د پښتو ژبې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

فونولوژيکي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي.
د لومړۍ ټيکۍ ايزې څلورمه او د دويمې ټيکۍ ايزې پېنځمه مسره يې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته لري.

د هرې ټيکۍ ايزې لومړۍ او دويمې (د پورتنۍ څلور سرې مسرې درېيمه، او د پېنځه سرې مسرې څلورمه) مسرې څلورمه او اتمه څپه؛ د درېمې مسرې (پاينۍ مسرې،) څلورمه، اتمه او دولسمه څپه باندې زورنه وي او ډېرى وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي.
له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سيمه کې بېلوالى لري. په بله وينا ټيکۍ ايزې مېچه د څپېزه او خجيزه تولوالې سره، سره پر يوه نازورنه څپه يا يوې خوږ غږې يا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې او څلوېښتمه (د پېنځه سره ټيکۍ ايزې يې نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې، شپږدېشتمې او نهه څلوېښتمې) څپې خوږغږې د ټيکۍ ايزې مېچه د څپېزه او خجيزه تولوالې ترڅنګه د ټيکيزې يوه بل رغنده توک ګڼل کېږي. نه شتون يې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلې په توګه يې يوه څپه کمېږي او له موسکې پلوه خوږ غږ له لاسه ور کوي. دغه پاينې توکونه په يوه پېر کې له دغو درېوارو څپو څخه هره يوه د ور مخکې وروستۍ نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې او څلوېښتمه (د پېنځه سره ټيکۍ ايزې يې نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې، شپږدېشتمې او نهه څلوېښتمې) زورنې څپې له يوه څه اغېز سره ټيکۍ ايزې ته يوه خوږغږې ورېښې. پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وريته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول يې ترنګتوک يا ترنمي توک کې دی شي. غوره ستّه د ترنګتوک په پاينۍ مسره کې دی چې نومړې مسره د ايزې رغښت پنځ کوي، د ايزې غوره توک او منځې راځي.

په تولو کې غوره ايزې هغه دي چې د لنډۍ، ټپې، ټيکې او مصرۍ، له هرې يوې مسرې سره ورته لړونه، پښيلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکې نخښې او سرباري اهنګينه پاينۍ څپې و لري؛ د ديفتنګونو او پارنويکې سره. خو له نيمکۍ، انکۍ، لنډکۍ، بکتۍ، کېسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربيتۍ، سپينۍ (ازادې پېيلې)، کېسه کۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې څپيزۍ، څلور څپيزۍ، پېنځه څپيزۍ، شپږ څپيزۍ، اووه څپيزۍ، اته څپيزۍ، نهه څپيزۍ، لس څپيزۍ، هايکويۍ، مونډۍ (سر پرېکړۍ)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجۍ، نا پښېليزۍ، ناپېيلۍ او سلسلۍ؛ دې تولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، Dialogue) له ستې بېلوالى و لري. د دې له پاره چې دا تول په ډېرى بنه له درې مسرو څخه رغښت مونډلۍ دی او زوکړه شوې، ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادونې سره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومورو ټولو ته پام وي، پرې برلاسې وي، رټ ببلوالی یا ګړندی فرق یې و کولی شي، ورته ګټلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

د ټیکۍ ایزې د څپې شمېر ببلګه داسې ده چې درې سره ۳۱ څپېزې وي؛ څلور سره ټیکۍ ایزې ۴۰ څپېزې وي؛ پېنځه سره ټیکۍ ایزې ۴۹ څپېزې وي؛ شپږ سره ټیکۍ ایزې ۵۸ څپېزې وي؛ اووه سرې ټیکۍ ایزې ۶۷ څپېزې؛ اته سره ټیکۍ ایزې ۷۶ څپېزې وي؛ نهه سرې ټیکۍ ایزې یې ۸۵ څپېزې وي او لس سره ټیکۍ ایزې ۹۴ څپېزې وي. چې تر ټولو غوره یې څلور سره ټیکۍ ایزې ۴۰ څپېزې رانښلولې لړۍ لري او څلور دانې و ویل شي؛ خوند رنګ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سته ولاړ راځي؛ ډېرې ښې یې اته سره ټیکۍ ایزې ۷۶ څپېزې وي چې دوې دانې و ویل شي؛ ښې به بیا درې سرې ټیکۍ ایزې دي چې اته دانې یا دولس و ویل شي؛ لړې ښې بیا پېنځه سره ټیکۍ ایزې یا پېنځېزونې ټیکۍ ایزې دي چې پېنځه دانې و ویل شي او ښې راځي. دا بیا له څلورو دانو شپږ سره ټیکۍ ایزو سره خوا په خوا ځای نیسي.

د لیکوال (زما) ټیکۍ ایزې څپیزه (څپه، سېلاب، هجا ,, سیلیبل Syllable،، د ابېڅو شمېرلو) - خجیزه (زورنه، خج، اکسنټ ,, لفظ، د موسیکي نوټ: د خج نښه: د تورې په سرنښه , چې د تلفظ د جګوالي او ټېټوالي زور، اوږدوالی، کیفیت ښیي،: ټینګه , لهجه ،: تاکید: ببلوونکی نښه: د وینا , ځانګړی، خاص او بېل ، ډول. :Accent, Morphemel ،،) د څلور سره ټیکۍ ایزې او پېنځه سره ټیکۍ ایزې جوړښت په دې ډول دی:

۱۱.۲.۱۳. ۱٤ د ټیکۍ ایزې (څلورسره او پېنځهځونې ټیکۍ ایزې) څپیزې او زورنې

U-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU-**U**UUU

د – زږه – ار- **مان** + یې - پو– ره - **کې** + ږي

د – پلار – له - **کو** + ره - ره – وا - **نې** + ږي

جلۍ – و – دې - **ږي** + خو - شه – حا - **لې** + ږي

په – ستر – ګو - **ژا**+ ړې- په – زړه – **ګو** + ړې - ما – ته- **وي** + نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. ۲- ۳- ۴- ۵- ۶- ۷- ۸- ۹

۱۰. ۱۱. ۱۲- ۱۳. ۱۴- ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸

۱۹. ۲۰. ۲۱- ۲۲. ۲۳- ۲۴- ۲۵- ۲۶- ۲۷

۲۸- ۲۹- ۳۰- ۳۱- ۳۲- ۳۳- ۳۴- ۳۵- ۳۶- ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰

د څلور سره ټیکی ایزي څپېز او زورني جوړښت بڼه

U-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU-**U**UUU

جا – نان – دي - **را** + غی – له - در- **شه** + له

ترښ – تي – چور – **لي** + څه - له – دا - **کو**+ له

دا – پا – چا - **هي** + ده - د – ستا - **خپه** + له

نا – وی – رو - **رو** + که - دم – ا - **خه** + له

د – و – لس - **پېغ**+**لي**- په – که – **تا** + ره - در – سره - **ځي** + نه

۱. ۲- ۳- ۴- ۵- ۶- ۷- ۸- ۹

۱۰. ۱۱. ۱۲- ۱۳. ۱۴- ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸

۱۹. ۲۰. ۲۱- ۲۲. ۲۳- ۲۴- ۲۵- ۲۶- ۲۷

۲۸- ۲۹- ۳۰- ۳۱- ۳۲- ۳۳- ۳۴- ۳۵- ۳۶

۳۷- ۳۸- ۳۹- ۴۰- ۴۱- ۴۲- ۴۳- ۴۴- ۴۵- ۴۶- ۴۷- ۴۸- ۴۹

د پینځه سره ټیکی ایزي څپېز او زورني جوړښت بڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱.۱٤.۱۳.۲.۱۱ ټیکۍ ایزې (څلورسره او پینځهځونې ټیکۍ ایزې) ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت

د څلور سره ټیکۍ ایزې ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت یې داسې دی:

الف.

________________ پ یا ل
________________ پ یا ل
________________ پ یا ل
______________________________ ل

ب. ______پ یا ل ______پ یا ل ______پ یا ل ____________________ ل

د پینځه سره ټیکۍ ایزې ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت یې داسې دی:

الف.

________________ پ یا ل
________________ پ یا ل
________________ پ یا ل
________________ پ یا ل
______________________________ ل

ب. ______پ یا ل ______پ یا ل ______پ یا ل ______پ یا ل ______________ ل

ځمککچپوهنې رغښت کې یې سپړنه داسې دی:

۱. اې (الف) د یوې څلور او پینځه سره ټیکۍ ایزې د کښلو (لیکو) ډول چې په ولاړه یا پورته کېدو (اوفکي یا افقي، ویرتیکل) بڼه روښانه کوي او بې (ب) د یوې څلور او پینځه سره ټیکۍ ایزې د کښلو (لیکو) ډول چې په پرتو (اومودي یا عمودي، ویرتیکل) بڼه روښانه کوي.
۲. منځنې واټن لیکې یا یوه ۹ څپېزه مسره ده، دوې غونډلې یا غبرګغونډلې دي.
۳. پې (پ) پښبله (کافیه، قافیه) ده او لې (ل) لړ (ردیف) دی، چې د ۹ څپیزې مسرې په پای کې راځي او په ۱۳ څپېزه مسره کې د ه (هې) ابېڅې تل او اړین بڼه لړ وي.
۴. اوږد واټن لیکه یا یوه ۱۳ څپېزه مسره ده، دوې غونډلې یا غبرګغونډلې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.۱٤.۱۳.۲.۱۱ د شلخی ټیکی ایزې سپړنه

د دې شلخی ټیکی ایزې سپړنه
لومړی، دوبیمه ، دربیمه مسره ۹+ ۹ + ۹ =
۲۷ څپې دي، دربیمه مسره ۱۳+ ۰= ۱۳ څپې
ده چې. دلته ټوله ټیکی ایزه ۴۰ څپې کېږي.

۱. لومړی مسره
۲. دوبیمه مسره
۳. دربیمه مسره
٤. څلورمه مسره

۵. ۱. ۲. ۳. او ٤. یوه ټیکی ایزه
٦. دفتنګونه نه لري.
۷. شپتلي رنګ یې د رنګ ښکاروندی دی.

۸. څپې(سیلابونه)
۱. مسره ۹ څپې ده
۲. مسره ۹ څپې ده
۳. مسره ۹ څپې ده
٤. مسره ۱۳ څپې ده

۹. زورنه (خجنه) **بولډ**

۱۰. د اوازتپوالي او لوړوالي خطونه، اهنګ؛ ترنګتوک؛
۱۱. ښځو ته منسوبي (اړوند)، [ګولابي رنګ ایرامونه د مېرمنو اړوند یا له لوري ویل شوي. او اسماني رنګه ایرامونه د سړو اړوند.]

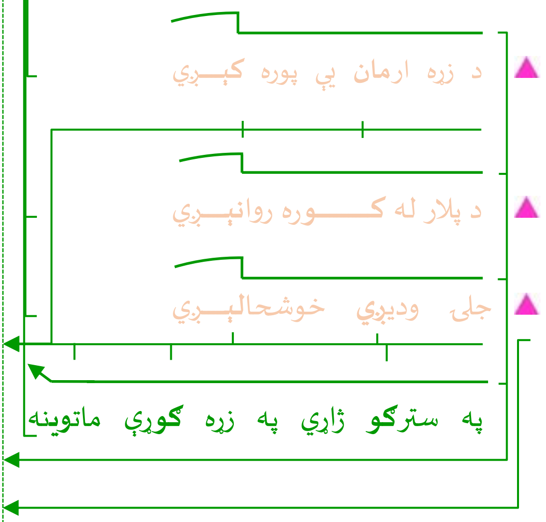

د لا ډېرو معلوماتو له پاره د لومړي توک ۱۱. څېرکې و ګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ .۱۴.۱۳.۲.۱۱ د پنځي ټیکۍ ایزې سپړنه

د دې ټیکۍ ایزې سپړنه

لومړی مسره ۰+ ۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ,, ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
دویمه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ,, ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
دریمه مسره ۰+ ۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ,, ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
څلورمه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ,, ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
پینځمه مسره ۰+۱۳+ ۰ = ۱۳ څپې ده چې ,, ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.

دلته ټوله ټیکۍ ایزه ۴۹ څپې شوې ده، دا پنځي پینځه سره ټیکۍ ایزه پارنویکي او غبرګغږونه نه لري، که در لودلی نو د څپې په ګڼه ډېروالی راتله او ولس کې غبرګغږونه او پارنویکي... . لرغن دود دی او د ټیکۍ ایزو برخه ده.

۱. لومړی مسره
۲. دویمه مسره
۳. دریمه مسره
۴. څلورمه مسره
۵. پینځمه مسره
۶. ۱. ۲. ۳. ۴. او ۵. یوه ټیکۍ ایزه
۷. دفتنګونه نه لري.
۸. شیتلي رنګ یې د رنګ ښکاروندی دی.
۹. څپې(سیلابونه)
   ۱. مسره ۹ څپې ده
   ۲. مسره ۹ څپې ده
   ۳. مسره ۹ څپې ده
   ۴. مسره ۹ څپې ده
   ۵. مسره ۱۳ څپې ده
۱۰. زورنه (خجنه) **بولډ**
۱۱. د اوازټپوالي او لوړوالي خطونه،اهنګ؛ترنګتوک؛
۱۲. ښځو ته منسوبي (اړوند) [ګولابي رنګ ابرامونه د مېرمنو اړوند یا له لوري ویل شوې. او اسماني رنګه ابرامونه د سړو اړوند.]

جانان دي راغی له درشله
ترېښتي چورلیځه له دا ګله
دا باچاهي ده د ستا خپله
ناوی رو، رو کـــــــدم اخله

د ولس پېغلې په کتار درسره ځینه

د لا ډېرو معلوماتو له پاره د لومړي توک ۱۱. څېړکي و ګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱.۲.۱۳.۱٤. ٤ پې (پ):. د ليکوال ,زما، څرګندول چې روڼوي کتنه داسې. د ليکول څلورسره او پېنځه ټيکی ايزه په لاندې بڼه لورى موړ ته په لاس راکوي لکه:

۱. لنډی ايزې له لنډی څخه رغښت مومي، ټپه ايزې له ټپې څخه، ټيکی ايزې له ټيکی څخه او مصری ايزې له مصری څخه.

۲. لنډی ايزې د لنډی پيلنی مسرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ کوښښ دی؛ ټپه ايزې د ټپې پيلنی مسرې کاپي، هم بڼه، هم ډول او پرمختګ شوی روغ کوښښ دی؛ ټيکی ايزې د ټيکی پيلنی مسرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ کوښښ دی او مصری ايزې د مصری پيلنی مسرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ کوښښ دی.

۳. دوېيمه بڼه او درېيمه بڼه د ايزو موړ ته په پوخ کې کوي چې څلور سره او پېنځه سره لري.

٤. څومره والی د ايزو موړ ته په پوخ کې کوي چې يوه، يوه دانې دي او پيلنی يې څلور مسرې او پايلنی يې پېنځه مسرى لري.

٥. ځينې زورنې يې لږه زورنه لري، ځينې يوه څه زيات، خو ټوليز پايخج يا پاينی زورنه يې ترټولو پياوړې راغلې او د مخنیيو غونډلو ببلابېل اهنګونه د هماغې وروستی غونډلې تر سيوري لاندې کمزورې پاتې شوي. دا نو يوازې په ساز او اواز کې څېرمه اهنګونه جوتوالی (برجسته والی) مومي او له ژبنې ډګره نور را و ځي.

٦. د ايزې پېيلې پېنځګوني رغنده ټوکونه لکه: ژبه، تول، واند (خيال)، اند (فکر) او ولوله (احساس، عاطفه) په کې په ايز او ايزه بڼه شتون لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. ټیکۍ ایزه مېچه د څپېزه او څجیزه تولواڼي (Syllabic and Tonic Measurement System) یوه بنه او لاربښوده مخببلګه ده؛ له ژبني پلوه لږ تر لږه څلور او پېنځه یا زیاتي غونډلي را اخستي، خو هم يې څپي له ټاکلي شمېر نهه؛ نهه؛ نهه؛ او نهه؛ او دیارلسو څخه تېرى نه دى کړی او هم يې زورني له ټاکلي شمېر څلورو څخه تېرى نه دی کړی، غبرګغږونه او پارنویکي په کې شتون نه لري. دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناتړوییکي، تړوییکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښنې، هیېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، کنه، راځه!، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، کنه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای.. نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، یه کربانه!، ای الکه! وروره!، بخته میره! دغه راز هو، نه، ښه، څنګه، ولې...)، نوموړي تول د ټیکۍ ایزې توکي دي؛ چې کله د هرې مسرې پیل کې، کله منځ، ډېرى وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والى راولي.

۸. د ایزې رنګونو ښکاروندى يې شپتلي دی (Color model: RGB, Red:۰, Green: ۱۵۳, Blue:۰) دی. د لښتیلیک (جدول) ۱ . ۲ . ۱ پېنځه څلوېښتو پښتو شعرونو او يو سلو شپېته بېلا بېلو نورو پښتو شعرو رنګونو ښکاروندی (د رنګونو کوډ)، ۱۳۹۵ لېږدیز لمریز کال په ستړه ۳۶ ګڼه دی.

۹. د ایزې پنځ له هغې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ، او مصرۍ کېږي چې منځه (هسته) وي. چې ځانګړې ځانګړني يې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او یا مصرۍ ته ورته وي، د ایزې نوموړې منځه موږ په خپل رنګ يې چې د ایزې رنګونو ښکاروندی يې شپتلي دی، په شپتلي يې ښکو؛ چې سرباري، یا بېخباري یا تکراري مسرې يې هم شپتلي رنګ لري او د دې له پاره تر ډېره پورې دا څرک موږ ته په لاس را کوي چې د ایزې پنځې منځه وي. ګډولې بڼه یا اونګ بڼه جوړه کړې مسرې هغه رنګ لري چې یا لنډۍ ته منسوبې وي، یا ټپې ته منسوبې وي، یا ټیکۍ ته منسوبې وي او یا مصرۍ ته منسوبې وي نو د همغو منسوبو شویو رنګ باندې پاتې کېږي. له دې څخه يې د پنځ نوم هم اخستل کېږي چې دا ایزه لنډۍ ایزه ده، که ټپه ایزه ده، که ټیکۍ ایزه ده او که مصرۍ ایزه. له دې سره سم دا ټیکۍ ایزې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. د ټیکۍ ایزې پېیلن لیکوال صفي الله فردوس خان ټولې په ګډولې بڼه یا اونګ بڼه جوړه کړې (مصنوعي: دیسي، شلخي، ګډول، ترکیبي، یوه ځای کول: فیصله کول: جوړول: صرف نظرکول ,, د جرم د مجازاتو څخه،، : موافقې ته رسېدل. ګډ، د دوو یا ډېرو اجزاوو څخه جوړشوی. انګړ، غولی، احاطه شوی ځاي، جارګۍ، چمبړ: مرکب) یا (Mixdesign, Synthetic or compound) ګڼلې دي. هره یوه نوې ګډوله رغولې چې د نوې ټیکۍ سکالو ځانګړنې او نخښې او ښلوالی یې ځانته غوره کړی دی. هره یوه مسره یې په لیکه کړې یا په لیکه برابرول (Alignment) شوې، د سکالو تسلسل (continuity, succession) سره لري، له ټیکۍ یې څرګندېږي چې پیلی څلور سره ټیکۍ ایزه دیسي ده، له نورو لرغونو پښتني وګړني پېیلې څخه روغه ګډوله شوې ده. دا به داسې ښکارېږي چې پنځې , طبیعي، نه ده؛ مصنوعي , دیسي او شلخي، ده.
پایلۍ پېنځه سره ټیکۍ ایزه دیسي نه ده، له نورو لرغونو پښتني وګړني پېیلې څخه روغه ګډوله شوې ده. دا به داسې ښکارېږي چې پنځې , طبیعي، ده او مصنوعي , دیسي او شلخي، نه ده.

۱۱. د دغو ټیکۍ ایزې پېیلن د پښتو لېوال دی، ځېک تن دی، د لغمان یوه ښه نیک نومه وګړی دی چې ډېری شعرونه یې په پښتو ادب پنځې , طبیعي، او یوه دمې پوښلي دي، د زهن د ټیکۍ ایزه زېرنده یې رښت او رښتې لېوال کړه وړه پاتې شونې پرېږ دي. بل لورې ته دا د دې له پاره نه بورږوم چې ځانمنې ستاین شي، په ټوله کې د دې له پاره ده چې د نورو پېیلنو د پېیلو له پاره ترې په لرلید ګټنې واخستل شي.

۱۲. د دغو ټیکۍ ایزې د زوکړې موده لکه څنګه چې زه وایم داسې ده: پیلۍ یې بدله ګډوله او پایلۍ یې اصلي ګډوله ده؛ په مهترلام، لغمان کې مې په خپل کور کې په ۲۰۰۷ زېږدي کال کې کښلې وې.

زه نر یم، خو ډېرو مېږو، مېرمنو به ویلې وي او دي. لکه مېرمنې په ښادۍ کې ولاړې وي د ناوې ننداره کوي، د ناوې ښې اړخ ته یوه پېغله ولاړه ده، ډېره ښکلې هم ده، هغه پېغله یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېره خوښه راغلې ده، له وړاندې ځایه څخه ټیکی اچوي، په دې ټیکی سره ناوې هم خوشحالېږي، چې د ملګرې ستاینه یې هم و شوه او د واده پېرودونکې یې هم پیدا شوه.

نورې مېرمنې پرې ډېرې خوشحالېږي او بیا یې له واده ورسته هم وایي، چې هغې پلانکی مېرمنې ښه ټیکی او ټیکی ایزه د بیستانکی له پاره هم و ویشته، لکه څې خپل کوم زوی، مسې، وراره او خوریه ته یې په ګوته کړه. دا ټیکی ایزه د ناوې د شپې د چارپېریال زوکړه ده او په همدې بنه یې وایي. د دغې ټیکی ایزې له پاره کره بوړوم چې همدا یې د پنځې (تخلیق) منځې (هستې) د زوکړې موده ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵ .۱۳.۲.۱۱ تې (ت):. مصری ایزې (مصریزې)

د دې له پاره زما څېړنه دا سپيني ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پېيله د څو سره يا څو مخه مصری ايزې نوم باندې نوموم، چې دې پښتو پينځه او شپږ سره پېيله له پينځه مخه او شپږ مخه مصری ايزې، مصری تورې او مصری ايزې سره ورته ډېرې ځانګړې ځانګېړنې لري، چې ورته مصری ايزه وايي؛ په دغه ډول څېرې لري. درې سره مصری ايزې، څلور سره مصری ايزې، پينځه سره مصری ايزې، شپږ سره مصری ايزې، اووه سره مصری ايزې، اته سره مصری ايزې، نهه سره مصری ايزې او لس سره مصری ايزې... . په بنه مندل کېږي. د مصری ايزې ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې داسې دي. لکه:

۱۶ .۱۳.۲.۱۱ د مصری ايزې ځانګړې ځانګېړنې

۱:- ډېرې ښايسته وي، ۲:- ښه نادره توازن لري. (چې لومړی د لاستې برخه يې لنډه او دوېيمه برخه يې چې تېره وي اوږده، د ثقل مرکز يې د مصری دواړو مسرو ته ورته وي.)، ۳:- ډېر ژر تاثير کوي، ۴:- انسان په يوه وار له منځه وړي، ۵:- يوه وار يې سړې ته بس دی، ۶:- بېلابېلې بڼې لري، ۷:- درې خواوې يې سړی پرې کوي، ۸:- په پام او ناپامی کې انسان نه کرېکې باسي، ۹:- ډېرې لرغونې دي، ۱۰:- لرغونې اندازه کړل شوي، ۱۱:- لرغونې څېړل شوي، ۱۲:- د ,, مصر هرمو،، (پيټرې، ۱۵۵ چوپړی) غوندې جوړونکی يې معلوم نه دی، ۱۳:- لکه هرم پوره برابر شکل لري چې د الله کوم مخلوق رغولې دي، ۱۵:- زوروړې دي، ۱۶:- په هر ځای کې ترې ګټه اخستل کېږي، ۱۷:- د ننداړو شيان دي، ۱۸:- وهم لري، ۱۹:- زور دی، ۲۰:- په مينه ساتل کېږي، ۲۱:- تل انسان سره وي، ۲۲:- مکارې وي لکه لنډې مصری تورې، ۲۳:- مېړمنو د مستی او د سرو د سرلوړی توکې دي، ۲۴:- درندې دي، ۲۵:- سختې دي، ۲۶:- جوړول يې ګران دي، ۲۷:- ډېر ارزښت لري، ۲۸:- ننداړ چيانو ته يوه ابلاغ وي، ۲۹:- مينه ناکې وي، انسان مينه پرې راځي، ۳۰:- په ډېره باريکی او مينه جوړېږي، ۳۱:- په خپل ځای کې کارول کېږي، ۳۲:- ډېرې اوږدې نه دي غېږې نيول ورسره سړی ستړی کوي. ۳۳:- د ميسو اونګ، وسپنې کډولې، کنځيت اونګ، تيکې اونګ، د سروزورکډولې، د سپين زرو اونګ او لرګنې بنه اصلي او شلخې جوړېږې.

تاسو ته يې همداسې پرېږدم، په همدې بنه يې پوښ کې کوم. هرې لنډی ايزې، تپه ايزې او تيکی ايزې چې دغه پورته ځانګېړنې و درلودلې نو هغو ته مصری ايزې وايي. تاسو لنډی ايزې، تپه ايزې، تيکی ايزې او مصری ايزې ته ښه غوږ و نيسئ!! پام ورته و کړئ! نو بيا يې پېژنی چې دا مصری ايزې دي؛ چې له مصری سکالو سره برابرې وي او دغه خصوصيات لري. لنډی ايزې، تپه ايزې او تيکی ايزې دا پورته ۳۲ ځانګېړنې نه لري؛ بېلوالی يې پرهمدې کې دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خولو لون مې وچلی ځان دی
په سپکو سپک هریوه انسان دی
غوړنه سره سر مې جنبان دی
زما کم اصلو ته سلام دی

ځوک چې له ټيټه وره ځي سر ټيټه وينه

ما د ملکو ليدلي پيغلې
ستا په ليدو ليدلي پيغلې
ډېرو درنو ليدلي پيغلې
ښېګڼو کړو ليدلي پيغلې

په پښتو وی یو کې خوره لا پيغله وينه

توره بانوره بانو حوره
داسې تېره وي لکه توره
په پت عزت کې وي باتوره
وي کافرانو ته ناسوره

په دين مينې باغيرته جونې وينه

ژېړې په تن ژېړې جامې دي
د ژېړ ټيکرې ژېړې شملې دي
ژېړ يې بنګړې ژېړې دانې دي
تول ژړوې داېې کانې دي

دا خومره پټې مينې ژېړې جونې کړينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ حسن پرسته غواړي سپيني
▲ دا نوري نه ارځي په ميني!!؟
▲ فردوس نه ستړی نه خواشيني
▲ سترګي رڼي توري شيريني

سپيني انجوني سوبې مالګي غوندي وينه

خپل كاله كې مې كښلې وي، د ليكوال مصرى ايزې دي.:

د ليكوال شپږ سره (شپږ مخه يا شپږ مسربزه، شپږ مسري لرونكې)، مصرى ايزه ده.:

▲ پښـتو پښـتی راماتوينه
▲ ايمان، ايمان نه رانه ځينه
▲ تاسې به څوک داسې پرېږدينه
▲ ويني مو څښې ويني مو ځينه
▲ د الله دښن څوک نه وژينه

لرې وېشتونکی مو اوس تنډې ته کومه

اوستاد باچا خان لغماني د حسني استاد حسني زوی په كاستوري سور كې په لغمانى موسيكى كې ويلې ده، پارنويكي يې تاسو ته له هرې مسرې مختاړي او ورستاړي په بڼه كښم چې كره نخښې يې څرګندې شي، له تكيلرونكي كامې مې جوښت جود كړی دي په هره مسره كې د مصرى ايزې كټ مټ مې راخستې.

بل لورې ته په پيل كې يې په دوې لرغونو مصرۍ يو پيل و كوه، بيا يې دا چې ښه روغه منډه په كې په سور كې و وهي په، په ژوره لېوالتيايې و وايې، د زړه سندرې په بڼه يې و وايې، دا دوې مصرى لومړی پيل كړې دي او له دې دوې مصرو سره يې داواړه مصرى ايزې په ٠٠:٠٦:٠٤:٣٩ (رېه: ثانيه: دكيكه: ساعته) موده كې ويلې دي. د ساز او اواز سره چې د ارمونيې، دوكړې، رباب له نغمو او غړو سره په كې ملې وي پورتنى وخت نيولى دى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ زما هغه ساعت یادیږي؛ وی
چې ور دې پورې که زنځیر دې واچونه
▲ خلکو زړې یارۍ تازه کړې؛ وی
زما په نوې یارۍ اور و لږېدنه

▲ له خولو لون مې وچلی ځان ده
▲ په سپکو سپک هریوه انسان ده
▲ غوړنه سره سر مې جنبان ده؛ وی
▲ زما کم اصلو ته سلام ده
څوک چې له ټېټه وره ځي سر ټېټه وینه

▲ ما د ملکو لیدلې پېغلې
▲ ستا په لیدو لیدلې پېغلې
▲ ډېرو درنو لیدلې پېغلې؛ وی
▲ ښیګنو کړو لیدلې پېغلې
په پښتو وییو کې خوره لا پېغله وینه

▲ توره بانوره بانو حوره
▲ داسې تېره وې لکه توره
▲ په پت عزت کې وې باتوره
▲ وې کافرانو ته ناسوره
وه؛ په دین مینې باغیرته جونې وینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ژېړې په تن ژېړې جامې دي
▲ د ژېړ ټیکري ژېړې شملې دي
▲ ژېړ یې بنګړي ژېړې دانې دي
▲ ټول ژړوي داېې کانې دي
وه؛ دا څومره ېتې مینې ژېړې جونې کړینه

▲ حسن پرسته غواړي سپینې
▲ دا نورې نه ارځې په مینې!!؟
▲ فردوس نه سترې نه خواشینې؛ وی!
▲ وه؛ سترګې رڼې تورې شېرینې
سپینې انجونې سوېې مالګې غونډې وینه

▲ پښتو پښتی راماتوینه
▲ ایمان، ایمان نه رانه ځینه
▲ تاسې به څوک داسې پرېږدینه؛وی
▲ وینې مو څښې وینې مو ځینه
▲ د الله دښن څوک نه وژینه
لرې وېشتونکی مو اوس تنډې ته کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷ .۱۳.۲.۱۱ د مصرۍ ایزې انځورونه

: دا لاندې د مصرۍ ایزې انځور مې د جونوري په ۳ درېیم ۲۰۱۱ زېږدي کال کښته کړي و.

۲٦.: د لیکاڼي (کلمونو) په بڼه پېنځه بڼه مصرۍ (# ۶۴ انځور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸ .۱۳.۲.۱۱ د مصرۍ ایزې تعریف (څرګندونه، ښکارونه، مصرۍ ایزې د یوه توري یا سکالو تشریح کول

د وی یا ویکیې له پامه مصرۍ ایزه هغې درې سرې پیېلې ته وایې چې د څو سره مصرۍ سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لرې.

په اصطلاح کې هغه وګړنی، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندریزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پیېله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېځو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ی او ...،، څخه وراندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پیدایښت سره جوښت یې جوت کړې دې. پښت یې هم کولی شې چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبې بیرغې کولو (فلجیارېزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شې.

د کوشنۍ مصرۍ ایزې د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوییکیو پرته دی. (دفتنګونه , الیده ، اضافه، سرېارې او اوسترباری، غونډلې یا کلمې دې چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، یې لا خوږ وې. په بله مانا دیفتنګونه , غبرګغږونه یا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وایې چې د خپلواک او نیمواک په ملګرتیا منځ ته راځې؛ لکه یوه ستووی اواز یوه وار پتلیز له خولې راوځې؛ د یوه غبرګغږ لومړی ټوک یوه خپلواک او دوېیم ټوک یې یوه نیم واک اواز وې، کله زورکی واله یې یا نرمه ,,ی،، او زرکی واله یې یا درنه یې ,,ی ،، او داسې نور. دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناتړوییکې، تړوییکې، سترېل، اوسترېل، پارنوییکې، بلنوییکې، اندېښنې، هیبجانې چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، ګنه، راځه!، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، اه وی ځاره!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای.. نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، فردوس خانه!، لغمانیه!، یه که ځاره!، ای الکه! وروره!، بخته میره! دغه راز هو، نه، ښه، څنګه، ولې...)، نوموړې ټول د مصرۍ ایزې توکې دې؛ چې کله د هرې مسرې پیل کې، کله منځ، ډېری وخت په پای کې ویل کېږې او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولې.

د پښېلې کلمې یا غونډلې لرې لرې. خو ډېری وخت د لومړی، دوېیمې درېیمې، څلورمې، پینځمې او شپږمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لرې او د دوی ټول ترنګتوک بشپړ وې. هره مصرۍ ایزه باید د ه (زموږ خپله ,, ه ، ه یا هې ،، چې ورته وره ه، روغه ه ، کوشنۍ ه ، لنډه ه ، دوې سترګې ه ,ه، دوې سترګې والا ه، یا عینکو والا، عصرې او ځانښودې، , ه ، وایو) چې د پښتو ژبې ،نهویشتم, ګنه ابېځې ده. په واول یا غږن اواز پای ته رسېدلې وې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصرۍ ایزه د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غږیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. د لومړۍ مصرۍ ایزې پېنځمه او د دوېیمې مصرۍ ایزې شپږمه مسره یې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته. د هرې مصرۍ ایزې، لومړۍ او دوېیمې (د پورتنۍ پېنځه سره مسرې څلورمه، او د شپږ سره مسرې پېنځمه) مسرې څلورمه او اتمه څپه؛ د پېنځمې او شپږمې مسرې (پاینۍ مسرې، څلورمه، اتمه او دولسمه څپه باندې زورنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي. له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سیمه کې بېلوالی لري. په بله وینا مصرۍ ایزې مېچه د څپیزه او خجیزه ټولوالې سره، سره پر یوه نازورنه څپه یا یوې خوږ غږې یا ترنمي څپه پای ته رسي. د هې ابېځی دی چې غږ یې نس څخه هوا په حنجرې کشوي، چې خولې مخکې مو ورغوی ونیسئ. ه یا هه و وایئ؛ نو هوا ویچې، د نس ډکیدل او تشیدلو باندې پوهېږی چې همدې ته ترنګتوک وایي. مانا دا چې د پیلنۍ مصرۍ ایزو نهمې، اتلسمې، اووه ویشتمې، شپږدېشتمې او نهه څلوېښتمې (د پېنځه سره مصرۍ ایزې یې ایزو نهمې، اتلسمې، اووه ویشتمې، شپږدېشتمې، پېنځه څلوېښتمې او اته پېنځوستمې) څپې خوږغږې د مصرۍ ایزې مېچه د څپیزه او خجیزه ټولوالې ترځنګه د مصرۍ یوه بل رغنده توک ګڼل کېږي. نه شتون یې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي. د پیېلې په توکه یې یوه څپه کمېږي او له موسیکي پلوه خوږ غږ له لاسه ورکوي. دغه پاینې ټوکونه په یوه پېر کې له دغو درېوارو څپو څخه هره یوه د ور مخکې وروستۍ نهمې، اتلسمې، اووه ویشتمې، شپږدېشتمې او نهه څلوېښتمې (د شپږ سره مصرۍ ایزې نهمې، اتلسمې، اووه ویشتمې، شپږدېشتمې، پېنځه څلوېښتمې او اته پېنځوستمې) زورنې څپې له یوه څه اغېز سره مصرۍ ایزې ته یوه خوږغږې وربښي. پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وریته هره یوه څپه هم ایوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول یې ترنګتوک یا ترنمي توک کې دی شي. غوره سته د ترنګتوک په پاینۍ مسره کې دی چې نومړې مسره د ایزې رغښت پنځ کوي، د ایزې غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره ایزې هغه دي چې د لنډۍ، ټپې، ټیکی او مصرۍ، له هرې یوې مسرې سره ورته لړونه، پښیلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنګینه پاینۍ څپې و لري، د دیفتنګونه او پارنوېکي سره. خو له نیمکی، انګی، لنډکی، بګتۍ، کېسی (شبې)، پارکی، کاکړی، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربیتی، سپینۍ (ازادې پیېلې)، کېسه ګی، د اتڼ غبرګی، درې څپېزی، څلور څپېزی، پېنځه څپېزی، شپږ څپېزی، اووه څپېزی، اته څپېزی، نهه څپېزی، څپېزی، څلور څپېزی، پېنځه څپېزی، شپږ څپېزی، اووه څپېزی، اته څپېزی، نهه څپېزی، لس څپېزی، هایکویی، پتۍ (تي خورو اړوندې پیېلې)، مونډۍ (سر پرېکړی)، انځورګی، کېنتوزی (سانتۍ)، نامانېزی، زخۍ، بې تولۍ، تولونجی، نا پښېلیزی، ناپیېلۍ او سلسلی، دې ټولو پیېلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، Dialogue) له ,, ستې بېلوالی،، (نامیت، ۱۹۹۲ زېږدی، ۱ چوپړی) و لرې. د دې له پاره چې دا ټول په ډېرې بڼه له درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډله ایزه وینا او یادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسې وي، رټ بېلوالی یا کږندی فرق یې و کولی شي، ورته ګټلې وي او د ټولو زهنې پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

مصرۍ ایزې د څپې شمېر بېلګه داسې ده چې درې سرې مصرۍ ایزې ۳۱ څپېزې وي؛ څلور سره مصرۍ ایزې ۴۰ څپېزې وي؛ پېنځه سرې مصرۍ ایزې ۴۹ څپېزې وي؛ شپږ سره مصرۍ ایزې ۵۸ څپېزې وي؛ اووه سرې مصرۍ ایزې ۶۷ څپېزې؛ اته سرې مصرۍ ایزې ۷۶ څپېزې وي؛ نهه سرې مصرۍ ایزې یې ۸۵ څپېزې وي او لس سره مصرۍ ایزې ۹۴ څپېزې وي. چې تر ټولو غوره یې څلور سره مصرۍ ایزې ۴۰ څپېزې رانښلولې لړۍ لرې او څلور دانې و ویل شي. خوندور رنګ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سته ولاړ راځې؛ ډېرې ښې یې اته سرې مصرۍ ایزې ۷۶ څپېزې وي چې دوې دانې و ویل شي؛ ښې به بیا درې سرې مصرۍ ایزې وي چې اته دانې یا دولس و ویل شي؛ لږې ښې بیا پېنځه سره مصرۍ ایزې یا پېنځېزونې مصرۍ ایزې دي چې پېنځه دانې و ویل شي ښې راځې. دا بیا له څلورو دانو شپږ سره مصرۍ ایزو سره خوا په خوا ځای نیسي.

د لیکوال (زما) مصرۍ ایزې څپېزه (څپه، سېلاب، هجا ,, سیلیبل Syllable،، د ابېڅو شمېرلو) - خجېزه (زورنه، خج، اکسنټ ,, لفظ، د موسیکي نوټ: د خج نښه: د تورې په سرنښه , چې د تلفظ د جګوالي او ټېټوالي زور، اوږدوالي، کیفیت ښیي،: ټینګه , لهجه ،: تاکید: بېلوونکې نښه: د وینا , ځانګړې، خاص او بېل ، ډول. :Accent, Morphemel،،) د پېنځه سره مصرۍ ایزې او شپږ سره مصرۍ ایزې جوړښت په دې ډول دی:

۱۹ .۱۳.۲.۱۱ د مصرۍ ایزې څپېزې او زورنې

U-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU

U؛U-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU؛**U**

U-**U**UUU-**U**UUU-**U**UUU

(c) ketabton.com: The Digital Library

حو– سن – په – رس + **ته** - غوا– ړې - **سپې** + نې
دا – نو – رې – **نه** + ار - ځې – په - **مې** + نې!!؟
فر – دوس – نه - **ستنه** + ړی - نه – خوا - **شي** + نې؛. وی!
وه؛ ستر – کې – ره - **نې** + تو - رې – شې - **رې** + نې

سپې – نې – ان - **جو**+ نې- سو – يې – **مال** + کې - غون – دې - **وي**+ نه

.۱ -۲ -۳ -۴ -۵ -۶ -۷ -۸ ۹

.۱۰ .۱۱ -۱۲ .۱۳ -۱۴ .۱۵ .۱۶ .۱۷ ۱۸

.۱۹ .۲۰ -۲۱ .۲۲ -۲۳ -۲۴ -۲۵ -۲۶ ؛۲۷ ۱

؛۲ -۲۸ -۲۹ -۳۰ -۳۱ -۳۲ -۳۳ -۳۴ -۳۵ ۳۶

-۳۷ -۳۸ -۳۹ -۴۰ -۴۱ -۴۲ -۴۳ -۴۴ -۴۵ -۴۶ -۴۷ -۴۸ ۴۹

د پېنځه سره ټیکی ایزې څپېز او زورنې جوړښت بڼه

U-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU

U-**U**UUU-**U**UUU-**U**UUU

پښ – تو – پښ - **تی** + را – ما – ته - **وي** + نه
اي – مان – اي - **مان** + نه – را – نه - **ځې** + نه
تا – سې – به – **ښوک** + دا - سې – پرېږ- **دې** + نه
وي – نې – مې - **ښنې** + وي - نې – مو- **ځې**+ نه
د – الله – ده - ښن + ښوک - نه – وه - **ژې** + نه

له – رې – وېش - **تون**+ کی- مو – اوس – **تن** + دې - ته – که - **وه** + مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

.۱	-۲	-۳	-۴	-۵	-۶	-۷	-۸	۹				
.۱۰	.۱۱	-۱۲	.۱۳	-۱۴	.۱۵	.۱۶	.۱۷	۱۸				
.۱۹	.۲۰	-۲۱	.۲۲	-۲۳	-۲۴	-۲۵	-۲۶	۲۷				
-۲۸	-۲۹	-۳۰	-۳۱	-۳۲	-۳۳	-۳۴	-۳۵	۳۶				
-۳۷	-۳۸	-۳۹	-۴۰	-۴۱	-۴۲	-۴۳	-۴۴	۴۵				
-۴۶	-۴۷	.۴۸	-۴۹	.۵۰	.۵۱	.۵۲	-۵۳	.۵۴	-۵۵	-۵۶	-۵۷	۵۸

د شپږ سره مصری ایزې څپېز او زورنې جوړښت بنه

۲۰ .۱۳.۲.۱۱ د مصری ایزې څمککچپوهنې (هندسې) رغښت

د پینځه سره مصری ایزې هندسې رغښت یې داسې دی: غبرګغونډلو او پارنویکو چې ډېری وخت یوه څپه وي، دوې هم وي، درې لړې دې ببخې او څلور څپې هم شتون لرې لړ او ډېر، که نوموړې توکې شتون و لرې د هرې مسرې له ډېډ څخه یې په ټکې لرونکې کامه، ځینې وخت په کامه یا بېلونکې نخښې باندې ترې وړاندې ورسته او ان ځنې وخت په منځ کې هم کښو. د هرې مسرې سره یې ښکاره کېدل څرګندول کېږي. که شتون یې نه درلود بیا هېڅ نه راځې ورسره. لکه په لاندېنۍ بنه کې، خو چې شتون یې و درلود په همدې بنه یې هندسې رغښت دی.

الف. (...)؛ ــــــــــــــــــــــ پ یا ل؛ (...)
(...)؛ ــــــــــــــــــــــ پ یا ل ؛ (...)
(...)؛ ــــــــــــــــــــــ پ یا ل ؛ (...)
(...)؛ ــــــــــــــــــــــ پ یا ل ؛ (...)
(...)؛ ــــــــــــــــــــــــــــــــــــــ ل؛ (...)

ب. (...)؛ ـــ (...)؛ (...)؛ــــ (...)؛ (...)؛ ــــ (...)؛ (...)؛ ـــ(...)؛ (...)؛ ـــــــــ (...)؛

الف. (...)؛ ــــــــــــــــــــــ پ یا ل ؛ (...)
(...)؛ ــــــــــــــــــــــ پ یا ل ؛ (...)
(...)؛ ــــــــــــــــــــــ پ یا ل ؛ (...)
(...)؛ ــــــــــــــــــــــ پ یا ل ؛ (...)
(...)؛ ــــــــــــــــــــــ پ یا ل ؛ (...)
(...)؛ ــــــــــــــــــــــــــــــــــــــ پ یا ل ؛ (...)

ب. (...)؛ــ (...)؛ (...)؛ ــ (...)؛ (...)؛ ــ (...)؛ (...)؛ ــ (...)؛ (...)؛ ــ (...)؛ (...)؛ ـــــ (...)؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځمککچپوهنې رغښت کې یې سپړنه داسې دی:.

۱. اې (الف) د یوې پېنځه او شپږ مخه مصرۍ ایزې د کښلو (لیکو) ډول چې په ولاړه یا پورته کېدو (اوفکي یا افقي، ویرټیکل) بڼه روښانه کوي او بې (ب) د یوې پېنځه او شپږ مخه مصرۍ ایزې د کښلو (لیکو) ډول چې په پرتو (اومودي یا عمودي، ویرټیکل) بڼه روښانه کوي.

۲. کوشنۍ لیکه (خت یا خط) دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناتړوییکي، تړوییکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښنې، هیېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، راځه!، کنه، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای.. نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، فردوس خانه!، لغمانیه!، یه که ځاره!، ای الکه! وروره!، بخته میره!، وی اه!، دغه راز هو، نه، ښه، ښکه، ولې...)، نومړي تول د ټپه ایزې (ټپیزې) توکي دي، چې کله هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډېری وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېروالی را ولي. چې په دې بڼه کې د پیلنۍ او دوېیمې مسرې (نیم بند، نیمه کړۍ) په سر کې راغلي او د درېیمې مسر یا اوږدې مسرې په پای کې دوې داني راغلي دي.

۳. منځني واټن لیکې یا یوه ۹ څپېزه مسره ده، دوې غونډلي یا غبرګغونډلي دي.

۴. پې (پ) پښبله (کافیه، قافیه) ده او لې (ل) لړ (ردیف) دی، چې د ۹ څپیزې مسرې په پای کې راځي او په ۱۳ څپېزه مسره کې د ه(هې) ابېڅې تل او اړین بڼه لړ وي. [په ځینې ځمککچپوهنې رغښت کې چې یوازې منځنې واټن لیکې او اورد واټن لیکې روښانه شوي وي د دې څرګندونه کوي چې لنډې (کوشنۍ) مسرې د مصرۍ ایزې یا ۹ څپیزې مسرې سرباري، منځباري، ببخباري (دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناتړوییکي، تړوییکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښنې، هیېجاني چغې)، پښبله او لړ لري او اوږدې (لوېې) مسرې د مصرۍ ایزې یا ۱۳ څپیزې مسرې سرباري، منځباري، ببخباري (دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناتړوییکي، تړوییکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښنې، هیېجاني چغې)، پښبله او لړ لري.]

۵. اورد واټن لیکه یا یوه ۱۳ څپېزه مسره ده، دوې، دوې غونډلي یا غبرګغونډلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱.۲۰.۱۳.۲.۱۱ د پېنځهځوني مصرۍ ایزې سپړنه

لومړۍ مسره ۰+ ۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
دوېیمه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
درېیمه مسره ۰+ ۹+ ۱ = ۱۰ څپې ده چې ،، وۍ! ،، پارنویکي لري.
څلورمه مسره ۰+۹+ ۱ =۱۰ څپې ده چې ،، وه ،، پارنویکي لري.
پېنځمه مسره ۰+۱۳+ ۰ = ۱۳ څپې ده چې ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
دلته توله مصرۍ ایزه ۵۱ څپې شوي ده، دا پنځې پېنځه سره مصرۍ ایزه پارنویکي او غبرګ غږونه لري، نو د څپې په ګنه ډېروالی راغلی دی او ولس کې دغبرګغږونه او پارنویکي... . لرغن دود دی او د مصرۍ ایزې برخه ده.

۱. لومړۍ مسره
۲. دوېیمه مسره
۳. درېیمه مسره
٤. څلورمه مسره
٥. پېنځمه مسره
٦. ۱. ۲. ۳. ٤. او ٥. یوه مصرۍ ایزه
۷. دفتنګونه لري. وۍ!؛ وه
۸. څپې(سیلابونه)
   ۱. مسره ۹ څپې ده
   ۲. مسره ۹ څپې ده
   ۳. مسره ۱۰ څپې ده
   ٤. مسره ۱۰ څپې ده
   ٥. مسره ۱۳ څپې ده
۹. زورنه (خجنه) **بولډ** شوې څپې.
۱۰. د اوازتیوالي او لوړوالي خطونه،اهنګ؛ترنګتوک
۱۱. ښځو ته منسوبې (اړوند)
۱۲. شیتلي رنګ یې د رنګ ښکاروندی دی.

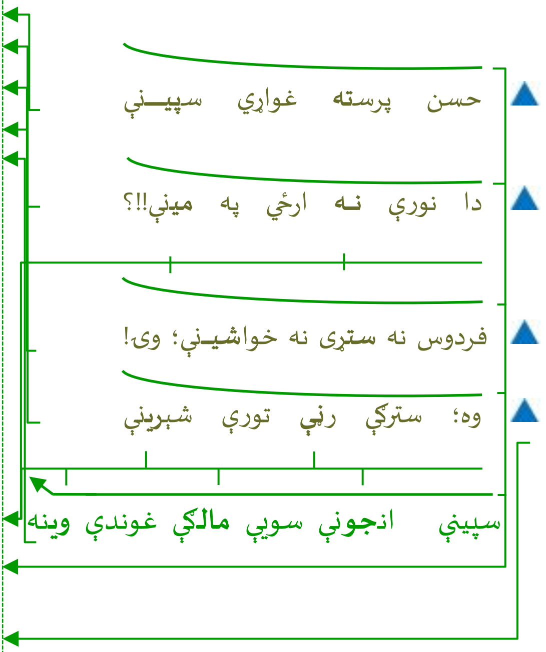

د ټاټوبي سرغندوی هېښنده سندرغاړی باچا خان لغماني ویلې.
وخت: (وخت ټاکل، نېټه ایښودل: پرسور برابرول: وخت اندازه کول وخت، دوران، نیټه: ټیك وخت، ټایم، وخت، بیدو، موده، موقع: دم، وار، ځل: ګړی، ساعت، شیبه، غوټه: مهال: دموسیقي شیبه: پروخت، پرټاکلي وخت.).
.: ۲۸:۳٤:۰۰:۰۰ (رپ: ثانیې: دقیقې: ساعت) په وخت کې ویلي ده.
د لا ډېرو معلوماتو له پاره د لومړي ټوک ۱۱. څپرکی و ګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ .۲۰.۱۳.۲.۱۱ د شپږځونې مصرۍ ایزې سپړنه

لومړۍ مسره ۰+ ۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ,, ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
دوېيمه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ,, ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
درېیمه مسره ۰+ ۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ,, ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
څلورمه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ,, ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
پینځمه مسره ۰+۹+ ۰ = ۹ څپې ده چې ,, ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.
شپږمه مسره ۰+۱۳+ ۰ = ۱۳ څپې ده چې ,, ،، دفتنګونه او پارنویکي نه لري.

دلته ټوله مصرۍ ایزه ۴۹ څپې ده، دا پنځې شپږ سره مصرۍ ایزه پارنویکي او غبرګ غږونه نه لري، که در لودلی نو د څپې په ګڼه ډېروالی راتله او ولس کې دغبرګغږونه او پارنویکي... . لرغن دود دی او د مصرۍ ایزو برخه ده.

۱. لومړۍ مسره
۲. دوېيمه مسره
۳. درېیمه مسره
۴. څلورمه مسره
۵. پینځمه مسره
۶. شپږمه مسره
۷. ۱. ۲. ۳. ۴. ۵. او ۶. یوه مصرۍ ایزه ده
۸. څپې(سیلابونه)
  ۱. مسره ۹ څپې ده
  ۲. مسره ۹ څپې ده
  ۳. مسره ۹ څپې ده
  ۴. مسره ۹ څپې ده
  ۵. مسره ۹ څپې ده
  ۶. مسره ۱۳ څپې ده
۹. دفتنګونه نه لري.
۱۰. شیتلي رنګ یې د رنګ ښکاروندی دی.
۱۱. زورنه (خجنه) **بولډ**
۱۲. د اوازتیوالي او لوړوالي خطونه،اهنګ؛ترنګتوک؛
۱۳. ښځو ته منسوبې (اړوند)

پښتو پښتی رامـاتـوینه
ایمان، ایـمان نه رانه ځینه
تاسي به څوک داسي پرېږدینه
ویني مو ښني ویني مو ځینه
د الله دښن څوک نه وژینه
لري ویښـتونکی مــو اوس تنډي ته کومه

د ټاټوبي سرغندوی، هېښنده سندرغاړي باچا خان لغماني ویلې.
وخت: (شیبه، غوټه: مهال: دموسیکي شیبه: پرتاکلي وخت).
.: ۰۰:۴۵:۰۰:۰۰ (رپ: ثانیې: دکیکې: ساعت) په وخت کې ویلي ده.
د لا ډېرو معلوماتو له پاره د لومړي ټوک ۱۱. څېرکی و ګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ .۲۰.۱۳.۲.۱۱ تې (ت):. د لیکوال څرګندول چې روڼوي کتنه داسې. د لیکول پېنځه سره مصرۍ ایزي او شپږ سره مصرۍ ایزه په لاندې بنه لورى مور ته په لاس راکوي لکه:

۱. لنډۍ ایزې له لنډۍ څخه رغښت مومي، ټپه ایزې له ټپې څخه، ټیکۍ ایزې له ټیکۍ څخه او مصرۍ ایزې له مصرۍ څخه.

۲. لنډۍ ایزې د لنډۍ پیلنۍ مسرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ کوښښ دی؛ ټپه ایزې د ټپې پیلنۍ مسرې کاپي، هم بڼه، هم ډول پرمختګ شوی روغ کوښښ دی؛ ټیکۍ ایزې د ټیکۍ پیلنۍ مسرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ کوښښ دی او مصرۍ ایزې د مصرۍ پیلنۍ مسرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ کوښښ دی.

۳. درېیمه بڼه او څلورمه بڼه د ایزو مور ته په پوخ کې کوي چې پېنځه سره او شپږ سره لري.

٤. څومره والى د ایزو مور ته په پوخ کې کوي چې درېیمه بڼه پېنځه مصرۍ ایزې دي؛ څلورمه بڼه یوه دانه ده، پیلنۍ هره یوه یې پېنځه مسرې او پایلنۍ یې شپږ مسرې لري.

۵. ځینې زورنې یې لړه زورنه لري، ځینې یوه څه زیات، خو ټولیز پایخج یا پاینۍ زورنه یې ترټولو پیاوړې راغلې او د مخنیو غونډلو بېلابېل اهنګونه د هماغې وروستۍ غونډلې تر سیوري لاندې کمزوري پاتې شوي. دا نو یوازې په ساز او اواز کې څېرمه اهنګونه جوتوالى (برجسته والى) مومي او له ژبنې ډګره نور راوځي.

٦. د ایزې پېیلې پېنځګوني رغنده ټوکونه لکه: ژبه، تول، واند (خیال)، اند (فکر) او ولوله (احساس، عاطفه) په کې په ایز او ایزه بڼه شتون لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. مصری ایزه مېچه د څپېزه او خجېزه تولوالي (Syllabic and Tonic Measurement System) یوه بنه او لارښوده مخبېلګه ده، له ژبني پلوه لږ تر لږه پېنځه او شپږ یا زیاتي غونډلي را اخستي، خو هم یې څپې له ټاکلي شمېر نهه؛ نهه؛ نهه؛ او نهه؛ او دیارلسو څخه تېری نه دی کړی. هم یې زورنې له ټاکلي شمېر څلورو څخه تېری نه دی کړی؛ غبرګغږونه او پارنویکي په کې شتون لري. دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناترویکي، ترویکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښنې، هیبجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، راځه!، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای.. نو، الله، او، کنه!، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، یه کربانه!، یه که ځاره!، ځار شمه!، ای الکه! وروره!، بخته میره! دغه راز هو، نه، ښه، ښکه، ولې...)، نومړي تول د مصری ایزې توکي دي. چې کله د هرې مسرې پیل کې، کله منځ، ډېری وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولي.

لکه په پیلنی مصری ایزې یا پېنځه سره مصری ایزه یا پنځمه بنه مصری ایزه کې؛ وی! او وه!؛ پارنویکي په دې بنه راغلي دي. د اولې مصری ایزې د درېیمې ۹ څپېزه مسرې په پای کې؛ وی! راغلې چې دا مسره ور سره لس څپېزه کېږي. په ورته بنه په دوېیمه مصری ایزه کې هم په همدې مسره کې؛ وی! راغلي چې دا مسره ور سره لس څپېزه کېږي. په درېیمې او څلورمې مصری ایزې د ۱۳ څپېزې مسرې په سر کې د وه!؛ راغلی دی چې مسره ور سره ۱۴ څپې شوې. د پېنځمې مصری ایزې په درېیمه ۹ څپېزه مسرې په پای کې وی! پارنویکي را غلی دی او د څلورمه مسرې په سر کې وه! پارنویکی راغلی دی چې نومورې مسره لس څپېزه شوې ورسره.

چې په توله کې ۵ دانې پېنځه سره مصری ایزې (۵*۴۹ + ۶ = ۲۵۴ + ۶ = ۲۵۱) څپې کېږي. د ورډ پوستکالي له پامه نومورې مصری ایزه، په یوه چوپړې کې ده، ۱۴۶ ویکي لري، ۵۱۹ (منشور: د رسمي سند ور کونه مستعمراتو ته د حقوقو ور کونه: دربست نیونه ,, د ابېڅو او نورو،، پرانت.) داني يې وت نه يا پرته له وته د ابېڅو ځای نیونه لري، ۶۸۶ دانې منشوره يې له وت سره دي، ۲۵ پراګرافه دي او ۵۲ لینو کې کښل شوې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پینځمه بنه مصرۍ ایزه یا شپږ سره مصرۍ ایزه چې یوه دانه ده، پارنویکي نه لري، ټوله ۵۸ څپې ده، د ورډ پوستکالي له پامه نوموړې مصرۍ ایزه، په یوه چوپړې کې ور سره مله ده، ۳۲ ویکي لري، ۱۳۶ دانې یې ابېڅو ځای نیونه وت نه یا پرته له وته د ابېڅو ځای نیونه لري، ۱۷۴ دانې د ابېڅو ځای نیونه له وت سره دي، ۶ پراګراپه (د لیکنې یوه برخه، بنده، پاراګراپه) دي او ۱۳ لینو کې کښل شوې ده.

۸. د ایزې رنګونو ښکاروندی یې شپتلي دی (Color model: RGB, Red:۰, Green: ۱۵۳, Blue:۰). د لښتیلیک (جدول) ۱ . ۲ . ۱ پینځه څلوېښتو پښتو شعرونو او یوه سلو شپېته بېلا بېلو نورو پښتو شعرو رنګونو ښکاروندی (د رنګونو کوډ)، ۱۳۹۵ لېږدیز لمریز کال په سته ۳۶ ګڼه دی.

۹. د ایزې پنځ له هغې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ کېږي چې منځه (هسته) وي. چې ځانګړې ځانګړنې یې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او یا مصرۍ ته ورته وي. د ایزې نوموړې منځه موږ په خپل رنګ یې چې د ایزې رنګونو ښکاروندی یې شپتلي دی، په شپتلي یې ښکو چې سرباري، یا بېخباري یا تکراري مسرې یې هم شپتلي رنګ لري، د دې له پاره تر ډېره پورې دا څرک موږ ته په لاس را کوي چې د ایزې پنځې منځه وي.

ګډولې بڼه یا اونګ بڼه جوړې کړې مسرې هغه رنګ لري چې یا لنډۍ ته منسوبې وي، یا ټپې ته منسوبې وي، یا ټیکۍ ته منسوبې وي او یا مصرۍ ته منسوبې وي نو د همغو منسوبو شویو رنګ باندې پاتې کېږي، له دې څخه یې د پنځ نوم هم اخستل کېږي چې دا ایزه لنډۍ ایزه ده، که ټپه ایزه ده، که ټیکۍ ایزه ده او که مصرۍ ایزه. له دې سره سم دا مصرۍ ایزې دي.

۱۰. د مصرۍ ایزې پیېلن لیکوال اینج. ص. ف ټولې په ګډولې بڼه یا اونګ بڼه جوړې کړې (مصنوعې: دیسي، شلخې، ګډول، ترکیبي، یوه ځای کول: فیصله کول: جوړول: صرف نظرکول ,, د جرم د مجازاتو څخه،، : موافقې ته رسېدل. ګډ، د دوو یا ډېرو اجزاوو څخه جوړشوی. انګړ، غولې، احاطه شوی ځاي ، جارګې، چمبړ: مرکب) یا (Mixdesign,

(c) ketabton.com: The Digital Library

Synthetic or compound) کښلې دي، هره یوه نوې ګډوله رغولې چې د نوې مصرۍ سکالو ځانګړنې؛ نخښې او ښېلوالی یې ځانته غوره کړی دی. هره یوه مسره یې په لیکه کړې یا په لیکه برابرول (Alignment) شوې، د سکالو تسلسل (continuity, succession) سره لري، له مصرۍ یې څرګندېږي چې پیلۍ پېنځه سره مصرۍ ایزه دیسي نه ده، له نورو لرغونو پښتني وګړني پېیلې څخه روغه ګډوله شوې نه دي. دا به داسې ښکارېږي چې پنځې , طبیعي، دي؛ مصنوعي , دیسي او شلخي، نه دي. پایۍ شپږ سره مصرۍ ایزه دیسي نه ده، له نورو لرغونو پښتني وګړني پېیلې څخه روغه ګډوله شوې نه ده. دا به داسې ښکارېږي چې پنځې , طبیعي، ده او مصنوعي , دیسي او شلخي، نه ده.

۱۱. د دغو مصرۍ ایزو پېیلن د پښتو لېوال دی، ځېګ تن دی، د لغمان یوه ښه نیک نومه وګړی دی چې ډېری شعرونه یې په پښتو ادب پنځې , طبیعي، او یوه دمي پوښلي دي. د زهن د مصرۍ ایزه زېږنده یې مینه، ربښت، د پېغلو ستاینه، درناوی او ځانګېړنې یې سپینې ته باستلي دي. ربښتني لېوال د الله په لاره، د دښن سره د اتلولۍ کولو او ویخ د پښتونوالي حس ساتلو کړه وړه پاتې شونې پرېږ دي. بل لورې ته دا د دې له پاره نه بوړوم چې ځانمني ستاین شي، په ټوله کې د دې له پاره ده چې د نورو پېیلنو د پېیلو له پاره ترې په لرلید ګټنې واخستل شي.

۱۲. د دغو مصرۍ ایزو د زوکړې موده لکه څنګه چې زه وایم داسې ده: پیلۍ او پایلۍ یې اصلي ګډولې دي، په مهترلام، لغمان کې مې په خپل کور کې په ۲۰۰۷ زېږدي کال کې کښلې وې. دا مصرۍ ایزه د مصرۍ په بڼه دي. د دغې مصرۍ ایزې له پاره کره بوړوم چې همدا یې د پنځې (تخلیق) منځې (هستې) د زوکړې موده ده.

۱۳. د ژور پام کونکي په بڼه زه د لیک دود نخښې لکه: د لنډۍ ایزې، ټپې ایزې، ټیکۍ ایزې او مصرۍ ایزې په هره مسره کې د چپه پېښ ,, ،: Comma کامه، دغه (،) نښه چې جملې او کلمې سره بېلوي، ویرګول. ،،؛ ندایه ,,!Exclamation: چیغه، کریږه، د تعجب نه ډکه چیغه. که !! شي دوې برابره او که درې !!! شي درې برابره لوړه چیغه ،،؛ پوښتني نخښه ,, ؟ Question Mark: تیوس نخښه: پلټنه اعتراض نخښه: شك نخښه: پیشنهاد نخښه: پوښتل نخښه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټپوس کول نخښه: شك کول نخښه: مناقشه کول نخښه، غوښتنې نخښه، وراندېز نخښه.

،،؛ انډره ,, (:) colon: شارحې نخښه، د لویې کوڵپې یوه برخه. ،،؛ ټکی لرونکې کامه ,, (؛)

Semicolon: بېلوونکې نخښه، هغه نخښه چې د غونډلې برخې یا جملې فقرې سره جلاکوي.

،،؛ شمېره ,, (#) Number: ګڼه، عدد، ګڼ (= حساب) ،،؛ را اخستنه ,, (,, ،،) Right :

left double quotation mark را اخستنه، نقل، اقتباس. ،،؛ دوې لېندی ,, ( ) :

Superscipt right left parenthesis د پاسه لیکل، لکه د نامه، ادرس یا نور، اخځوک،

معترضه جمله، دوې لیندۍ، قوسونه. ،،؛ د اتصال ,, - hyphen minus: ګډکېدو نخښه،

یوه ځای کېدو نخښه. ،، او ټکی ,, . full stop: پنډول، پرېوړل، ډك، بشپړ، مفصل، اکثر

حد او اعظمی حد. ،، په بشپړه توګه کارونه اړینه بولم. په خپل لیکي کې کښم چې د

غبرګغونډلو، پارنويکو، د هرې مسرې ښکاره کېدل ځرګند کړي او بېلوالی یې سپینې ته

راوباسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲. د انځورونو، څېړو او لښتيليکو لړليک:

دوېيم ټوک د انځورونو لړليک:.

۱:. عبدالحی. حبيبي. (۱۳۳۹لېږدې)، پټه خزانه، دوېيم چاپ ۱۰ چوپړي انځور. په ۱۳۲۲ لېږدي د اصلي پټې خزانې يوه نخسه د پښتو ټولنې لاس ته راغله او هغه يې استاد عبدالحی حبيبي ته د ډېرې شننې او دری ژبې شرحې او ژباړې له پاره په لاس کې ورکړه، نوموړی کار حبيبي په کابل، خوابګاه کې په ۱۳۲۳ لېږدي کې بشپړ کړه. او دوېيم وار چاپ ته يې د دری ژبې شرحې او ژباړې سره چمتو کړ، دوېيم چاپ يې په ۱۳۳۹لېږدي کې د پوهنې وزارت د دارالتاليف رياست کې د تذکرة الشعراء ,, پټه خزانه،، ۵۰۰۰ ټوکه له چاپه سالامت تېر کړي دي. * ما يې انځور باستلی دی، له A٤ يې د چوپړو(مخونو) جوسه لړ اوړد دی. (# ۳۷ انځور) ۹۳

۲:. محمد. هوتک (۱۷۲۸-۱۷۲۹ زېږدي)، پټه خزانه، ۴۰ چوپړي انځور. د پښتونخوا د سترګو تور، امام الموسلمين، و ابن قاتل الرفضة والکافرين شاه حسين هوتک ادام الله دولته الی يوم الدين، د خپل دربار ليکوال محمد هوتک د داود خان هوتک زوی او د قادر خان هوتک مسي ته امر او لارښونه کړې وه، چې د پښتنو شاعرانو احوال راټول کړي، له ۱۰۰ څخه تر ۱۱۰۰ لېږديز سپوږميز کال په نوموړي نوم وکښي. په همغه مهال په کندهار کې پټه خزانه ليکی کښل شوی او له کندهاره خپور شوی دی........ ۹۴

۳:. محمد حامد دورانی (۱۷۵۰ زېږدي، ۱۱۲۹ لېږدی. ۱۱۶۳ لېږديز سپوږميز)، احمد شاه ديوان، قلمي نخسه، ۲۶ چوپړي او د عبدالشکور، ۱۳۵۷لېږدی، ۶۰ چوپړي انځور. ۹۵

٤:. محمد حامد دورانی (۱۷۵۰ زېږدي، ۱۱۲۹ لېږدی. ۱۱۶۳ لېږديز سپوږميز)، احمد شاه ديوان، قلمي نخسه، ۴۹ چوپړي او د عبدالشکور، ۱۳۵۷لېږدی، ۸۳ چوپړي انځور. ۹۶

۵:. محمد حامد دورانی (۱۷۵۰ زېږدي، ۱۱۲۹ لېږدی. ۱۱۶۳ لېږديز سپوږميز)، احمد شاه ديوان، قلمي نخسه، ۵۹ چوپړي او د عبدالشکور، ۱۳۵۷لېږدی، ۹۱ چوپړي انځور. ۹۷

٦:. محمد حامد دورانی (۱۷۵۰ زېږدي، ۱۱۲۹ لېږدی. ۱۱۶۳ لېږديز سپوږميز)، احمد شاه ديوان، قلمي نخسه، ۳۷ چوپړي، او د عبدالشکور، ۱۳۵۷لېږدی، ۷۱ چوپړي انځور. * ما يې انځور باستلی دی، له A٤ يې د چوپړو(مخونو) جوسه لړ اوږد دی. (# ۴۲ انځور) ۹۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷:. پوهاند ډاکټر محمد رحیم الهام،(۱۳۷۹ لېږدی)، لنډۍ ها (پښتو لنډۍ او د هغو فارسي ژباړه)، د اریک سیار کتابتون اداره او مسلسله ګڼه یې ۴۳، د عامه کتابتون کې د موندلو ګڼه ۳۹۸/۲ ل ۳۸ الف، ۸ او ۹ چوپړي انځور.. ۱۱۳

۸:. لنډۍ چاڼ کوونکی او فارسي مترجم عبدالروف بېنوا، انګرېزي ژباړه یې محمد ابراهیم شریفي کړې، پښتو ټولنه، ۱۳۳۷لېږدي، کابل عسکري مطبعې (د ملي دفاع وزارت مطبعه) څخه له چاپه تېره شوې ټولګه ده، په عامه کتابتون کې یې د موندنې ګڼه ۳۹۸/۲ ل ۴۵ ب، ۳۵چوپړي انځور. * ما یې انځور باستلی دی، له A٤ یې د چوپړو(مخونو) جوسه نیم برابر دی. (# ۴۴ انځور)... ۱۱۴

۹:. عبدالروف بېنوا د لنډۍ چاڼ کوونکی او فارسي مترجم، انګرېزي ژباړه یې محمد ابراهیم شریفي کړې، پښتو ټولنه، ۱۳۳۷لېږدي، کابل عسکري مطبعې (د ملي دفاع وزارت مطبعه) څخه له چاپه تېره شوې ټولګه ده، په عامه کتابتون کې یې د موندنې ګڼه ۳۹۸/۲ ل ۴۵ ب، ۱۶۶ او ۱۶۷ چوپړي انځور. * ما یې انځور باستلی دی، له A٤ یې د چوپړو(مخونو) جوسه نیم برابر دی. (# ۴۵ انځور)... ۱۱۵

۱۰:. دانش خپرندویه ټولنه، پښتو لنډۍ، عبدالروف بېنوا د لنډۍ چاڼ کوونکی او فارسي مترجم، انګرېزي ژباړه یې محمد ابراهیم شریفي کړې او تاج الدین یې اوردو ژباړه کړې، ۱۳۸۷ لېږدی) له چاپه تېره شوې ټولګه ده، په عامه کتابتون کې یې د موندنې ګڼه ۳۹۸/۲ پ ۴۵ ب، ۷۶ چوپړي انځور.. ۱۱۵

۱۱:. عبدالحی. حبیبي. (۱۳۳۹لېږدي)، پټه خزانه، دوېیم چاپ ۲۷۶ چوپړي انځور. په ۱۳۲۲ لېږدي د اصلي پټې خزانې یوه نخسه د پښتو ټولنې لاس ته راغله او هغه یې استاد عبدالحی حبیبي ته د ډېرې شننې او دري ژبې شرحې او ژباړې له پاره په لاس کې ورکړه، نوموړی کار حبیبي په کابل، خوابګاه کې په ۱۳۲۳ لېږدي کې بشپړ کړه. او دوېیم وار چاپ ته یې د دري ژبې شرحې او ژباړې سره چمتو کړ، دوېیم چاپ یې په ۱۳۳۹لېږدي کې د پوهنې وزارت د دارالتالیف ریاست کې د تذکرة الشعراء ,, پټه خزانه،، ۵۰۰۰ ټوکه له چاپه سالامت تېر کړي دي.. ۱۱۶

۱۲:. د کسې د غره انځور چې د سلیمان ع د هوایي بېړۍ د کېناستو بلې ځای دی یا د سلیمان د غرو لمنې. د بیټ نیکه د قبر د ځای انځور. ۱۴۰

۱۳:. د غر غښت بابا یا شیخ بیټنی یا بیټ نیکه د قبر انځور، الله بخښلی په ۳۵۰ لېږدې شا او خوا خاوروته سپارل شوي، د سرې ټمبرل شوي بیرغ ونې ښخ ته د کسې په غره کې......... ۱۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴.: د اینډو- اروپايي او یورالیک د ژبو کورنۍ ، یا د ژبو د کورنۍ ونه. د پښتو ژبې ځای یا اصل یې ما په انځور کې په سره کرښه کړی کړی دی. په لاندې بڼه دی. اینډو- اروپايي ← اینډو- ایراني ,, اینډو – آریاني ،، ← ایراني ،، آریاني ,, ← پښتو.......................... ۱۴۳

۱۵.: د پینیوالو ژبو انځور چې پښتو په مرکزي ایراني، او بیا په اینډو ایراني او اینډو اروپايي کرښې سره ګډېږي چې عمر یې ۵۰۰۰ مخزېږدي ته رسېږي.. ۱۴۴

۱۶.: انځور کې د اسیايي ژبو په کورنۍ کې د پښتو ژبه د اینډو ایراني او تورکي په منځ کې ځای لري.. ۱۴۴

۱۷.: د زړې دنیا نخشه چې د الیګزندر یا ماکیدانسکي یا اسکندر مقدوني ۳۲۶ مخزېږدي کې د هند د سیندونو غاړو ته راتګ کړی دي، او هغه ویلې دې چې زه د جنګونو په لړۍ کې داسې ځای ته ورسېدم چې نوم یې لمپاکا ,, لغمان ،، وو، دلته دا سپنې ته راوځې چې د دنیا له زړې نخشې څخه وراندې پښتانه یا آریاني له هندوکش د غرونو له لړیو څخه تللي دي او د امو له سیند څخه تېر شوي دي. داسې نه ده چې آریاني دي یا پښتانه دي د امو سیند له لارې دې خواته راغلي وي. تمدن او د وګړو ژوند له بلخ وتلی هېند ته تللی دی. بېرته له هېنده د لمپاکا له لارې تېر شوی دی پنج سیند تېر او اروپا ته په ۲۰۰۰ مخزېږدي کې او په ۳۲۵ مخزېږدي کې بېرته آریاني د هند تر سیندونو پورې راغلي دي. په پیل د نړۍ ۴۰۰۰ مخزېږدي کې مصریان وو، چې له مسو څخه یې کټنې واخېستې، او ایرانیانو په ۵۲۵ مخزېږدي کې په مصریانو بری وموندہ، موږ څو وارې په ایران بری مندلی دی، لکه په ۱۷۱۰ زېږدي کې د مېرویس خان، بیا د ده زوی شاه حسین هوتک، احمدشاه بابا تر ۱۷۷۳ زېږدي پورې په ایران بری مندلی وو او واکمني یې پرې کوله، تر ۸۰۰ کلونو پورې پښتنو په هېندستان واکمني کړې ده.خو زموږ پښتنو یا زړو اینډو آروپایانو چې له لمپاکا څخه د غرب په لور تللي وو، په ۲۰۰۰ مخزېږدي کې یې په ایران کې ښخرې اوارولې، ترې یې ترلې، جرګې او خټک، خټک پرېکړې یې کولې لغمانی فارسي هم له دې ځایه تېته شوې. په اصل کې پښتانه ایرانیان او اېندوان نه دي، د اېندو ژبې ښاخ پورې تړل شوې او د وګړو او ژبو دا ښاخ له پښتنو څخه ایران ته تللی دی. خو په پیل کې مدنیت یا ښاري ژوند له بلخ، هېند بیا اغیور څخه پیل شوی دی او ګردې نړۍ ته تللی دی، چې ټول انسانان د یوه پلار حضرت ادم صفي الله زوزات دی، هغه ابوالبشر دی او په ۱۰۰۰ ژبو باندې زده کړه ورته الله ج ورکړې وه، زوزان یې په هره سېمه کې اوسېدل او نورو ځایونو ته به تله راتلل؛ په ځینو سېمو کې به یې د ژوند کولو له پاره خپل زوزان پرېښول، سېمو پرې خپل د هواوېچې تاثیرات پرېښول ژبې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

څېړو به یې هم بدلون کا وو. چې څینې زامن به یې له نېغې لارې څخه ابلیس لرې کول او
د اسلام څخه به یې په کفر کې کډول. د نېکونو او پلارونو څېړې به یې پرې جوړې کړې
او بیا به یې د هغه نه منونکی درناوی کو. څڅلې به یې دې څېړو ته کولې، چې کله داسې
کانې یې ډېرې شوې. الله ج د نوح ع په دوران کې ټول ورک کړه، ټوله نړۍ مسلمانان وو،
د وخت اسلام شتون در لود، بیا پرې ابلیس همداشان کانې شروع کړې، بې دینه یې بیا
ترې جوړ کړه، بودا یې هم په ۵۶۳ مخزېږدې کې زوکړه کړه، په لمپاکا کې د نوح ع پلار
مهترلامک او د وخت اسلام شتون درلود، بدایزم هم و. ۱۴۵

۱۸.: پېنځه سرې لټکه، پېنځه سرې لنډۍ یا پېنځه سری مار، پېنځه سرې لنډۍ ایزه چمتو
ده، څارنې کوي. (# ۵۴ انځور) ۲۵۱

۱۹.: درې سرې لټکه، درې سرې لنډۍ یا درې سری مار، درې سرې لنډۍ ایزه چمتو ده،
څارنې کوي. (# ۵۵ انځور) ۲۵۱

۲۰ .: ښکلې او خوره لټکه، لنډۍ یا لس سره مار، لنډۍ چمتو ده، څارنې کوي، روڼ بورم چې
داسې مې وکښل د لنډۍ ایزې له پاره، کټ مټ یې همدا فلسفي اړخ وندی دی، زه
لیکوال لس سره لټکه له یوه بنه پیېلې سره تشبې کوم. چې ورته لس سره لنډۍ ایز یا
لس سره لنډۍ ایزه وایي او ټولې ځنګېړنې یې سره ورته دي. (# ۵۶ انځور) ۲۵۱

۲۱.: پیاوړې او غوره پېنځه سرې لټکه، پېنځه سرې لنډۍ، پېنځه سرې لنډۍ ایزه چمتو ده،
څارنې کوي، روڼ بورم چې داسې مې و کښل د لنډۍ ایزې له پاره، کټ مټ یې همدا
فلسفي اړخ وندی دی، زه لس سره لټکه له یوه بنه پیېلې سره تشبې (تشبع) کوم. چې
ورته لس سره لنډۍ ایز یا لس سره لنډۍ ایزه وایي او ټولې ځنګېړنې یې سره ورته دي.
(# ۵۷ انځور) ۲۵۱

۲۲.: وران ټپ، په ښېښه پرې شوی درې ټپه ۱۴-۱۰۰-۸-۲۴۷۴-۱۴۷۱. (# ۵۸ انځور)......... ۲۶۸

۲۳ .: ۶۸۸۲۹ ووندس، ټپ، (٦٨٨٢٩ WOUNDS). (# ۵۹ انځور) ۲۶۸

۲۴.: د رنځور ټپ چې د ټپ مېچه یې له یوې ورځې او ۱۰۷ ورځو ورسته پرتلنې پېر په ډاګه کوي.
(# ۶۰ انځور) ۲۶۸

۲۵.: ګرزونې د مسلمانانو د واده انځور دی، چې د ټیکی ایزې چارپېریال انځور وي. روڼ بورم
چې داسې مې و کښل د ټیکی ایزې له پاره، کټ مټ یې همدا فلسفي اړخ وندی دی، زه
ایز ټیک له یوه بنه پیېلې سره تشبې کوم. چې ورته ټیکی ایزه وایي، او ټولې ځنګېړنې یې
سره ورته دي. (# ۶۱ انځور) ۲۸۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲٦:. د لیکاڼې (کلمونو) په بڼه پېنځه بڼه مصرۍ (# ۶۴ انځور) ۲۹۷

دوېیم ټوک د ځېرو لړلیک:.

ځېره ۱.۵ د ویار او ټېروتنو ناکره بڼه، کره شوې بڼه او کره بڼه ۲۰

ځېره ۲.٦ الف د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د غوښتنو د بشپړلو د اثر کرښه ښۍ لوري ته ځای بدلوي. کچه (ګڼه يې په: داڼې) ۱۰۵

ځېره ۳.٦ ب د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د غوښتنو د بشپړولو د اثر کرښه کسڼ لوري ته ځای بدلوي. کچه (ګڼه يې په: داڼې) ۱۰٦

ځېره ٤.۹ په آرياني ژبو کې د پښتو تاريخي – جغرافيايي دريځ جوړښت يا (هېرارچي) ۱٤۱

دوېیم ټوک د لښتيليکو (جدولونو) لړلیک:.

۱.۹ لښتيليک :. د پښتو ژبې اړيکه له نورو آرياني ژبو سره ۱٤۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳. د کره لیکنې پښتو په پښتو تشریحي ویکو چوپړي، د پښتو ابېڅې په سته په لاندې لښتیلیک کې کښل شوي:

ببلګې:-

وی د ابېڅې په سته مانا، د چوپړي ګڼه له ټکی لرونکې کامې او ټکي نه ورسته په شمېر باندې ښودل شوي.

۱. اې (ا، الف)

اېا: پلار، د مور خاوند، د مور څښتن، د مور ساتونکی، د مور مېړه، والد.:. ۲۰۱ چوپړي کې (پاڼه کې ، مخ کې ، صفحه کې، مخګڼه کې) شتون لري.

ابېڅه: یوه توری، یوه حروف، ښځېنه لږ نوم دی یا مفرده ښځېنه وی ده. لکه:. ا (اې)، ب (بې)، ت (تې). :. ۲۴، ۲۶، ۲۸، ۳۰ ... . ۱۰۳ ټول ټال ۳۶ وارې راغلی دی.

ابېڅې: ډېر نوم د تورو دی ښځېنه وی ده، ټول توري، ټوله الفابا، الفابیټ له اې څخه تر یې پورې.
لکه:. زموږ د پښتو ژبې
ابېڅې:
الف ا، آ، ب، پ، ت، ټ، ج، چ، ځ، څ، خ، د، ډ، ر، ړ، ز، ژ، ږ، س، ش، ښ، غ، ک، ګ، ل، م، ن، ڼ، و (اوږد واو)، و (لنډ واو)، و (ببواک واو)، ه، زورواله هې(ه یا ـه)، زورکې هې(ه یا ـه)، ې، ي، ی، ۍ، ئ
ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، ف، ق
دودیز: ا؛ غږېز(فونومیک): a؛ نوم: اې (اه، زور)؛ ببلګه: اره، اړ؛ غږېزلیک arắ, aṛ.
:. ۳، ۷، ۸، ۹، ... . ۳۳۹ چوپړو کې شتون لري (ټول ټال ۹۶ وارې په بېلا بېلو چوپړو د دې کښلې کې راغلی دی).

ابېڅی: یوه توری، یوه حروف، نر لږ نوم دی یا مفرده نر ویکی دی. ا (اې)، ب (بې) ت (تې). : ۱۱۸، ۱۸۴، ۲۵۷، ۲۹۹، ۳۳۲ او ۳۴۰ چوپړو کې راغلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابېڅي	ډېر نوم د تورو دی نر وی ده، ټول توري، ټوله الفابا، الفابيټ له اي څخه تر يې پوري. لکه:. زموږ د پښتو ژبې ۴۹ ابېڅي: الف ا، آ، ب، پ، ت، ټ، ج، چ، ځ، څ، خ، د، ډ، ر، ړ، ز، ژ، ږ، س، ش، ښ، غ، ک، ګ، ل، م، ن، ڼ، و (اوږد واو)، و (لنډ واو)، و (بېواک واو)، ه، زورواله هې(ه يا ـه)، زورکی هې(ه يا ـه)، ې، ي، ی، ى، ئ ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، ف، ق).؛ ۹۱، ۱۶۲، ۱۸۴ او ۳۳۲
اخته:	مشغول. ؛. ۲۱۸
ارو:	راګ دی: سا دې دې کې دې ما نا دې په دې کې ما پا نې سا. ؛.۳۱۷
اشنا:	ملګری، دوست، انډيوال. ؛. ۴۰، ۱۶۶، ۲۶۳،... . او ۳۴۲ (ټول ټال ۲۸ وارې راغلی دی)
انګړ:	اګر، حالت او وضع (بد انګړ) ؛. ۳۱۷
اوب:	اوبدل يا (بافت) . ؛. ۳۱۷
اوږدپېری:	اوږد پړاوی. ؛. ۶ او ۱۲۸
اوږدمنګی:	اوږد عمری. ؛. ۶ او ۱۲۸
اېنجينېر:	يوه فرانسوي وی ده. هغه څوک چې طبيعت په خبرو راولي، د طبيعت ژبه ده چې زې روح شيان په خبرو راولي،برداښت، طاقت، ظرفيت، څرګند والي او ځانګړنې يې معلوموي. او په اصطلاح کې هغه متخصص ته وايي چې د يو شي په باره کې په زهن کې پلان جوړوي او بيا يې د خطونو په واسطې سره ترسيم او تياره وي. ؛.۲، ۳، ۱۸، ۱۹۴، ۲۱۳، ۳۳۳، ۳۴۶، ۳۹۴ او ۳۵۲

۲. آ

آر:	اصل. ؛. ۶، ۹، ۲۵۹
آړوتی:	شرطی. ؛. ۶
آند:	فکر، نظر ، اند. ؛.۶

۳. بې (ب)

بوږ:	راټول. ؛. ۳۴۶
بوږولي:	راټول کړي، راټولولي. ؛. ۲۶۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

بورم: راټولوم. ؛. ۱۹۶، ۲۵۱، ۲۶۸ او ۳۱۴

بوروم: راټولوم. ؛. ۱۸، ۱۰۹، ۱۱۸، ۱۳۹، ۱۹۴، ۱۹۵، ۲۱۲، ۲۱۴، ۲۴۱، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۷۶، ۲۹۰، ۲۹۱ او ۳۰۹

بولن: معقول، بولنې (معقولې). ؛. ۳۱۸

بیدیا: ډاګ، بیابان، دښته، صحراء. ؛. ۳۲۹

بېلګه: نمونه، ورته بڼه، مثال. ؛. ۵، ۱۰۴، ۱۲۵، .... او ۳۴۲ (۲۵ وارې نور په بېلابېلو چوپړو کې راغلی دی)

٤. پې (پ)

پار: ساعت، وار. ؛. ۱۰۹

پړ: چپه، نسکور، ژېرمخی، زېرمخی، ملامت. ؛. ۳۱۸

پښت: نسل . ؛. ۳۱۹

پښېله: کافیه، قافیه ؛. ۶، ۱۰، .... او ۳۳۲ (ټول ټال ۲۹ وارې نور)

پلوه: اړخه. ؛. ۲۶۲، ۲۷۴، .... او ټول ټال ۲۵ دانې نور شتون لري.

پوړ: منزل. ؛. ۴، ۱۵۳، ۱۵۹، ۲۳۰ او ۲۴۱

پیدایښت: زوکړه. ؛. ۱۹۷، ۲۵۲، ۲۸۱، ۳۲۳ او ۳۳۰

پیني: کائینات. ؛. ۱۰۷ او ۱۴۸

پیېله: اشلوک، شېر، شعر، (نظم). ؛. ۱۶۶ ، .... او ۳۴۱ (ټول ټال ۳۰ وارې نور)

پیېړن: پیېله، اشلوک، شېر، شعر، (نظم). ؛. ۱۰، ۱۶۴، ۲۵۰ او ۳۱۸

٥. تې (ت)

توکي: مواد. ؛. ۸، ۱۷، ۷۱، .... (ټول ټال ۳۴ وارې نور)

تور: په پړتیا تورن، ملامتیا. ؛. ۹۶

٦. ټې (ټ)

ټپه: د وی یا ویکیي له پامه (په لغات کې) ټپه هغه دوې سرې پیېلې (پیېړن، اشلوک، شېر یا شعر) ته وایي چې د ټپ سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په اصطلاح کې هغه ولسي، پیاوړی، غښتلی، هېښونکی، سندریز، خوږ، ګڼلی، منلی، له اند، پند، احساس او تخیل ډک شهږ دی چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ږ، ڼ، ی او ... ،، څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبې له زوکړې له پیدایښت سره جوښت یې جوت کړي دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

ټپې د مسرو شمېر یې ۲، د څپو شمېر یې ۲۲ له دفتنګونو او پارنویکیو پرته. (دفتنګونه د ټپې توکي دي لکه: وی، او، نو وی!!، جان، اشنا، شیرینه، ګرانه، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، الله وی!، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای، وروره، یه الکه، یه پښتونه، یه کربانه، کنه او داسې نور... .)،
د پښبلې یا قافیې کلمې یا غونډلې نه لري. خو د دوېیمې مسرې په پای کې اهنګینه کلمه لري، چې دوی ټول اهنګ بشپړوي. هره ټپه باید د ه (زموږ خپله ,,ه، ه یا هې ،، چې ورته وره ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ,ه، دوې سترګې والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وایو) چې د پښتو ژبې ،نهویشتم, ګڼه ابېڅې ده. په واول یا غږن اواز پایته رسېدلې وي، ټپه د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غږیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي.

په نورو ژبو کې د دې ډول پېیلې (البته په همدې وزن او اهنګ) څرک لیدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د ټپې په ژباړه کې د دې اهنګ ساتل شوی دی. پرېولو ټپو، باندې یوه رښت (دودی یا قانون) د تطبیق وړ دی، یانې دا چې د هرې ټپې لومړۍ مسره باید ۹ له دفتنګونو پرته، او دوېیمه ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.
د هرې ټپې، د لومړۍ څلورمه او اتهمه څپه؛ د دوېیمې مسرې څلورمه اتهمه او دولسمه څپه، خجنه وي؛ ډېری وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيفيت نه پاتې کېږي او په نيمه سيمه کې توپير لري. ؛. ۱۱، ۱۳، ۲۰ ... . ۱۰۹ (ټول ټال ۹۵ واري نور)

ټپې: ټپه يې يوون نوم دی، يا مفرده وی يې ټپه ده او ټپه ډېرنوم ټپو (نارينه وی) او ټپې (ښځينه وی) کېږي. ؛. ۶، ۸، ۱۰، ۱۱.... (ټول ټال ۳۶۸ واري نور)

ټپه ايزې (ټپيزې): د وی يا ويکي له پامه ټپه ايزه هغې درې سرې پيېلې ته وايي چې درو ټپو سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري. او په اصطلاح کې هغه وګړنی، پياوړې، غښتلې، هېښونکې، سندريزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پيېله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ږ، ن، ی او ... .،، څخه ورانديې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پيدايښت سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې بڼې) يې پرته له ادبي بيرغې کولو (فلجياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنی ټپه ايزې د مسرو شمېر يې ۳، د څپو شمېر يې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوييکيو پرته دی. (دفتنګونه , اليده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلې يا کلمې دې چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، يې لا خوږوي، په بله مانا ديفتنګونه , غبرګغږونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نيمواک په ملګرتيا منځ ته رازې او لکه يوستووی اواز يوه وار پتليز له خولې راوځي د يوه غبرګغږ لومړی ټوک يوه خپلواک او دوېيم ټوک يې يوه نيم واک اواز وي، کله زورکی واله يې يا نرمه ,,ی،، او زرکی واله يې يا درنه يې ,,ی ،، او داسې نور. ديفتنګونه ,غبرګغږونه، ناټروييکي، ټروييکي، ستربل، اوستربل، پارنوييکي، بلنوييکي، اندېښنې، هيېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شيرينه، ګرانه، يا الله، يه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای.. نو، الله، او، ګرانه!، يه کربانه!، يه پښتيانه!، يه ځلميه!، هه بچيه!، فردوس خانه!، لغمانيه!، يه که ځاره!، ای الکه! ووره!،

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخته میره!، وی اه!، دغه راز هو، نه، ښه، څنګه، ولې...)، نومړي ټول د ټپه ایزې (ټپیزې) توکي دي، چې کله هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډېرای وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولي.

د پښېلي کلمې یا غونډلې لړې لري. خو ډېری وخت د لومړۍ، دوېیمې او درېیمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنګتوک بشپړوي. هره لنډۍ ایزه باید د ه (زموږ خپله ,, ه، ه یا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ,ه، دوې سترګې والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وایو) چې د پښتو ژبې ،نهویشتم, ګڼه ابېڅې ده. په واول یا غږن اواز پای ته رسېدلې وي، ټپه ایزه د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غږیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي.

او درېیمه مسره یې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته. د هرې ټپه ایزې، د لومړۍ او دوېیمې مسرې څلورمه او اتهمه څپه او د درېمې مسرې څلورمه، اتهمه او دولسمه څپه، باندې زورنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي. له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سیمه کې بېلوالی لري. په بله وینا لنډۍ ایزې مېچې د څپیزه او خجیزه ټولوالې سره سره پر یوه نازورنه څپه یا یوې خوږ غږې یا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ نهمې، اتلسمې، او یوه دېرشتمې څپې خوږغږې د ټپه ایزې مېچې د څپیزه او خجیزه ټولوالې ترڅنګه د ټپیزې یوه بل رغنده توک ګڼل کېږي او نه شتون یې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېیلې په توګه یې یوه څپه کمېږي او له موسقي پلوه خوږ غږ له لاسه ورکوي. دغه پایني ټوکونه په یوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره یوه د ور مخکې نهمې، اتلسمې، او یوه دېرشتمې زورنې څپې له یوه څه اغېز سره ټپه ایزې ته یوه خوږغږې وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وریته هره یوه څپه هم ایوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول یې ترنګتوک یا ترنمي توک کې دی شي. غوره ستبه د ترنګتوک په پاینۍ مسره کې دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې نوموړې مسره د ایزې رغښت پنځ کوي، د ایزې غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره ایزې هغه دي چې د لنډۍ، ټپې، ټېکی او مصرۍ، له هرې یوې مسرې سره ورته لړونه، پښیلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکې نخښې، سرباري اهنګینه پاینۍ څپې و لري؛ د دیفتنګونه او پارنویکي سره، خو له نیمکۍ، انګۍ، لنډکۍ، بګټۍ، کېسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربیتۍ، سپینۍ (ازادې پېیلې)، کېسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې څپېزۍ، څلور څپېزۍ، پېنځه څپېزۍ، شپږ څپېزۍ، اووه څپېزۍ، اته څپېزۍ، نهه څپېزۍ، لس څپېزۍ، هایکویۍ، مونډۍ (سر پربکړۍ)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجۍ، نا پښېليزۍ، ناپېيلۍ او سلسلۍ، دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، Dialogue) له ستې بېلوالی و لري؛ د دې له پاره چې دا ټول په ډېرۍ بڼه له درې مسرو څخه رغښت مونډلۍ دی او زوکړه شوې، ان له ساده درې غونډېله ایزه وینا او یادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسې وي، رټ بېلوالی یا ګرندی فرق یې و کولی شي، ورته ګڼلې وي او د ټولو زهنې پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی وشي.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپینې ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې یوه څو سره پېیله د څو سره ټپه ایزې نوم باندې نوموم، چې دې پښتو درې سرۍ پېیله له درو سره ټپ یا درو سره زخم یا درې زخمه یا درې ټپه، درو سره ټپه ایزې؛ څلور سره ټپ له څلور سره ټپه ایزې سره؛ پېنځه سره ټپ له پېنځه سره ټپه ایزې سره؛ شپږ سره ټپ له شپږ سره ټپه ایزې سره؛ اووه سره ټپ له اووه سره ټپه ایزې سره؛ اته سره ټپ له اته سره ټپه ایزې سره؛ نهه سره ټپ له نهه سره ټپه ایزې سره او لس سره ټپ له لس سره ټپه ایزې سره... . ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې لري. :. ۱۳، ۲۷۲، ۲۷۳ ټول ټال ۲۴ نور.

واړه، درست . :. ۳، ۴، ۵، ۱۰ .... (ټول ټال ۶۴۹ نور) ټول:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټېټه: سویي لوړې، کوزې، لاندې. ؛. ۲۹۳ او ۲۹۵

ټیکی: د وی له پامه ټیکی هغه دوې سرې پېیلې ته وایي چې د ټیک سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه ولسي، پیاوړی، غښتلی، هېښونکی، سندریز، خوږ، ګڼلی، منلی، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پېیله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ی او ... .،، څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبې له زوکړې له پیدایښت سره جوښت یې جوت کړي دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

ټیکی د مسرو شمېر یې ۲، د څپو شمېر یې ۲۲ له دفتنګونو او پارنوییکیو پرته. (دفتنګونه د ټیکی توکي دي لکه: وی، او، نو وی!!، جان، اشنا، شیرینه، ګرانه، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، الله وی!، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای، وروره!، یه پښتونه!، یه کربانه، کنه ... .،)، د پښېلې (قافیې) کلمې یا غونډلې نه لري. خو د دوېیمې مسرې په پای کې اهنګینه کلمه لري، چې دوی ټول اهنګ بشپړوي. هره ټیکی باید د ه (زموږ خپله ,,ه، ه یا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ,ه، دوې سترګې والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وایو) چې د پښتو ژبې ،نهویشتم, ګڼه ابېڅې ده. په واول یا غږن اواز پای ته رسېدلې وي. ټیکی د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غږیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. په نورو ژبو کې د دې ډول پېیله (البته په همدې وزن او اهنګ) څرک لیدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د ټیکی په ژباړه کې د دې اهنګ ساتل شوی دی.

پرتېولو ټیکی یو، باندې یوه رښت د تطبیق وړ دی، یانې داچې د هرې ټیکی لومړۍ مسره باید ۹ له دفتنګونو پرته، او دوېیمه ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته. د هرې ټیکی د لومړۍ څلورمه او اتهمه څپه او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوېيمې مسرې څلورمه اتهمه او دولسمه څپه، خجنه وي. ډېرى وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي. له سيمه يېزو غږو سره هم څپه په خپل کيفيت نه پاتې کېږي او په نيمه سيمه کې توپير لري.

:، ۲، ۶ چوپړی او ۵۵۸ واري نور راغلی دی

ټيکۍ يو: ټيکۍ يې يکړه وۍ (يوون ويکۍ يا مفرد لغات) دی يا د ټيکۍ ډېر نوم دی. :، ۲۹۸، ۳۰۴، ۳۰۵.... (۱۶۰ واري نور راغلی دی)

ټيکۍ ايزې (ټيکيزې): د وۍ يا ويکيې له پامه ټيکۍ ايزه هغې درې سرې پېيلې ته وايي چې د څو سره ټيک سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه وګړنی، پياوړې، غښتلې، هېښونکې، سندريزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پېيله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ۍ او ... ،، څخه وراندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدايښت سره جوښت يې جوت کړې دي. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې بنې) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلجياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ ټيکۍ ايزې د مسرو شمېر يې ۳، د څپو شمېر يې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوييکيو پرته دی. (دفتنګونه , اليده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلې يا کلمې دې چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، يې لا خوږوي، په بله مانا ديفتنګونه , غبرګغږونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نيمواک په ملګرتيا منځ ته رازې او لکه يوه ستووی اواز يوه وار پتليز له خولې راوځي د يوه غبرګغږ لومړی توک يوه خپلواک او دوېيم توک يې يوه نيم واک اواز وي، کله زورکۍ واله يې يا نرمه ,,ی،، او زرکۍ واله يې يا درنه يې ,,ۍ ،، او داسې نور. ديفتنګونه ,غبرګغږونه، ناترويیکي، تروييکي، ستربل، اوستربل، پارنوييکي، بلنوييکي، انديښنې، هيېجاني چغې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، ګرانه، کنه!، راځه!، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای،. نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، فردوس خانه!، لغمانیه!، یه که ځاره!، ای الکه! وروره!، بخته میره! دغه راز هو، نه، ښه، څنګه، ولې...)، نومري ټول د ټیکۍ ایزې (ټپیزې) توکي دي، چې لکه هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډېری وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېروالی راولي.

د پښېلې کلمې یا غونډلې لړې لري. خو ډېری وخت د لومړۍ، دوېیمې دریېمې، څلورمې او پېنځمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنګتوک بشپړوي. هره ټیکۍ ایزه باید د ه (زمور خپله ,, ه، ه یا هې ،، چې ورته وره ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ,ه، دوې سترګې والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودي، ,ه، وایو) چې د پښتو ژبې ،نهویشتم, ګنه ابېڅې ده. په واول یا غږن اواز پای ته رسېدلې وي، ټیکۍ ایزه د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غږیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. او د لومړۍ ټیکۍ ایزې څلورمه او د دوېیمې ټیکۍ ایزې پېنځمه مسره یې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.

د هرې ټیکۍ ایزې، د لومړۍ او دوېیمې (د پورتنۍ څلور سرې مسرې دریېمه، او د پېنځه سرې مسرې څلورمه) مسرې څلورمه او اتهمه څپه؛ د دریمې مسرې (پاینۍ مسرې،) څلورمه، اتهمه او دولسمه څپه باندې زورنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي. له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سیمه کې بېلوالی لري. په بله وینا ټیکۍ ایزې مېچې د څپیزه او خجیزه ټولوالې سره، سره پر یوه نازورنه څپه یا یوې خوږ غږې یا ترنمې څپه پای ته رسې. مانا دا چې د دغې وروستۍ نهمې، اتلسمې، اووه ویشتمې او څلوېښتمه (د پېنځه سره ټیکۍ ایزې یې نهمې، اتلسمې، اووه ویشتمې، شپږدېشتمې او نهه څلوېښتمې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څپې خوږغږي د ټيکۍ ايزې مېچې د څپيزه او خجيزه ټولوالي ترڅنګه د ټيکيزې يوه بل رغنده توک ګڼل کېږي او نه شتون يې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلې په توګه يې يوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خوږ غږ له لاسه ورکوي. دغه پايني ټوکونه په يوه پړ کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکې وروستۍ نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې او څلوېښتمه

(د پينځه سره ټيکۍ ايزې يې نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې، شپږدېشتمې او نهه څلوېښتمې) زورنې ځپې له يوه څه اغېز سره ټيکۍ ايزې ته يوه خوږغږي ورېښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وريته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول يې ترنګتوک يا ترنمي توک کې دی شي. غوره سته د ترنګتوک په پاينۍ مسره کې دی چې نوموړې مسره د ايزې رغښت پنځ کوي، د ايزې غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره ايزې هغه دي چې د لنډۍ، ټپې، ټيکۍ او مصرۍ، له هرې يوې مسرې سره ورته لړونه، پښيلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکې نخښې، سرباري اهنګينه پاينۍ ځپې و لري؛ د ديفتنګونه او پارنويکي سره. خو له نيمکۍ، انګۍ، لنډکۍ، بګټۍ، کېسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربيتۍ، سپينۍ (ازادې پېيلې)، کېسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې ځپېزۍ، څلور ځپېزۍ، پينځه ځپېزۍ، شپږ ځپېزۍ، اووه ځپېزۍ، اته ځپېزۍ، نهه ځپېزۍ، لس ځپېزۍ، هايکويۍ، مونډۍ (سر پربکړۍ)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجۍ، نا پښېليزۍ، ناپېيلۍ او سلسلۍ، دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، Dialogue) له ستې بېلوالي و لري؛ د دې له پاره چې دا ټول په ډېرى بڼه له درې مسرو څخه رغښت مونډلې دی او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادونې سره.

نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسې وي، رټ بېلوالی يا ګرندی فرق يې و کولی شي، ورته ګڼلې وي او د ټولو زهنې پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټیکی ایزې د څپې شمېر ببلګه داسې ده چې درې سره لري ۳۱ څپېزې وي؛ څلور سره ټیکی ایزې ۴۰ څپېزې وي؛ پینځه سره ټیکی ایزې ۴۹ څپېزې وي؛ شپږ سره ټیکی ایزې ۵۸ څپېزې وي؛ اووه سرې ټیکی ایزې ۶۷ څپېزې؛ اته سره ټیکی ایزې ۷۶ څپېزې وي؛ نهه سرې ټیکی ایزې یې ۸۵ څپېزې وي او لس سره ټیکی ایزې ۹۴ څپېزې وي. چې تر ټولو غوره یې څلور سره ټیکی ایزې ۴۰ څپېزې رانښلولې لړی لري او څلور دانې و ویل شي. خوند رنګ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په ستړه ولاړ راځي؛ دېرې ښې یې اته سره ټیکی ایزې ۷۶ څپېزې وي چې دوې دانې و ویل شي؛ ښې به بیا درې سرې ټیکی ایزې دې اته دانې یا دولس و ویل شي؛ لړې ښې بیا پینځه سره ټیکی ایزې یا پینځیزونې ټیکی ایزې دي چې پینځه دانې و ویل شي ښې راځي؛ دا بیا له څلورو دانو شپږ سره ټیکی ایزو سره خوا په ځای نیسي.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپیني ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې یوه څو سره پېیله د څو سره ټیکی ایزې نوم باندې نوموم، چې دې پښتو څلور او پینځه سره پېیله له څلور سره او پینځه سره ایز ټیک؛ پینځه سره رټ رمټ ایز یا پینځه سره سم برابر ایز او ایزې سره تشبع کوم؛ چې ورته ټیکی ایزه وایي. په دغه ډول څېرې لري، درې سره ټیکی ایزې، څلور سره ټیکی ایزې، پینځه سره ټیکی ایزې، شپږ سره ټیکی ایزې، اووه سره ټیکی ایزې، اته سره ټیکی ایزې، نهه سره ټیکی ایزې او لس سره ټیکی ایزې... په بنه مندل کېږي. د ټولو پام د ناوې ناویتوب درناوې ته چې په همغه شېبو او چارپېریال کې ویل کېږي نوموم یې. ټولې ځنګېرنې یې د ښادی د دې شېبو سره ورته وي. هر څه د ناوې برابر وي سم برابر، یوازې د ناوې ستاینه په کې کوي همدغه چارپېریال سره دېرې ورته ځانګړې ځانګېرنې لري. :.
۱۳، ۲۷۹ او ۲۸۲

۰۷ چې (ج)

(c) ketabton.com: The Digital Library

جانان: زما ريضائي نوم دی، زما ريضايي مور را باندې جانان نوم ايښی و، په دغه نوم به يې نومولم ، ۲:) لالی، معشوق، حبيب، محبوب. ؛. ۷، ۴۹، ۱۰۸ او ۱۶وارې نور.

جرګه: د پښتنو دود مجلس چې هلته فيصله کېږي. ؛. ۱۴۹، ۱۵۱ او ۳۴۴

جغات: کوشش، ربړ، زيار، زحمت . ؛. ۲۱، ۱۰۴، ۱۱۷، ۱۴۹ او ۳۳۷

جګړې: جمع وی ده جنګونه، مفرده ويېکي يې جګړه. ؛.۱۱۷، ۱۳۵، ۱۵۷، ۱۷۷، ۲۴۵، ۲۵۰، ۲۶۴ او ۳۵۲

جنبان: لړزنده، لړزيدونکی. ؛. ۲۹۳ او ۲۹۵

۸. چې (چ)

چوپړي: چوپړی يا مخ، پاڼه ، ورقه، صفحه يې يکړ وی ده، لکه د کتاب او داسې نورو چوپړی. ؛. ۲، ۱۴، ... ۳۵۰ او ۵۵ وارې نور ټول ټال کښل شوی.

۹. ځې (ځ)

ځاځ: غصه، قهر. ؛. ۳۲۸

ځانګړي: خاصه . ؛. ۱۲، ۱۳،.... ۳۴۲ او ۶۱ وارې نور.

ځانمني: کړجنی، مغرور . ؛. ۱۹۴، ۲۱۲، ۲۴۱، ۲۶۴، ۲۷۶، ۲۹۰ او ۳۰۹

ځغ غويانو په اوړو يې ږدې، سپاره تړ، موټې، پال، تير، رسی، ځِونډې او غويه کنټرول وي ؛. ۱۴۸

۱۰. څې (څ)

څارل: تعقيبول . ؛. ۳۲۸

څپيزو: څپه ييزو. ؛. ۲۵۷

څڅبکي: ګړندی، چټک، تيز، ژر،رټ، بيړه. جمع وی يې څڅبکي ؛. ۳۲۹

څلېر: د بېديا تالاو، د صحرا تالاب، د مېرې ډنډ، د سارا حوض، د صحرا ډنډ، د ټټنک حوض، د ښتې ډنډ، په دشته کی ډنډ په تيټنک کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډنډ په بیدیا کې تالاو، جوور، تربلی، اود .:. ۱۶۴، ۱۹۴، ۲۰۵، ۲۳۰، ۲۶۴ او ۳۴۹

څورلبخ: څورلبڅی، چورلبخ، لټ، محور. :. ۳۲۹

۱۱. خې (خ)

خولګۍ: وړه خوله، کوچنۍ خوله، مچو، مچې، مچکه، چپو، خولګوټی. :. ۱۱۱ او ۲۳۶

۱۲. دې (د)

دا په دا: په دې سبب، په دې وجه، په دې خاطر. :. ۳۲۹

داني: ګنه. :. ۲، ۴، ۹ او ۳۴۲ (ټول ټال ۱۰۸ واري نور.)

دد: ځناور، ځیرونکی ښاروی، ځیرونکی ژوی، وحشي حیوان. :. ۲۷۷ او ۳۱۰

ددو: د دد جمع ده، ځناورو، ځیرونکي ښاروي، ځیرونکي ژوي، وحشي حیوانات . :. ۱۶۴، ۱۹۴، ۲۲۴، ۲۶۴ او ۳۴۹

درناوي: د درناوی یې مفرده وی ده، احترام، قدر کول، ځیکی، ځیکتوب. :. ۱۴۹، ۲۱۵ او ۲۷۹

دود: دستور، د ژوند تګلاره، رواج . :. ۶، ۱۶، ... . او ۶۷ واري په نور په نورو چوپړو کې شتون لري.

دوې ګرایه: دوې هومره، دوې چنده. :. ۳۲۹

۱۳. ډې (ډ)

ډاډ: مطمعین، باوري . :. ۱۵۴

۱۴. رې (ر)

رپ: ثانیې ۱۰۰ برخه. :. ۲۶۶، ۲۷۷، ۳۰۰ او ۳۰۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

رټ: تیز، ګړندی، څښبکی . زړور، په زړه ببر، تکړه سر ټېره: بې باکه: څرګنکد، بر جسته، وتلی :. ۲۱، ۱۴۸، ۱۸۹، ۱۹۹، ۲۸۳، ۳۰۰، ۳۰۵، ۳۲۲، ۳۳۶ او ۳۴۲

رټې: تېزپیغله، ګړندی پیغله، څښبکې پیغله. :. ۳۳۰

رغاوه: صنعت. :. ۳۳۰

۱۵. ړې (ړ)

۱۶. زې (ز)

زده کړه: تحصیل. :. ۱۳۱، ۱۳۹، ۱۴۵، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۳۱۳ او ۲۴۲

زرغونه: شینه، سمسوره، زراعه، شنه. :. ۱۱۸ او ۱۱۹

زوکړه: پیدایښت :. ۲۱، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۴۲، ۱۴۵، ۱۷۴، ۱۸۳، ۱۸۹، ۱۹۴، ۱۹۹، ۲۲۲، ۲۳۳، ۲۵۳، ۲۶۴، ۲۷۰، ۲۸۲، ۲۹۱، ۳۰۰، ۳۱۴، ۳۱۸، ۳۲۲، ۳۲۶، ۳۳۳، ۳۳۶ او ۳۴۱

۱۷. ژې (ژ)

ژبپانګه: وییپانګه، ویزېرمه، ویکبلري، ډیکشنري، (ذخیره زبان) . :. ۳۳۰

ژاپن: جاپان . :. ۲۶۱، ۲۶۶ او ۲۷۸

ژمنه: وعده. :. ۳۳۰

ژی: غاړه، کناره، جی، پیڅه، څنډه، ۲) ژی: د اوبو مشک، ۳) ژې: د پښتو الفاباء لیکل شوی او کاپي شوی ۲۰ حروف، ۲۰ حوف . :. ۲۴۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۶ او ۲۷۸

۱۸. ږې (ږ)

ږغرل: د زړه په غوږو او ریدل، د زړه له کومې اوریدنه . :. ۲۶۱، ۲۶۶ او ۲۷۸

۱۹. سې (س)

ستو: کوشنی قطره. :. ۳۳۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

سـاز: برابر، ورته، مساوي، هم شکله، یوه بڼه. ؛. ۱۸۱ او ۳۶۰

سکالو: موضع، مضمون، مطلب، مسله. ؛. ۶، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۳۲۶ او ۳۴۶ (تول ټال ۵۰ واري نور)

سـول: عقل. ؛. ۱۲۱

۲۰. شي (ش)

شتی: تیر، سـوفار، خدنګ. ؛. ۱۲۱

۲۱. ښي (ښ)

ښکالو: د پخښو غږ. ؛. ۳۳۱

ښکالوه: سرخج، بحث، مباحثې. ؛. ۳۳۱

۲۲. غي (غ)

غړیالي: روب، عضلاتي، تنومند. ؛. ۳۳۱

غورځاوڼ: د یوې ډلې غږی. ؛. ۳۳۱

غونډې: ورته؛. ۱۸، ۹۵، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۶۱، ۲۲۶، ۲۹۲، ۲۹۴، ۲۹۶، ۳۰۴ او ۳۳۸

۲۳. کي (ک)

کټ مټ: یوه شان، ورته، هم شکل. ؛. ۱۱۴، ۱۱۵، .... (تول ټال ۱۶ واري نور)

کړی: حلقه، دایره . ؛. ۱۷، ۲۱

کلام: ویناوې، خبرې . ؛. ۱۵۵

کلام: خبره، وینا. ؛. ۳۳۱

کم اصل: بې نسبه، سوی اصیل، ډم، ناین، جولا، نداف، قوال، بازینګر، نځی. ؛. ۱۳۹، ۲۵۳ او ۲۹۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوکی: ډولیوزې، شا وزرې، (پکه بي بي، شاه پرک) ۲. مشره خور ؛: ۳۳۲

۲۴. کې (ک)

ګر: ظلم، ستم. ؛: ۱۶۱

ګس: کین، چپ. ؛: ۳۴۴

ګوتپېر: ګوتلید، زاویه دید. ؛: ۳۳۲

۲۵. لې (ل)

لالا: ستر ورور، ستر اوښی، ستر کاکا، مشری ورور، خورړ مشر. ؛: ۳۳۲

لالیه: پر مېرمنې چې خپل خاوند ډېر ګران وې نو په لالیه یې رابولي.
شرین، خوړ، شات. ؛: ۱۰۹، ۱۱۴او ۳۳۲

لرلید: دوربین . ؛: ۳۳۲

لرلید: ورستی ګنه، راتلونکي بڼه . ؛: ۲۱، ۱۰۴ ، ۱۷۸، ۱۹۴، ۱۹۷، ۲۱۲، ۲۲۰، ۲۳۱، ۲۴۱، ۲۵۲، ۲۶۱، ۲۶۴ ، ۲۷۶، ۲۸۱، ۲۹۰، ۲۹۸ ۳۰۹، ۳۱۹، ۳۲۰ ، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۸، ۳۳۹ او ۳۴۴

لرې وېشتونکی: لېندوک، سنیپر، لرېویشتونکی ټوپک، لېندوک باندې تارول (یوه ډول مرغه) په غلچکي ډول وېشتل، خپل ښکار په پټ او لرې ځایه وېشتل، له لرې او پټ ځایه وېشتل، یوړ یو وېشتل. ؛: ۲۹۶ او ۲۹۴

لړ: لړ (ردیف) داسې تعریف کوو چې هغه غونډلې، وییکي (ویوکي یا وی) او ابېځي چې په تول او تله برابر یا مقفي شعر په پای کې د ټولو قافیه والو مسرو په یوه بڼه او یوه مانا تکرار راځي ورته ردیف وایو. تر ټولو ډېرې پېیلي (پېړانو، شېرونو، شعرونه یا اشلوک) د پښتو ژبې د , ه ، ابېځي باندې پښېله (قافیبه) او لړ (ردیف) شوي دي. که د , ه ، ابېځي د هرې وییکي له بېل بېل ابېځي و منو نو د , ه ، ابېځی په کې لړ (ردیف) راځي. لکه وینه، دینه، شینه، ځینه، بینه په د غو وییې پښېلې کې د , ه ، ابېځي لړ ده. یا قافیي دي چې د ه ردیف لري. ۲۶، ۳۰، ۳۵ ... . (ټول ټال ۲۵ وارې په بېلابېلو چوپړو کې راغلې)

لړی: پروسه . ؛: ۱۵۲، ۱۶۱، ۳۱۳، ۳۲۷ او ۳۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

لغمانی: هغه کس چې په لغمان سیمه کې زوکړه شوی وي، هغه تن چې په لغمان سیمه کې پیدا شوی وي، د نومورې سیمې ژوند کړ. ؛. ۳۳۳

لمپاکا: د لغمان ولایت پخوانی لرغونی نوم دی. ؛. ۱۵۷، ۳۱۳ او ۳۱۴

لنډون: مخففات، چې د اصلي کلمو پر ځای یې د سر، پیل ابېڅی یا د پیل پېژند ابېڅي راځي. لکه: ت. و (تخنیکي وی)، ا. غ ,, و. غ ،، (اقتصادي غونډله یا وټیزه غونډله)، اېنج (اېنجینېر)، س (ساینسي)، ک (کیمیا)، ر (ریاضي)، ح (حساب)، ځ.خ.ا (ځانګړو خدومتونو اداره)، ا.م.خ (افغانستان ملي خواک)، ا.ا.ج (افغانستان اسلامي جمهوریت)،.... ؛. ۳۴۶

لنډۍ: په وی (لغات) کې لنډۍ هغه دوې سرې پیېلې (شعر) ته وایي چې د لټکې سره دېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه ولسي، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندریز، خوږ، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پیېله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ی او ... ،، څخه وراندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پیدایښت سره جوښت یې جوت کړې دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلکیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

لنډۍ د مسرو شمېر یې ۲، د څپو شمېر یې ۲۲ له دفتنګونو او پارنوییکیو پرته. (دفتنګونه د لنډۍ توکي دي لکه: وی، او، نو وی!!، جان، اشنا، شیرینه، ګرانه، کنه!، راځه!، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، الله وی!، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای، ګرانه، وروره، یه کربانه! کنه او داسې نور) د پښیلې (کافیې یا قافیې) کلمې یا غونډلې نه لري.

خو د دوېیمې مسرې په پای کې اهنګینه کلمه لري، چې دوی ټول اهنګ بشپړ وي. هره لنډۍ باید د ه (زموږ خپله ,,ه، ه یا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنۍ ه ، لنډه ه، دوې سترګې ه ,ه، دوې سترګې

(c) ketabton.com: The Digital Library

والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودي، ,ه، وایو) چې د پښتو ژبې ،ټهویشتم, ګڼه ابېڅې ده. په واول یا غږن اواز پای ته رسېدلې وي، لنډۍ د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غږیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. په نورو ژبو کې د دې ډول شعر (البته په همدې وزن او اهنګ) څرک لیدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د لنډۍ په ژباړه کې د دې اهنګ ساتل شوی دی.

پرټېولو لنډۍ یو، باندې یوه ړښت (قانون) د تطبيق وړ دی، یانې دا چې د هرې لنډۍ لومړۍ مسره باید ۹ له دفتنګونو پرته او دوېیمه ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.

د هرې لنډۍ، د لومړۍ څلورمه او اتهمه څپه او د دوېیمې مسرې څلورمه اتهمه او دولسمه څپه، خجنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل کیفیت نه پاتې کېږي او په نیمه سیمه کې توپیر لري. ؛. ۱۱۱ او ۱۱۲. (ټول ټال ۹۰۰ وارې په دې کښلې کې راغلی دی.)

لنډۍ یو: لنډۍ یې یوون (یکړ یا مفرده) وی ده، د لنډۍ ډېرنو یا جمع وی یا لغات لنډۍ یو کېږي. ؛. ۱۲۸ او ۱۲۹. (ټول ټال ۲۳۸ وارې په دې کښلې کې راغلی دی.)

لنډۍ ایزې: د وی یا ویکيي له پامه لنډۍ ایزه هغې درې سرې پیېلې ته وایي چې د لټېکې سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه وګړنی، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندریزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پیېله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ږ، ڼ، ی او ... .،، څخه وراندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پیدایښت سره جوښت یې جوت کړي دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (پلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوشنۍ لنډۍ ایزې د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنګونو او پارنویکیو پرته دی.

(دفتنګونه , الیده ، اضافه، سرباري او اوستریاری، غونډلي یا کلمې دې چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، یې لا خوږ وي، په بله مانا دیفتنګونه , غبرګغږونه یا واکه مرکب، هغه اوازو ته وایي چې د خپلواک او نیمواک په ملګرتیا منځ ته راځي او لکه یوه ستووی اواز یوه وار پتلیز له خولې راوزي د یوه غبرګغږ لومړی ټوک یوه خپلواک او دوېیم ټوک یې یوه نیم واک اواز وي، کله زورکی واله یې یا نرمه ,,ی،، او زرکی واله یې یا درنه یې ,,ی ،، او داسې نور. دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناټرویکي، ټرویکي، ستربل، اوستربل، پارنویکي، بلنویکي، اندېښني، هیبجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، کنه!، راځه!، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای،. نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، یه که ځاره!، ځار شمه!، ای الکه! وروره!، بخته میره! دغه راز هو، نه، ښه، څنګه، ولې...)، نومړي ټول د لنډۍ ایزې توکي دي، چې کله د هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډېری وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېروالی راولي.

د پښېلې کلمې یا غونډلې لرې لري. خو ډېری وخت د لومړۍ، دوېیمې او درېیمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنګتوک بشپړ وي. هره لنډۍ ایزه باید د ه(زموږ خپله ,, ه ، ه یا هې ،، چې ورته وړه ه ، روغه ه ، کوشنۍ ه ، لنډه ه ، دوې سترګې ه ,ه، دوې سترګې والا ه، یا عینکو والا ، عصري او ځانښودې، , ه ، وایو) چې د پښتو ژبې ،نهویشتم, کنه ابېځې ده. په واول یا غږن اواز پایته رسېدلې وي، لنډۍ ایزه د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غږیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. او درېیمه مسره یې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.

د هرې لنډۍ ایزې، د لومړۍ او دوېیمې مسرې خلورمه او اتمه څپه او د درېیمې مسرې څلورمه اتمه او دولسمه څپه، باندې زورنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سيمه کې بېلوالی لري. په بله وينا لنډۍ ايزې مېچې د څپيزه او خجيزه ټولوالې سره، سره پر يوه نازورنه څپه يا يوې خوږ غږې يا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ نهمې، اتلسمې، او يوه دېرشتمې څپې خوږغږي د لنډۍ ايزې مېچې د څپيزه او خجيزه ټولوالې ترڅنګه د لنډۍ ايزې يوه بل رغنده توک ګڼل کېږي او نه شتون يې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلې په توګه يې يوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خوږ غږ له لاسه ورکوي. دغه پاينې توکون په يوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکې نهمې، اتلسمې، او يوه دېرشتمې زورنې څپې له يوه څه اغېز سره لنډۍ ايزې ته يوه خوږغږې وربښې او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وريته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول يې ترنګتوک يا ترنمي توک کې دی شي. غوره سته د ترنګتوک په پاينۍ مسره کې دی چې نوموړې مسره د ايزې رغښت پنځ کوي، د ايزې غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره ايزې هغه دي چې د لنډۍ، ټپې، ټېکۍ او مصرۍ، له هرې يوې مسرې سره ورته لړونه، پښيلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنګينه پاينۍ څپې و لري؛ د ديفتنګونه او پارنويکي سره. خو له نيمکۍ، انګۍ، لنډکۍ، بګټۍ، کېسۍ (شپې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربيتۍ، سپينۍ (ازادې پېيلې)، کېسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې څپېزۍ، څلور څپېزۍ، پېنځه څپېزۍ، شپږ څپېزۍ، اووه څپېزۍ، اته څپېزۍ، نهه څپېزۍ، لس څپېزۍ، هايکويۍ، مونډۍ (سر پربکړۍ)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، پتۍ (تي خوږونکو ماشومانو سندرې)، بې تولۍ، تولونجۍ، نا پښېلېزۍ، ناپېيلۍ او سلسلۍ، دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، Dialogue) له ستې بېلوالی و لري؛ د دې له پاره چې دا ټول په ډېرۍ بڼه له درې مسرو څخه رغښت مونډلی دی او زوکړه شوې، ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

رټ بېلوالی يا ګرندی فرق يې و کولی شي، ورته ګنلې وي او د ټولو زهنې پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپيني ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پېيله د څو سره لنډۍ ايزې نوم باندې نوموم، چې دې پښتو درې سرى پېيله له درې سرې لټکې يا درې سرې لنډۍ ايزې؛ څلور سره لټکې له څلور سره لنډۍ ايزې سره؛ پېنځه سرې لټکې له پېنځه سرې لنډۍ ايزې سره؛ شپږ سره لټکې له شپږ سره لنډۍ ايزې سره؛ اووه سرې لټکې له اووه سرې لنډۍ ايزې سره؛ اته سرې لټکې له اته سرې لنډۍ ايزې سره؛ نهه سرې لټکې له نهه سرې لنډۍ ايزې سره او لس سره لټکې له لس سره لنډۍ ايزې سره... . ډېرې ورته ځانګړې ځانګېرنې لري. ؛. ۲۵۲، ۲۶۱، ۲۶۲ او ۲۶۵.

لوبغالي: لوبغاله يې مفرده وى ده، سټيډيوم، د لوبې ميدان . ؛. ۳۴۴

لوري: سمتونو، طرفونو، له اړنه، د لورى يې مفرده وى ده. ؛. ۱۶۷، ۲۴۸، ۲۴۹ وا ۳۱۵ (ټول ټال ۲۵ وارې نور راغلى دى)

لېيلي: هڅولي، جغات ورکولي، تشويق کولي. ؛. ۳۳۷

۲۶. مې (م)

مانيز: معنايي، معنوي. ؛. ۱۷، ۸۳، ۱۸۳ او ۲۵۴

مسره: د پېيلې نيمه کرى، نيم بند يا نيم بيت ته مسره وايي چې يوه لنډۍ، ټپه، ټيکۍ او مصرۍ دوې مسرې لري. ؛. ۵۲، ۵۶، ۶۰ ، ۶۴... . (ټول ټال ۳۰۳ وارې په بېلابېلو چوپړو کې راغلې)

مسرې: مسره يې يوون نوم دى يا د مسره ډېرنوم دى؛ د پېيلې يوې کرى يا کرى، بند يا بيت ته مسرې وايي چې يوه لنډۍ، ټپه، ټيکۍ او مصرى يوه مسرې وي. ؛. ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۴ ... . (ټول ټال ۲۶۲وارې په بېلابېلو چوپړو کې راغلې)

مسجد: د لونځ ځاى، چې يوازې الله تعالى ته په کې عبادت کېږي. ؛. ۱۲۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصرۍ:

د وې یا وییکي له پامه مصرۍ هغه دوې سرې پیېلې ته وایي چې د لرغون مصرۍ توري، مصرۍ سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېرنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه ولسي، پیاوړي، غښتلې، هېښونکې، سندریزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پېیله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ی او ... ..، د مصرۍ لرغون اهرمو غونډې چې ترننه یې نه جوړونکو او نه د هغوی نومونه معلوم نه دي څخه وراندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پیدایښت سره جوښت یې جوت کړي دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

مصرۍ د مسرو شمېر یې ۲ ، د څپو شمېر یې ۲۲ له دفتنګونو او پارنوییکیو پرته دی. (دفتنګونه د مصرۍ توکي دي لکه: وی، او، نو وی!!، جان، اشنا، شیرینه، ګرانه، ځار شمه!، راځه!، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، الله وی!، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای، نو، یه کربانه!، یه که ځاره!، ورو‌ره!، کنه، ولې اواسې نور ... .)، د پښېلې (قافیې) غونډلې (کلمې) نه لري. خو د دوییمې مسرې په پای کې اهنګینه کلمه لري، چې دوی ټول اهنګ بشپړوي. هره مصرۍ باید د ه (زموږ خپله ,,ه، ه یا هې ،، چې ورته وړه ه ، روغه ه ، کوشنۍ ه ، لنډه ه ، دوې سترګې ه ,ه، دوې سترګې والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، , ه ، وایو) چې د پښتو ژبې ،نهویشتم, ګڼه ابېڅي ده.

په واول یا غږن اواز پای ته رسېدلې وي، مصرۍ د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غږیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. په نورو ژبو کې د دې ډول پېیلې (البته په همدې وزن او اهنګ) څرک لیدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د مصرۍ په ژباړه کې د دې اهنګ ساتل شوی دی. پرتولو مصرۍ یو، باندې یوه ربښت (دودی یا قانون)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلې (تطبیق) وړ دی، یانې دا چې د هرې مصرۍ لومړۍ مسره باید ۹ له دفتنګونو پرته او دوېیمه ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.

د هرې مصرۍ، د لومړۍ څلورمه او اتهمه څپه؛ د دوېیمې مسرې څلورمه اتهمه او دولسمه څپه، خجنه وي. ډېرى وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل کیفیت نه پاتې کېږي او په نیمه سیمه کې توپیر لري. :. ۱ ، ۲، ۳، ۴، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲ ... . (ټول ټال ۹۰۴ وارې راغلې ده په بېلابېلو چوپړو کې)

مصرۍ یو: مصرۍ یې یکړه وی ده، یا د مصرۍ ډېرګڼی نوم دی. :. ۱ ، ۲، ۳، ۴، ... . ۳۵۱. (ټول ټال ۲۳۵ وارې راغلې)

مصرۍ ایزې (مصریزې) د وی یا ویکیې له پامه مصرۍ ایزه هغې درې سرې پېیلې ته وایې چې د څو سره مصرۍ سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لرې.
او په اصطلاح کې هغه وګړنی، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندریزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پېیله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ی او ... .،، څخه وراندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدایښت سره جوښت یې جوت کړې دې.
پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغې کولو (فلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ مصرۍ ایزې د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوییکیو پرته دی. (دفتنګونه , الیده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلې یا کلمې دي چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، یې لا خوږوي، په بله مانا دیفتنګونه , غبرګغږونه یا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وایې چې د خپلواک او نیمواک په ملګرتیا منځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته راځي او لکه يوه ستووی اواز يوه وار پتليز له خولې راوزي د يوه غبرګغبرګ لومړي ټوک يوه خپلواک او دوېيم ټوک يې يوه نيم واک اواز وي، کله زورکی واله يې يا نرمه ,,ی،، او زرکی واله يې يا درنه يې ,,ی ،، او داسې نور. ديفتنګونه ,غبرګغبرونه، ناترويکي، ترويکي، ستربل، اوستربل، پارنويکي، بلنويکي، اندېښنې، هيجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شيرينه، کنه!، راځه!، يا الله، يه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای،. نو، الله، او، ګرانه!، يه کربانه!، يه پښتيانه!، يه ځلميه!، هه بچيه!، فردوس خانه!، لغمانيه!، يه که ځاره!، ای الکه! وروره!، بخته ميره! دغه راز هو، نه، ښه، څنګه، ولې...)، نومړي ټول د مصری ايزې توکي دي، چې کله د هرې مسرې پيل کې، کله منځ او ډېری وخت په پای کې ويل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولي.

د پښېلي کلمې يا غونډلي لرې لري. خو ډېری وخت د لومړۍ، دوېيمې درېيمې، څلورمې، پينځمې او شپږمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنګتوک بشپړوي. هره مصری ايزه بايد د ه (زمور خپله ,, ه ، ه يا هې ،، چې ورته وره ه ، روغه ه ، کوشنۍ ه ، لنډه ه ، دوې سترګې ه ,ه، دوې سترګې والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، , ه ، وايو) چې د پښتو ژبې ،نهويشتم, ګڼه ابېڅې ده. په واول يا غږن اواز پايته رسېدلې وي، مصری ايزه د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. د لومړۍ مصری ايزې پينځمه او د دوېيمې مصری ايزې شپږمه مسره يې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.

د هرې مصری ايزې، د لومړۍ او دوېيمې (د پورتنی پينځه سره مسرې څلورمه، او د شپږ سره مسرې پينځمه) مسره څلورمه او اتمه څپه او د پينځمه او شپږمې مسرې (پاينی مسرې،) څلورمه، اتمه او دولسمه څپه، باندې زورنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له سیمه ییزو غړو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سیمه کې بېلوالی لري. په بله وینا مصرۍ ایزې مېچې د څپېزه او خجیزه ټولوالې سره، سره پر یوه نازورنه څپه یا یوې خوږ غږې یا ترنمي څپه پای ته رسي. د هې ابېځی دی چې غږ یې نس څخه هوا په حنجرې کشوي، چې خولې مخکې مو ورغوی او نیسئ او ه یا هه و وايئ نو هوا ویچې او د نس ډکیدل او تشیدلو باندې پوهېږی چې همدې ته ترنګتوک وايي، مانا دا چې د پیلنۍ مصرۍ ایزو ﻨﻬﻤې، اتلسمې، اووه ویشتمې، شپږدېشتمې او ﻨﻬﻪ څلوېښتمې (د پېنځه سره مصرۍ ایزې یې ایزو ﻨﻬﻤې، اتلسمې، اووه ویشتمې، شپږدېشتمې، پېنځه څلوېښتمې او اته پېنځوستمې) څپې خوږغږې د مصرۍ ایزې مېچې د څپېزه او خجیزه ټولوالې ترځنګه د مصرۍ یوه بل رغنده توک ګڼل کېږي او نه شتون یې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېیلې په توګه یې یوه څپه کمېږي او له موسیکي (موسقي) پلوه خوږ غږ له لاسه ورکوي. دغه پاینې ټوکونه په یوه پېر کې له دغو درېوارو څپو څخه هره یوه د ور مخکې وروستۍ ﻨﻬﻤې، اتلسمې، اووه ویشتمې، شپږدېشتمې او ﻨﻬﻪ څلوېښتمې (د شپږ سره مصرۍ ایزې ﻨﻬﻤې، اتلسمې، اووه ویشتمې، شپږدېشتمې، پېنځه څلوېښتمې او اته پېنځوستمې) زورنې څپې له یوه څه اغېز سره مصرۍ ایزې ته یوه خوږغږې وربښې او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وریته هره یوه څپه هم ایوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو اندول یې ترنګتوک یا ترنمي توک کې دی شي. غوره سته د ترنګتوک په پاینۍ مسره کې دی چې نومورې مسره د ایزې رغښت پنځ کوي، د ایزې غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره ایزې هغه دي چې د لنډۍ، ټپې، ټېکۍ او مصرۍ، له هرې یوې مسرې سره ورته لړونه، پښیلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنګینه پاینۍ څپې و لري؛ د دیفتنګونه او پارنویکي سره، خو له نیمکۍ، انګۍ، لنډکۍ، بګتۍ، کېسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربیتۍ، سپینۍ (ازادې پېیلې)، کیسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې څپېزۍ، څلور څپېزۍ، پېنځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څپېزی، شپږ څپېزی، اووه څپېزی، اته څپېزی، نهه څپېزی، لس څپېزی، هایکویی، پټی (تي خورو اړوندې پېيلې)، مونډۍ (سر پرېکړی)، انځورګی، کېنتوزی (سانتۍ)، نامانېزی، زخی، بې تولی، تولونجی، نا پښېلیزی، ناپېيلی او سلسلی، دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نی برخې، Dialogue) له سټې بېلوالی ولري؛ د دې له پاره چې دا ټول په ډېری بڼه له درې مسرو څخه رغښت مونډلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډله ایزه وینا او یادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، رټ بېلوالی یا ګرندی فرق پې و کولی شي، ورته ګنلې وي او د ټولو زهنې پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

د مصرۍ ایزې د څپې شمېر بېلګه داسې ده چې درې سره لرې ۳۱ څپېزې وي؛ څلور سره مصرۍ ایزې ۴۰ څپېزې وي؛ پېنځه سره مصرۍ ایزې ۴۹ څپېزې وي؛ شپږ سره مصرۍ ایزې ۵۸ څپېزې وي؛ اووه سرې مصرۍ ایزې ۶۷ څپېزې؛ اته سره مصرۍ ایزې ۷۶ څپېزې وي؛ نهه سرې مصرۍ ایزې پې ۸۵ څپېزې وي او لس سره مصرۍ ایزې ۹۴ څپېزې وي. چې تر ټولو غوره پې څلور سره مصرۍ ایزې ۴۰ څپېزې رانښلولې لرۍ لرې او څلور دانې و ویل شي. خوندور رنګ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سته ولاړ راځي؛ ډېرې ښې پې اته سره مصرۍ ایزې ۷۶ څپېزې وي چې دوې دانې و ویل شي؛ ښې به بیا درې سرې مصرۍ ایزې دي چې اته دانې یا دولس و ویل شي؛ لرې ښې بیا پېنځه سره مصرۍ ایزې یا پېنځیزونې مصرۍ ایزې دي چې پېنځه دانې و ویل شي ښې راځي، دا بیا له څلورو دانو شپږ سره مصرۍ ایزو سره خوا په خوا ځای نیسي.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپیني ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې یوه څو سره پېیله د څو سره یا څو مخه مصرۍ ایزې نوم باندې نوموم، چې دې پښتو پېنځه او شپږ سره پېیله له پېنځه سره او شپږ سره مصرۍ ایزې، مصرۍ تورې او مصرۍ ایزې سره ورته ډېرې ځانګړې ځانګېړنې لرې؛ چې ورته مصرۍ ایزه وايي. په دغه ډول څېړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړي. درې سره مصری ایزې، څلور سره مصری ایزې، پینځه سره مصری ایزې، شپږ سره مصری ایزې، اووه سره مصری ایزې، اته سره مصری ایزې، نهه سره مصری ایزې او لس سره مصری ایزې... . په بنه مندل کېږي. او مصری ایزې ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې داسې دي. ؛. ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶ ، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹ او ۳۱۰.

مل: بډه، ملګری، انډیوال، دوست، اشنا، یار. ؛. ۱۶۵، ۱۸۱ (ټول ټال ۲۳۴ وارې نور)

منځه: منځی، هسته. ؛. ۲۸۹، ۲۹۲، ... . او ۳۰۸ (ټول ټال ۳۵ وارې نور)

میر: مشر، امیر، سالار، ښاغلی. ؛. ۱۷۷

۲۷. نې (ن)

ناوی: ناوې، ناوکی. ؛. ۱۱، ۱۲۷ او ۲۸۷

نغوتنه: عشاره، تلمیح، کنایه. ؛. ۱۱۷

نکېرنې: حس، مونث جمع وویکی یې نکېرنې ده. ؛. ۳۴۳

ننداره: لیدنه، کتنه، ۲:) نندارې یې جمع ده یا سینما. ۳:) نندارتون : نمایشګاه. ؛. ۹۸، ۱۶۱، ۲۴۸، ۲۶۴ او ۲۹۰

نته: انکار، نه منل. ؛. ۲۷۳

نتیالي: منکر. ؛. ۳۴۳

نوری: جنس (نر او ښځه) . ؛. ۲۴۹

نوموړې: مېړنی، سرغندوې، سرلوړې، سرفرازه . ؛. ۸۳، ۱۷۷، ۱۶۴، ۳۳۳، ... . او ۳۴۱ (ټول ټال ۱۸ وارې نور)

نی: هفته. څلنی ؛. ۱۸

نیاو: عدل، داد. ؛. ۳۴۳

نیاوتون: ستره محکمه. ؛. ۳۴۳

نیاو وزارت: عدلي وزارت. ؛. ۳۴۳

۲۸. نې (ڼ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښنکی: زنکی، جمعه يې زنکـيان، هغه ماشومان چې پر مور باندې ډېر زيات ګران وي، د ناصرو قوم ځينې خلک رنکي ته ښنکی وايي. ؛. ۳۴۴

۲۹. وې (و)

واړه: ټول، درست، ګرسره. ؛. ۸۳، ۱۱۵... ۳۲۲ (ټول ټال ۳۴ وارې راغلی)

واند: تخيل، شېرې خيال، د شعر پيیلی انځور.؛. ۱۹۱۲، ۲۱۰، ۱۳۸، ۲۶۲، ۲۷۴، ۲۸۸ او ۳۰۶

وخت: پېر، زمان، سهولتونه، ګرځيدنه، څرخا، تاويدنه، چورليدنه داعصابو پاريدنه، ګبڼې اخيستنه، ترله وتنه: چکروهنه: بدليدنه: کړ ليچ: پيښه: کار، چوپړ، خدمت: وار، روڼ: سينګار: څېره، جوله، بڼه: طرز، چم: ميلان. ګرځول، چورلول: بڼه ورکول: راپه زړه کول: تاوول: اړول: ستنول: په بل مخ اړول: بې ځايه کول: بدلول: تنبول، په شاکول: مخ کول، توجه کول، سپارل: ترجمه کول، ژباړل: جوړول: ګرځيدل، تاويدل، څرخيدل، چورليدل، ستنيدل: اوښتل. لکه: زه به لوبغالي ته په يوه نی ، منځنی (يک شنبه، سه شنبه،) تلم په يکی باندې، لړليد داره بادې ټوپک مې و، په ښه ويشتو کې ګسمتي يمه ځکه کېڼ لورې سترګه مې عادت د پټېدو نه لري. کلي کې مو ځای نه و، په بيړنيو شيبو کې به يوه بل ته چمتو وو؛ په خپل منځو کې به مو ښې لوبوې کولې، لکه ډباډب، کيکيشن کای کراټي، کرکټ، خوسی. ؛. ۶، ۲۰، ۲۱... (ټول ټال ۱۸۳ وارې نور)

وراشه: وجيز، ښې خبرې. ؛. ۳۴۴

ورهنيزي: کسبي. ؛. ۳۴۴

ولس: قوم، د سيمې وګړي، د سيمې ژوندګړ، جرګه، د مشررانو ناسته (اجلاس). ؛. ۶ ، ... ۳۴۲ (ټول ټال ۱۶۷ وارې نور)

ولوله: احساس، عاطفه. ؛. ۱۹۲، ۲۱۰، ۱۳۸، ۲۶۲، ۲۷۴، ۲۸۸ او ۳۰۶

ولوليز: عاطفي، احساساتي. ؛. ۳۴۴

وګړيو: خلکو، ولس. ؛. ۹۴، ۹۴، ۱۴۸ او ۱۴۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونج: عوض، تعويض، ميز. :. ۳۴۵

وېلاړ: تصميم، عزم، اراده. :. ۳۴۵

ويار: عيب، کمی. :. ۶، ۷، ۹، ۱۶، ۲۰، ۲۱، ۲۶ ... او ۳۱۵ (۳۰ وارې نور)

ويوکې: لغات، ويکې، ويکې، ويې. :. ۲۶۱، ۲۶۶، ۲۷۸ او ۳۳۲

وی: لغات، ويکی. :. ۳، ۱۱، ... ۳۴۸. (۳۵۰ وارې نور)

وی: د حيرانتيا اوز، بې برکته ناره يا غږ، پارنويکی دی. :. ۱۲۸،... ۳۳۴ . (۱۶ وارې نور)

وييپوهه: لغاتپېژندنه. :. ۳۴۵

۳۰. هې (ه يا ه)

هېر: له ياده وتلی، په پام کې نه. :. ۱۵۶

۳۱. يې (ې)

يږ: خرس. :. ۳۴۵

ييږ: د کښتۍ لاستی. :. ۳۴۵

۳۲. ي

يکی: بيسکل. :.۳۴۵

يوه نی: يک شنبه. :. ۳۴۴

يېبرور: بارور، حاصلخېزه. :. ۳۴۵

يېبره: ابره، اېبره، حاصل، ثمره. :. ۶، ۲۱، ۹۱، ۱۰۴، ۱۰۵ او ۱۴۸

۳۳. ی

يوون: يکړ، واحد، يونټ. :. ۱۷، ۲۰، ۲۶، ۳۰، ۳۵، ۳۹، ۴۴، ۴۸، ۵۲، ۵۶، ۶۰، ۶۴، ۶۸، ۷۴، ۷۸، ۸۲، ۸۷، ۱۰۳، ۲۵۷، ۳۲۰، ۳۲۴، ۳۳۴ او ۳۳۷

۳۴. ی

۳۵. ئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا لاندې نې په هغه ویکیو کې ترې ګټنه اخستل کېږي چې کټ مټ د عربي ژبې لغات وي، په پښتو ژبه کې دا تورې نه کارول کېږي، خپلې ژبې وی لرو ورته.

۳٦. ثې (ث)

۳۷. حې (ح)

۳۸. ذې (ذ)

۳۹. صې (ص)

صفی الله: (صفي الله) — زما نوم دی یا د لیکوال نوم دی، د عربي ژبې وی ده، د الله رښتینی ملګری یا د الله صادق دوست یې مانا ده، ۲:) د حضرت آدم ع تخلص دی. ؛. ۱۸، ۱۱۸ او ۱۶۴

٤۰. ضې (ض)

٤۱. طې (ط)

٤۲. ظې (ظ)

٤۳. عې (ع)

٤٤. فې (ف)

٤٥. قې (ق)

لنډون

په دې ټولګه کې مخففات د اصلي کلمو پر ځای یوازې دغه لاندېنی راغلی دی.

اینج. ص. ف: اینجینېر صفي الله ,, فردوس ،،. ؛. ۳۰۸ چوپړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱٤. بیبلوګراپي Bibliography

د هغو لیکونو لېست چې په یوه سکالو یا بورږونکي او کښونکي پورې اړه ولري.

۱. **Christopher Kasparek,** (۱۹۸۳), *"The Translator's Endless Toil", The Polish Review, vol. XXVIII, no. ۲, page. ۸٤*

۲. **Jimmy Wales and larry Snager.** Nonprofite Wilimedia Foundation, (Janvary ۱۵, ۲۰۰۱), *Wikipedia, the Free encyclopedia Laghman province.* (January ۳۱, ۲۰۱۱, ۱۲:۰۰am)

۳. **John Benjamins,** (۲۰۰٦), *Philadelphia, (m/The_Turns_of_Translation_Studies_New_Paradigms_or_Shifting_Viewpoints) p. ۱۳۳*

٤. **Piero Morandi,** (۱۹٦۸), *Villa-Italian-Traveler-Kafiristan, Luca Villa, Page # ۱٤۱* [https://edspace.american.edu/silkroadjournal/wpcontent/uploads/sites/۹۸٤/۲۰۲۱/۰۳/Villa-Italian-Traveler-Kafiristan.pdf]

۵. **الفنسټن**. منستورات، د کابل سلطنت، ۱۹۰ -۱۹۱ چوپړي.

٦. **ارنسټ ترومپ**. پښتو ګرامر، ننتوزي، ۱۲ چوپړی.

۷. **ایسیدورلونتال**.(۱۶۰زېږدی کال) بنګال د آسیایي ټولنې مجله، ۲۹توک، ۳۲۵ چوپړی.

۸. **رنارډ دورن**. د افغانانو تاریخ ، یادداشتونه، ۶۵ چوپړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. **پښتو ټولنه.** (۱۳۵۴ لېږدی)، د پښتو څېړنو د نړۍوال مرکز، د نړۍوال سیمینار د مقالو مجموعه، پښتو څېړنې ، د چاپ کال ۱۳۵۶ لېږدی، چاپ شمېر ۱۰۰۰، پر له پسې نمبر ۲۲۳، د افغانستان د علومو اکاډمي د کتابتون کې د موندنې ګڼه ۱۴ ده ، پښتو څېړنې، پښتو ټولنه، ۵۰ چوپړی.

۱۰. **پیرو مرنډي.** (۱۹۶۸ زېږدی)، ګرځندوی په کافرستان کې ایټالیاوی دره، د انسان پېژندنې دوره او د توکم پېژندنې موزیم ټولونه، ۱۰ څېره، د نڅا تیارول، ۱۴۱ چوپړی.

۱۱. **جان بینجامین**، (۲۰۰۶ زېږدی)، بشر پالنه، روښانه ونکي ژباړه، نوي مثالونه، یا لېږدونې، د لیدنې ټکي ته. ۱۳۳ چوپړی.

۱۲. **جان ملکم.** د فارس تاریخ، ۲ټوک، ۵۹۷ چوپړی.

۱۳. **جورج مارګنیسټرن.** د هند د ژبو سروې، ۱۰ټوک، ۹ چوپړی.

۱۴. **خان سلام. پوهنیار.** (۱۳۸۷ لېږدی) ادبي فنونو درسي لیکی (ټیکس بوک، چپټر)، څلورم ټولګی، اتم سمپسټر، ننګرهار پوهنتون ، ۵۵ او ۵۶ چوپړی.

۱۵. **ډورن.** پښتو منتخبات، ننتوزې، ۲ چوپړی.

۱۶. **رابرټ لیچ.** (۱۸۳۸زېږدی کال) بنګال د آسیایي ټولنې مجله، ۸ ټوک، ۱چوپړی.

۱۷. **رودولف هورنل.** د ګادي ژبو مقایسوي ګرامر ، ننتوزې (مقدمه)، ۳۳چوپړی.

۱۸. **شیلی دبور.** د مقایسوي فلالوجي اجمال، ۲۹۹ چوپړی.

۱۹. **حبیب الله رفیع.** (۲۰۱۰ زېږدی کال)، د پښتو لنډۍ یو ژوند څلورنیمو زرو کلونو ته رسېږي ، هارون حکیمي مرکه. [۹:۱۴:۱۲ PM Sunday November ۲۸, ۲۰۱۰] ۱۶:۰۳ د شپې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰. **حبيب الله رفيع.** (د زمري ۱۵، ۱۳۵۶ لېږدی) شانتز پوپولير دېز افغانس ,, د افغانانو مشهورې سندرې يا د پښتونخوا د شعر هار او بهار،، دوېيم چاپ، د دوېيم چاپ له چاپه ته‌رولو سوپروېزر يا مهتمم، د پښتو ټولنې د خپرونو پر له په سې شمېره ۲۲۷، ۲۱۴ چوپړی.
[https://www.scribd.com/document//٦٤٣٧٨٢١٦٢/د-پښتو-شعر-هار-و-بهار-pdf]

۲۱. **جيمز ډارميستير. څېړونکی. ډاکټر.** (۱۸۸۸ زېږدی)، شانتز پوپولير دېز افغانس ,, د افغانانو مشهورې سندرې يا د پښتونخوا د شعر هار او بهار،، (Chants populaires des Afghans : James Darmesteter)، مچيګن پوهنتون د کتابخاني پر له په سې ګڼه بي ۸۰۰۲۸۱، پي کې ګڼه ۶۸۰۳، ډي ۲۲۲ چوپړی،
[https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.٣٩٠١٥٠٢٤٢٧٠٠٨٧&seq=٥٦٩]،
[٠٣.٠٥.٢٠٠٦]، ۱۲:۴۵ د سهار.

۲۲. **سيد محی الدين هاشمي. محقق.** (۱۳۸۶ لېږديز لمريز کال)، ادب پوهنه ,ادبيات او ادابي څېړنې، ۴۶چوپړي.

۲۳. **صديق الله رښتين. پوهاند.** (۱۳۶۱ ل ل کال) ، ادبي ليکونه ۳۶ چوپړی).

۲۴. **صفي الله فردوس. ډيپلوم. انجينېر.** (۱۳۸۸ لېږديز لمريزکال)، خلېر کې د ددو دود، ليکوال (زما) د شعرونو ټولګه، مومند خپرندويه ټولنه، جلال اباد، ۳۲۴ چوپړی،
[http://www.ketabton.com/book/id/٨٢٠]، [January ٣١ ٢٠١٦]، ۲۲:۱۸ د شپې.

۲۵. **عبدالحی. حبيبي.** (۱۳۳۹لېږدي)، پټه خزانه، دوېيم چاپ، په ۱۳۲۲ لېږدي د اصلي پټې خزانې يوه نخسه د پښتو ټولنې لاس ته راغله؛ هغه يې اوستاد عبدالحی حبيبي ته د ډېرې شننې او دری ژبې شرحې او ژباړې له پاره په لاس کې ورکړه. نوموړی کار حبيبي په کابل خوابګاه کې په ۱۳۲۳ لېږدي کې بشپړ کړه. او دوېيم وار چاپ ته يې د دری ژبې شرحې او ژباړې سره چمتو کړ؛ دوېيم چاپ يې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳۳۹لېږدي کې د پوهنې وزارت د دارالتالیف ریاست کې د تذکرة الشعراء ,, پټه خزانه،، ۵۰۰۰ ټوکه له چاپه سالامت تېر کړي دي،۱۰، ۸۰ چوپړی.

۲۶. **عبدالروف بېنوا.** (۱۳۳۷ لېږدی)، لنډۍ چاڼ کوونکی او فارسي مترجم، انګرېزي ژباړه یې محمد ابراهیم شریفي کړې، پښتو ټولنه، ۱۳۳۷لېږدي کې د کابل عسکري مطبعې (د ملي دفاع وزارت مطبعه) څخه له چاپه تېره شوې ټولګه ده، په عامه کتابتون کې یې د موندنې ګڼه ۳۹۸/۲ ل ۴۵ ب دی، ۱۲۲ چوپړی.

۲۷. **عبدالروف بېنوا.** (۱۳۸۷ لېږدی)، پښتو لنډۍ، دوېیم چاپ، تاج الدین ایجاز زاوه وال اوردو ژباړه، په کوندوز ولایت کې د رېدي ګل مشاعرې په ویاړ، دانش خپرندویه ټولنې خپور کړی، ۷۶ چوپړی.

۲۸. **عبدالشکور رشاد.** (۱۳۵۷ لېږدی یا ۱۹۷۸ زېږدی). د احمدشاه بابا د دیوان غورچاڼ، د افغانستان د علومو اکاډمي، د پښتو څېړنو نړیوال مرکز، د خپرونې پرله پسې ګڼه ۴ ، ۸۳ چوپړی.

۲۹. **فضل حق شیدا.** (۱۹۷۵ زېږدی)، سیدجمال الدین افغاني حالات او خیالات، ترجمه او تالیف، یونیور سټي بوک ایجنسي، پېښور ښار، درېیم ځل چاپ، پر له په ګڼه .: ۷۷۵۶، ۵۴ او ۱۹۴ چوپړی.

۳۰. **کرېستوپیر**، (۱۹۸۳زېږدی)، بې پایه خواري کښ ژباړونکی، ماهر کتونکو ګڼه XXVIII . دوېیم ټوک، ۸۳، ۸۴ او ۸۷ چوپړی.

۳۱. **ګل باچا الفت.** (۱۳۳۶ لېږدی)، پښتني دودونه، د پښتو ټولنې ادبیاتو د څانګې له خوا، د چاپ کال تله ۱۳۳۶ لېږدی، چاپ شمېر ۱۵۰۰، پر له پسې نمبر ۱۳۰، انتساب: **د اعلحضرت معظم المتوکل علی الله محمد ظاهرشاه حضورته د دوی د زوکړې (تولد) د ۴۴ کال د جشن په مناسبت.** د پښتو ټولنې له لوري. د عامه کتابتون کې د موندلو ګڼه ۳۹۰ پ ۲۵ پ ،او ۲ پ ۴۷۱ پ، ۲۰ چوپړی.

۳۲. **محمد آقا شېرزاد او جمشېد رشیدي. پوهنمل.** (۱۳۸۵ لېږدیز لمریز کال)، پښتو ژبه او ادبیات، کابل، ببلا ببل چوپړي. ۹ چوپړی.

۳۳. **محمد ابراهیم همکار. پوهنمل.** (۱۳۹۰ لېږدیز لمریز کال)، قافیې فن. څلورم چاپ، مومند خپرندویه ټولنه، جلال اباد، ۲۸ چوپړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳٤. **محمد ابراهیم همکار. پوهندوی.** (۱۳۹۳ لېږدیز لمریز کال)، ادبي کره کتنه. لمړی چاپ، مومند خپرندویه ټولنه، جلال اباد، ۱۷۴ چوپړی.

۳۵. **محمد حامد دورانی.** (۱۷۵۰ زیږدي، ۱۱۲۹ لېږدی، ۱۱۶۳ لېږدیز سپوږمېز)، احمد شاه دیوان، قلمي نخسه، د امپراتور احمدشاه بابا د شعرونو دیوان يې د احمد شاه بابا په مخ کې کښلی دی؛ په دې وخت کې احمد شاه بابا ۲۷ کلن و او د باچاهۍ درېیم کال يې و، په دې دیوان کې احمد شاه بابا د ۲۷ کلنۍ نه د ټېټ عمر شعرونه خپل ملګري چې د ده خپل معاصر لیکوال محمد حامد دوراني ته ور کول او هغه به په خپل لاس لیکل، چې څه کم درې زره بیتونه کېږي، ۵۹ چوپړی. اوس يې د منديې ځای، زما د مېرمنې ټاټوبی ازبېکېستان، تاشکند، ملي لیکیتون، وي سي سي ایر (متحده روسیه) د څېړنو مرکز يې او شي او ، ګڼه ۷۳، يې این وي مسلسله ګڼه ۴۲۵۲، ۱۹۷۷ لېږدی.

۳۶. **محمد رحیم الهام. پوهندوی. ډاکټر.** (۱۳۴۹ لېږدی)، روشی جدید در تحقیق دستور زبان دری، پوهنځی زبان و ادبیات، پوهنتون کابل، ۵۲ چوپړی.

۳۷. **محمد رحیم الهام. پوهاند. ډاکټر.** (۱۳۷۹ لېږدی)، لنډۍ ها، د اریک سیار کتابتون اداره او مسلسله ګڼه يې ۴۳، د عامه کتابتون کې د موندلو ګڼه ۲/ ۳۹۸ ل ۳۸ الف:. ۱۶، ۸ او ۹ چوپړی.

۳۸. **محمد هوتک. پټې خزانې معاصر لیکوال.** (۱۱۴۱ – ۱۱۴۲ لېږدیز سپوږمېز)، پټه خزانه، د پښتونخوا د سترګو تور، امام الموسلمین، و ابن قاتل الرفضة و الکافرین شاه حسین هوتک ادام الله دولته الی یوم الدین؛ د خپل دربار د نوبهار مانۍ لیکوال محمد هوتک د داود خان هوتک زوی او د قادر خان هوتک مسې ته امر او لاربنوونه کړې وه، چې د پښتنو پټو شاعرانو چې ښکاره نه وو او پټ وو، د دوی پېخلیک، څېړنه، سپړنه، څه رنګوالی او څرګندوالی له ۱۰۰ څخه تر ۱۱۰۰ لېږدېز سپوږمېز کال په نوموړي نوم و کښي. په همغه مهال په کندهار کې پټه خزانه لیکی کښل شوی او له کندهاره خپور شوی دی. (پټه خزانه، ۳ چوپړی).

۳۹. **مجاور احمد زیار. پوهاند. دوکتور.** (۱۳۸۵ لېږدی، ۲۰۰۶ زیږدی)، لیکلار ښور , یوه پښتو – کره پښتو، د نوې ژېپوهنې په رڼا کې، ساپي پښتو څېړنې او پراختیا مرکز، ۴۹ چوپړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۰. **مسافر رییس خېل. څېړتیار.** (۱۳۵۹ لېږدی، ۳ ، ۱۵ یا ۱۹۸۱ زېږدی د ۳، ۱۶) پښتو په پښتو تشریحي قاموس لومړی ټوک، افغانستان د علومو اکاډیمي، د ژبو او ادبیاتو انستیټیوټ، د ژبپوهنې څانګه، ۳ چوپړی.

۴۱. **مکس میولر**. په شرق کې د جګړې د مرکز ژبې، ۳۲ چوپړی.

۴۲. **نامیت بهاتیا**، (۱۹۹۲ زېږدی)، اکسفورډ مل د اېنګلېسي ژبې له پاره (په اېنګلېستان کې یوه ښار چې د اکسفورډ پوهنتون الته دی)، ۱ چوپړی.

۴۳. **ویلیم جونز.** آسیایي مطالعات، ۲ټوک، ۱۷۶ چوپړی.

۴۴. **هنري راورټي**. پښتو ګرامر، ۸ چوپړی.

۴۵. **هنري راورټي**. پښتو ډکشنري، ننتوزې، ۱۲ چوپړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

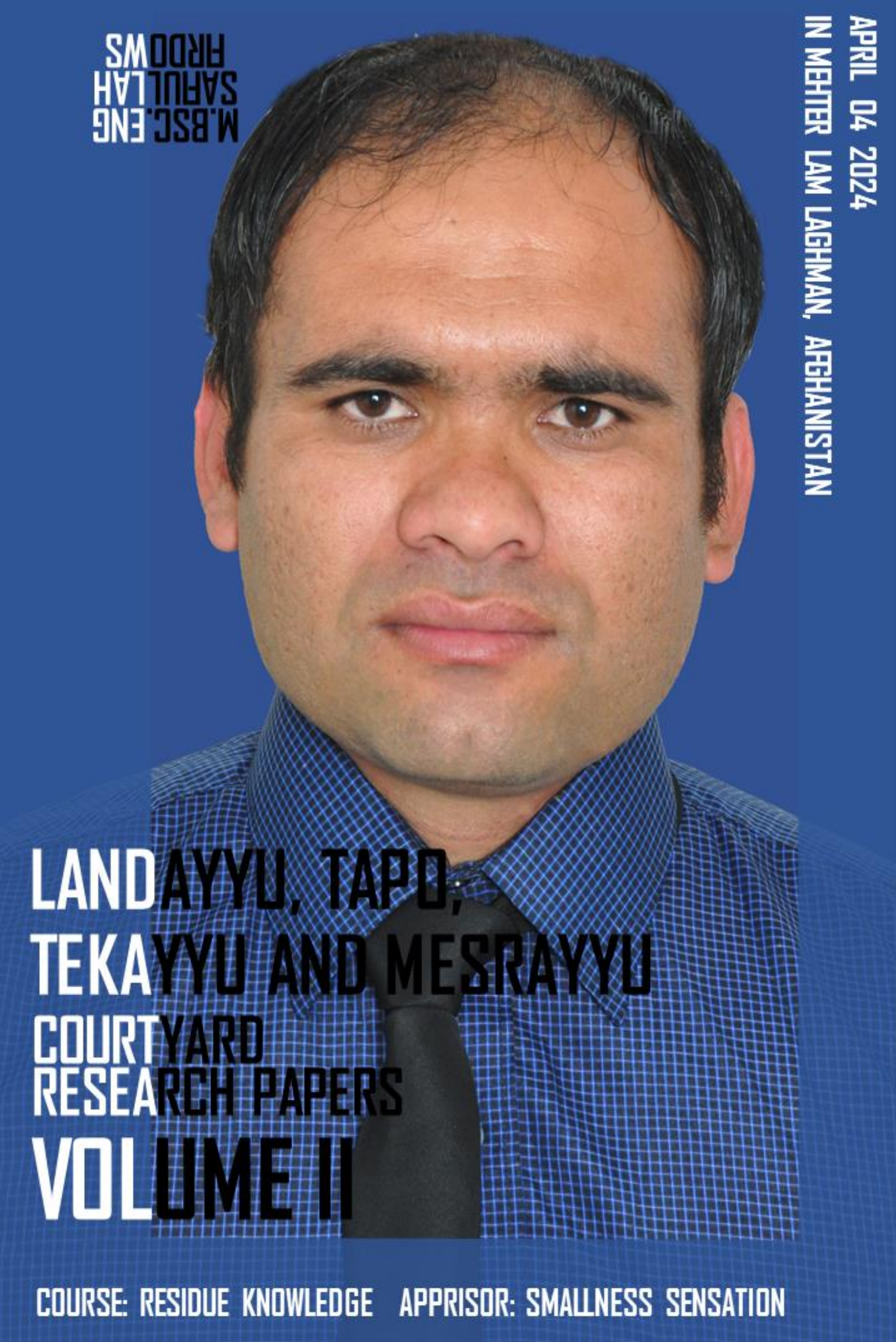

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library